

T.C.
Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı

**1315 (1899 - 1900) TARİHLİ SÜVARİ TALİMNAMESİNE GÖRE SON
DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ EĞİTİMİ**

Gökhan FİL

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Galip EKEN

SİVAS

Mart 2013

**1315 (1899 - 1900) TARİHLİ SÜVARİ TALİMNAMESİNE GÖRE
SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ EĞİTİMİ**

Gökhan FİL

Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ
Tarihi Bilim Dalı İçin Öngördüğü Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlanmıştır.

Sivas
Mart- 2013

KABUL VE ONAY

Gökhan FİL 'in hazırlamış olduğu “1315 (1899 - 1900) Tarihli Süvari Talimnamesine Göre Son Dönem Osmanlı Ordusunda Süvari Eğitimi”başlıklı bu çalışma, 15.02.2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Adnan GÜRBÜZ

(Başkan)

Doç. Dr. Galip EKEN

(Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Mahmut AKPINAR

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım .../.../.....

Prof. Dr. Alim YILDIZ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

1315 Tarihli Süvari Talimnamesine Göre Son Dönem Osmanlı Ordusunda Süvari Eğitimi isimli çalışmamın meydana getirilmesinde yardımlarını benden esirgemeyen çok değerli arkadaşlarım Rıza ÖZBÖLÜK, Faruk KARTALCI, Murat Hilmi ARIÇ, İnan DEMİRTAŐ'a Őükranlarımı sunarım.

Çalışmanın hazırlanışında bana yol gösteren kıymetli hocalarım Doç. Dr. Galip EKEN ve Prof. Dr. Adnan GÜRBÜZ'e, ayrıyeten maddi ve manevi desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli aileme, saygılarımı sunarım.

Gökhan FİL

ÖZET

FİL, Gökhan, 1315 (1899 – 1900) Tarihli Süvari Talimnamesine Göre Son Dönem Osmanlı Ordusunda Süvari Eğitimi, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2013.

Türklerin dünya tarihinde etkili olmalarının en önemli sebeplerinden biri at binmedeki becerileridir. Bu beceri Türklerin savaşçılık yönünün ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bizde bu çalışmamızda Türk tarihinin en buhranlı dönemlerinden sayılan Osmanlı devletinin son dönemlerinde, 1315 tarihli Süvari Talimnamesinden yola çıkarak, son dönem Osmanlı Ordusunda süvari eğitimini ve Türk süvariliğinin tarih sahnesinden çekilmeden hemen önceki durumunu anlamaya ve anlatmaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler

Süvari Talimnamesi, Türklerde Süvarilik, Son Dönem Osmanlı Ordusunda Süvariler, Süvari Eğitimi.

ABSTRACT

FİL, Gökhan, Cavalry Education Last Period Ottoman Army According to Cavalry Manual 1315 (1899 – 1900), Master Thesis, Sivas, 2013.

One of the most important reasons of Turks being effective on world history is their horse riding skill. This skill burst into prominence Turks' militancy aspect. In this study, we tried to understand and explain the cavalry education based on Cavalry Manual 1315 (1899 – 1900), in the last period Ottoman Army in one of the Turkish history's most depressed period, Ottoman Empire's last period, and the situation of Turkish Cavalry just before going out of existence.

Keywords:

Cavalry Manuel, Turkish Cavalry, Cavalry İn The Last Period Ottoman Army, Cavalry Education.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ	1
A – OSMANLILARDAN EVVELTÜRKLERDE SÜVARİLİK.....	2
1. Türkler ve At.....	2
2. Osmanlılardan Evvel Türklerde Süvarilik.....	3
B – KLASİK DÖNEM OSMANLI ORDUSU VE SÜVARİLER.....	5
1. Klasik Dönem Öncesi Osmanlı Ordusu.....	5
2. Klasik Dönem Osmanlı Merkez Ordusu Ve Süvariler	6
3. Klasik Dönem Osmanlı Taşra Ordusunda Süvariler	8
3.1 Tımarlı Sipahiler	8
3.2 Taşra Ordusundaki Diğer Süvariler	9
C - OSMANLI ORDUSUNDA YENİLEŞME FAALİYETLERİ.....	10
1. III. Selim’e Kadar Osmanlı Ordusunda Islahat Çalışmaları	11
2. III. Selim’den Devletin Nihayetine Kadar Osmanlı Ordusunda Yenileşme Faaliyetleri.....	12
2.1 Nizam-ı Cedid Ordusu	14
2.2 Sekban-ı Cedid Ordusu	15
2.3 Yeniçeri Ocağının Kaldırılması ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu	16
2.4 Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla Askerlik Kurumunun Durumu	17
2.5 II. Abdülhamit Döneminde Askeri Düzenlemeler.....	18
D – OSMANLI ORDUSUNDA KULLANILAN SİLAHLAR VE OSMANLI ORDUSUNA GENEL BİR BAKIŞ	18
1. Osmanlı Ordusuna Genel Bir Bakış	18
2. Osmanlı Ordusu Algısı Hakkında	20

3. Osmanlı Ordusunda Kesici Ve Delici Silahlar	22
4. Osmanlı Ordusunda Ateşli Silahlar	23
5. Son Dönem Osmanlı Ordusunda Rütbeler.....	25
I. BÖLÜM SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ TEÇHİZATLARI VE SİLAH EĞİTİMİ.....	27
1. SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ TEÇHİZATLARI.....	27
2. SON DÖNEM OSMANLI SÜVARİLERİNDE SİLAH EĞİTİMİ	28
2.1 Ešliha-i Nariye Eğitimi	28
2.2 Ešliha-i Cariha Eğitimi	30
2.2.1 Mızrak Talimi	30
2.2.2 Kılıç Talimi.....	33
II. BÖLÜM: 1315 (1900) TARİHLİ SÜVARİ TALİMNAMESİ VE TALİMNAMEYE GÖRE SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ EĞİTİMİ	34
1. SÜVARİ TALİMNAMESİ NEDİR?	34
1.1 Genel Hatlarıyla Talimname.....	34
1.2 Talimnameye Göre Talimin Maksat Ve Usulü	36
2. YAYA İCRA OLUNAN TALİM	37
2.1 Silahsız ve Münferit Olarak İcra Edilen Yaya Talimi.....	37
2.1.1 Talimin İki Temel Duruşu ve Komutları.....	38
2.1.2 Talimin Yürüyüşleri ve Komutları.....	39
2.1.3 Münferit Olarak Yerinde Duruşlar ve Komutları	40
2.2 Silahlı ve Münferit Olarak İcra Edilen Yaya Talimi.....	40
2.2.1 Kılıcın Kullanımı	40
2.2.2 Mızrağın Kullanımı.....	43
2.2.3 Mavzer ve Martini – Hanry Tüfeklerinin Kullanımı	44
2.3 Yaya Takım Talimi.....	48
2.4. Yaya Bölük Talimi	48
2.4.1 Bölüğün Takım ve Kısımlara Taksimi.....	48
2.4.2 Yüzbaşının, Takım Zabitlerinin ve Yüzbaşı Vekilinin ve Başçavuşun Mahalleri.....	50
2.4.3 Bölüğün Askeri Düzen, Yürüyüş ve Dönüşleri	50

2.4.3.1 Askeri Düzenler	50
2.4.3.2 Bölükte Yerinde Dönüşler ve Yürüyüşler	53
2.5. Yaya Alay Talimi	55
2.6. Yaya Harp Talimine Dair Genel Kurallar.....	56
2.6.1 Bölüğün Yaya Muharebesi	56
2.6.2 İşaretler Ve Borular.....	57
2.6.3 Bir Avcı Hattının Teşkilatı	58
2.6.4 Bir Avcı Hattının Hareketleri	58
2.6.5 Bir Avcı Hattının Ateşi.....	59
2.6.6 Hücum	61
2.6.7 Toplamak Ve Ata Binmek.....	61
3. AT ÜSTÜNDE İCRA EDİLEN TALİM.....	62
3.1 Süvarilikle İlgili Bir Takım Bilgileri	62
3.2 İhbar Ve İcra Kumandaları yerine Kullanılan İşaretler	63
3.2.1 Kılıçla Verilen İşaretler	63
3.2.2 Boru İşaretleri	64
3.3 Süvari Eğitiminde İstikamet.....	65
3.4 Süvari Yürüyüşleri.....	66
3.4.1 Beraberlik ve Hiza	66
3.4.2 Tebdil-i İstikametlerle Çarklar.....	67
3.4.3 Cephe Büyültmek ve Küçültmek.....	67
3.4.3.1 Cephe Büyültmek.....	67
3.4.3.2 Cephe Küçültmek.....	68
3.5 Süvari Bölük Talimi	69
3.5.1 Bölüğün Kısımları.....	70
3.5.2 Bölük Kumandanının, Takım Zabitlerinin, Yüzbaşı Vekilinin, Başçavuşun, Bölük Emni ile Borazanların Mahalleri.....	70
3.5.3 Bir Süvari Bölüğünün Askeri Düzenleri	71
3.5.3.1 Saf Harp Nizamı.....	71
3.5.3.2 Bölüğün Takımla Kol Nizamı.....	73
3.5.3.3 Bölüğün Kademeli Takımla Kol Nizamı.....	73
3.5.3.4 Bölüğün Yol Kolu Nizamı.....	73

3.5.4. Bir Süvari Bölüğünde Selamlamalar ve Bu Esnada Silahların Kullanımı	74
3.5.4.1 Selamlama	74
3.5.4.2 Mızrağın Kullanımı	74
3.5.4.3 Kılıcın Kullanımı	75
3.5.4.4 Sancağın Kullanımı	76
3.5.4.5.Yere İnme Ve Ata Binme	76
3.5.4.5.1 Saf Harp Nizamında Yere inme	76
3.5.4.5.2 Saf Harp Nizamında Ata Binme	77
3.5.4.5.3 Kol Nizamında Ata Binme ve İnme	78
3.5.4.5.4 Yaya Cenk İçin Yere İnme Ve Ata Binme	78
3.5.5 Süvari Bölüğünün Askeri Düzenlerle Yürüyüşleri	80
3.5.5.1 Saf Harp Nizamında İcra Olunan Harekât	80
3.5.5.2 Bir Kol Nizamından Diğerine Geçme	82
3.5.5.3 Kol Nizamında İcra Olunan Harekâtı	84
3.5.5.3.1 Takımla Kolun Harekâtı	84
3.5.5.3.2 Yol Kollarında İcra Olunan Harekât	85
3.5.5.3.3 Kol Nizamlarından Saf Harp Nizamına Geçişler	86
3.5.5.4 Bölüğün Bir Sıra Üzere Teşkili	88
3.5.5.5. Değişik İstikametlerde Bir Teşkidten Diğerine Geçme	89
3.5.5.6 Kumandasız ve Boru Çaldırmaksızın Bölüğün Kendi Kumandanını Takip Etmesine Dair Bilgiler	89
3.5.6 Süvari Bölüğünde Hücum	89
3.5.6.1 Dağınık Nizam ve Toplanma	91
3.5.6.1.1 Kılıç İle Takip	91
3.5.6.1.2 Karışma	92
3.5.6.1.3 Takip	92
3.5.6.1.4 Toplanma	92
3.5.7 Bölük Taliminin Tamamlanması	93
3.5.7.1 Değişik Arazi Şartlarında Talim Yapılması	93
3.5.7.2 Arazi Keşifleri	94
3.5.7.3 Muharebe Tecessüs Kolu	95

3.6. Süvari Alay Talimi	95
3.6.1 Alay ve Yarım Alay	95
3.6.2 Alay Düzen ve Yürüyüşleri	96
3.7. Süvari Liva Talimi.....	97
3.8 Süvari Fırka Talimi.....	98
4. SÜVARİLERİN MUHAREBEDEKİ İSTİHDAM EDİLME ŞEKİLLERİ	99
4.1 Kumandanlık Makamı	99
4.2 Atlı Olarak İcra Olunan Muharebe.....	100
4.2.1 Hücüm, Karışma ve Takip.....	100
4.2.2 Bölüğün Muharebesi	101
4.2.3 Alayın Muharebesi	101
4.2.4 Livanın Muharebesi	101
4.2.5 Fırkanın Muharebesi	101
4.2.6. Fırkadan Daha Büyük Süvari Birliklerinin Muharebede Kullanılması.....	102
4.3 Süvarinin Düşmanın Askeri Sınıfına Göre Muharebesi	102
4.3.1 Süvari Aleyhine Yapılan Muharebe.....	102
4.3.2 Piyade Aleyhine Yapılan Muharebe	104
4.3.3 Topçu Aleyhine Yapılan Muharebe.....	105
4.4 Süvarilerde Yaya Muharebe.....	105
4.4.1 Ateşin Sevk ve İdaresi.....	106
4.4.2 Yaya Muharebede Müdafaa.....	106
4.4.3 Yaya Muharebede Taarruz	107
4.5 Süvari Topçularının Muharebede İstihdam Edilmeleri	107
4.6 Muharebede Süvarilerin Takip Veya Ricat Harekâtı	108
5. YOKLAMALARDA, RESMİGEÇİT VE MERASİMLERDE SÜVARİLER...109	
SONUÇ.....	111
TRANSKRİPSİYON	112
KAYNAKÇA.....	332

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Osmanlı Ordusunda Kullanılan Rütbeler	26
Şekil 2: Silme, Yüksek ve Alçak Arpacık.....	30
Şekil 3: Tüfeğin Döndürülmesi, Arpacığın Sağa Sola Yatması.....	30
Şekil 4: Süvari Mızrağı ve Bölümleri	31
Şekil 5: Mızrağın At Üstünde Kullanımı	32
Şekil 6: Süvari Taliminin Uygulanışı	36
Şekil 7: Yaya Bir Bölüğün Saf Harp Nizamı	51
Şekil 8: Saf Harp Nizamındaki Bir Bölüğün Merkezden Cephe küçülterek Takımla Kol Nizamına geçişi	54
Şekil 9: At Üstünde Bir Bölüğün Saf Harp Nizamı.....	72
Şekil 10: Bölüğün Kademeli Takımla Kol Nizamı.....	73
Şekil 11: Bölüğün Takımla Kol Nizamından 45 Derecelik çarkla Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmesi.....	82
Şekil 12: Bölüğün Takımla Kolbaşının Çarkıyla Sağa Tebdili İstikameti.....	86
Şekil 13: Bölüğün takımla Kol Nizamından Cephe Büyülterek Saf Harp Nizamına Geçişi.....	87
Şekil 14: Bölüğün Takımla Kol Nizamından Sağa İleri Cephe Büyülterek Saf Harp Nizamına Geçmesi	87
Şekil 15: Alayın Saf Harp Nizamı.....	96
Şekil 16: Alayın Hat Kolu Nizamı.....	96
Şekil 17: Bir Fırkanın Hat Hazırlığı Tertibi	98

SİMGE VE KISALTMALAR

TDVİA :Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Bkz :Bakınız

yy. :yüzyıl

***** :Açıklama

GİRİŞ

Bir dönem dünyanı en kudretli devleti olan Osmanlı Devletinin, bu payeye ulaşmasında en büyük etken hiç kuşkusuz Osmanlı Ordusunun kuvvetidir.

Osmanlı Devletinin kurumlarının, yenedünya düzenine uyum sağlayamayarak zayıflamasından sonra yenileşme hareketine girişilmiştir. Pek tabi bu yenileşme hareketlerine, ardı adına yenilgilerle sonuçlanan savaşlar neticesinde, ordunun ıslahından başlanmaya çalışılmıştır.

Orduyu ıslah çalışmaları içerisinde, Hunlardan Osmanlılara değin Türk ordularının en kuvvetli ve imtiyazlı birimleri olan süvarilerin, son dönem Osmanlı ordusundaki eğitimlerini 1315 (1899 - 1900) yılına ait Süvari Talimnamesi ışığında irdelemeye çalıştık. Bu değerlendirme içinde önce, Osmanlıların son dönemine kadar Türklerdeki süvarilik kavramına ve Osmanlı ordusunun gelişim ve değişim süreçlerine değineceğiz. Son dönem ordusundan kastımız talimnamemizin basım tarihinden cumhuriyetin ilanına kadar olan dönemdir. Zira Türk Süvarilerinin katıldığı son savaş istiklal harbidir.

A – OSMANLILARDAN EVVELTÜRKLERDE SÜVARİLİK

1. Türkler ve At

Omurgalıların memeliler gurubunun tek toynaklılar kısmının atgiller familyasına ismini veren ev en bilineni olan canlıya at denilir.

Atların evcilleri büyük vücutlu ve gösterişlidir. Erkeğine aygır, dişisine kısarak yavrusuna da tay denilir.

Atın vücudunu örten yele ve kuyruğun gösterdiği rengine “don” denir. Donlarına göre rengi siyahımsı ata *yağız*, kırmızımsı olanına *al*, vücut kılları değişik tonlarda kırmızı; yele kuyruk ve bacakların sonu siyah olanına *doru*, vücudu örten kılları sarı ya da kırmızımtırak sarı; yele kuyruk ve bacakların sonu siyah olanına *kula*, beyaz ile siyah karışık ya da koyu renkli kılların karışık şekilde vücudu örtülüsüne de *kır* denir. (Komisyon, 1950: 64)

Atın evcilleştirilmesi hususunda birden fazla kaynaktan edindiğimiz bilgilere göre atı ilk defa Türklerin evcilleştirdiğini söylemek mümkündür. Bu konuda G. Cumakunova Türklerin atı ilk evcilleştiren milletlerden biri olduğunu söylerken (Cumakunova, 2009: 41), İ. Kafesoğlu ise W. Koppers, F. Flor, W. Schmidt gibi araştırmacıların değerlendirmelerine dayanarak atın Türkler tarafından evcilleştirildiğini söylemektedir.(Kafesoğlu, 2000: 220 -221) Ayrıca Türk Ansiklopedisinin “At” maddesinde de atların Türkler tarafından evcilleştirilmesi ihtimalinin çok yüksek olduğu belirtilmektedir. (Komisyon, 1950, c. IV, 74) Bu gibi değişik kaynaklardan bizde atın ilk defa Türkler tarafından evcilleştirildiğine kani oluyoruz. Bu evcilleştirme hadisesi son kaynağımızda da kazılarda çıkan at iskeletlerine göre takriben M.Ö 3000’li yıllara dayandırılıştır.

Arap ve Safkan İngiliz atları bilinen en meşhur safkan at cinsleridir. Bu iki ırktan Arap atları kendiliğinden gelişim göstermiş, İngiliz atları ise doğu atlarıyla ıslah edilerek safkan İngiliz atı meydana getirilmiştir. Bununla birlikte yarımkanlı tabir edilen at cinsleri vardır. Belçikalıların ağır koşum atları, Rusların Orloffları, ya da Arap atı etkisi fazla görülmekle beraber Arap, Kafkas ve Orta – Asya atlarının bir

karişımı olan Anadolu atları buna örnek kabul edilebilir. (Komisyon, 1950, c. IV, 64 – 68)

Bu arada ordularda kullanılan atlar hâkimiyet, dayanıklılık gibi özel vasıflara sahip atlar olmak zorundadır. Savaş atının pahası yüksek olmamalıdır.Çünkü savaş zamanı en gerekli materyallerden bir paradır. (Özçelik, 2010: 169)

2. Osmanlılardan Evvel Türklerde Süvarilik

Henüz Asya Hunları döneminde Türklerin atlarla ilişkisi dönemin yabancı tarihçilerinin dikkatini çekmiştir. Öyle ki Kafesoğlu'ndan alıntıyla “4- 6. asır batı kaynakları henüz ayakta durabilecek Hun çocuğunun yanında eyerlenmiş bir at hazır bulunur. Hunlar At üstünde yerler, alışveriş yaparlar, sohbet ederler ve uyurlar. At başka bir kavmi yalnız sırtında taşıdığı halde, Hun at üstünde ikamet eder.” denilmektedir. (Kafesoğlu, 2000: 221) Hunların at üstünde bu kadar mahir olmasının birçok sebebi vardır. Öncelikle Türklerin göçebe hayat tarzlarının en tabi aracı attı. Atı sadece binek olarak kullanmazlar etinden ve sütünden de faydalanırlardı.

İlk Türk devletleri dönemlerinde Türkler, temelden yukarı doğru oğuş (aile), uruğ (aile birliği), boy(kabile), bodun (boyar birliği), en nihayetinde bütün bu topluluklar il denen devleti oluşturuyorlardı. (Kafesoğlu, 2000: 228)

Bu şekilde örgütlenen devlet yapısına bir çeşit boyar konfederasyonu diyebiliriz. Şöyle ki İslamiyet'ten önceki Türk Devletlerinde boyar bodundan ve dolayısıyla ilden daha öncelikli idi. Bir kişi kağandan önce boy beyine bağlı bulunurdu. Bu durumu Orhun Anıtlarındaki Kültigin Kitabesinde Bilge Kağanın sözlerinden anlamak mümkündür. Kitabede Bilge Kağan uzun uzadıya kardeşinin atların sırtındaki kahramanlıklarından ve giriştiği savaşlardan bahsediyordu. Savaştığı kabilelerin birçoğu, ister devlet tebaası içinde ister devlet tebaası dışında olsun, Türk kabilesiydi. Yani bir kabile kuvvetlenir ve devlet kurabilirdi velakin ne zaman zayıf düşse kendine güvenen başka bir kabile hemen onu yerinden uzaklaştırabilirdi. (Ligeti, 1997: 13 – 18)

Böyle gâh düşman gâh dost olunan; ayrıca iklimin sert ve gıda temininin sıkıntılı bulunduğu hâsılı yaşamın zor ve güvensiz olduğu bir ortamda yetişen insanlar elbette ki her zaman savaşıma hazır bulunan dayanıklı insanlar oluyorlardı. Yukarıda bahsettiğimiz gibi bu insanların hayatlarını devam ettirmesi için en büyük yardımcıları attı.

Göktürkler döneminde Bizans ve sonraki dönemde Arap tarihçilerinin gözüyle, Türklerin atlarla yaşamı ve savaşma kabiliyetleri sık sık tarihlerde yerini almıştır. Hatta Bizanslı Maurice'nin eserinde Türklerin attan indiklerinde doğru dürüst yürüyemediklerini bilgisi yer almıştır. Bu yanlış bilgi alıntıyı yapan yazar tarafından da, Orhun kitabeleri işaret edilerek, kabul görmemiştir.(Erdemir, 2002: 938 – 940). Zira Kültigin kitabelerinde birçok muharebeye atlı girildiğinden maada Ong Tutuk adlı Çinli bir komutanın 50.000 kişilik ordusuyla Göktürklerin üzerine yürüdüğü, Kültigin'in Göktürk ordusunu yaya kumanda ederek Çinlileri mağlup ettiği bilgisi verilmektedir. (Ligeti, 1997: 14) Bu yanlış bilgi bile Türklerin atla olan ilişkisinin boyutunu ayrıca bu ilişkinin yabancılar üzerinde nasıl bir intiba bıraktığının işaretidir.

Türklerin ata verdiği önem sadece yabancı kaynaklarda değil Türk kültürünü idrakte yapı taşı sayılan eserlerde yani Kaşgarlı Mahmut'un Divān-ı Lügati't-Türk ve Dede Korkut Hikâyelerinde de yer almaktadır. Kaşgarlı Mahmut "At Türk'ün kanadadır" derken, Dede Korkut " Yayan erin umudu olmaz." demekte ve atın Türkler için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. (Sümer, 1983: 1- 2)

Selçuklular döneminde de ordunun çoğunluğunu Süvariler oluşturmaktaydı. Selçuklu döneminin atları "Türkmen Atı" adı verilen diğer atlara göre nispeten kısa fakat dayanıklı atlardı. Ayrıyeten atlar uzun bir eğitim dönemi geçirirlerdi.

Selçuklular ordularını iki kısımda düşünürlerdi. Pek tabii bu ayırım askerlerin atlı ve yaya olmasına göre idi. Selçuklu ordusundaki atlılara "asker" yayalara "cund" adı veriliyordu. İmparatorluk zamanında Selçuklu ordularında "Gulam" adı verilen

atlı olan hassa birlikleri büyük önem taşıyor ve ordunun en itibarlı sınıfını oluşturuyorlardı.

Herhalde Selçuklular da çoğunlukla baskın yapmak, düşmana zayıf verip geri çekilmek gibi hafif atlıların görevlendirildiği Türk savaş ananesine göre hareket ettiklerinden olsa gerek ordunun öncü birliklerine büyük önem veriyorlardı. Öncü harekâtlarda başarılı olanlar bu vazifede daimi olmaktadır. (Kayabalı, Aslanoğlu, 1976: 200 – 208)

Tüfek teknolojisi iyice geliştirilip piyadeliğin önemini artırıncaya kadar Türk devletleri ordularının çok büyük bir kısmı süvarilerden oluşmakta idi.

B – KLASİK DÖNEM OSMANLI ORDUSU VE SÜVARİLER

1. Klasik Dönem Öncesi Osmanlı Ordusu

Osmanlı'nın kuruluş yıllarında düzenli birlikleri yoktu. Tıpkı Türklerin Orta – Asya'daki boy ordularının düzeni gibi beyliğin ordusu da tamamı atlı birliklerden oluşan aşiret kuvvetleriydi. Bu kuvvetler savaş zamanında tellallar vasıtasıyla toplanır savaştan sonra işlerinin başına geçerlerdi.

Atlı kuvvetler savaş meydanlarında tesirli bir kuvvet olmakla birlikte iş kale muhasarasına gelince etkili değillerdi. Ayrıca bu birlikler savaşa zamanında gelemedikleri gibi uzun muhasaralara da dayanamıyorlardı zira geçim kaynakları askerliği meslek olarak yapmaktan gelmiyordu.

Osmanlılar daha beylik döneminde bilhassa uzun süren Bursa'nın fethinde yaya ya da süvari daimi birliklerin eksikliğini hissettiler. (Özcan, 2002: 107)

Düzenli ordu fikri ilk defa Çandarlı Halil Paşa tarafından ortaya atıldı. Böylece Orhan Gazi zamanında ilk düzenli ordunun temelleri atıldı. Türk gençlerinden kurulan bu ordunun piyadelerine “yaya” atlı askerlerine ise “müsellem” dendi. İlk başta biner kişiden oluşan birliklerin zamanla sayısı arttı. Savaş sırasında maaş alacaklar, barış zamanlarında ise kendilerine tahsis edilen topraklarda tarım

yapacaklar ve vergiden muaf olacaklardı. Yayalar onar ve yüzer kişilik manga ve bölüklere ayrılıp, onbaşı, yüzbaşı ve binbaşı gibi subayların emrine verilirken, müsellemler 30 kişilik ocaklar haline getirilmişti. Müsellemlerden 5 tanesi bir çiftlikte ziraat ediyor ve sırasıyla sefere gidiyorlardı. (Halaçoğlu, 1995: 43 – 44)

Bu askeri birlikler XV. Yüzyılın ortalarına kadar savaşlarda kullanılmışlar daha sonra kapıkulu ocaklarının kurulmasıyla geri hizmete çekilmişlerdir. (Özcan, 2002: 107)

2. Klasik Dönem Osmanlı Merkez Ordusu Ve Süvariler

Sultan I. Murat döneminde Osmanlıların Rumeli’de iyice yayılmaya başlamasıyla daha fazla askere ihtiyaç duyulmuştu. Bunun üzerine Kazasker Çandarlı Kara Halil Karamanlı Molla Rüstem’in çalışmalarıyla Gelibolu’da Kapıkulu ocaklarının temelini oluşturan Acemi Ocağı kurulmuştu. (Kayabalı, Aslanoğlu, 1976: 227) Acemi Ocağına iki şekilde Asker alınırdı:

Bunlardan birincisine Pencik (Farsça Penc-ü yek yani 5/1) Usulü denilirdi. Pencik usulünde savaş esirlerinin yaşça küçük olan erkeklerden 5/1 oranında devlet hizmetine alınıyor ve bu Hristiyan çocuklar bir müddet Türk terbiyesi ile yetiştirilip Kapıkulu Ocağının ilk basamağı olan Acemi Ocağına gidiyorlardı. Böylece Pencik kanunu çıkarıldı ve sonraları kapsamı genişletilerek daha teferruatlı hale getirilerek acemi ocağına alınacaklar yaşlarına göre sınıflandırıldılar.

Acemi Ocağına asker almanın ikinci usulü ise devşirme usulü idi. Ankara savaşından ve sonraki dönemdeki karışıklıklardan dolayı savaş esiri bulmak zorlaştığından dolayı Hristiyan tebaanın çocuklarından Acemi Ocağına asker toplanmaya başlandı. Devşirme yapılırken önce gönüllü olanlar toplanır ihtiyaç karşılanmaz ise usule göre toplanırdı. Bu işle Yeniçeri Ağası meşgul oldur devşirme yapılacak bölgelerdeki memurlardan yardım alırdı.

Yukarıdaki iki usulle toplanan ve acemi ocağındaki eğitimini tamamlayan askerler kapuya çıkma ya da “bedergâh” ismiyle Yeniçeri Ocağına kaydedilirdi.

Kapıkulu Ocağı 6 kısımdan oluşuyordu. Bunlar askeri eğitimin temelini veren Acemi Ocağı ve bu ocaktan sonraki dağılımla; bizzat padişaha bağlı yaya kuvvetleri oluşturan Yeniçeri Ocağı, Yeniçeri Ocağının silahlarını teminden ve bu silahların bakımından sorumlu olan Cebeci Ocağı, top ve top mermisi dökmek ve top kullanmaktan sorumlu Topçu Ocağı, Topçu Ocağının kullandıkları topların sevkياتından sorumlu olan Top Arabaları Ocağı, Kale muhasaralarında sur çökertmekle görevli Lağımcı Ocağı, bir çeşit el bombası olan Humbara Ocağı ve Yeniçerilerden terfii edenlerden oluşan atlı birlikler olan Kapıkulu Süvarileridir. (Halaçoğlu, 1995: 45 – 54)

Yukarıda bahsettiğimiz ocaklardan atlı olan tek birlik Kapıkulu Süvarileridir. Kapıkulu Süvarileri kendi içerisinde 6 bölükten oluşmakta ve Bölükat-ı Erbaa olarak isimlendirilmekteydiler. Bunlar Sipah, Silahtar, Sağ Ulufeciler, Sol Ulufeciler ve Sağ Garipler ile Sol Gariplerdir.

Ok, yay, mızrak, balta, pala, hançer, bozdoğan, gaddare denilen geniş ağızlı bir kılıç ve ağaç tokmak gibi silahlar kullanırlar klasik Türk zırhlarına göre daha ağır zırhlar giyer dayanıklı atlara binerler ve başlarına da “Otağa” isimli bir çeşit serpuş takarlardı.

Sipah Bölüğü: Kapıkulu Süvarilerinin en gözde bölüğü sipah bölüğüdür. Kırmızı bayrak adını da kullanırlardı. Barışta cizye, ağnam, mukataa gibi devlet gelirlerini toplarlardı, sultan camiye çıktığında sağında yürürlerdi.

Savaş zamanlarında ise yine sultanın sağ tarafında yürürler, savaş alanında ordu merkezinin sağ kanadında saltanat bayraklarının altında ve bazen padişahın gerisinde dururlar, geceleri Silahtarlarla sırasıyla birer gecelik nöbetlerle sultanı korurlardı. Sipahiler 300 bölük olup bölüklerde 20 – 30 süvari ile birde bölükbaşları olurdu.

Silahtar Bölüğü: Kapıkulu ocaklarının ilk bölüğüdür. Sarı bayrakta denilen bu bölük tuğculuk, yedekçilik, buçukçuluk gibi itibarlı görevleri yaparlardı. Sefere ya da camiye giderken sultanın solunda yer alırlar ayrıca sefere gidilirken ordunun yolun

açarlar, gidilecek istikameti belirlerlerdi.260 bölüğe ayrılan silahtarların başlarında silahtar ağası olurdu.

Ulufeci Bölüğü: Sağ ve sol Ulufecilerin ilkinin bayrakları yeşil diğerininki sarılı – beyazlıdır. Sağ Ulufeciler 120, Sol Ulufeciler 100 bölükten oluşurlardı. Ordunun konak yerlerinde ve savaş alanında sultana göre biri sağda diğeri de solda dururlardı. Hazineyi korumakta Ulufecilerin görevlerindedir.

Garip Bölükleri: Sağ ve Sol garip bölükleri 100' er bölükten oluşurlardı. Savaşta her gece otağı ve ağırlıkları korurlardı. Ayrıca Sancak-ı Şerifi koruma görevi de onlara aitti. (Kayabalı, Aslanoğlu, 1976: 248 – 251)

3. Klasik Dönem Osmanlı Taşra Ordusunda Süvariler

3.1 Tımarlı Sipahiler

Tımar sistemi daha önceki Türk ve İslam devletlerinde ki ikta sisteminin devamı olarak kabul edilebilir.

Sultan I. Murat zamanında kurulan bir başka teşkilat da tımar sistemi idi. Tımarlı sipahiye alacağı ücret karşılığında bir bölgenin gelirleri veriliyordu. Böylece devlet, askerin ücretini aynı olarak ödemiş ve toprağın işlenmesini sağlamış oluyor, sipahide o bölgede devletin gücünü temsil ediyordu.

Sahibi arzda denilen tımarlı sipahiler tasarruf ettikleri toprağın yıllık gelirin göre her türlü ihtiyaçları kendilerine ait olmak üzere asker yetiştirmek zorunda idiler. Bu askerlere cebelü denirdi. Cebelüler sipahinin para ile satın aldığı ya da savaşta ele geçirdiği köleleriydi. Tımarlı sipahilerin yıllık gelirleri kıdemlerine göre 1.000-19.999 akçe arasında değişirdi. Sipahi bu gelirin her 3000 akçesi için bir cebelü yetiştirmek zorunda idi. 20.000 akçe ile 99.999 akçe arasında geliri olan dirliğe zeamet,100.000 den fazla geliri olan toprağa has denilirdi. Zeamet sahibi her 5000 akçe için bir cebeli yetiştirmek zorunda idi. Sefer zamanı sipahiler ve besledikleri askerler bağlı buldukları alay beyinin hizmetine girerler alay beyleri de kendilerinin bağlı buldukları birlik komutanlarına katılırlardı. Osmanlı ordusu bu

şekilde sefere gideceği yere doğru katlanarak büyüyen bir yapıya sahipti. Sipahiler savaşa nöbetleşe giderlerdi. Eğer seferde kışlanacak olunursa harçlıkçı denen görevliler bölgelerine giderek sipahilerin gelirlerini toplarlardı. (Özcan, 2002: 114)

Tımarlı sipahi sebepsiz savaşa gitmezse dirliği elinden alınır eğer vefat ederse dirliğin bir kısmı erkek evladına bırakılır böylece oda sipahi olurdu. Oğlu olmayan sipahilerin vefatında arazi alay beyinin arzıyla askeri erkândan münasip birine verilirdi. Her eyalette tımar ve zeamet sahiplerinin isimlerinin bulunduğu defterler olur, bu defterlerle merkezdeki defterler karşılaştırılır ve sefer zamanı bu defterlerle yoklama alınırdı. Bu kayıtlar sayesinde askeri ile reaya birbirine karıştırılmazdı. Bu iki tabaka arasında geçiş olsa da Osmanlılar reayanın askeri sınıfa dâhil olmamasına ve tımar sahiplerinin de tımarlarını terk etmemelerine büyük önem verirlerdi.

Tımar sisteminin bozulması diğer askeri ocakları gibi ehli olmayan insanların bu sisteme dâhil olmasıyla başlamış rüşvetle tımar sahibi olanlar sistemin bozulmasına neden olmuştur. Tımar teşkilatı yoklamalar ile defalarca ıslah edilmeye çalışılsa da başarılı olunamamış, ocağın kaldırılmasının arifesinde önemli bir kısmı humbaracı ve lağımçı ocaklarına alınarak başlarına zabitler verilmişse de beklenen sonuç alınamayınca 1847 yılında teşkilat lağvedilmiştir. (Özcan, 2002: 114 – 115)

Bu tımar sisteminin bozulma hadisesine tekrar değineceğiz.

3.2 Taşra Ordusundaki Diğer Süvariler

Diğer atlı birlikler hafif süvari birlikleri olup uç bölgelerde bulunurlardı. Bunlar akıncılar, deliler, gönüllüler ve beşlilerdir.

Akıncıların başlarında akıncı beyi bulunurdu. Bu birlik Türklerden müteşekkil olup düşman ülkelere akınlar ve keşifler yapar, ordunun geçeceği bölgelerdeki tarım ürünlerini emniyet altına alırlardı. Düşmanın gözünü korkutup asıl orduya kolaylık sağlar, düşman ordularının yiyecek içeceklerin zarar verir, düşman ülkelerin iç bölgelerine kadar ilerlerler korku salarlardı.

Akıncılara devlet maaş vermez kışla temin etmezdi. Bunların gelirleri elde edilen ganimetlerden olup devlete vergi vermezler ve ayrıca silahlarını da kendileri temin ederlerdi. Pencik usulüne en fazla asker sağlayan akıncılar olmuştur. 100 kişiden az akıncının katıldığı akına çete ya da potera 100'den fazla akıncının katıldığı akınlara haramilik, bizzat akıncı beyinin idaresi adı altında yapılanına da akın denilirdi.

1595 yılındaki eflak isyanı sırasında büyük kayba uğramışlar ve bir daha kendilerini toplayamayarak geri hizmete çekilmişler ve 1826'da ortadan kaldırılmışlardır. (Özcan, 1989: 249- 250)

Deliler de tıpkı akıncılar gibi hafif süvari sınıfından olup başlarına delibaşı denirdi. Bunlar iri yarı olup korkusuzca düşmana saldırırlardı. Kendilerini sakınmadan düşmanın üzerine atılmalarından dolayı deli adını almışlardır. Genellikle beylerbeyi ve sancak beyi kumandasında olurlar ve ekseriya Türklerden teşkil olunurlardı.

Gönüllüler ve Beşliler teşkilatları XV. Yy'de kurulmuş süvari birlikleridir. Gönüllüler sınırdaki şehir ve kasabaları muhafaza etmekte, sağ ve sol gönüllüler olmak üzere iki kısma ayrılmaktaydılar. Beşliler 5 haneden bir kişi alınarak teşkilatlandırıldıkları için beşliler adını alırlardı. Görevleri ise sınırdaki pranga ve kalelerin muhafazasında idi. Yine kale kuvvetlerinden olan farisanlar da 3 orta halinde teşkilatlanmış 2 ağaya tabiiydiler. Ağalar sancak merkezinde bulunurlar farisanlar kalelerde hizmet ederlerdi. (Halaçoğlu, 1995: 60 – 61)

C - OSMANLI ORDUSUNDA YENİLEŞME FAALİYETLERİ

Osmanlı Devletinde yenileşme faaliyetler ıslahat adı altında yapılırdı. Islah düzeltme, düzenleme, yenileşme, anlamına gelir dolayısıyla ıslahat da düzeltmeler, düzenlemeler, yenileşmeler anlamına gelmektedir.

1. III. Selim'e Kadar Osmanlı Ordusunda Islahat Çalışmaları

Osmanlı ordusunda ıslahat çalışmaları Sultan III. Selim'in meşhur Nizam-ı Cedid hareketinden çok önce başlamıştı.

XVII yüzyılın başlarında Yeniçeri Ocağının yetersizliği ve sık sık siyasi olaylara karışmaları iyice gün yüzüne çıkıyordu. Daha XVI. Yüzyıl ortalarında bir zamanlar çok katı olan devşirme sistemi bozulmaya başlamıştı. Kurallara aykırı olarak evlenen yeniçerilerin oğulları giderek daha fazla yeniçeri birliklerine giriyorlardı. Ayrıca Toplumun değişik kesimlerine mensup kimseler ocağa sızıyordu. Yeniçeriler askerlik hizmeti dışında başka işlerle de uğraşmaya başlamış, talimler azalırken, üretilen teçhizatın kalitesi de düşmüştür.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında yeniçeriler seferde olmadıkları zamanlarda sürekli siyasal alanda faaliyetler gösteriyorlar, kurumsal aidiyet psikolojisi içinde doğru ya da yanlış birbirlerini destekliyorlar, kendilerini imparatorluğun en seçkin askeri sınıfı ve sultanın gözdeleleri sayarken sultanların itibarlarını sarsıyorlardı. Devlet ricalindeki yozlaşma yüzünden ileri gelen devlet adamları yeniçerileri her türlü siyasi mücadele de ön plana çıkarıyor ve bu gücü kendi amaçları doğrultusunda kullanmaktan çekinmiyorlardı. (Petrosyan, 1999: 673 – 676)

XVI. yüzyılın sonlarında Macaristan'daki askeri yenilgilerden sonra durumun vahameti hat safhaya ulaştı. Kurulan bir konseyde Yeniçeriler sınır boylarındaki dirlik ve zeametlerin tımarlı sipahilerin değil uzak bölgelerde bulunan memurların ellerinde olduğundan yakınmakta, maaşların zamanında ödenememesinin kronik bir hal aldığından bahsetmekteydiler. Kuşkusuz devletin zafiyetleri toplumun her kesimin tepkisini çekiyordu. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere yeniçeriler siyasi ve fikri alanda giderek daha da güçlenerek tepkilerini ortaya koyabiliyorlardı.

XVII. yüzyılın başlarındaki Celali ve Balkan ayaklanmaları bunalımı daha belirgin hale getirdi. Merkezi otoritenin bu isyanlarla zafiyete uğraması yüzünden, sosyal ahenk bozuluyor, tımar sistemi üzerindeki kontrol kaybediliyor, sipahiler askeri

yükümlülüklerini yerine getirmiyor, merkezdeki yozlaşma yüzünden saraya bağlı birliklerin itaatsizlikleri ve başına buyruk tavırları giderek artıyordu.

Sultan II. Osman dönemindeki Lehistan seferi hazırlanışından savaş meydanına kadar askeri zümredeki bozulmayı, yeniçerilerin beceriksizlik ve korkaklığını tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermişti. Sultan Mısır'daki birliklerle merkezdekilerin yerlerini değiştirerek ıslahat yapmayı düşünmüştü. Ancak yeniçeriler bizzat kendisine bağlı oldukları sultanı hiç çekinmeden öldürdüler. (Petrosyan, 1999: 679 – 682)

Bu olaydan sonra köklü bir ıslahat hareketine, III. Selim devrine kadar köklü bir ıslahat hareketine girişilmeyecektir.

IV. Murat zamanının da Koçi Bey'in devlet düzenindeki bozulmaları istatistiki bilgilere ve rakamlara dayandırarak kaleme aldığı meşhur risalelerinin etkisiyle yapılan ıslahatlarla tımar sistemini düzeltilmeye çalışılmıştır. (Akün, 2002: 145) Tımar sisteminin ıslahı görevini yerine getiren ve getirmeyenlerin ayrılması, tımarların doğru kişilere verilmesi için yeniden yoklamalar yapılmasıyla sistemin elden geçirilmesi olarak kabul edilebilir.

III. Selim öncesi ıslahatçıların içinde kesinlikle sayılmasa gereken bir diğer isimde Fransız Comte de Bonneval'dir. Avusturya Ordusunda büyük başarılar göstermiş fakat sonradan devlet erkânı ile arası bozulmasından dolayı III. Ahmet ve I. Mahmut dönemlerinde Osmanlıların hizmetine girerek Müslüman olup Humbaracı Ahmed Paşa adını alan bu zat da topçu ocağının ıslahı veyeni savaş taktikleri uygulanması için kayda değer çabalar göstermiştir. (Özcan, 1998: 351 – 352)

2. III. Selim'den Devletin Nihayetine Kadar Osmanlı Ordusunda Yenileşme Faaliyetleri

III. Selimin tahta geçtiği 1789 yılında Osmanlı – Rus – Avusturya savaşları devam ediyordu. Avusturya ve Rusya'ya karşı bir takım topraklar kaybedilmiş ve barış yapılmıştı. Sonra Osmanlılar Mısır'da Fransızlarla çarpışmak zorunda kalmışlardı. Fransızlara karşı başarı elde edildikten sonra da Fransızlara karşı

müttefik olduğu İngilizlerle karşı karşıya kalan Osmanlılar, Fransız ihtilalinin yaydığı fikirler ve Fransa'nın saldırgan imparatoru Napolyon'un Avrupa'da çıkardığı savaşlar sayesinde, bir barış dönemine girmişlerdi. (Çiçek, 1999: 197 – 204)

İşte III. Selim bu tarihlerde devlet erkânından devletin kurtarılması amacıyla yapılacak ıslahatlar için layihalar istemişti. Layihalar da ön plana çıkan görüşler, sürüp giden savaşlarında etkisiyle daha çok askeri alanda ıslahat yapılması fikrini savunuyordu.

Layihalarda üç görüş ön plana çıkmıştır. Birincisi Kanuni devrindeki kanun ve nizamlara dönülmesi, ikincisi Avrupa savaş usullerini ve talimlerini eski kanun ve düzenmiş gibi uygulanmaya çalışılması, üçüncüsü ise yeni bir ordu kurulması gerektiği fikridir. Bu layihaların hazırlanışı sırasında yabancılarında fikirleri alınmıştır.

Layihaları inceleyen III. Selim bir ıslahat programının hazırlanması için bir komisyon kurdu. Komisyonun hazırladığı program 72 maddeden oluşuyor, Askeri, idari, mülki, ticari, sosyal ve siyasi alanlarda yapılacak reformları içeriyordu. (Özcan, 2002: 672 – 673)

Askeri alanda öncelikle mevcut askeri birimleri ıslah etme denemiştir, yeniçeri ocağı mensupları için talim ve terbiye mecburiyeti getirilerek yeniçerilerin sayısı 30.000 kişiye indirilmiştir. Eyalet valilerinden maiyetlerindeki gençlerden yedek asker yetiştirmeleri istendi. Yeniçerilere Avrupa tipi silah ve cephane dağıtılmasına çalışılarak her alaya eğitmen olarak 8 eğitilmiş tüfekli er verildi. Asker kışlaları yeniden inşa edildi. Yeniçeri ocağı dışında kalan humbaracı, lağımçı, arabacı ve topçu ocaklarına da yeni kanunnameler hazırlanarak, bu ocaklar teknik hale getirildi. Kanunnamelere göre erler evlenmeyecek, bunların ve zabıtların terfilerine mesleklerindeki kabiliyetleri esas teşkil edecek, hendese, endahat (Atış) bilgisi, harp talim ve terbiyesi kendileri için mecbur olacaktı. (Özcan, 2002: 673 – 674)

Bununla birlikte *tecdid-i kanun-ı tımar ve zeamet* isimli bir kanun çıkarılarak, tımar ve zeamet sahiplerinden savaşa gitmeyenlerin hakları elinden alınarak, bu hak görevini getirenlere veriliyordu.

1773'te açılan Mühendishane-i Bahri-i Hümayunu genişletilerek bununla beraber Mühendishane-i Berri Hümayunu kurularak ilk Türk Teknik Okulu açılmış oldu. Bu yüksekokullarda Avrupa'dan getirilen hocaların yanında Türk hocalarda vardı. (Çiçek, 1999: 197 – 205)

2.1 Nizam-ı Cedid Ordusu

Sultan III. Selim'in en ehemmiyet verdiği konu yeni bir ordu kurmaktı, hatta ıslahat programı hazırlanmadan önce Yusuf Paşa ordusuyla İstanbul'a geldiği zaman askerlerinden bir kısmını Davut Paşa'da bırakmasını emretmişti. İşte bu askerler daha sonra kurulacak olan Nizami Cedid ordusunun çekirdeğini oluşturmuşlardı.

Padişah yeniçeri ocağından yaşları müsait olanları bu yeni birliğe alarak Avrupa usulü yeni bir ordu teşkil etmek istiyordu. Bir takım devlet adamları yeni bir ordu kurulmasına muhalefet ettiklerinden padişah bu yeni teşkilatın bostancı – tüfençi ocağına bağlı bir birlik olmasına razı olmak zorunda kaldı. Bu askerler Levent Çiftliğindeki kışlalarda kaldığı için Levent Çiftliği Kanunnamesi adında bir kanun çıkarılarak bu kanuna göre asker teminine gidildi. Daha sonra Nizami Cedid Konya, Ankara gibi büyük şehirlerde kurularak başına Karaman Valisi Kadı Abdurrahman Paşa getirildi. Aynı teşkilatı Rumeli'de kurulamadı. Bu kurumların daimi olabilmesi için hazineden ayrı İrad-ı Cedid adı altında yeni bir hazine kurdurdu. Hazine değerinin 200.000 kese değerinde olması kararlaştırılmıştı.(Çiçek, 1999: 197 – 205)

Bu orduda kıyafetler ve silahlarda değişmişti. Erlere sıkma denilen ve dize kadar paçaları dar ve yukarısı biraz geniş bir şalvar ile uzunca bir mintan, subaylara ise boy cepkeni denilen dar bir cübbe ve bunun altına kısa entari ve şalvar kabul edilmişti. Erler bellerine kemer, subaylar şal bağlarlardı. Bunların başlarında barata

denilen bir çeşit serpuş vardı. Savaşlarda başka bir başlık takılması kararlaştırılmıştı. Boru ve trampet ilk defa bu dönemde orduya girmiştir.

Ayrıca tophane, baruthane ve donanma ıslah edilmeye çalışılmıştır. Donanmanın ıslahı için 45 parça gemi inşa edilmeye çalışılmıştır. (Özcan, 2002: 674 – 675)

1807 senesinde Nizami Cedid ordusunun Rumeli’de tesisi sırasında çıkan Kabakçı Mustafa ayaklanmasıyla Nizami Cedid ordusu kaldırılmış buna rağmen ayaklanma durmamış III. Selim tahtan indirilmiştir. (Çiçek, 1999: 197 – 205)

2.2 Sekban-ı Cedid Ordusu

Kısa süren IV. Mustafa döneminden sonra Alemdar Mustafa Paşa’nın III. Selim’i tekrardan tahta geçirmek için İstanbul’a doğru yola çıkmasıyla Sultan Selim’in tahta geçmesi durumunda intikam alacağını düşünen yeniçeriler tekrar ayaklanarak Sultan Selim’i öldürürler. Bunun üzerine Alemdar Mustafa Paşa II. Mahmut’u Osmanlı tahtına oturttu.

II. Mahmut’un ve yeni sadrazamı Alemdar Mustafa Paşanın ilk icraatları yeni bir ordu kurma çalışmalarını başlatmak oldu. Alemdar Mustafa Paşa bu yeni kurulacak olan orduya Sekbanı Cedid adını verdi. Bu orduya yazılan gençler Levent ve Üsküdar kışlalarına gönderildiler. Yeni kurulan birlikler ordunun 8. Ocağı olarak kabul edildi. Ancak bunlara tuğ, tabl ve sancak verildiği için bir dereceye kadar bağımsız bir ocaktı.

Elbette yeniçeriler bu yeni ocaktan memnun değillerdi. Alemdar Mustafa Paşa’ya ve yeni orduya karşı ayaklanma çıkardılar. Daha sonra Babiali’ye hücum eden yeniçeriler Alemdar’ı bir mahzen de sıkıştırdılar. Kurtuluş ümidi kalmayan sadrazam mahzendeki cephaneliği ateşe vererek kendisi, ailesi ve 300 den fazla yeniçeriyi öldürdü. Geri kalan isyancılar saraya yürüdüler. Sultan Mahmut tahtan indirilmemek için IV. Mustafa’yı boğdurttu böylece Osmanlı hanedanında tahta geçecek kendisi dışında kimse kalmayacaktı. Buna rağmen yeniçeri kıtaları II. Mahmut’un tahtan indirilmesini talep ettiler. Ulemanın çabalarıyla yeniçeriler

sakinleştirilip Sekbanı Cedid teşkilatı kaldırılarak mesele halledildi. Böylece 2. Kez yeni ordu kurma çalışmaları rafa kaldırılıyordu. (Karal, 2010: 88 – 96)

2.3 Yeniçeri Ocağının Kaldırılması ve Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu

1826 senesine gelindiğinde Mora İsyanı Sırasında Yeniçeri Ocağının beceriksizliği adeta ayyuka çıkmıştı. Devlet ricali tekrar toplanarak Eşkinçi Ocağı adı altında talimli bir ocak kurulmasında hemfikir oldu. Talimler başlar başlamaz yeni ocağa karşı propaganda mekanizması da çalışmış oluyordu. Talimin başlamasından 3 gün sonra (15 Haziran 1826) Yeniçeri isyanı patlak verdi. Sarayda toplanan ulema ve devlet erkânı artık bu işe dur deme zamanının geldiğine karar vererek sancak-ı şerifi çıkardılar. Böylece sancak-ı şerif etrafına toplanan çeşitli zümrelerden halk ve padişaha bağlı topçu birlikleri, meşhur Et Meydanına doğru yürüyüşe geçti. Yeniçeriler direnemeyerek Et Meydanındaki kışlarına çekildi. Kışlalar top ateşine tutularak yakıldı. E. Z. Karal'ın ifadesiyle “*Yüzyıllarca Osmanlı İmparatorluğu'nun şan ve şevketini sağlamış olan, fakat sonunda bir çete şekline girerek devleti çıkmaza sokan yeniçeri ocağı bu suretle hatalarının ve kabahatlerinin ağırlığı altında birkaç saat içinde ezildi.*” (Karal, 2010: 146 – 150)

Osmanlı tarihine bu olay “*Vaka-yı Hayriye*” olarak geçecek, Sultanın yayınladığı bir hatt-ı hümayun ile Yeniçeri ocağının kaldırılacağı duyurulacaktı. Bundan sonra yeniçerilik ve eski askeri düzeni hatırlatacak Bektaşî ocağı mehteran takımı gibi birçok kurum da ortadan kaldırılmıştır.

Yeniçerilikle ilgisi olanlar ya da ilgisi olduğu düşünülenler kısa bir sorgulama ile katlediyordu. Bu uygulamalarla ocağın yeniden hayat bulmasının önü alınmış oluyordu. (Ortaylı, 2006: 37 – 38)

İmparatorluğun kendi ordusunu yok etmesiyle derhal bir ordu kurma zaruriyeti ortaya çıktı. Bu amaçla kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusu Avrupa usulünde düzenlendi. Tümen, tabur ve bölüklere ayrılarak Avrupa usulü

talim yapacaklardı. Ayrıca er ve erbaşlara tüfek ve kılıç verildi. Elbiseleri sıkı bir ceket topuklara kadar inen bir pantolon ve başta fes olacaktı. Bu şekilde Osmanlı Ordusu yeni bir mahiyet kazanmış oluyordu. Kurulan bu ordunun subay kadrosunu talim ve terbiye görmüş subaylar oluştursa da sayıları pek fazla değildi. Önce mısır valisinden subay istenildiyse de karşılık alınamadı ve Prusya'dan piyade süvari ve topçu subayları getirildi. (Karal, 2010: 150 – 155)

Sultan II. Mahmut sadece askeri değil birçok alanda ilklere imza atmış devletin her bölümünde yenileşmeye gidilmiş bu yenileşme hareketi eski kurumlarla birlikte götürülmeye çalışılmıştır. Eski kurumlardan bir kısmı lağvedilmiş, bir kısmı kabuk değiştirmiş ve bir kısmı da önemsizleştirilerek zaman içinde kaybolmuştur.

2.4 Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla Askerlik Kurumunun Durumu

Asakir-i Mansure-i Muhammediye ve ismi sonraları birkaç kez değiştirilen orduda askere alma hizmeti adeta ömür boyu hapis cezası gibi zorla alıkonularak yapılıyordu. Sultan Abdülmecit döneminde ilan edilen Tanzimat Fermanı (3 Kasım 1839) Askerliğe yeni bir düzen getirmişti.

Buna göre askerlik 5 yıl askerlik yapılacak ve askerler kura veya gönüllü usulüne göre toplanacak, 5 yılını tamamlayan askerler 7 yıl da senede bir ay kaza merkezlerindeki kıtalara katılarak redif askeri olacaklardı. Askerlerin eğitimi için piyade, süvari ve istihkâm birlikleri için Fransızlar örnek alındı. Topçu birlikleri ise Prusyalı subaylar tarafından eğitime başlandı.

Bu usulde sorun fermana göre eşit sayılan Hristiyanların askerlik hizmeti idi. Hristiyanlar 1847'de askere çağırılıp bunun karşısında cizye ödemeyecekleri bildirilse de devlet bu uygulamayı bir süreliğine rafa kaldırdı. (Karal, 2010: 175 – 178) 1950 yılında her iki dine mensup insanlarda askerlik hizmeti bedel-i nakdi ödeyerek askerlik hizmetinden muaf olabiliyorlardı. Bu şekilde askerlik hizmetinde eşitlik sağlanmış oldu. (Karal, 2010: 250)

2.5 II. Abdülhamit Döneminde Askeri Düzenlemeler

II. Abdülhamit döneminde askeri yeniliklere devam edilmiştir. Gayri Müslüm tebaanın fiili askerlik yapmaması ve Arnavut, Boşnak, Arap vs. gibi Müslüman unsurlarda askerlik hizmeti yapmak istememesi savaşlarda sürekli Türk unsurların erimesine sebep oluyordu. Asker ihtiyacının karşılanması için Doğu Anadolu'daki aşiretlerden müteşekkil Hamidiye Alayları kurulduysa da istenen başarı sağlanamadı. Sultan günümüzde Kuleli Askeri Lisesi olarak kullanılan binada ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde süvari alayları meydana getirmişti. (Özcan, 2002: 120)

D – OSMANLI ORDUSUNDA KULLANILAN SİLAHLAR VE OSMANLI ORDUSUNA GENEL BİR BAKIŞ

1. Osmanlı Ordusuna Genel Bir Bakış

Osmanlı Devleti kurulduğu günden devletin nihayetine kadar her zaman bir değişim ve gelişim içerisinden olmuştur. Silah ve taktik kullanmada rakiplerinden teknoloji ihraç etmeyi hiçbir zaman yadırgamamıştır. Osmanlılar teknoloji ihraç ederken ihraç ettikleri teknolojinin üretimini yaparak geliştirmişlerdir.

Osmanlı toplarının birazdan değineceğimiz üzere isimlerine (saklos, prangi, kolomborna vs) bakarsak Osmanlıların teknoloji ihraç ettiği ve ihraç ettiği teknolojinin üstüne koyarak kendi silahlarını ürettikleri açıktır.

Osmanlılar beylik sırasında tamamı atlı olan birliklerin kale muhasarasına uygun olmadığı fark etmişler bunun akabinde yaya ve müsellemlerini kurmuşlardı. Bir müddet sonra bu birliklerde ihtiyacı karşılayamayınca merkezde savaş daima hazır yeni bir ordu kurmuşlar. Adına da yeni askerler yani Türkçe Yeniçeriler demişlerdir.

Yeniçeri Ordusu Avrupa'nın ilk daimi ordusuydu. Bizzat sultanın emrinde savaşa hazır olan bu ordu Osmanlılara rakiplerine karşı büyük bir üstünlük sağlıyordu. Yükseliş döneminde Osmanlı Devletinin rakiplerinin hiç birinde bu meyanda bir ordu yoktu. (İnalçık, 2006: 17) Zaman içerisinde Yeniçeri Ordusunda

yetersiz kalıp ihtiyaca cevap veremeyince zoraki de olsa lağvedilmiş ve yerine Avrupa tarzında eğitim gören Avrupa silahlarıyla donatılmış bir ordu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Eyalet askerlerinin başında yer alan tımarlı sipahi teşkilatı ise zaman içerisinde devletin farklı kurumlarına istihdam edilerek yeniçerilere göre daha ılımlı bir geçişle ortadan kaldırılmıştır.

Bu değişim sadece orduya değil devletin bütün kurumlarına sirayet etmiştir. Tepki çekmemek için eski ve yeni kurumlar belli bir dönem beraber görev yapmış; zaman içerisinde eski kurumlar ya kabuk değiştirmiş ya da etkisizleştirilerek ortadan kaldırılmışlardır.

Osmanlı ordusunun geçirdiği bu son değişim süreci ilk anda başarıya ulaşmasada yetişen kadroların çabasıyla Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.

Osmanlı donanması İnebahtı mağlubiyetine kadar oldukça etkili bir donanma idi. İnebahtı deniz savaşında alınan ağır mağlubiyetten sonra Osmanlı donanması kendini tam olarak hiçbir zaman toparlayamamıştı. (İnalçık, 2006, 47) Devletin Donanmayı eski gücüne kavuşturmak için gerekli mali gücüde olmayınca Osmanlı donanması devletin yıkılışına kadar ordunun yumuşak karnı olarak kalmıştır.

19. ve 20. yüzyıllarda Donanmada dışa bağımlılık daha üst seviyede idi. Bu dönemde Osmanlı devletinde çağın gereklerini yerine getirecek gemiler inşa edilememektedir. Öyle ki 19. Yy sonlarında tepeden tırnağa Osmanlı emeği ile inşa edilmiş bir Osmanlı gemisi romanlara konu olacak kadar hayal mahsulü gözükmektedir. (OKAY, 2008: 457)

Ateşli silahlar bahsinde Osmanlıların 19. Yy sonlarında top tüfek tabanca ithal ettiklerinden bahsedeceğiz. Ancak ithalat yoluyla donanma oluşturmak top, tüfek ve tabanca almaktan daha maliyetliydi.

Sultan Abdülaziz döneminde ithalat yoluyla kurulan kuvvetli donanma, II. Abdülhamit döneminde kızağa çekilerek işe yaramaz hale gelmişti. 1897 yılındaki

Türk - Yunan savaşlarında donanmanın eksikliği iyiden iyiye hissedilmiştir. Ancak artık devletin iyi bir donanma kurma amacıyla ithalat yapabilecek parası yoktur. Bu durumun açık örneği ise II meşrutiyetten sonra halkın, Donanma Cemiyeti'ni kurarak; para toplayıp donanmaya gemi satın almasıdır. (Taner, 2006: 259 – 261)

I. Dünya Savaşına Osmanlı Devletinin girmesinin görünen sebebinin Almanların gönderdiği iki savaş gemisi olması son dönem Osmanlı donanmasının durumunu göz önüne seren bir bilgidir.

Osmanlı Hava Kuvvetleri ise henüz emekleme aşamasındayken I. Dünya Savaşının patlak vermiştir. Havacılık konusunda Osmanlı Devletine yol gösteren Fransa, Osmanlıların Almanlara yakınlığını bildiğinden dolayı eğitimcilerini geri çağırılmış henüz emekleme aşamasında olan Osmanlı Havacılığı büyük darbe yemiştir. (Taner, 2006: 301)

Bir diğer olumsuz durum Osmanlı Ordusunun insan gücünün de rakiplerinden az olması idi. I. Dünya Savaşında yaklaşık olarak Rusya 12 milyon, Almanya 11, Avusturya – Macaristan, Fransa ve İngiltere 8'er milyon, İtalya 5 milyon, Birleşik Devletler 4 milyon askeri kuvvet toplarken Osmanlı Devleti sadece 3 milyon askeri silahaltına alabilmiştir. (Marshall, 2001: VII- VIII) Seferberliğin başlamasından 14 Temmuz 1915 senesine kadar Osmanlı ordusunda 1.943.720 kişi silahaltına alınmış yükümlü olmayanlarla bu rakam 2 milyon kişiye ulaşmıştır. (Komisyon, 1985: 165)

Kurtuluş savaşı sırasında Ordunun en kuvvetli dönemi olan Büyük Taarruz Muharebesi esnasında 16.500 süvarisi, 135.000 piyadesi, 314 topu varken, Yunan Ordusunun 150000 piyadesi, sayısı tam bilinmemekle beraber bir süvari tümeni ve 418 topu bulunmakta idi. (Erkal, 1967: 267)

2. Osmanlı Ordusu Algısı Hakkında

Orta öğretim kurumlarımızda işlenen Osmanlı tarihi ders kitaplarında devletin imparatorluk haline gelmesinde önemli bir paya sahip olan yeniçeri ordusu devlet teşkilatı başlığı içinde bir sayfalık şeklin yarısını kapsayacak şekilde yarım yamalak anlatılmakta ve adı sadece isyanlarla anılmakta olmuştur. (Komisyon, 2010: 38)

Fakat Osmanlı ordusunun muzaffer zamanlarında yeniçeriliğin ordunun en önemli iki teşkilatından biri oldukları göz ardı edilmektedir.

Yukarıda bahsettiğimiz 11. sınıf tarih kitabı eğitimi nispeten derli toplu bir kaynak sayılabilir. Günümüzde eğitim kurumlarımızın güya takviyesi sayılan dershanelerin kaynaklarında durum daha vahim bir hal almıştır. “A’dan Z’ye Tarih” isimli kaynakta devlet teşkilatı içerisinde Yeniçeriler 3 cümlelik bir bilgiyle anlatılmaya çalışılmaktadır. (Kara, 2006: 57)

Okullarımızdaki tarih eğitiminde Osmanlı Devletinin gerilemesi konusu içerisinde sıkça adı geçen mevzulardan biri de Tımar sisteminin bozulması mevzudur. Daha önceki bölümlerde bahsettiğimiz tımar sisteminin bozulması hadisesi liyakatsiz kişilerin üzerine tımarların rüşvet yoluyla kaydedilmesiyle başlar. Bizimde alışıldık bir şekilde yaklaştığımız bu konunun göz ardı edilen yönü bu bozulmadan hangi sonuçların çıkacağıdır.

Tımar sistemi halkın üretim devamlılığını ve güvenliğini, bununla beraber devletin asker ihtiyacının karşılanmasını sağlayan bir sistemdir. Güven içindeki halkın üretim gelirleri artar bu gelirler Tımarlı Sipahilere yansır. Devlet ihtiyacı olduğunda donanımlı askeri bir güce sahip olur ve halk iç dış tehditlere karşı güven içinde yaşar.

Bu döngünün bozulmasının, Sipahilerin ordunun en kalabalık kısmını oluşturdukları da göz önüne alınırsa, Osmanlı Devletinin temellerini bütün kurumlarıyla sarsacağı açıktır.

Bu konuya örnek olarak aldığımızı okul kitabımızda basit bir tarih eğitimi almış kişilere yetecek kadar bilgiye verilirken (Komisyon, 2010: 35,38,40), öğretimi takviye için gidilen dershanelerin kaynaklarında sistemin bir cümlelik tanımı yapıp konu ortada bırakılmıştır. (Kara, 2006: 58)

Ormanlı ordusu denilince ilk akla gelen bu iki örneği vermemin sebebi bu birkaç cümlelik bilgilerin Osmanlı Ordusunun geri kalmışlığı yargısını adeta kanun haline gelecek nesillere aktarmasındaki yanlışlığı göz önüne sermektir. Bu kısacık ve

kalıplaşmış bilgilerden Osmanlı ordusunda yeniçerilerin yozlaşmış ve süreklisyan eden bir güruh, tımarlı sipahilerinde varlığı yokluğu belli olmayan bozulmuş bir sistemin mensupları olduğu yargısına varılır.

Devlet yükselme döneminde teknoloji ithalatı yapıyor sonrada bu ithalatın üstüne koyarak kendi imalatını gerçekleştiriyordu. Topu Osmanlılar icat etmediğine göre Şahi topu bunun açık örneğidir. Son 50 yılda ise Devlet kendi savaş teçhizatını üretmiyorsa bile dışarıdan alım yapmakta ve rakipleriyle olan farkı kapatmaya çalışmaktaydı. Osmanlılar en kötü zamanlarında dahi rakiplerinin bir adım gerisinde teknoloji takibi içindeydiler.

Osmanlılar her dönemde teknolojiyi takip ettikleri, dünyadaki yeni teknolojileri kullanmaya çalıştıkları, teknoloji casusluğu yaptıkları ve hatta kullanıma tam hazır olmayan icatlarla bile ilgilendikleri bir gerçektir. Gerek yurt dışına öğrenci gönderme gerekse yurt dışından eğitimeciler getirerek yetişmiş kadrolar kurmaya çalıştıkları ortadadır. (Çetin, 2002: 812 – 819)

Osmanlı Devletinin eksisi artık teknoloji transfer ederek üretim yapacak, ya da tam donanımlı bir ordu ya da donanma için ithalat yapacak iktisadi güçten artık mahrum bulunmasıydı. Özetle Osmanlılarda rakiplerinden oldukça geride olan kuvveti askeri değil mali kuvveti idi. Her türlü olumsuzluğa rağmen imparatorluğun silah gücü azımsanamayacak ya da basitçe “geri kalmışlık” kalıbına sokulamayacak ölçüde kuvvetlidir.

3. Osmanlı Ordusunda Kesici Ve Delici Silahlar

Klasik dönemde Osmanlı Ordusunda kullanılan delici ve kesici silahlar yani eslaha-i cariha ok – yay, kargı – mızrak (süngü, cida, gönder), kılıç, bıçak, hançer, nacak ve baltalar ile esasen delici ya da kesici olmayan darbe ile düşmanı saf dışı bırakan çomak, topuz, gürzdür. (Taneri, 1981: 177)

Türklerin tarih sahnesine çıktığı dönemlerden beri yayın önemi bambaşkadır. Yay Türklerin en önemli silahlarından biriydi. Hunların meşhur hükümdarı Mo-tun (Mete Han ya da Oğuz Kağan) devrinden beri Orta Asyalı savaşçıların temel

silahlarının başında gelmektedir. Şöyle ki Mo-tun Çine gönderdiği mektubunda 26 tane kavim ve şehir devletini “*yay gerenlerle tek bir aile*” halinde birleştirdiği bildiriyordu. Burada yay gerenlerden kasıt Türklerdir. (Kafesoğlu, 2000: 61)

Buradan anlaşılacağı gibi ilk Türk devletlerinden beri yay Türk ordularında kullanılan bir silahtı. Yayın önemini ise tüfek teknolojisinin iyice geliştirildiği dönemlere kadar korumuştur. İleride değineceğimiz üzere süvarilikte tüfek hiçbir zaman yay gibi at üstünde sıhhatlice kullanılan bir silah olmamıştır.

Mızrak ise Afrika kabilelerinden, Kızılderililere, Türklerden, İngilizlere kadar kullanılan dünyanın en yaygın ateşsiz silahıdır. Süvarilik için mızrağın önemi ileride de bahsedeceğimiz üzere diğer bütün silahlardan bir adım öne çıkmaktadır. Mızrağın süvariler için önemi süvariler dünya ordularından silinene kadar devam edecektir. Talimnamemizde kullanılan 4 ana silahtan biri mızraktır.

Osmanlılarda Hindi, Mısri, Rumi, gibi kılıç türleri mevcuttur. Mızrak gibi kılıçta talimnamemizin dönemimde 4 ana silahtan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kılıç ordularda hala tören silahı olarak kullanılan bir silahtır.(Taneri, 1981: 178)

Darbe ile kırıp ezmeye yönelik silahlardan bozdoğanında Osmanlılarda yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Yıldırım Bayezid’in düşman üstüne bozdoğan kullanarak düşmanın kafalarını kırdığını kaynaklardan öğrenmekteyiz. (Taneri, 1981: 178)Bu arada Sultan IV. Murat’ın gürzü de bu silahlar türünde meşhurdur.

4. Osmanlı Ordusunda Ateşli Silahlar

Barut MS 7. veya 8. Yüzyılda Çin’de icat edilmiş ilk ateşli silahlarda 1280’lerden itibaren bu ülkede üretilmişti. Moğolların Çin’i işgaliyle ateşli silahlarda dünyaya yayılmıştır. Zira Moğol İmparatorluğu Asya’nın doğusundan Avrupa’nın doğusuna devasa bir imparatorluk idi. 20-30 yıl içerisinde barut kullanan silahlar hem İslam Âlemi hem de Hristiyan Avrupa’ya ulaşmıştı.1380’lerde Osmanlılar bu yeni silahla tanışmışlardı. (Agoston, 2006: Sayfa 19)

Osmanlı Ordusunda ilk top 1386 yılında Karamanoğullarına karşı kullanılmıştı. Teknik olarak tahrip güçleri zayıf olan bu topların yerini 1439larda kale yıkabilecek, 1444'lerde ise gemi batıracak düzeye gelen toplar almaya başlamıştır. Fatih Döneminde topa büyük önem verilmiş verilen önemin karşılığında İstanbul'un fethi sırasında alınmıştır.(Unat, 2000: 725)

15.yy topları hantal, hatalı ve hareketsizdi. Topu doldurmak ve tek bir atış yapmak saatler alıyordu. Büyük toplar binlerce kilo ağırlığında idi. Bazen ham maddeyi getirmek, kuşatılmış bir yerin dışında top fırını yaparak, topu döküp ilerde yeniden kullanmak üzere eritmek daha kolaydı. Her ne şekilde olursa olsun, top mancınıktan daha kuvvetli bir silahtır.

15.yy tüfeklerinde de bu toplardaki gibi sakıncaları vardır. Usta okçular dakikada 6 yada daha fazla ok atabilirken tüfekle bir atış yapmak da bu kadar süre alıyordu. Tüfek yay kadar hassas olmadığından etkili menzili daha kısaydı. Ayrıca atlılar ata binip ok atabilir fakat at üstünde tüfek kullanamazlardı. Ok gibi kullanışlı bir silah varken tüfeğe geçilmesinin sebebi bir okçu eri yetişmek için yıllar gerekirken bir haftalık eğitimle tüfekçi olunabiliyordu. (Chase, 2008: 29 - 30)

Osmanlı ordusuna tabancalar 16.yy'dan sonra girmiştir. Osmanlı tabancalarında çakmaklı, kapsüllü ve iğneli sistemlerin hepsi uygulanmıştır. Ancak şekil ve biçim yönünden Avrupa tabancalarına göre farklılıklar göstermiştir. 19.yy'da Avrupa ve Amerika silah sanayindeki gelişmeler sayesinde Osmanlı İmparatorluğu dış alımlar yaparak farklılıkları ortadan kaldırmıştır.

Ağızdan doldurulan çakmaklı ve kapsüllü tabancalara *pištov* adı verilmiştir. Pištovların ardından Karadağ adı verilen toplu tabancalar kullanılmaya başlanmış, daha sonraları da Smith-Wesson tipi kırmalı toplu tabancalar (Revolverler) bütün subaylar ile mızraklı süvari ve diğer süvari çavuşları tarafından kullanılmıştır. II. Meşrutiyetin ilk yıllarında Amerikan Savage Arms Company'den 10.000 adet tabanca ithal edilmiş, Belçika'dan da 2.500 adet Browning toplu tabanca alınmıştır.

20.yy başlarında Almanlardan silah alımları ağır basmış Bergmann, Parabellum, Mannlicher tabancaları ithal edilmiştir. (Eralp, 1993: 134 – 136)

Osmanlı ordusunda 19.yy ve 20.yy öncesinde sırasıyla Metris tüfekleri, fitilli tüfekler, zemberekli ile fitilli musketler, çakmaklı tüfekler ve kapsüllü tüfekler sırasıyla birbirini izlemiştir.

III. Selim zamanında Dolmabahçe’de kurulan tüfek fabrikasında ve 1832’de tophane müşirliğine bağlı Tüfenkhane-i Amire’den tüfek yapımına gidilmiştir.

19.yy ve 20.yy’da Osmanlı ordusunda kullanılan yabancı tüfek sayısı artmıştır. Önceleri Enfield ve Smringfild tüfekleri Amerika’dan ithal edilmiş bunu Providence Tool Company’den ithal edilen Martini-Henry alımı izlemiş daha sonrada Winchester ve Snyder tüfekleri ithal edilmiştir.

1887’de Almanya’dan meşhur Mauser ve Loewe fabrikalarından 500.000 Mauser tüfek ve 50.000 filinta Türkiye’ye girmiştir. Sonraları Amerika’dan bir kısım Winchester tüfeği alınsa da ağırlık daima Alman silahlarında olmuştur.(Eralp, 1993: 128 – 133)

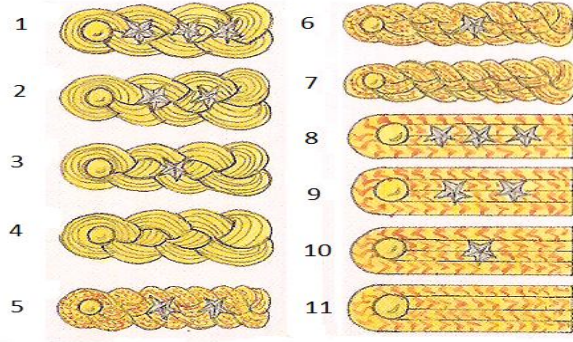
Top teknolojisine gelince Osmanlılar topu ilk kullandıkları devirlerden 19.yy son çeyreğine kadar kendi toplarını üretmekteydiler. Osmanlılarda kullanılan toplar saklos, darbzen, sayka, prangi, kolomborna, becoruşka, balyemez, ejderdehan, şahi ve zembürek toplarıdır.

1873 yılında Almanlardan değişik çapta 100 top alınmış 1886’da yine Alman Krupp firmasından 426 sahra ve 60 havan topu alınmıştır. 1908 yılında Osmanlıların elinde 2.353 adet ithal top bulunurken 728 adet tophan-i amirede üretilmiş 3.081 top bulunmaktaydı. (Eralp, 1993: 17 – 21)

5. Son Dönem Osmanlı Ordusunda Rütbeler

Aşağıda I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı askeri rütbeleri yukarıdan aşağıya üstten asta doğru şu şekildedir. 1- Müşir 2- Birinci Ferik 3- Ferik 4-Mirliva 5-

Miralay 6- Kaymakam 7- Binbaşı 8- Kolağası 9- Yüzbaşı 10- Mülazım-ı Evvel 11- Mülazım-ı Sani. (Nicolle, 2010: 30 – 31)(Bakınız Şekil 1)

Şekil 1: Osmanlı Ordusunda Kullanılan Rütbeler

I. BÖLÜM SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ TEÇHİZATLARI VE SİLAH EĞİTİMİ

1. SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ TEÇHİZATLARI

1330 (1914 – 1915) tarihli *Süvari Techizat Ta'limatnamesi*'nde son dönem Osmanlı ordusundaki süvarilerin teçhizatları en ince ayrıntısına kadar belirtilmiştir.

Talimatnamede 1914 yılı süvarinin elbisesi başta fesi andırır biçimde bir serpuş yani şapka, vücudun üst kısmında haki renkte ceket, alt kısmında oturulacak kısımları iki kat olmak üzere haki renkte çizme pantolonu, ayaklarda mahmuzlu çizmeler, elde tarçını eldiven denilen (açık kahverengiye yakın bir renkte olduğundan dolayı) eldivenler bulunmaktadır. (Süvari Techizat Ta'limatnamesi, 1330: 5-6)

Son dönem Osmanlı Süvarilerinin ana silahları Süvari Talimnamesindeki ayrıma göre iki çeşittir. Bunlardan birincisi “Ešliha-i Cariha” (kesici ve delici silahlar olan kılıç ve mızrak) ikincisi ise “Ešliha-i Nariye” (ateşli silahlar olan tabanca ve tüfek)dir. Süvariler atlı ilken esliha-i carihaları, yaya iken eslihayı nariyeleri kullanırlar. Bu durumda son dönem Osmanlı süvarilerinin ana silahları kılıç ve mızraktır diyebiliriz. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 278)

Süvari zabitanı ateşli silah noktasında tabanca taşır. Bu tabanca yuvarlak şarjör yapısından “toplu tabanca” ya da 6 mermi alan modelleri olduğundan dolayı “altı patlar” olarak anılan “Revolver”dir. (Süvari Techizat Ta'limatnamesi, 1330: 6)

Süvari er ve erbaşları ise ateşli silah olarak tüfek kullanırlar. Talimnamenin yazıldığı dönem itibariyle süvariler iki çeşit tüfek kullanmaktadırlar bunlar Martini – Hanry ve meşhur Mauser Tüfekleridir. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 31)

Bu iki tüfek devrine göre oldukça etkili menzile ve tahrip gücüne sahip tüfeklerdir. Süvari talimnamesini kaleme alan zat bu tüfeklerin ateş gücünden “*Şimdi ki tüfenk menzilin azim olması şayan-ı teşekkürdür*” diyerek takdirle bahsetmektedir. Ayrıca sayfa 303'de “*şimdiki silahların tesirat-ı muharebesinden*

dolayı vaktinden çok evvel saf harbe girmeğe ve uzak mesafeden dötrnala geçmeğe mecburiyet hâsıl olur.” demektedir. (Süvari Ta’limn□mesi, 1315: 303)

Teçhizat talimatnamesinden anlaşıldığı kadarıyla zabitan kesici ve delici silah yani esliha-i cariha noktasında kılıç kullanır. (Süvari Techizat Ta’limatn□mesi, 1330: 10)

Er ve erbaşları ise *Süvariyanı Mahsus Silah Ta’limn□mesi*’nden anlaşıldığı kadarıyla kılıçlı ya da mızraklı süvariler olarak iki silahı da kullanabilirler. Ancak mızrak kullanımı kılıçtan bir adım daha öne çıkmaktadır. (Süvariyanı Mahsus Silah Ta’limn□mesi, 1315: 2-3)

Dünya ordularında oldukça ölümcül tahrip gücü yüksek harp aletlerinin kullanıldığı bir dönemde neden hala mızrak ve kılıç gibi eski silahlar kullanıldığı sorusu akıllara gelebilir. Öncelikle bu silahlar at üzerinde kullanılmaya elverişli silahlardır. At dönemin kara ordularının sürat gerektiren harekâtlarını karşılayabilen etkili bir araçtır.

2. SON DÖNEM OSMANLI SÜVARİLERİNDE SİLAH EĞİTİMİ

Son dönem Osmanlı ordusunda süvari silahlarının esliha-i cariha, esliha-i nariye olarak iki guruba ayrıldığını yukarıda belirtmiştik.

2.1 Esliha-i Nariye Eğitimi

Acemi süvari neferi yetiştirilirken temel kaynak olarak kullanılan *Süvari Ta’limn□mesi*’nde süvari neferinin esliha-i nariyesi olan tüfeğin eğitiminin önemli bir kısmını “silahlı ve münferit olarak icra edilen yaya talimi” kısmında teferruatı ile anlatacağız.

Süvari tüfeklerinin hem Süvari Talimnamesinde hem de Endaht talimnamesinde “filinta” olarak da adlandırıldığını görmek mümkündür. (Süvari Ta’limn□mesi, 1315: 41) (Süvari Endaht Ta’limn□mesi, 1326: 28) Filintanın kelime anlamı kısa boylu av tüfeğidir. (Doğan, 1996: 381) Filinta muhtemelen boyu normal

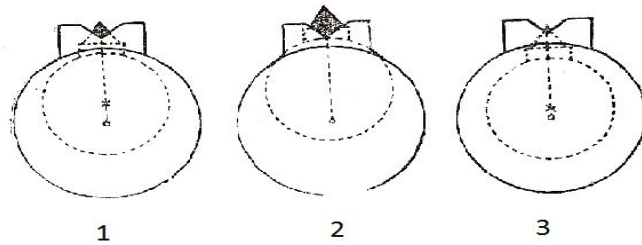
tüfeklerinininkinden daha kısa olan Martini – Hanry ya da Mauser tüfeklerinin kısa varyasyonlarına verilen isimdi.

Talimnamede tüfek eğitiminin doldur – boşalt, ateş etme, tüfekte rahat – hazır ol gibi duruşlar oldukça ayrıntılı anlatılmıştır. Ancak nişan alma noktasında Endaht talimnamesine başvurmak gerekiyor.

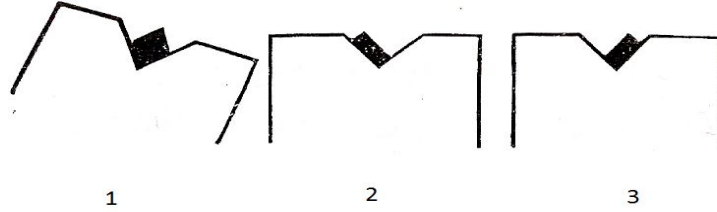
Acemi nefere nişan eğitiminde neferler göz durumlarına göre yani gözlük takıp takmaması gerektiğine sağ ve sol gözünün görüş kuvvetine göre - değerlendirilir. Mesela bir acemi asker sol gözüyle daha keskin görüyorsa o gözüyle nişan alacak şekilde nişan eğitimi verilir.

Doğru nişan almak tüfeği düz tutarak **silme arpacık** tabir edilen arpacığın gezin tam ortasında, tepesi geze silme denk gelecek şekilde alınan nişandır. (Şekil 2: 1) (Süvari Endaht Ta’limnemesi, 1326: 29)

Endaht talimnamesinde nişan alma noktasında genel olarak yapılan 5 hata da belirtilmiştir. Bunlar arpacığın konumunun iyi ayarlanamayarak alçak ya da yüksek (Şekil 2: 2 – 3) ayarlanması, (Şekil 3: 2 – 3) bakış açısından dolayı arpacığın sağa ya da kaydırılması, (Şekil 3: 1) tüfeğin düz tutulmamasından nişanın yan dönmesidir. (Şekil 3: 1) (Süvari Endaht Ta’limnemesi, 1326: 29 – 30)

Şekil 2: Silme, Yüksek ve Alçak Arpacık

Şekil 3: Tüfeğin Döndürülmesi, Arpacığın Sağa Sola Yatması

2.2 Esliha-i Cariha Eğitimi

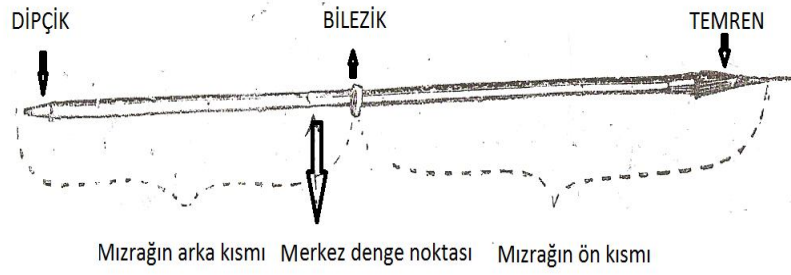
Süvarilerin mecbur kalmadıkça yaya muharebe etmesi pek uygun değildir. Süvariler atlı iken sadece esliha-i cariha kullanarak muharebe ederler. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 277)

Bu silahların duruş eğitimleri talimnamede mevcuttur. Ancak savaş esnasındaki kullanımları için acemi nefere verilen eğitim *Süvariyanaya Mahsus Silah Ta'limnemesi*'ne göre verilir.

2.2.1 Mızrak Talimi

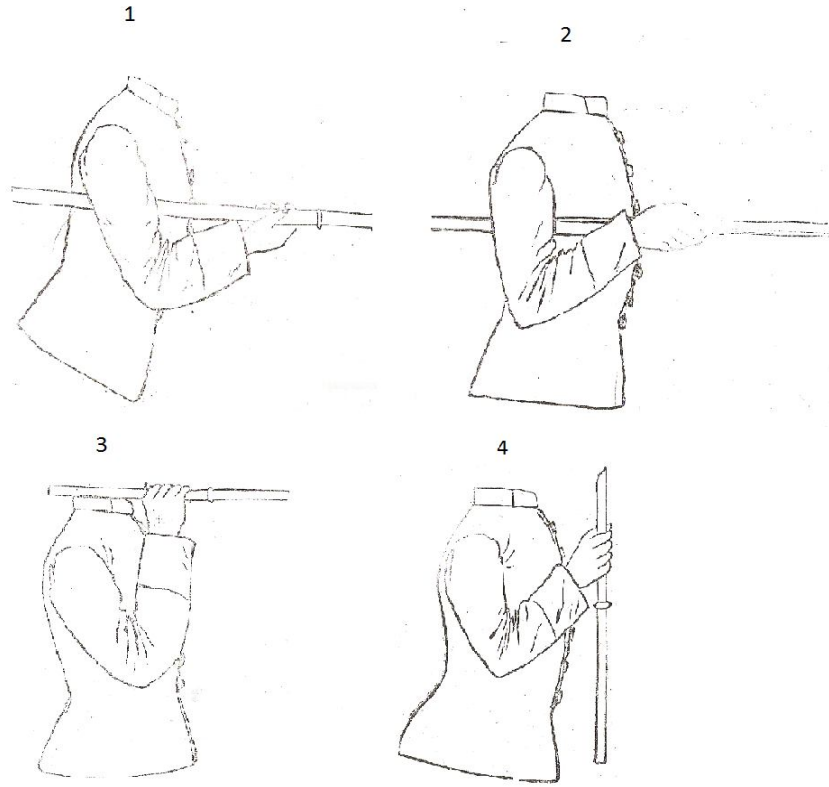
Silah talimnamesinde belirtildiği üzere “*esliha-i carihanın en mühimi*” mızraktır. Acemi süvarilere mızrak eğitimini tam anlamıyla verebilmek için zabitan bile mızrak eğitimine devam etmelidir.

Kılıç eğitimi mızraklı süvariye olması gerekenden fazla verilmez çünkü esas olan süvarinin mızrak kullanma kabiliyetini geliştirmektir. Mızraklı süvariye verilen kılıç eğitimleri lazım olan siper almak, kılıcı dürtmek ve vurmaktan ibarettir. Mızraklılara verilen kılıç eğitimi yaya olarak verilen eğitim ve at üstünde karışma esnasında verilen kılıç eğitimidir. Mızraklı süvarilere at üstünde başka kılıç eğitimi verilmez. Mızraklı süvarilerin ne kadar mızrak eğitimine ehemmiyetin aynısını kılıçlı süvariler kılıç eğitimine vermelidirler. (Süvariyanaya Mahsus Silah Ta'limnemesi, 1315: 2 - 3)

Şekil 4: Süvari Mızrağı ve Bölümleri

Mızrağın 4 çeşit temel tutuluşu vardır. Bunlardan ilki hücum halindeki duruş gibi başparmak ileri vaziyetidir. (Şekil 5: 1) İkincisi sağa ileri davranma halindeki duruş gibi başparmak ileri vaziyetidir. (Şekil 5:2) Üçüncü duruş ise yüksek dürtüş ve sağa yere dürtüş esnasında alınan başparmak geri vaziyetidir. (Şekil 5: 3). Dördüncü ve son duruş ise mızrağın dik konumda tutulduğu ve önceki üç vaziyet arasında geçişi sağlayan vaziyettir. (Şekil 5: 4) (Süvariya Mahsus Silah Ta'limnamesi, 1315: 7 – 10)

Şekil 5: Mızrağın At Üstünde Kullanımı

Bu temel tutuşlardan sonra süvarilerin iki temel dürtüşünden bahsetmek gerekir. Bunlardan birincisi **müteharrik dürtüşler** yani kolun ileri hamlesiyle yapılan dürtüşlerdir. İkincisiyse **hücum dürtüşleridir** ki bunlar kol ileri yitilmeden atın hızıyla beraber mızrağın koltuğun altına sıkıştırılmasıyla yapılan dürtüşleridir. (Süvariya Mahsus Silah Ta'limnamesi, 1315: 22)

Bu iki dürtüşün ayrımını şu şekilde yapmakta mümkündür. Müteharrik yani kol gücüyle yapılan dürtüşler çarpışmaya iyide iyiye düşman saflarına girildikten ve atın sürati kesildikten sonra, hücum dürtüşleri ise çarpışmanın başında henüz at süratli iken yapılan dürtüşlerdir.

Mızraklı süvariler yaya olarak mızrak talimi yaparlar ancak muharebeye yaya olarak girmeleri pek mümkün olmadığından bu konuya değinmiyoruz.

2.2.2 Kılıç Talimi

Kılıç dört kısımdan oluşur. Bunlar namlu kabza siperlik ve kındır. (Süvariya Mahsus Silah Ta'limnamesi, 1315: 90)

Kılıç talimini acemi nefere en az bir onbaşı ya da çavuş verir. Kılıç talimine mızrak taliminde olduğu gibi nefer eğitimin başındayken başlanmaz. İleriki dönemlerde tüfek eğitimi ile aynı dönemde başlanır.

Kılıç eğitimi önceleri yerde kılıç kınlı iken sanki at üstündeymiş gibi verilir. Bu dönemde kılıç eğitimi için yapılan bütün hareketler at başı varmış gibi ve at üstünde kullanılan kumandalarla yapılır.

Acemi nefer bu talimlerde ilerledikten sonra birerle kol nizamı oluşturacak şekilde dörder adım mesafe aralıkla vuruş ve dürtüşleri çalışırlar. Neferat bu talimlerde tamamladıktan sonra karşılıklı olarak talim etmeye başlarlar artık kın çengel askısındadır. (Süvariya Mahsus Silah Ta'limnamesi, 1315: 88 – 90)

Kılıç taliminin ileriki aşamalarında ise vuruşların ve dürtüşlerin çeşitleri kumandalarla iyice öğretilir. Mesela çift vuruş eğitimi verilirken “Sağa – Sola – Ur!” veya tek vuruşlar için “Sağa – Ur!” gibi kumandalar verilir. Vuruşlar sadece sağa sola doğru değil dikine yukarıdan aşağıda olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus namlunun daima keskin tarafıyla vuruş yapılmasıdır. (Süvariya Mahsus Silah Ta'limnamesi, 1315: 97 – 99)

Dürtüşlerde ise kabza daima namludan biraz aşağıda olmalıdır.

Kılıçla siper alma hareketleri düşman dürtüşünü kılıcıyla saptırarak ya da düşman vuruşunu engellemek, vuruştan kurtulmak gibi bir hareketlerle yapılır. (Süvariya Mahsus Silah Ta'limnamesi, 1315: 105 – 108)

Bütün bu hareketler devamlı tekrarlanarak kolay yapılabilir bir hal alacak ve acemi neferler silah kullanmakta basitten karmaşığa doğru bir seyir izleyerek gittikçe uzmanlaşacaklardır.

II. BÖLÜM: 1315 (1900) TARİHLİ SÜVARİ TALİMNAMESİ VE TALİMNAMEYE GÖRE SON DÖNEM OSMANLI ORDUSUNDA SÜVARİ EĞİTİMİ

1. SÜVARİ TALİMNAMESİ NEDİR?

1.1 Genel Hatlarıyla Talimname

Süvari Talimnameleri Osmanlı ordusunda süvari sınıfına eğitim veren kişilerin süvarilere hangi eğitimleri nasıl vermeleri gerektiğini anlatan kitaplarıdır.

Elimizdeki 1315 tarihli Matbaa-yı Askeriye’de basılmış *Süvari Talimnamesi* küçük bir cep kitabı ebadındadır ve 466 sayfaya sahiptir. Talimnamenin boyut itibarıyla küçük olmasının sebebi eğitimi veren erbaş, astsubay veya subayın yanında taşıma ihtiyacı duyulmasından kaynaklanmaktadır. Hatta 1330 tarihli *Süvari Techiz t Ta’limatn mesi*’nde yanda bulundurulması emredilmiştir. (Süvari Techiz t Ta’limatn mesi, 1315: 14)

Eserde fihristten sonraki kapak kısmında bulunan “b. İsmet İNÖNÜ” damgasından, eserin Ankara’da ki Milli Kütüphaneye İsmet İNÖNÜ tarafından bağışlandığını anlıyoruz. (Süvari Ta’limatn mesi, 1315: 1)

Keza İsmet İNÖNÜ askerlik eğitimine topçu sınıfında başlamış (Turan, 2000: 4) sonradan süvari olarakta kumandanlık yapmış bir askerdir.

Eser 410 madde olarak hazırlanmış ve 4 kısma ayrılmıştır. Bu kısımlar sırasıyla;

1. Yaya İcra Olunan talim,
2. Bargir Üstünde İcra olunana Talim,
3. Süvarinin Muharebede Suret-i İstihdamı,

4. Resmi Tazimler ve Yoklamalar Merasimi ile Resmi Geçitler ve Sancağı Almak ve İade Etmek, şeklinde düzenlenmiştir.

Eserde bu bölümlere ilaveten boru işaretlerinin ve resmigeçitlerle merasimlerde çalınacak olan parçaların notalarının bulunduğu “ilave” kısmı ile bu kısımdan sonra bir düzeltme cetveli vardır.

Bizde Süvari Talimnamesindeki talimlerin değerlendirmesini bu meyanda yani talimnamenin sıralamasını esas alarak yapacağız.

Talimnamede genel olarak işlenen konu, askeri düzen ve yürüyüşlerin isimleri, bu askeri düzen ve yürüyüşlerin ne şekilde icra edileceği, askerlik mesleği ile ilgili genel prensiplerdir.

Bir süvari neferinin talimini idrak için *Süvari Talimnamesi* tek başına yeterli değildir. Askerin teçhizatı bu teçhizatı nasıl kullanacağına dair farklı talimnamelere ve talimatnamelere ihtiyaç vardır. *Süvari Talimnamesi* içerisinde bazı konuların esaslı bir şekilde anlaşılması için farklı talimnamelere müracaat edilmesini tavsiye edilmiştir. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 31) Örneğin bir süvarinin düşmanla çarpışması sırasında mızrağın ya da kılıcın dürtülmesinden bahsederken mızrağın ya da kılıcın dürtülürken nasıl tutulması gerektiğinden bahsetmemektedir. (Süvari Ta’limnamesi, 1315:190) Bunun tam anlaşılması açısından başvurulması gereken kaynak *Süvariya Mahsus Silah Talimnamesi*’dir.

Osmanlı Ordsunda Talinmamerlerin uygulanması noktasında elimizde oldukça değerli bir fotoğraf bulunuyor. Aşağıdaki resim David Nicolle’nin “Ottoman Infantryman 1914 – 18” isimli kitabından alınmıştır. Eserde Filistin’de I. Dünya Savaşı sırasında talim yapan Osmanlı süvarileri gözükmemektedir. Aşağıda gerçekleşen talim ise talimnamede uzun uzadıya anlatılan ve bizimde aktaracağımız bölüğün ya da takımın yaya muharebesi eğitiminin uygulanışının kanıtıdır. (Nicolle, 2010: 18)

Şekil 6: Süvari Taliminin Uygulanışı

1.2 Talimnameye Göre Talimin Maksat Ve Usulü

Talimnameye göre süvari talimi, hem er hem de erbaş astsubay ya da subaylar için, harp noktayı nazarından yapılır. Harp ne kadar karmaşık ve vahim bir hadise olursa olsun savaş esnasında mükemmel sevk ve idareye ihtiyaç duyulmaktadır.

Talim yaptırmak için talim eğitimi kısımlara bölünür. Talimnamede savaşta muvaffak olabilmek için gerekli olan talimin en sadesinin makbul olduğu vurgulanmaktadır. Talim kolaydan zora doğru ifa edilir. Şahıs ve hayvanların eğitimi münferiden başlayıp gurup halindeki eğitimlere doğru devam etmektedir.

Süvari sınıfının yaya talimi için bölük talimi yeterli görülmektedir. Atla yapılan Süvari eğitiminin genel manevralarını öğrenmek için de esas olan kıta "*bölük*" tür. Süvarilere eğitim veren amirlerin en büyük görevlerinden biri, süvarilere beraber çalışmayı öğretmek ve bu çalışmayı iktiza eden talimleri öğretmektir.

Talimin tek tip ve sürekli tekrar edilmesinin vücudu ve zihni yoracağı, böyle bir eğitimden kaçınılması, arada bir değişikliğe gidilmesi; talimin miktarının askerlerin ve hayvanların kuvvetine göre ayarlanması tembih edilmiştir. Talimin bu

meyanda yapılmaması durumunda ise oluşabilecek gevşekliğin sevk ve idareye zarar verebilir denilmektedir.

Nefere eğitim veren zabıter, talimnemenin bütün kısımlarının askerler tarafından öğrenilmesinden ve icrasından sorumludur. Bir asker savaşın gerekliliklerini yapmaya muktedir olur ve eğitimde öğrendiklerini savaş esnasında unutmazsa iyi bir eğitim almış sayılmaktadır.

Kumandalar yani askere verilecek emirler ya da komutlar iki türdür. Bunlardan birincisi ihbar ikincisi icra kumandalarıdır. İhbar kumandaları uzun İcra kumandaları ise kısa, keskin bir ses ile verilmelidir denilirken; kumandaların gevşek bir şekilde verilmesi durumunda hareketlerinde gevşek bir şekilde yapılacağı, hatta lüzumundan yüksek kumanda vermenin bile dikkatsizliğe sebep olacağı vurgulanmıştır. Yani kumandalar tane tane anlaşılır bir üslupla verilmelidir denmektedir.

Askerler sevk ve idare olunurken ihbar için kumandalar, boru işaretleri, düdük işaretleri, çağırışlar ve işaretler kullanılabilir. Eğer mesafe uzaksa bir süvari gönderilip emirler ihbar olunabilir. (Süvari Ta'limnemesi, 1315:2 – 9)

2. YAYA İCRA OLUNAN TALİM

Talimnamede belirtildiği üzere talimin usulü kolaydan zora basitten karmaşığa doğru ilerlemesi belirtildiğine göre yaya icra olunan talim süvari talimin ilk aşamasını oluşturmaktadır.

Talimnamede süvarinin yaya talimi 101 maddeden oluşur.

2.1 Silahsız ve Münferit Olarak İcra Edilen Yaya Talimi

Silahsız ve münferit olarak yaya talimi eğitimin ilk aşamasıdır.

Bu talime içeriğine geçmeden önce bu gün komut olarak talimnamenin yazıldığı dönemde ise “kumanda” olarak tabir edilen komutanın verdiği emirler iki kısma ayrılmaktadır. Bunlardan birincisine “ihbar”, ikincisi “icra” kumandasıdır.

İhbar kumandası: Yapılacak hareket hakkında önceden bilgi veren kumandalardır.

İcra kumandası: Yapılacak hareketi belirten kumandalardır.Örneğin “Takım – Sola – Dön!” kumandasının “takım sola” kısmı takımın sola doğru bir hareket yapacağını ihbar eder. “Dön!” kısmı ise takımın yapacağı hareketi bildirir. Böylece takım sola dönüş hareketini yapar.

2.1.1 Talimin İki Temel Duruşu ve Komutları

Nefere öncelikle iki temel duruş olan “rahat ve hazır ol” eğitimi verilmektedir. Talimnamede bu iki duruş esnasında askerin bulunması gereken vaziyet ayrıntılı bir şekilde tarif edilmektedir.

Talimnameye göre “**Hazır – Ol!**” duruşu sıkıntısız ve tabii olmalıdır. Hazır ol duruşunda nefer; ökçeler düz bir hat oluşturacak şekilde ve tenasübün ve mahmuzların izin verdiği ölçüde birbirine yakın, ayakuçları abartılı olmadan hafifçe dışarı bükülmüş ve düzgün, vücut kalçalar üzerinde dik, göğüs kısmen öne doğru meyilli, omuzlar zorlanmadan biraz düşük, kollar vücuda yakın doğal bir şekilde sarkık; dirseklerden hafifçe bükük kısmen ileride, parmaklar hafifi bükük, serçe parmağı pantolon dikişinin gerisinde, baş ve boyun sıkıntısızca doğru, çene kısmen boyna yakın, gözleri ileriye bakar vaziyette durur.

Aynı duruşu muhafaza etmek vücutu ve beyni yoracağından dolayı arada bir askerlerin duruşu değiştirilmelidir bunun içinde “**Yerinde - Rahat!**” kumandası verilir. Bu kumanda verilmeden askereler duruşunu bozamaz. Rahat kumandasında bile konuşmak yasaktır. Tekrar hazır ol kumandası verilirse asker hemen vaziyetini alır. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 11- 12)

2.1.2 Talimin Yürüyüşleri ve Komutları

Bölük – İleri Marş! : Kumanda verildikten sonra yürüyüşe sol ayakla başlanır. Bacak düz bir vaziyette sağ ayak topuğundan 80 cm mesafeye gelecek uzunlukta ve kollar serbest vaziyette sallanarak yürünür. Bu yürüyüşün vezin ve kararı dakikada 114 adım kat edilecek şekildedir.

Bölük - Dur! : Yürüyen bir bölüğü durdurmak için “**Bölük – Dur!**” kumandası verilir. Bu kumanda sağ ayak üzerinde verilir neferler bir adım daha atarlar ve sağ ayağı sol ayağın yanına çekip dururlar. Kumanda eğer yürüyen bir kıtaya veriliyorsa neferler hep birden dururlar. Eğer müteakiben yani öndekileri takiben durdurulmak istenirse “**Bölük – Müteakiben Dur!**” kumandası verilir. Bu durumda kolbaşı hemen nefer ise *saf harb nizamına*¹ geçilmesi durumunda sığılabilmek açısından gerektiği kadar öndeki nefere yaklaştığı zaman dururlar.

Kısa Adım Yahut Yerinde Say! : Bu kumandalarda ya adım kısaltılır ya da ilerlemeyip yürüyüşün vezin ve kararı taklit edilerek yerinde sayılır. “İ-leri” komutu verilince tam adım ile yürüyüşe başlanır. “İleri” vurgusu sol ayakta yapılır. Nefer sağ ayağı ile ya kısa bir adım atar ya da yerinde bir adım attıktan sonra sol ayağı ile yürüyüşe başlar.

Manevra Adım! : Bu kumanda da asker vezin ve karara dikkat etmeyerek yürür. Düzenli yürüyüşe geçmek için “**Ayak Uydur!**” verilir. Dururken manevra adım ile yürütmek için “**Manevra Adım Marş!**” kumandası verilir. Eğer ulaşılmak istenen mesafeye daha kısa zamanda ulaşılmak isteniyorsa “**Jimnastik Adım – Marş – Marş!**” kumandası verilir. Jimnastik adım 1 metrelik uzunluğa ve dakikada 165-170 adımlık bir mesafeye sahiptir. Bu yürüyüşü değiştirmek için ya “**Manevra Adım!**” komutu ya da “**Müteakiben Dur!**” (Bölük Dur!) komutları verilir. Bununla beraber eğer neferi birkaç adım ileri ya da yana yürütmek gerekirse “şu kadar hatve ileri, sağa ya da sola marş!” kumandaları verilir. **Geri - Marş! ve Geri Hatvesi:** Geri

¹ Uzun bir hat gibi bölüklerin yan yana, 2 sıra teşkil edecek şekilde buldukları askeri düzendir. “**Süvari Ta’limnamesi**”, s. 49-50, 1315, Matbaa-yı Askeriye.

marş sadece birkaç adım için geçerlidir. Geri hatvesinin yani adımının uzunluğu ileri adımının yarısı kadardır. “**Geri – Marş !**” komutunda harekete sol ayakla başlanır ve “**Dur!**” kumandası ile bitirilir. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 14 – 17)

2.1.3 Münferit Olarak Yerde Duruşlar ve Komutları

Sağa – Sola ve Yarım Sağa – Yarım Sola – Dön. A – lay! : Bu kumandalarda sol ökçe üzerinde sağ ayak kaldırılarak 45 ya da 90 derecelik açılarla dönülür.

Bölük Geri – Dön. A – lay! : Bu hareket sol ökçe ve sağ ayağın 3/1 oranında ön tarafıyla soldan geri dönülür ve sağ ayağın sol ayağın yanına gelmesiyle tamamlanır.

Sağa – Sola Dön!/Yarım Sağa – Yarım Sola Dön. Marş! : Bu kumanda da nefer bildirilen yöne doğru döner ve yürür. Komutların “dön – marş – leri” kısımları sağa dönmekte iken sağ; sola dönmekte iken sol ayağın üzerinde verilir. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 18 – 19)

2.2 Silahlı ve Münferit Olarak İcra Edilen Yaya Talimi

Süvari eğitiminin yaya talimi kısmının ikinci aşması, silahlı olarak yapılır. Talimnameye göre bu kısımda kılıç, mızrak, tüfek gibi silahlarla rahat durmak, hazır olmak, selam durmak gibi vaziyetlerin ve tüfek kullanmanın eğitimi ayrıca bu eğitimin emir ve kumandaları öğretilmektedir. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 19 – 44)

2.2.1 Kılıcın Kullanımı

Kılıç acemi askerlere ancak vaziyet, duruş ve dönüşler bir dereceye kadar öğretildikten sonra verilir. Askerler kılıç kınında iken sol el ile kının iki halkası arasından ve şehadet ve orta parmakları ön taraftan diğer parmakları arkadan kavramak üzere tutup ve sol kolunu hafifçe büküp sol eli pantolonun dikişi üzerine koyarlar. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 19 – 20)

Kının çamurluğu yerden kesilmiş olarak tutulacak ise de yerden olan yüksekliği neferatın boyuna göre ayarlanır. Siperliğin uyluktan taşkın ve yandan gözükmemesi gerekir. Sağ kol ise neferin duruşunda beyan olduğu üzere tutulur. Yürüyüş esnasında bile kılıç tarif olduğu gibi tutulup kol sabit kalır. Yürürken rahat ettirmek için verilecek “Rahat !” kumandasında nefer kılıcı kuşanılan merkezden avucu ile kavrayıp yatay vaziyette götürür ve kolu serbestçe sallar. “**Hazır Ol !**” veyahut “**Dur !**” kumandalarında nefer kılıcını evvelki vaziyetinde götürür. Kılıç çekilmiş olduğunda da bu kurala uyulur. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 20 – 21)

Kılıç Çekmek: “Bölük Çek – Kılınç!” kumandasıyla kılıç çekme hareketi iki kısımdan oluşur. “Bölük Çek !” kumandasında nefer sol kolunu kımıldatmaksızın sol bileğiyle çamurluk yerden 33 santimetre kalkacak şekilde kabzayı ileriye doğru indirirken aynı zamanda sağ el ile kabzayı kavrayıp namluyu kınından (12) santimetre kadar çıkarır.

Birinci harekette sürat ve şiddetle namluyu ileriye çekip kınından çıkarır. Aynı zamanda kabzanın düğmesi setrenin dönmesi hizasında olacak ve namlunun yassı tarafı vücuda karşı bulunacak şekilde vücudun ortasının karşısına dik bir vaziyette getirip kolun ön kısmını kalçası üzerine dayar ve bileğini biraz dışarıya doğru bükerek ve elini içeriye doğru döndürerek siperliği vücudundan bir el genişliği kadar uzak tutar.

İkinci harekette ise bileğini ve kolun kısmı evvelini vücudundan ayırarak iki nihayet parmaklarını kabzanın dış taraftan doğru gerisine alarak kılıcı en kısa yoldan süratle sağ yanına getirir. Bu hareketle beraber dirsek çıkarılmaksızın kısmen bükülmüş olduğu halde tutar ki kabza kalçaya ve namlunun arkası omuz kemiğine dayanmış ve ağzı tamamen ileriye çevrilmiş olsun. Bundan sonra sol el ile kın eski haline getirilir. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 21 – 23)

Kılıcı Koymak: Bölük Koy – Kılınç! Kumandasının “Bölük Koy” kısmında kılıç çekilirken yapılan ilk hareketin aynısı yapılır ve kabzayı kavrar. “Kılınç” kumandasında sağ eli dikine göğsün ortasının hizasına kadar kaldırılıp namlu sol

omuzun üzerinden süratle indirilir ve arkası göğüs üzerine dayalı kalmak üzere sol kol bükülüp yerine yakın kalıncaya kadar sol kol boyunca kaydırılır. Sonra namlunun ucu kının ağzı hizasına gelinceye kadar kılıcı yukarıya kaldırır ve bu anda amurluk dahi kılıç çekmenin birinci hareketinde beyan olunduğu üzere yerinden 33 santimetre kaldırılır. Siperlikten bir el genişliği kadar uzak olan bir noktasına gelinceye kadar namluyu kınına sokulur. Şiddetli ve kısa bir el darbesiyle kının içine namlu tamamen indirilir. (Süvari Ta’limnmesi, 1315: 23 – 24)

Kılıç ile Selam Durmak: Bu hareket hazır iken ve bir hareketle yapılır. “**Selam Dur!**” kumandasında kılıç vücudun yakınından süratle çekilerek sağ el boyunun hizasının karşısına ve çenenin bir el genişliği uzağına gelinceye kadar yukarıya kaldırılıp bu halde başparmak kabzanın sağ tarafına namlu istikametine doğru uzatılmış, ağzı sola çevrilmiş, yassı tarafı yüzün karşısında tutulmuş olmalıdır. Kol ve dirsek olabildiğince vücuda bitişik bulunmalıdır.

Selam Duruşunda Hazır Durmak: Bu kumanda da kılıç sağ tarafa indirilerek hazır durulur.

Kılıç İle Rahat Durmak: Bu kumanda bir hareketle icra olunur. Şöyle ki: Sağ el ile balağı setrenin alt düğmesinin bir el genişliği kadar aşağısına gelecek şekilde kabza gövdenin karşına getirilir. Bu halde kolun n kısmı kalçaya ve namlunun arkası sağ omuza dayanır, namlunun yassı tarafı da göğsün ortasına yatırılır.

Rahat Duruştan Hazır Durmak: “**Hazır Dur!**” kumandasıyla birlikte sağ elle kılıç süratle vücudun yakınından geçirilir sağ kalçaya ve rahat duruştan evvel bulunduğu vaziyete götürülür.

Kılıç Kullanımı Sırasında Zabitanın Hareket Şekilleri: Zabitler kılıç çekmiş oldukları halde bölük selam durmak, hazır durmak, rahat ve hazır durmak hareketlerini askere yaptırmak için kumanda verir ise zabitlerde hareketleri hep beraber yaparlar. “**Dikkat Et – Selam – Dur**” kumandası verildikten sonrada biraz önce belirtilen selam ve duruşlar ile hareket ederler. Bu kumandalarda sadece

başçavuşlar ve emir çavuşları kılıç çekmeden el ile selam verirler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 24 – 28)

2.2.2 Mızrağın Kullanımı

Sancak kaideten mızrak gibi tutulur. Bundan dolayı talimnamede mızrağın kullanımını kısmında mızrak yerine sancak ibaresi yer alır. “**Hazır – Ol!**” kumandasında sancaktar kılıcını çengeline asar. Yürüyüşe başlamak için verilen ihbar kumandasında sağ el ile sancak kaldırılıp kayıştaki kovanına sokulur ve hazır duruş vaziyetinde taşınır.

Sancağı almak için gidildiği zaman sancak yerine gelen muhafızlar *yol kol nizamında*² geçinceye kadar mahsus bir kumanda beklenilerek sancak hazır duruş vaziyetinde tutulur. Sancak iade olduğunda da sancağın bırakılacağı mahallin önünde muhafızların saf harp teşkil etmeğe başlamalarından itibaren hiçbir kumanda beklenmeyerek sancak hazır duruş vaziyetinde tutulur.

Resmigeçit yürüyüşlerinde, yoklama merasiminde, sancağın askerlerin önünde olduğu merasimlerde sancak kumandasız hazır duruş vaziyetinde tutulur. Sancağın hazır duruş vaziyeti tıpkı mızrağın at üstündeki hazır duruş vaziyeti gibidir.

Sancak ile Rahat Durmak: Yürürken verilen (**Dur!**) kumandasının uygulanmasından sonra sancak kovanından çıkarılıp dipçiği yere konularak “**Rahat – Duruş!**” vaziyeti tamamlanır.

Sancak ile Selamlamak: “**Selam – Dur!**” kumandasıyla sağ elle sancağın sarığı yatay vaziyete gelinceye kadar temren ileriye indirilir. “**Hazır – Dur!**” kumandasında sancak tekrar doğrultulup hazır duruş vaziyeti alınır. Asker rahat durunca kadar bu vaziyette tutulur. Rahat durulduğunda sancaktar dahi sancağıyla rahat duruş vaziyetini alır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 28 – 30)

² Askeri düzenlerden dik bir hat oluşturacak şekilde askerlerin ikişer ya da dörderli sıra oluşturdukları düzendir. “**Süvari Ta'limnâme'si**”, s. 49-50, 1315, Matbaa-yı Askeriye.

2.2.3 Mavzer ve Martini – Hanry Tüfeklerinin Kullanımı

Talimnamenin bu kısmında bazı hususlara dikkat çekilmiştir. Öncelikle tüfeğin ateşli silah olması hasebiyle eğitim esnasında azami dikkat edilmesi tavsiye edilmiştir. Diğer bir husus ise Martini – Hanry tüfeğini kullanan askerlerin de Mavzer tüfeğinin eğitimlerine uyması gerektiğidir.

Bu talime tüfek ile rahat duruşla başlanır. Önden bakıldığında rahat duruşta tüfek dik görülmeli dipçik sağ ayağın yanında ve burnu ayağın burunu hizasında olmalıdır. Korkuluk köprüsü ön tarafta bulunmalı, kol doğal uzatılmış olduğu halde sağ el ile tüfek kavranıp baş parmak arka taraftan namlunun üzerinde olmalıdır. Diğer parmaklar hafifçe bükülmüş uçları kundağın üzerinde uzatılmış bulunmalıdır. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 29-31)

Tüfek ile Hazır Durmak: “**Hazır – Dur!**” kumandasıyla asker sağ elle tüfeği gerektiği kadar yukarıya doğru fırlatıp alt bilezik ile nişangahın arasından yine sağ el ile kavranmalı ve namlunun ağzı ileriye gelmek üzere tüfeği eğri bir vaziyette tutmalıdır.

Tüfeği Kolun İçine Yatırmak: “**Tüfengi Kolun İçine – Yatır!**” kumandasıyla tüfeğin ağzı omuz hizasına kadar kalkacak şekilde sağ elle tüfek kaldırılıp, sol el ile fişek hazinesi tabanının üst tarafından kavranır. Sonra sağ el ile baş parmak fişek zarfı tabanının altına getirilip, şahadet parmak korkuluk köprüsünün içine; diğer üç parmak da emniyet tetiği takımının rampasının altına gelecek şekilde kavranır. Sol el ise sol yana götürülerek aynı anda tüfek sağ kolunun içine sağ el vasıtasıyla yatırılarak yassılığın göğsün üzerine bastırılır.

Bu durumda rahat durmak için “**Rahat – Dur!**” kumandası verildikten sonra tüfek sağ el ile doğrultulup, namlu dik olarak sağ yana getirilip omuza dayandırılır. Sol elle de koltuğun hizasında namlu kavranır. Sonra sağ elle, sol elinin altından ve yakınından tutulup dipçik ayağın yanına gelecek şekilde yere konur.

Tüfek kolun içindeyken hazır durmak için ise “**Hazır – Dur!**” kumandasından sonra sağ elle tüfek doğrultulur. Sol elle dip bileziğin hizasından

tutulur. Sonra sağ elle bilezik ile nişangah arasından yeniden tutulur. Namlunun ağzı ileri gelecek şekilde sağ yana eğimli bir vaziyette indirilir ve sol el yan tarafa salınır. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 31 – 33)

Tüfenk Arkaya! : Tüfeğin kayışı gerilmemiş bulunacağından sağ el ile tüfeğin ağzı yukarıya ve sola eğimli olarak, yukarıya kaldırılıp tüfek ile kayış arasından baş ve kol geçirilip dipçik geriye savrulur. Yaya nöbetçiler tüfeği kolun içinde yatırarak tutarlar. Tüfek koltuğun altında da tutulabilip ağzı aşağıya doğru bulunmalıdır. Yürüyüşlerde ve talimhanede tüfek ya arkada veyahut kolun içinde taşınır. Eğer “ manevra adım ” yürüyüşüne geçilirse ağzı yukarıya getirilerek sağ omuzun üstüne kayışıyla asılı ya da koltuğun altına alınarak taşınır.

Silah Doldurmağa – Hazır – Ol! : Bu kumandada tüfek sol ele teslim edilmek üzere kaldırılıp bir yarım sağ hareketi yapılır. Sonra sol elle mekanizma kovanının ilerisinden baş parmak kundak boyunca uzatılarak, namlunun ağzı yukarıya ve ileriye eğimli şekilde tüfek kavranır. Fişeklik hemen sağ elle açılıp “**Doldur!**” Kumandası geldikten sonra asker başını mekanizmanın kapağına doğru çevirip sağ elinin baş ve şahadet parmaklarıyla manivela düğmesinden tutar, sürgüyü sola çevirip şiddetle geriye çeker. Sonra sağ elin baş ve şahadet parmaklarıyla fişeği çıkarır ve mekanizma kovanının yarığı üstüne getirip, hafifçe geriye eğimli olacak şekilde baş parmakla yarığa basar. Sağ elle manivelayı tekrar tutarak kapak takımını namluya doğru şiddetle ileriye iter ve bir hareketle sürgüyü sağa çevirir. Sağ el ile baş parmak birinci boğumu emniyet tetiği kanadının altında ve şahadet parmağın ikinci boğumu üstünde bulmak üzere tutup sağa doğru çevirdikten sonra rahat duruşa geçerek hareketi tamamlarlar.

Talimnameye göre bu talim çok sık tekrar edilmeli bu sayede asker her durumda güvenli bir şekilde bu hareketleri yapabilmelidir. Askere silah doldurma öğretilirken boş ya da talim fişeğiyle olmasına dikkat edilmesi gerektiği tavsiye edilmiştir. Eğer boş ya da talim fişeği hareket varmış gibi taklit ettirilerek öğretilir. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 33 – 37)

Silah Davran – “Sabit Nişangâh”, “Küçük Levha!”, “Nişangâh Dört Yüz Elli!”,İla-ahiri³) -Nişan – Al! – Ateş! – Doldur! :“ Silah Davran” kumandasında nefer bir yarım sağ hareketi yaparak, sağ ayağını hiza hattı üzerinde yarım adım sağa koyar. Baldırlarını hafifçe çekilip toplanmasıyla dizlerini gerer. Vücut öne eğilmeksizin kalçalar üzerinde doğal bir halde bulundurularak vücudun ağırlığı ayaklar üzerine eşit dağıtılır. Boyunu iyice omuzlardan ayrılmış hedefe serbestçe bakacak derecede dahi başını sola çevirir. Sonra tüfeği kolun içine yatırma maddesindeki gibi göğsünün sağ yanına götürür. Sağ eliyle emniyet tetiği kanadını tutup sola döndürür. **“Küçük Levha Nişangâh veya Nişangâh 450 !”** Kumandasıyla da nefer sağ eliyle küçük levhayı veyahut büyük levhayı kaldırır. Daha yüksek olan kertelerin⁴ ihbarında büyük olan levha önce ileriye eğimli bulunmak üzere yarı yola kadar kaldırılır ve sağ elin baş ve şahadet parmakları ile sürgünün iki tarafından tutulur. Sol el ile tüfek kaldırılıp yüzün yanına doğru yaklaştırılır. Sonra sağ el ile nişangâh sürgüsünü belirtilen kerteye mahsus çizgiye sürüp tatbik eder ve nişangâh levhasını büsbütün doğrultur. Sonra şahadet parmak korkuluk köprüsünün dış yanına doğru uzatılarak tüfek çekildiğinde ki parmağın birinci boğumu ateş etmek için tetik üzerine konulacak şekilde sağ el ile kabzeden kavranır. Diğer parmaklar bitişik olarak kuvvetle kabzanın altında; başparmak kabzanın üstünde ve orta parmağın birinci parmağın boğumuna karşı gelerek kuvvetlice kavranmış olmalıdır. Sağ avuç dahi bileğe kadar kabzaya yapışmış, kol dipçikle dış yanına hafifçe bitleştirilmelidir.

İşte bu durumda **“Nişan - Al!”** kumandasında tüfek iki el ile kaldırılır. Dipçik sağ elin ayasıyla omuzun üstüne dayandırılarak, sağ dirsek omuz ile bir hizada bulundurularak dipçik yaka ile omuzun etli kısmı arasına konur. Tüfek yukarıya kaldırılarak geriye çekildiği esnada hafifçe nefes alınır. Tetik çekileceği esnada nefes kesilir.

³Burada kastedilen duruma göre herhangi bir mesafe bildirilebileceğidir.

⁴ Kelime anlamı olarak kerte çentik demektir. “*Daha büyük kerteler*” sözüyle anlatılmak istenen daha uzun mesafedeki hedeflerdir. Çünkü nişangâhta ki her bir kerte yani çentik hedefe olan uzaklığa göre askerin nişan almasını sağlamaktadır.

Sol elle başparmak kundak boyunca uzatılarak, diğer parmaklar hafifçe bükülerek tüfeği nişangâhın altından ve hizasından kavramak gerekir. Sol dirsek ortalanarak, vücut düz şekilde sol kol tüfeği hedefe getirir.

Nefer tüfeği omzuna çeker çekmez sağ elin şahadet parmağıyla tetiği çekip dayanma noktasına getirmeli, sol gözünü kapayarak nişangâhın düzgün olduğunu kontrol ettikten sonra tüfeği nişan alınacak hedefe getirir. Askerin artık tüfeği hareket ettirmediği görülünce, kısa ve keskin bir ses ile “**Ateş!**” emri verilir.

Tetiği çekmek için şahadet parmağın birinci boğumu tetiğe yapıştırılıp tetik dayanma noktasına getirildikten sonra şahadet parmağının birinci ve ikinci boğumları bükülü durur. Nişanda alınınca tetik çekilir. Bu sırada sağ el kabzayı yeterince kavramış olmalıdır.

“**Doldur!**” komutu ile ayaklarının vaziyetini değiştirmeden silahı doldursa da emniyet tetiği kanadını sağa çevirmez. Eğer fişek hazinesi daha boşalmamışsa kapak sürgüsünü şiddetle geriye çekerek ve tekrar kapak takımını kapayarak doldurur. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 37 – 41)

Ateş Kesmek ve Silah Boşaltmak: Nişan vaziyetinde “**Geri – Al!**” kumandasında “Geri” dindikten sonra şahadet parmağı tetikten çekilir dış yanına doğru uzatılır “Al” kumandasında iki elinin yardımıyla tüfeği göğsünün sağ yanına doldurmak vaziyetine alır. Ateş kesmek için “**Silah Kapa!**” kumandası verilir. Bu kumandada nefer şahadet parmağını korkuluktan çeker, eğer küçük levha ya da 450 metre nişangâh ile ateş edilmişse sağ el ile nişangâh levhası yatırılır. Daha uzak mesafeye ateş edilmişse evvela nişangâh sürgüsü en aşağıdaki yerine indirilip yine sağ el ile emniyet tetiğinin kanadı sağa döndürülür. Sonra rahat ya da hazır dur kumandaları verilir. Asker “**Silah Boşalt!**” kumandasıyla emniyet tetiği kanadını sağdan sola çevirip, sonra manivelayı da sağdan sola çevirerek kapak takımını yavaş yavaş çekerek geriye doğru kaydırırken hareket tamamlanmadan manivelanın kolunu bırakıp sağ eliyle çıkan fişegi alır. Aynı zamanda kapak takımını büsbütün geriye dayanıp fişegin çıkmasını kolaylaştırmak için tüfeğin ağzını sol eliyle bir miktar yukarıya kaldırır. Fişegi palaskaya koyduktan sonra kapak takımını tekrar ileriye

sürüp ve sağa çevirip kapar. Bu şekilde bütün fişekleri çıkararak tüfeği boşaltır. Son fişekten sonra zarfın yani şarjörün içinde bulunan kaşığı içeriye sol başparmakla bastırarak; sağ elle de kapak kolunu önce yavaş yavaş ileriye sürerek ve sol elinin başparmağını çektikten sonra şiddetle sürüp çevirerek kapağı kapar. Tetiği çekip, iğneyi düşürüp rahata geçer. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 41 – 44)

2.3 Yaya Takım Talimi

Ferdi talim yeterince öğretildikten sonra acemi askerler iki sıra ve çeşitli kısımlardan oluşan takım teşkil edilir.

Takımın birinci sırasının yanlarında birer çavuş bulunur. Birinci sırandaki herkes sayılır. Eğer birinci sırada bulunan bir askerin arkasında ikinci sırada bulunan yer dolmuş ise o diziyeye “dolu dizi” denir.

Cenah çavuşlarının arkası daima boş kalır. Sağ cenah çavuşu birinci diziyeyi teşkil eder. En uzun neferlerden ikisi ikinci diziyeyi, onlardan sonra boyca uzun olan iki nefer de üçüncü diziyeyi; vesaire teşkil ederler. Her dizide daha uzun olan nefer birinci sıraya yerleştirilir. Duruma göre bu kural değiştirilebilir. Takım talimi bölük talimi usullerine göre yapılır. Yalnız kumandalarda bölük yerine “takım” kelimesi kullanılır. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 44 – 45)

2.4. Yaya Bölük Talimi

2.4.1 Bölüğün Takım ve Kısımlara Taksimi

En küçük askeri birlik mangadır. Manga 8 - 12 kişiden oluşur. Talimnameye göre bir takım asker en az 32 kişiden oluşmaktadır. O halde bir takım 4 mangadan oluşur diyebiliriz. Bu hesaba göre bir takım asker en az $8 \times 4 = 32$ en fazla $12 \times 4 = 48$ askere sahiptir. Bundan dolayı 4 takımdan oluşan bölük 128 - 192 kişiden oluşmaktadır. Sayı duruma göre farklılıklar gösterebilir. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 72)

Bölük iki sıra üzere tertip ve dört takımla taksim olunur. Takımlarda bulunacak dizi adedi birbirine eşit olmalıdır.

Eğer cenah çavuşları dâhil olduğu halde dizi adedi 12 den az olmamak şartıyla takımları teşkil etmek mümkün değilse takımların sayısı azalabilir.

Bölük oluşturulurken takımlar sağ taraftan başlamak üzere sola doğru birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü takım diye anılır. Takımlar ile sıralar teşkil sırasında almış oldukları numaraları daima muhafaza ederler. Her takım mümkün olduğu kadar bir mülahım yani teğmen tarafından kumanda olur. Eğer takımların adedinden fazla zabıt yani varsa bunlar sıra zabiti olur. Zabitanı takımlara ayırmak yüzbaşına bırakılır. Bölüğün kumandanı **yüzbaşdır**. Eğer subayların sayısı eksikse çavuşlardan eksik olan zabitlerin yerine takım kumandanı temin olunur. Eğer takım zabiti takımın kumandasını terk etmek zorunda kalırsa takımın sağ cenah çavuşu emir beklemeksizin zabitin yerine geçer. Cenah çavuşun yerine de sağ cenah sıra çavuşu geçer.

Her takımın sağ ve sol cenahlarında birer çavuş en az bir sıra çavuşu bulunmalıdır. Sıra çavuşları takımın sağ veyahut sol yanında bulunmasına göre sağ ya da sol cenah sıra çavuşu olarak adlandırılır. Sıra çavuşları kendi yanlarında bulunan neferlerle hiza ve beraberliği muhafaza edip birinci sırada ve kendi önlerinde bulunan neferler bile kendi dizi başları olur. Bölük teşkilinde daima sağ cenah sıra çavuşları mevcut olmalıdır. Eğer çavuşlar kifayet etmezse onbaşlar yerlerine geçerler.

Her takım dört dizinden oluşan kısımlara taksim olunur. Bunlar her takım içinde sağdan sola doğru numara alırlar ve aldıkları numaraları muhafaza ederler. Diziler birden dörde kadar numara alırlar. Takımın mevcuduna göre kısmın mevcudu üç veya iki, ya da bir dizi olabilir. İkinci sırada bulunan efradın kısmı içindeki numaraları kendi dizi başlarının numaralarının aynıdır. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 45 – 48)

2.4.2 Yüzbaşının, Takım Zabıtlarının ve Yüzbaşı Vekilinin ve Başçavuşun Mahalleri

Bölük kumandanı saf harp nizamında umumiyetle bölüğün merkezi ilerisinde ve otuz adım mesafede, kol nizamında ise saf harp nizamına geçmek istediği tarafta ve kolun ortasından otuz hatve uzakta bulunur. Kumanda ettiği zaman icabında bölüğe yüzünü döner.

Takım zabıtları kendi takımlarının merkezinin ilerisinde ve bir adımlık mesafede bulunurlar. Yol kollarında takım zabıtları kendi takımlarının baş tarafı yanında ve bölük cephesi tarafında bulunurlar.

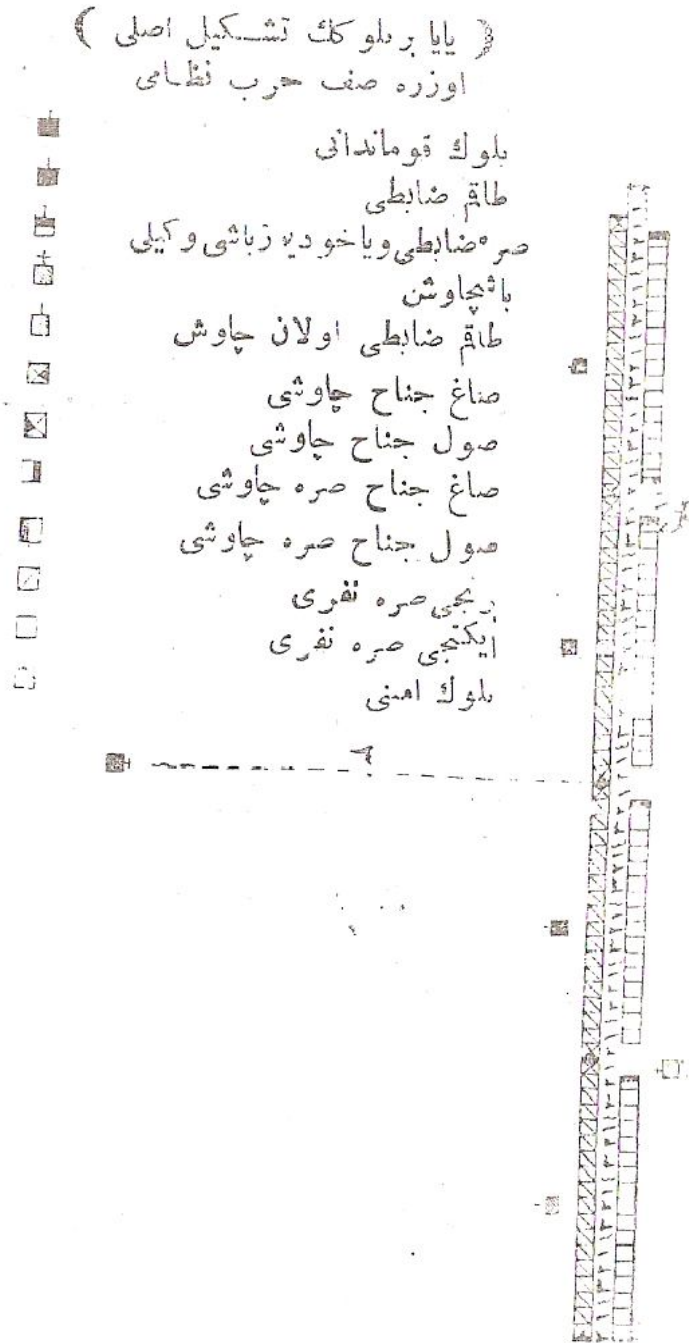
Yüzbaşı vekili ile başçavuş saf harp nizamında bölüğün gerisinde ve bir adımlık mesafede bulunurlar. Takımla kol nizamında cephenin karşısında, kolun yanında ve yine bir adım mesafede bulunurlar. Yol kolunda kolun gerisinde dururlar. Eğer başçavuş yalnız olarak sıra zabiti bulunuyorsa saf harp nizamında bölüğün merkezinin gerisinde; eğer Yüzbaşı vekili de varsa ikinci takım sağ tarafının gerisinde ve Başçavuş da dördüncü takımın sağ tarafının gerisinde bir adım uzakta durur.

Bu dizinler bölük talim icra eylediği esnada bölükten ayrılırlar. Yürüyüş esnasında baştaki kısmın altı adım ilerisinde dururlar. Bölük emini bölüğün ikinci sırasının soluna durur. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 48 – 49)

2.4.3 Bölüğün Askeri Düzen, Yürüyüş ve Dönüşleri

2.4.3.1 Askeri Düzenler

Saf Harp Nizamı: Bu düzen iki sıra halinde yatay bir çizgi halinde yüz düşmana dönük olacak şekilde yerleşilen askeri düzendir. Talimnameye göre yaya bir bölüğün “saf harp nizamı” aşağıdaki şekilde gibidir.

Şekil 7: Yaya Bir Bölüğün Saf Harp Nizamı

Şekildeki yukarıdan aşağıya doğru er, erbaş, astsubay ve subaylar sırasıyla bölük kumandanı, takım zabiti, sıra zabiti veyahut yüz başı vekili, başçavuş, takım zabiti olan çavuş, sağ cenah çavuşu, sol cenah çavuşu, sağ cenah sıra çavuşu, sol cenah sıra çavuşu, birinci sıra neferi, ikinci sıra neferi ve bölük emindir.

Takımla Kol Nizamı: Takım diğerinin arkasında ve çark edebilecek kadar mesafede bulunur. İkinci sıralar da birinci sıralardan bir adım mesafede bulunurlar. Yatay kıtalar dik bir hat oluşturacak şekilde düzülmesi olarak düşünülebilir.

Yol Kolları Nizamı: Dörderle kol nizamı ve ikişerle kol nizamı olarak ikiye ayrılır. Dörderle kol nizamında kısımlar birbirinin arkasında ve aynı numarada bulunan diziler düz bir hat üzerinde, kısımlar çark edebilmeleri için bir diğerinden yeteri kadar mesafede buldukları düzendir. Takım zabitleri cephe tarafında kendi takımlarının başları yanında bulunurlar. Dik kıtaların dik hat oluşturacak şekilde düzülmesi olarak düşünülebilir.

İkişerle Kol Nizamında ise kısımlar birbirinin arkasına bir adım mesafede olup sağdan ikişer olmuş iseler her kısımdaki 3 ve 4 numaralar 1 ve 2 numaraları ve soldan ise tersi şekilde takip ederler.

Hiza ve Beraberlik: Hiza ve beraberlik; yol kol nizamlarında takım zabitlerinin buldukları taraftan, saf harp nizamı ve takımla kol nizamında merkez dizisinden, çift dizilerde merkezin solunda olan diziden alınır. Bu diziler de takım zabitine göre düzenlenir. Bölük saf harp nizamında hiza istikamet takımından alınır. Eğer başka bir takım tayin olunmazsa istikamet takımı sağdan üçüncü takımdır. Çark hareketlerinde beraberlik iç ve hiza dış taraftan alınır. Eğri yürüyüşlerde hiza eğrilik tarafından alınır.

Rahat durumunda hiza ve beraberlik bozulmuşsa “**Hizaya – Gel**” kumandası verilir. Asker hizadaki gözüyle yalnız yanındaki askeri diğer gözüyle sıranın silüetini görüyorsa hiza ve beraberlik tamamdır. Bu durumda askerlerin dirsekleri hafifçe birbirine temas eder. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 49 – 55)

2.4.3.2 Bölükte Yerinde Dönüşler ve Yürüyüşler

Dönüşler talim için yapılıyorsa “Münferid Dönüşler” veyahut “Eслиha İstimali” ihbarları verilir. Eслиha silahın çoğulu yani silahlar demektir. Talimde zabitan ve çavuşlar dönüşleri de Silah kullanma hareketlerini yapmazlar.

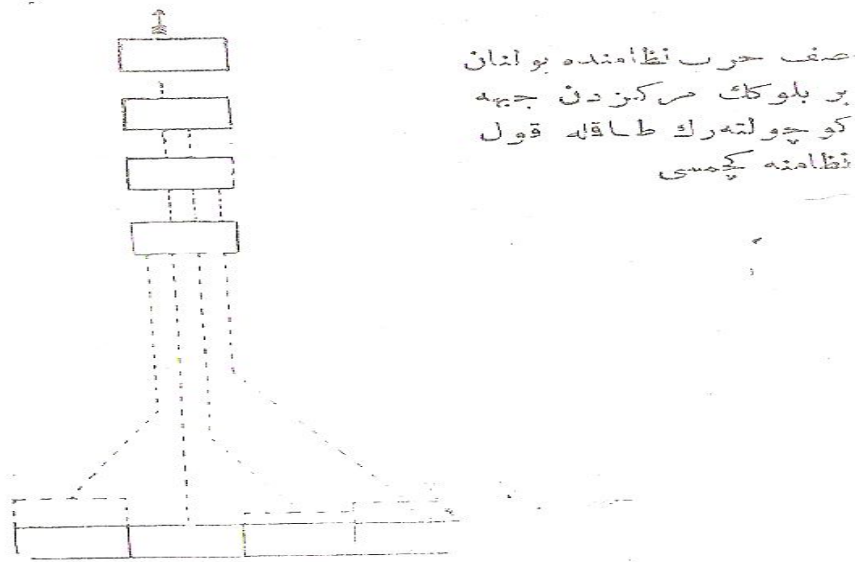
Saf Harp Nizamında Yüz İleri ve Yüz Geri Yürümek: Bu harekât “**Bölük İleri – Marş!**” ve “**Bölük – Dur!**” kumandalarıyla yapılır. Bölük hep birlikte ileriye doğru yürür. İstikamet takımının zabitanın istikametini takip ederler. Hiza istikamet dizisinden alınır. Değişik durumlarda ise kumandanın sağdan ya da soldan hiza alınması komutuyla farklı taraflardan hiza alınabilir. “**Bölük Geri – Dur!**”, “**Bölük A – lay!**” kumandaları da kullanılabilir.

Eğri Yürüyüş: 45 ya da 90 derecelik açıyla yapılan yürüyüştür. “Sağa”, “Yarım Sağa” ya da “Sola”, “Yarım Sola” kumandalarıyla yapılır. Dönüşlerde sağa dönülecekse neferi sağ omuzu sağ taraftaki neferin sol omuzunun gerisinde olmalıdır. Sola dönülecekse tam tersi şekilde hareket edilir. Yarım kumandalarda açı 45 tam kumandalarda 90 geriye dönüşlerde 180 bir buçuk dönüşlerde ise 135 derecedir. Çark ise haber verilen tarafa doğru yapılan dönüş hareketidir. “**Bölük – Takımlar Yarım Sağa (Yarım Sola) veya Takımlar Sağa (sola) Çark – Marş!**” “**Dur!**” veyahut “**İ – leri – Marş!**” kumandalarında eğer asker duruyorsa ileriye doğru hareket ettikten sonra ve eğer yürüyorsa komuttan sonra çark hareketine başlar. Takım zabiti kumandaya göre takımın önünde bulunduğu mahalle nazaran çizilecek daire kavisini düzenlemeli ve adımlarını gerektiği kadar kısaltmalıdır. Harekâtın aksamaması için “**İ – leri!**” kumandası tam zamanında verilmelidir.

Saf Harp Nizamından Yol Koluna Geçmek: “**Bölük Sağdan (Soldan) Dörder. (İkişer) – Marş!**” kumandaları verilir. Kumandaya göre ilk ya da son kısım önüne doğru yürümeye başlar. Diğer kısımlar yerlerini müteakip yarım sağa ya da sola dönerek hareket ederler. Yerlerine birbirlerini takip ederek kol başının istikametine dâhil olurlar.

Saf Harp Nizamından Kısımların Çarkıyla Yol Koluna Geçmek: “Bölük Dörder Sağa “Sola” Çarh! –Marş!” kumandası verilir. Kumandaya göre her kısım birinci sıranın sağ ya da sol tarafında bulunan neferi merkez alarak onun etrafında çark ederler. Çark tamamlanınca yeni istikamete doğru yürümeğe devam ederler. Çark sırasında takım zabıtları kendi takımlarının başlarının, cephe tarafına giderler.

Saf Harp Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek: Bu hareketin iki şekli vardır; birincisi Cephe küçülterek ikincisi takımların çark hareketiyle yapılır. Cephe küçültmede bölükler sırasıyla buldukları yerden dik bir hat oluşturacak şekilde hareket ederler. Takımların çark hareketiyle Takımla Kol Nizamında ise takımlar istikamet takımını takip ederek aynı vaziyette dik bir hat oluştururlar. Cephe küçülterek yapılanında “Bölük – Sağdan (soldan) Takımla Kol Olacak – Marş!”. Takımların Çarkıyla yapılanında “Bölük – Takımlar Sağa (sola) Çarh – Marş! ve “Dur veyahut İ – leri” kumandaları verilerek dik bir hat oluşturulur. Aşağıdaki şekil incelendiğinde cephe küçülterek takımla kol nizamı daha iyi anlaşılacaktır.

Şekil 8: Saf Harp Nizamındaki Bir Bölüğün Merkezden Cephe küçülterek Takımla Kol Nizamına geçişi

Dörderle Kol Nizamından Saf Harp Nizamına Geçmek: Bu harekât iki şekilde yapılır. Birincisi kısımların yani takımların çark hareketleriyle ikincisi ise dörtlerin eğrilik hareketiyle saf harp nizamına geçmektir. Takımların çark hareketiyle saf harbe geçerken takım zabitleriyle beraber yerlerine yürürler.

Dörtlerin eğrilik hareketiyle saf harbe geçmek için “**Bölük – Sağa İleri (Sola) Saf Harp Olacak – Marş!**” kumandası verilir. “**Marş**” kumandasında eğer kol duruyorsa başındaki kısım dört adım ileri gider ve durur. Diğer kısımlar yarım sağa (yarım sola) dönerek kendi mahallerine giderler ve akabinde kumandasız durarak ilk saf harbe giren kısmın tarafından hiza ve beraberliği alırlar.

Dörderle Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek: “**Bölük – Sola İleri ya da Sağa İleri – Takım Olacak! – Marş!**” komutlarıyla yapılır.

Takımla Kol Nizamından Saf Harp Nizamına Geçmek: Yine takımların çarkıyla ya da eğrilik hareketiyle yani yarım sola veya yarım sağa hareketiyle yürüyüş yapılmak üzere iki şekilde harekât tamamlanır.

Takımla Kolda Tebdil-i İstikamet: Kol başına verilecek, gidilen noktayı bildirerek “**Kolbaşı - Sağa (sola), Yarım Sağa (yarım sola) – Çarh – Marş!** veya “**Kolbaşı falan Noktaya Doğru!**” komutuyla yapılan harekattır. Burada önemli olan kat edilecek mesafenin bulunulan konuma göre söylenmesidir. Dörderle kolda tebdil-i istikamet üzere yürümek aynı meyandadır. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 49 – 68)

2.5. Yaya Alay Talimi

Süvari Alayına yaya talimi yalnız yoklama merasimi ve resmigeçit şekilleri talim ettirilir. Talim yoklama merasimi ve resmigeçitlerin öncesinde yaptırılır. Bu talimi ya alay kumandanı ya da emir verdiği bölük kumandanları yaptırır. Alayın kumandanı miralaydır. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 68)

2.6. Yaya Harp Talimine Dair Genel Kurallar

Talimnameye göre acemi nefere tüfek kullanımı öğretildikten sonra çatışmaya hakkındaki talim ve terbiyesine başlanır.

Bu talimi ayrıntılarıyla acemi askerlere öğretmeden önce usta askerlerden bir kıta oluşturulup bir takım hareketler gösterilir. Sonra acemilerde talime katılarak savaşın durumuna ne şekilde davranmaları gerektiği öğretilir. Tüfek sağ tarafta ve istenilen vaziyette tutulur. Avcı askere hendek, çit, duvar vb. engelleri aşmak öğretmelidir.

Acemi askerlere çeşitli nişan vaziyetleri (ayakta diz çökerek ya da yatarak) öğretildikten sonra değişik arazilerde uygulaması öğretilir. Diz çökerek ya da yere yatarak atış şekli süvari talimnamesinde bulunmamaktadır. Talimnamede bu eğitimin ayrıntıları için piyade talimnamesine başvurulmasını söyleniyor.

Ağaçlardan, çitlerden, parmaklıklardan, duvarlardan, hendeklerden, oluşan mahallerden istifade edilerek kendi ateşini etkin ve düşmanınkinden kendisini nasıl koruyacağı anlatılmalıdır. Talimnamenin bu kısmında oldukça önemli bir bilgi verilmektedir. Talimnameye göre düşmandan korunmak, düşmana zarar vermeye göre ikinci plandadır. Yani asker önceliği düşmana zarar vermektir.

Ateş talimi ilkbaharda nefere ferdi olarak ve talim fişeği ile icra ettirilir. Nişancının talim ve terbiyesi süratle değil sükunetle ve bir ayarda yapılır. Acemi asker askerlikte biraz maharet kazandıktan sonra bir takım asker oluşturulur. Emir ve kumandalar da öğretildikten sonra iki takım oluşturularak karşılıklı eğitim talim verilir. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 68 – 71)

2.6.1 Bölüğün Yaya Muharebesi

Acemi asker eğitiminde daha öncede bahsettiğimiz gibi ister yaya ister Atlı olsun eğitim için tercih edilen kıta bölüktür. Bölük eğitiminde bölük, *Yaya savaşımlar* yani avcılar, *yedek bargirler* yani atlar, *muharebe tecessüs kolları*, yani

muharebenin gidişatı konusunda bilgi alıp verenler ya da gözcüler ve gerekirse *atlı ihtiyatlar* yani yedek kuvvetler gibi kısımlara ayrılır.

Her avcı kıtasına yani mangasına en az bir çavuş atanır ve kumandanı tarafından kumanda olunur. Takım kumandanları kendi takımlarının önüne ve kıta kumandanları dahi kendi takımlarının sağ taraflarına dururlar. Kıta kumandanı olmayan birkaç çavuş ileri yürüyüş esnasında avcı hattının arkasında kalır. Değişik arazilerde eğitim verilirken askerler birbirine karışacağından bu durumda kıta kumandanları sadece kendi kıtalarını kumanda ederler. Birkaç avcı takımını ya yüzbaşı ya da onun görevlendirdiği bir zabıt kumanda eder.

Eğer yaya harp eden avcı kıtalarının emniyeti doğal şartlar ile ya da başka bir birlik tarafından alınmamış ise muharebe tecessüs kolları gönderilerek emniyetin alınması sağlanmalıdır. Avcılar kapalı bir arazide, düşman ateşinin tesiri altında hareket ettikleri halde yan tarafların emniyetini temin etmek için muharebe tecessüs kolları yetersiz olabilir. Bu durumda yaya avcı aksamından iki ila üç neferden oluşan muharebe tecessüs kolları tayin edilir. Bunlar kısa mesafelere gidip duruma göre gözcülük yaparlar. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 72 – 74)

2.6.2 İşaretler Ve Borular

Yaya cengi sevk ve idare eden zâbit kumandaları ve düdük işaretleri ve emirler ve işaretler kullanır. “At Bin” borusu avcılara tekrar ata binmelerine işaretler. Bu boru işareti bölük kumandanının emriyle çalınmış ise yaya cengi bizzat sevk ve idare etmiyorsa çalınan boru avcılarının kendi atlarının yanına dönmelerine işaretler.

“At Bin” borusu yaya cengi sevk ve idare eden zabıt tarafından çaldırılması muharebe maksadının hâsıl olduğu yedek atlı takımlarına ihbar etmek içindir ki bu boruda hayvanlar boruyla birlikte avcılara götürülür. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 74 – 75)

2.6.3 Bir Avcı Hattının Teşkilatı

Bir avcı hattı süratle ve fevkalâde bir düzen ve sükûnetle teşkîl olunmalıdır. Ava çıkacak olan kıtanın adı her zaman bildirilmelidir. Mesela: “**İkinci Takım veya Birinci, İkinci Takımlar veyahut Bölük Ava Çık!**” gibi. “Ava Çık” kumandasında askerler başka bir kumanda beklemeksizin tüfek ile hazır duruş vaziyetini alırlar. Askerin bir kısmı ileri gönderilecekse “şu kısım **Ava Çık!**” kumandası, istikamet verilecekse “**İstikamet ---- Ava Çık!**” denir.

Bu kumandalarda askerler öndekileri takiben bir iki adım mesafeyle yelpaze gibi yayılırlar. İkinci sıra askerleri de kendi dizi başlarının sol taraflarına geçerler. Avcılar “Dur”, “Vaziyete” ya da başka bir işaret gelene kadar yürürler. Bu kumandalardan biri geldikten sonra asker ayakta, diz üstü ya da yere yatarak mevzi alır. Tekrar etmek gerekirse amaç düşmandan korunmak değil düşmanı vurmaktır. İlerlemeksizin yayılmak gerekirse “**Cebhe hattı üzerinde Ava Çık!**” kumandası verilir. Böylece merkez yerinde kalır ve diğer askerler yayılarak yüzünü karşıya dönerek hiza alırlar. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 75 – 77)

2.6.4 Bir Avcı Hattının Hareketleri

Avcı hattının hareketleri adi adım çabukluğunda serbest ve uzun adımlar ile yapılır. Daha hızlı hareket ettirmek istenirse “**Marş! Marş!**” kumandası verilir. Avcı hattında “**Bölük - Manevra Adım!**” kumandalar verilmez. Avcı hattının hareketleri takımca tam ya da kısmen ileri veya geri yürümekten, cepheyi muhafaza etmek şartıyla eğri yürüyüşle bir istikamete küçük derecede tebdili istikamete yürümekten ibarettir. İleri ya da geri yürümek için “**Marş!**”, “**Geri Dön – Marş!**”, “**Yarım Sağa (Yarım Sola) – Marş!**” kumandaları ile küçük istikamet kumandaları verilir. Dönüşlerle yapılacak hareketlerden sakınılmalıdır.

Ava çıkan askerler kumandasız tüfeklerinin emniyetini alır ve nişangâhları yatırılırlar. Bu sırada kıta kumandanları kıtalarının takım kumandaları da kıta kumandalarının önünde yani düşman tarafında yerlerini alırlar. Görevlerini layıkıyla

yapacak şekilde yerlerini aldıktan sonra kendilerini korumaya da dikkat ederler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 77 – 79)

2.6.5 Bir Avcı Hattının Ateşi

Talimnameye göre bir avcı hattı yalnız mevzi almışken ateş eder. Her avcı çabucak avcı hattı üzerinde müsait bir yer bularak düşmandan korunmaktan ziyade düşmana zarar vermeye dikkat etmelidir. Avcılar tuttukları mevzide ikide bir hareket etmezler. Nişangâhlara dikkat etmelidirler.

Avcı ateşi sırasında kumanda; mümkün olduğu kadar kısa olacak şekilde, sırasıyla istikameti, hedefi, nişangâhı ve ateşin türünü belli etmelidir. Ayrıca hedef avcı hattının görüş açısına göre kısaca söylenir.

Yaylım ateşi açmak gerekirse hedef belirtilip, nişangâh ayarlandıktan sonra **“Yaylım Ateş İçin Silah Davran!”** kumandası verilir. Mesela **“Yarım Sağa İstikametinde – Piyade Kolu – Nişangâh 900 – 1000 – Yaylım Ateş İçin Silah Davran – Nişan Al! – Ateş! – Doldur”**.

Avcılar ateş denilince kumandasız ateş ederler. Örneğin: **“İlerde Yatan Avcılar Üzerine – Nişangâh 600 – Ateş!”**. Kumandan ateşin düşmana tesirini mesafeye göre dürbünle takip ederler. Eğer görüş alınamaz olursa görevlendirilecek askerler gözetleme yapıp, ateşin tesiri için gerekli uyarıları bildirirler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 80 – 82, 85 – 86)

Ateş Kesmek: Kıta kumandanları tarafından tekrar olunan düdük işaretinde veyahut **“Ateş Kes!”** kumandasında ateş kesilir. Sonra tekrar aynı hedef üzerine ateşe etmek gerekirse yalnız **“Ateşe Devam!”** kumandası verilir.

Nişan noktası hedefin alt tarafıdır. Nişan noktasını değiştirmek için takım zabiti düdük çalarak **“Başa Nişan Al!”** ya da **“Hedefin Altından İki Karış Aşağı Nişan Al!”** kumandasını verir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 82)

Ateşin İdaresi: Komutan ateşin tesiri için mümkün olduğu kadar ateşin idaresini kendi elinde tutmalıdır. Takım düzgün bir şekilde kenarları diğer takımlardan ayrı gözüktür ise ateşin idaresi daha düzgün olur.

Ateş Çeşitleri: Ateş ederken çarçabuk değil düzenli ateş etmek önemlidir. Ateşin şiddeti muharebenin maksadına, hedefin türüne ve mevcut cephaneye göre ayarlanır.

Eğer hava puslu, karanlık, avcı hattının önü barut dumanıyla kapalı vs. ise duruma göre ateşin şiddeti ve çeşidi ayarlanır. Alçaktaki hedeflere yavaş yavaş yukarıdaki hedeflere şiddetlice ateş edilmelidir. Ayrıca düşman takviye ya da atlama yaparken de şiddetle ateş edilir.

Yaylım ateş askeri elde bulundurmak için en elverişli ateşe de muharebe gürültülü olup kumandalar zor işitileceğinden dolayı yalnız muharebenin başında ya da doğrudan düşmanın ateşinde olmayan askerlere emredilir.

Eğer takım zabiti takım ateşini daha şiddetlendirmek ya da yavaşlatmak isterse ve düdük çalarak: “Yavaş Ateş!” yahut “Çabuk ateş” kumandalarını verir. Şiddetli ateş yalnızca sabit nişangâh ya da küçük levha ile açılır. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 82 – 85)

Ateşin Düzeni: Ateşin düzeni, ateş esnasında verilen emirlerin uygulanmasına, silah kullanma kurallarına uyulmasına, düşman ateşi altında sükûnetini korumayla sağlanır.

Yanaşık Nizamda Ateş: Askerin yüzü mümkün olduğu kadar ateş istikametine dik olmalıdır. Takım iki sıra iken birinci sıraya yanaşarak hedef ve nişangâh kertesini ihbar olunduktan sonra “Yaylım Ateş İçin Silah Davran!” kumandasıyla birinci sıra diz çöker. İkinci sıradaki askerlerde yarım sağa döner, ileriye bir adım atarak sıranın aralıklarından silah davranıp kumandalar ile nişan alır ateş eder ve tekrardan silahlarını doldururlar.

Ateşi bitirmek için “**Silah Kapa**” sonra “**Rahat Dur!**” kumandaları verilir. Askerler de eski yerlerine ve vaziyetlerine dönerler. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 85 – 88)

İstinat Kıtası: Avcı hattını takviye için kullanılan kıtaya istinat kıtası denir. Bu takviye aralıkları doldurmak ya da avcı hattını uzatmakla olur. İstinat kıtasına “**Ayağa Kalk – Avcı Hattını Takviye Et!**” ya da “**Ayağa Kalk! – Avcı Hattını Sağa Doğru - (Sola Doğru) Uzat!**” kumandaları verilir. Böylece sayısı azalmış olan kıtaların karışması önlenmiş olur. İstinat kıtasına verilecek komutlar yardımına gideceği kıtanın yerine göre verilir.

İstinat kıtası mümkün olduğu kadar arazinin engebelerinden faydalanarak düşman ateşinden kendini koruyarak görev yerine varır. İstinat kıtası görevini zamanında yapmak adına avcı hattından uzakta tutulmaz. İstinat kıtası bekletilirken yere yatırılmak gibi hareketlerle mümkün olduğu kadar korunur. Asker taarruz durumuna ise avcı hattı ile istinatlar arasındaki mesafe yavaş yavaş kısaltılır ki hemen müdahale edilebilsin. Bu müdahale jimnastik ya da manevra adımıyla yapılır. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 86 – 90)

2.6.6 Hücüm

Avcı hattının hücüm etmesi gerektiğinde “Ayağa kalk! Hücüm! Allah Allah” kumandaları verilir. Askerler “Allah, Allah” sedalarını tekrar ederek düşmanın üstüne atılırlar. “Dur” kumandası verilene kadar hareket devam eder. Düşman durup durum ateş etmeye elverişli hale gelse bile kumanda verilmeden ateş edilmez. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 90)

2.6.7 Toplamak Ve Ata Binmek

Yayılmış olan bir avcı hattını toplaması için “Toplanma!” kumandası verilir. Böylece askerler kumandanlarının arkasında toplanarak rahat duruşa geçerler. Komutan askeri topladıktan sonra duruma göre “Ayağa Kalk! Geri Dön – Marş!” ya da “Marş! Marş!” ve “At Bin!” komutlarını verir. Böylece askerler atlarının yanına giderek atlarına binerler. (Süvari Ta’limnâme’si, 1315: 90 – 91)

3. AT ÜSTÜNDE İCRA EDİLEN TALİM

Talimnamenin ikinci kısmını oluşturan bu bölümde acemi süvarilerin at üstündeki anlatılmaktadır. Talimnamede 193 maddelik bir eğitimi kapsamaktadır. Bölüm süvari eğitimin esasını teşkil eder.

3.1 Süvarilikle İlgili Bir Takım Bilgiler

Atlılar merasim ve resmigeçitlerde, takımlar bölük içinde, bölükler alayda kendi numaralarına göre saf harpte sağdan sola doğru ve kol nizamında ileriden geriye doğru yerleşirler. Bölükler ve takımlar hangi sıra ile olursa olsun birbirlerini takip edebilirler.

Cephe tarafı kıta kumandanının bulunduğu taraftır. Sağ yan ile sol yan tabirleri daima düşmanın istikametine göre isimlendirilir. Örneğin düşmana doğru hareket ederken sağ cenah ve sağ yan bulunan taraf ricat yani geri çekilme sırasında “sol yan ve sol cenah” olmaz yine “sağ yan ve sağ cenah” ismiyle kalır. Ayrıca normal zamanlarda Sağ taraf ve sol taraf tabiri yürüyüş hangi istikamete doğru icra olunursa olunsun yürüyüş istikametine göre doğrudur.

Düşmanın yanına yapılan hücumu “**yan hücumu**”, düşmanın yaptığı yan hücumu karşılamak için alınan düzene “**yan tedafü**” denir.

Bir kıtanın, başka bir kıtaya dayanmış olduğu taraf ile çarklarda bir kıtanın iç tarafında bulunan tarafa “**cenah dahili**” ve aksi tarafta bulunan tarafa da “**cenah harici**” denir. Ayrıca yol kollarıyla kademeli kollarda saf harbe geçilecek tarafa “**iç taraf**” karşı tarafa da “**dış taraf**” tabir olunur.

Mesafe önde bulunan atların kuyruğundan arkadan gelen atların başına kadar olduğu gibi aynı şekilde önden giden kıtanın son sırasından arkadan gelen kıtanın birinci sırasına kadar ölçülür. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 91 – 93)

3.2 İhbar Ve İcra Kumandaları yerine Kullanılan İşaretler

Acemi atlıların kullandıkları yürüyüş ve hareketlerde ihbar ve icra kumandaları arasında fazla beklenmez. Örneğin Eğer hareket değiştirilmeden veya kıta dururken adeta ile hareket etmesi gerekirse yalnız “**Marş!**” kumandası verilir. Yürüyüş değiştirilecekse ya da kıta dururken adeta yürüyüşten daha çabuk bir yürüyüş yapılacaksa “**Süratli**”, “**Dört Nal – Marş!**”⁵, “**Adeta Marş!**”⁶ veya “**Hücum!**” kumandaları verilir.

3.2.1 Kılıçla Verilen İşaretler

Atlının yürüyüşü muhafaza ederek süratini düzeltmesi isteniyorsa “Uzalt!” yahut “Kısalt!” kumandaları verilir. Eğer alay taliminde yapılan hareketlerde bölük olarak ya da birkaç bölüğün ayrı hareket etmesi gerekirse hareketi yapması istenen kısım işaret edilir. “İkinci bölük” gibi...

Kumanda ve borulardan farklı bir kumanda verilmek istenirse önce kumandan düdük çalarak dikkatleri toplar. Örneğin kıtanın kendisini takip etmesi için kıta kumandanı kılıcını kaldırıp istikameti gösterir. Kıta kumandanından başka bölük takım yâda herhangi bir askeri kıtanın kumandanları da aynı hareketi tekrar ederler. Duruma göre adi bir bağırla işaret edilebilir.

Yürüyüş yavaşlatılmak isteniyorsa kılıç aşağı indirilir. Durdurmak için ise kılıç birkaç defa indirilip kaldırılarak yine aşağı indirilip selam vaziyetinde tutulur. Bir yürüyüş hızlandırılmak istenirse kılıç tekrar başın üstüne dik kaldırılır. Kıta dururken kılıcın aşağıya indirilmesi askerin yere inmesine, asker yerdeyken yukarı kaldırılması askerin ata binmesine işarettir.

Kıta bulunduğu şekilden bir derece daha geniş olan diğer bir şekle geçirtilmek isteniyorsa örneğin yol kolundan takımla kol nizamına geçilecekse kılıç ile başın

⁵ Süratli ya da Dört nal Yürüyüş: Atlının dakika 300 adımlık yürüyüşüdür. (Süvarî Ta’limnâme, 1315: 104)

⁶ Adeta Yürüyüş: Atlının dakikada 125 adımlık yürüyüşüdür. (Süvarî Ta’limnâme, 1315: 104)

üstünde bir çark yapılır. Eğer kumandanın elinde kılıç yoksa işaretleri el ile yapar. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 93 – 97)

3.2.2 Boru İşaretleri

Boru işaretlerinin notaları talimnamenin son kısmındaki “ilave” bölümündedir. Talimnamenin bu bölümünde hangi boru işaretlerinin kullanıldığı bilgisi mevcuttur.

Kıta kumandanı işareti çaldığında başka bir kumandaya gerek duyulmadan harekât yapılır. Bahsi geçen boru işaretleri *adeta borusu*, *sütrat borusu*, *dörtnal borusu*, *hücum borusu*, *dur borusu*, *yüz ileri borusu (cephe borusu)*, *takip borusu (hücum borusu)*, *toplanma borusu*⁷, *uyluk üstüne mızrak al borusu (çek – kılıç!)*, *mızrak ile rahat borusu (koy – kılıç!)* ve *yolun bir tarafını gidiş gelişe açmak için gel borusudur*. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 97 – 98)

Yüz İleri Borusu: Öncelikle şüphelenilen durumlarda yüz ileri borusu çalınmaz. Saf harp nizamında, hat kolda veya içtima kolu nizamında yüz geri ya da yüz ileri giderken çarklarla, yan veya eğri yürüyüşlerle esas istikametten sapılmışsa istikameti düzeltmek için yüz ileri borusu çaldırılır. Yüz geri alarak hareket ediliyorsa takımla sola geri çark ile veya genel itibariyle istikametten sapıldığında yapılan takımla çarkın tersi yapılarak cephe alınır.

Ayrıca yol kollarını veya takımla kolu yan tarafa doğru saf harp nizamına geçirmek için, dar bir geçide yüz geri yürüyen bir yol koluna esas istikameti tekrar aldirmek için de yüz ileri borusu çaldırılır.

Toplanma Borusu: Bir kıtayı kendi kumandanının arkasına gelişi güzel yani sıra ve yerini düşünmeden ilk gelenler birinci sonrakiler ikinci sırayı teşkil edecek şekilde toplanmak için çalınır.

⁷ Bu boru işaretinde belli bir kıtaya işaret edilmek isteniyorsa o kıtanın boru işareti çalınır. Kısımları işaret eden borular birbirine benzemez. Eğer kıta dağılmışsa önce kumandanlarının arkasında toplanır sonra harekâtlarını yaparlar. Bu boru işaretleri talimnamenin “ilave” kısmında mevcuttur. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 98)

At Bin ve Yere İn Borusu: Bu boruları ayrı bulunan her kıta kumandanı tarafından çaldırılabilir. Ancak “**At Bin!**” ya da “**Yere İn!**” kumandaları verilmedikçe bu borular çaldırılmaz. Yani önce kumanda verilmeli sonra boru çaldırılmalıdır.

Aşağıdaki boru işaretleri yalnız alay kumandanları ve daha büyük rütbede bulunan komutanlar tarafından çaldırılıp, alt rütbeleri tarafından anlaşılınca onlar tarafından verilecek kumandalarla hareketler yapılır. Bu borular; her bölükte saf harp teşkili, her alayda saf harp teşkili, bölükler çark, hat kolu teşkili, takımla kol teşkili, içtima kolu teşkili, livanın içtima hat nizamı teşkili, çift kol nizamı teşkili, her bölükte kolbaşı ve bu borudan sonra takımlar (sağa (sola) yahut takımların yarım sağa (yarım sola) borusu dahi ilave olunarak); takımlar sola geri çark, takımlar sağa çark, takımlar sola çark, takımlar yarım sağa çark ve takımlar yarım sola çark borularıdır.

Kumandan paşalar tarafından çaldırılıp bölük kumandanları tarafından kumandayla icra edilecek boru işaretleri yalnız liva alay kumandanlarının borazanları tarafından tekrar olunur. Kumandasız yapılacak hareketlerin boru işaretleri bölük kumandanlarının yanında bulunan borazanlar tarafından tekrar edilir. Sadece hücum ve hücum ve takibe son vermek için çalınan borular hep beraber çalınır. Ayrıca “Fırka Gel!” borusu hiçbir zaman tekrar edilmez.

Boru işaretleri muharebenin durumuna ve askerlerin yakınlığına göre verilir. Diğer hatlarda yanlışlığa sebebiyet verme ihtimali varsa ya da düşmana baskın yapılmak isteniyorsa boru çaldırılmaz ve yüksek sesle kumanda verilmez. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 98 – 103)

3.3 Süvari Eğitiminde İstikamet

İstikametın korunması görevi bölük kumandanları ve hususiyle istikamet bölüğü ile başta bulunacak olan bölüğün kumandanlarıdır. Görevlerini verilen istikamete doğru yürüyerek ya da istikamet takımının veyahut baştaki takımın kumandanına kumanda, işaret veya adi bir bağırla ihbar ederek yerine getirirler.

Böylece takım kumandanları bölük kumandanının verdiği istikamete takımlarını yürütürler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 103 – 104)

3.4 Süvari Yürüyüşleri

Talimnamede yürüyüşler bir dakikada atılan adım sayısına göre ayarlanır. Talimnameye göre atlı talimlerdeki yürüyüşlerin isimleri, dakikada atılan adımlara göre alınan *mesafe adeta ile yürüyüş 125, süratli ile yürüyüş 300, dörtnal ile yürüyüş 300, Uzun dörtnal ile yürüyüş takriben 700* adımdır. Bir adımın uzunluğu 80 santimetredir. Olağanüstü durumlarda bu süratler değişebilir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 104)

3.4.1 Beraberlik ve Hiza

Berberlik dururken atların cepheye dik buldukları durumda, yürürken istikametini değişmez, vezin ve kararın sabit olmasıyla üzengiden üzengiye alınır. Hiza çark hareketleri hariç beraberliğin alındığı taraftan alınır.

Yol kollarında takım zabitanın bulunduğu taraftan; takımın saf harb nizamında ve cepheleri takım cephesiyle olan kol nizamlarında merkez dizisinden; dizilerin adedi çiftse merkezin solunda olan diziden (bu dizi takım kumandanı olan zabitanın dizi başı makamında tutar), bölüğü saf harp nizamında takımlar istikamet takımı tarafından, eğri yürüyüşlerde eğrilik tarafından, yüz ileri yürüyüşlerde ve yüz geri yürüyüşlerde bölük sağ taraftan itibaren üçüncü takım bulunan takım tarafından, eğer bölük üç takım ise ve başka bir takım tayin olunmamış ise ortada bulunan takım tarafından hiza ve beraberlik alınır.

Alayda ve daha büyük birliklerde istikamet bölüğüne ve bölükteki usullere göre hiza ve beraberlik alınır. Ayrıca çarklarda beraberlik iç, hiza dış taraftan alınır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 105 – 106)

3.4.2 *Tebdil-i İstikametlerle Çarklar*

Talimnamede çarkları ya da talimnamedeki ismiyle çarhı yani dönüşü özetleyecek olursak 45, 90, 135 veya 180 derecelik açılarla “**Yarım Sağa – Yarım Sola**” (45 derece), “**Sağa – Sola**” (90 derece), “**Bir Buçuk Sağa – Bir Buçuk Sola**” (135 derece) ve “**Sola Geri – Sağa Geri Çarh!**” (180 derece) olarak adlandırılırlar. Burada amaç her ne şekilde olursa olsun askerin tek bir kumandayla istenilen tarafa dönebilmesidir.

Tebdil-i istikametler, saf harp nizamı, hat kolu, içtima kolu nizamlarıyla kolun başıyla yapılan çarklarda merkez hareketli olup merkez taraftaki çavuş yürüyerek bir küçük kavis daire üzerinde hareket eder. Diğer çarklarda merkez sabittir.

Kıta bir tarafa içten dönmüyorsa çark yapılırken dış tarafta kalanlar yürüyüşü bozmamak için biraz hızlı yürüyerek harekâtı tamamlayacak yürüyüşe geçerler. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 106 – 110)

3.4.3 *Cephe Büyülmek ve Küçülmek*

Cephe büyülmek kıtaların cephe tarafına düz bir hat şeklinde yayılması, cephe küçülmek ise kıtaların dik bir hat oluşturacak şekilde toplanmasıdır. Bu harekât kısımların birbirini takiben ya da hep beraber yürümesiyle yapılır.

3.4.3.1 *Cephe Büyülmek*

İki tarafa birden cephe büyülmek hareketini yapıldığında alayda baştaki bölüğü takip iden iki bölük ve bölükte baştaki takımı takip iden iki takım sağa ileri, diğerleri sola ileri giderler.

Yalnız üç bölük (bölükte üç takım) varsa baştaki bölüğü (takımı) takip eden bölük (takım) sağa ileri diğeri sola ileri gider. Cephe büyülmek harekâtı dururken veya adeta yürürken süratli, süratli yürürken dörtnal, dörtnal yürürken vezin ve kararı değiştirmeden yapılır.

Arkadan gelen kısımlar cephe büyültmek hareketini yaptıktan sonra baştakinin hizasına dâhil oldukça öndeki kıtanın yürüyüşüne uyarlar.

Eğer cephe büyültmek hareketi dururken yapılırsa başta bulunan kıta kendi cephesine denk ileri gidip durur. Eğer cephe büyültmek hareketini yürürken yürüyüşü değiştirmeksizin icra olunursa baştaki bulunan kıta evvelki yürüyüşünü koruyarak cephesine denk yürüdüktan sonra yürüyüşün hızı düşürülür. Eğer hareket adeta yürürken yapılıyorsa cephesine denk ilerledikten sonra durur. Yürürken cephe büyültmek hareketi bir yukarı yürüyüşle yapılırsa kolun başındaki bulunan kıta yürüyüşünü muhafaza eder. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 110 – 112)

3.4.3.2 Cephe Küçültmek

İster boruyla ister kumandayla yapılsın cephe küçültme hareketi merkezden yapılır. Merkezden yapıldığında merkezde bulunan kıtaların gerisine önce sağ sonra sol yanlarındakiler geçer. Harekât dururken ya da adeta yürürken süratli ve süratli yahut dörtlül yürürken vezin ve kararı değiştirmeden yapılır. Ricat hareketlerinde cephe küçültmek hareketi süratli yürüyüşle yapılır. Ayrıca yol kol nizamında da cephe küçültmek hareketi sağ ya da sol taraftan süratli yürüyüşle yapılır.

Harekât dururken yapılırsa kolun başında bulunan kıtadan başkaları önce dururlar. Yürürken icra olunursa baştaki kıtayı takip eden kıtalar adeta yürüyüşe geçerler. Eğer adeta yürüyorlarsa bu yürüyüşü muhafaza ederler. İçtima kolu nizamından yürürken takımla kol nizamına geçişte sadece başta bulunacak olan bölüğü takip edecek olanlar durur. “**Cenahlar Geri!**” kumandasıyla cenahları geri almak hareketi takımın boyundan az ve cephesinden dar olan geçitlerden takımla kol nizamında geçmeyi kolaylaştırır. Kıta kumandanı kol icabı kadar geçide yaklaşınca kumandayı verir. Böylece kıta kumandanları tarafından da hareket tekrar edilince takımların geçide sığmayan neferleri geride kendi takımlarının arkasına ve arkadan gelen takımın zabitanın hizasında yürüyüşe devam ederler. Kıtanın eski durumunu alması için “Cenahlar İleri” kumandası verilince geride kalanlar sağa ve sola eğri yürüyüşle önceki yerlerine geçerler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 112 – 114)

3.5 Süvari Bölük Talimi

Talimnamede bu bölümün genel kurallar kısmında mükemmel bir şekilde yapılan münferit nefer ve at, talim ve terbiyesinin bütün talimlerin esası ve ruhu olduğu vurgulandıktan sonra bunun için gerekli silah eğitiminin *Süvariya Mahsus Silah Talimnamesinde*, at eğitiminin de *Manej Talimnamesinde* olduğu belirtiliyor. Bu eğitimlerin diğer eğitimler ile takviye edilerek değişik arazi şartlarında pekiştirilmesi gerektiği vurgulanıyor.

Aşağıda verilecek eğitimler verilecek eğitimler sıralanmaktadır. Bunlar adeta, süratli, manevra, dörtnal yürüyüşlerinin vezin ve kararlarını düzenleme, manevra dörtnal ve hücum yürüyüşleri eğitimi, askerlerin süratle adı geçen yürüyüşlere geçme eğitimi; değişik arazilerde atlarıyla her türlü engeli aşma eğitimi; istenilen istikameti çabuk almaya ve korumaya alıştırmaya eğitimi; bir hedefi dürterek vuruşma eğitimidir.

Talimnameye göre bu talimler mümkün olduğu kadar bütün seneye yayılmalıdır. Ayrıca atlı talimler münferiden talim ve terbiye tamamlanincaya kadar eğitime usullerine uyulmalıdır. Topluca yapılan talimlerde atlara zarar verilmeden yaptırılmalıdır.

Yanaşık nizamda bulunan bir askerin genel harekâtları iyi yapabilmesi için en gerekli olan şey, atların istenilen şekilde cepheye dik durmaları verilen istikamete dosdoğru, hiza ve beraberlikle, yürüyüş vezin ve kararını koruyarak, bildirilen ya da değiştirilen yürüyüşle istikamet alınabilmesidir.

Askerleri düşmanın üzerine atılmaya alıştırmak için manevra dörtnalından uzun dörtnala ve hücum dörtnalına geçmek eğitimi dikkatlice öğretilmelidir. Bu hücum dörtnalında askerler vücut ağırlıklarını öne verdikleri halde atlarına hâkim olabilmelidir.

Yanaşık nizamda hücum talimleri önce bir sonra iki sıra olacak şekilde yapılmalıdır.

Bölük hakkında verilen nasihatler takım içinde geçerlidir. Takımın önünde daima ya kendi kumandanı ya da ona vekâleten bir çavuş bulunur.

Seferi sayılarından oluşan büyük birlikler (alaylar – firklar vs.) bu talimleri yaparlarsa çok daha iyi olur. Takım zabitleri ile cenah çavuşlarının bilgilerinin genişliğine önem verilmeli mülazım-ı evvellerin yani üsteğmenlerin yalnız takımlarını değil bölüğü bile sevk ve idare edebilecek kıvamda olmaları gerekmektedir. Yetersiz olan zabitlerin yerine diğerlerini atayarak onları gerektiğinde kıtayı idare etmeye alıştırmalıdır. Bölük her çeşit arazide ve her durumda kendi kumandanının büsbütün avucu içinde bulunmalıdır. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 115 – 119)

3.5.1 Bölüğün Kısımları

Bölük iki sıra halinde ve dört takıma bölünmüştür. Asker ve atlar kuvvetlerine ve yeteneklerine göre dengeli bir şekilde takımlara ayrılmalıdır. Sıralaması ise mümkünse sağdan sola doğru uzundan kısaya olmalıdır. Takımların genel düzen ve isimleri bölük eğitimine göre düzenlenir.

3.5.2 Bölük Kumandanının, Takım Zabitlerinin, Yüzbaşı Vekilinin, Başçavuşun, Bölük Emini ile Borazanların Mahalleri

Bölük kumandanı saf harp nizamında merkezin ilerisinde 30 adım önünde, bölüğün kol nizamında yan tarafta, bölük saf harbe geçmek istediği tarafta ve yine 30 adım mesafede bulunur. Kumanda vermek için bölüğün bulunduğu tarafa doğru döner.

Takım zabitleri bölüğün sarf harp nizamında 3 adım önünde, takımla kol ve kademeli takımla kol nizamlarında kendi takımlarının merkez dizisinin önünün bir adım ilerisinde dururlar. Yol kol nizamında saf harbe geçilecek tarafta ve kendi takımlarının başları hizasında olurlar.

Yüz başı vekili ve başçavuş saf harp nizamında bölüğün gerisinde ve 3 hatve ilerisinde bulunurlar. Takımla kolda, kademeli takımla kolda saf harbe geçilecek

tarafın tersinde, yol kol nizamında kolun gerisinde bulunurlar. Eğer başçavuş yalnız sıra zabitiyse saf harp nizamında bölüğün merkezinin gerisinde, yüzbaşı vekili varsa ikinci takımın sağ tarafının gerisine ve başçavuş da dördüncü takımın sağ tarafının gerisinde durur. Ayrıca Bölük emini ikinci sırada, bölüğün sol tarafında durur.

Bir borazan bölük kumandanını takip ederek sol tarafının bir at boyu gerisinde durur. Diğer borazanlar da bölüğün esas teşkilinde bir sıra üzere birinci takımın dış tarafının iki adım uzağında ve ikinci sıranın hizasında dururlar. Takımla kolda ve kademeli takımla kolda arkadaki takımın iki adım yanında, ikinci sırası hizasında ve evvelce bulunduğu tarafta dururlar. Eğer kolun yan tarafında yer bulamazlarsa kolun gerisinde giderler. Takımla geri çarklarda duruma göre takıma yer yaparlar. Yol kollarında borazanlar bölüğün iki adım ilerisinde, geri çark yapılırsa yeni bir emir verilinceye kadar bölüğün gerisinde kalırlar ve dört diziden oluşan kısım gibi dururlar. Yürüyüş esnasında bir borazan daima kolun gerisinde bulunur. Bir takım bölükten ayrıldığı ya da kılıç ile takibe tayin edildiği zaman bir borazan onu takip eder. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 119 – 122)

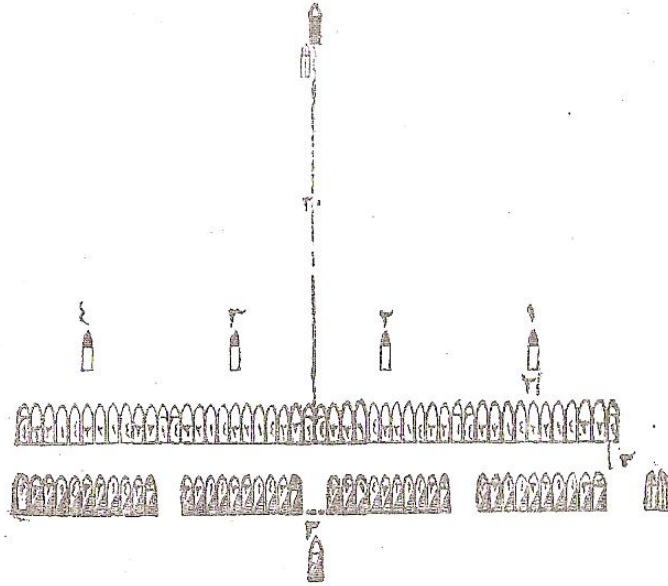
3.5.3 Bir Süvari Bölüğünün Askeri Düzenleri

3.5.3.1 Saf Harp Nizamı

Aşağıdaki şekilde bir atlı bölüğünün *saf harp nizamında* ki düzeni görülmektedir. Şeklin açıklaması sol taraftan yukarıdan aşağıya doğru bölük kumandanı, takım zabiti, başçavuş, sağ cenah çavuşu, sol cenah çavuşu, bölük emini, sağ cenah sıra çavuşu, sol cenah sıra çavuşu, birinci sıra süvarisi, ikinci sıra süvarisi, en altta ortada kısımlar dâhilinde atlıların numaraları 1,2,3,4 sıralamasındadır.

Takımlar aralıksız diğerinin yanında dururlar. Takım zabitleri birinci hattı teşkil ederek diğerlerinden bir takım cephesi boyu aralıkla ayrılıp bir hizada bulunurlar.

باركيز اوستنده بولمان بربلوكتك صف حرب نظامی

ايكنجى و اوچنجى شكلرده كى اشارتارك تعريفى

بنوك امينى	بلوك قوماندانى	صاغ جناح صره چاوشى
صول جناح صره چاوشى	طاقم حذبى	بوريزن
برنجى صره سواريسى	باشچاوش	ايكنجى صره سواريسى
	صاغ جناح چاوشى	
	صول جناح چاوشى	

نمبر داخلىده آتلورلك نورمولرى ۴۰۳۰۲۰۱

Şekil 9: At Üstünde Bir Bölüğün Saf Harp Nizamı

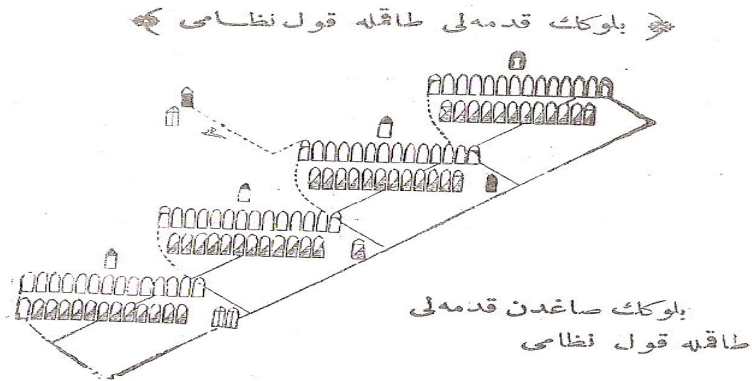
Birinci sıra takım zabıtlarının hattında 3 adım mesafede, ikinci sıra da birinci sıranın arkasında 3 adım mesafede teşkil olunup, her bir nefer kendi dizi başının arkasında, gerek arkadan ve gerekse önden bakıldığında dizidekiler diğerlerini örtmüş bulunsun. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 122 – 124)

3.5.3.2 Bölüğün Takımla Kol Nizamı

Takımlar birbirinin arkasına sıralanır. İkinci sıralar birinci sıraların bir adım gerisinde bulunur. Bir takım zabıtinden önünde bulunan takımın ikinci sırasına kadar olan mesafe 2 adımdır. Takım zabitleri önlerindeki takımın merkez dizisinin arkasında dizideki gibi durular. Takımların merkez neferi kendi takım zabitlerinin 1 adım gerisinde bulunurlar.

3.5.3.3 Bölüğün Kademeli Takımla Kol Nizamı

Aşağıdaki şekilde bir bölük süvarinin sağdan kademeli takımla kol kolayca anlaşılmaktadır. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 124 – 126)

Şekil 10: Bölüğün Kademeli Takımla Kol Nizamı

3.5.3.4 Bölüğün Yol Kolu Nizamı

Bölüğün yol kolu nizamı ikiye ayrılır. Bunlar ikişerle ve dörderle yol kolu nizamıdır.

Dörderle kol nizamında kısımlar birbirlerinin arkasına sıralanırlar. Eğer kol sağdan çözülmüşse numaraları 1, 2, 3, 4 şeklinde soldan çözülmüşse 4, 3, 2, 1 şeklindeki takım kısımları arka arkaya geçerek 4'lü halinde dik bir hat oluştururlar.

İkişerle kol nizamında kol sağdan çözülmüşse yarım kısımlar birbirinin arkasına her kısmın 3 ve 4 numaralıları 1 ve 2 numaralıların arkasına gelir. Kol soldan çözülmüşse tam tersi olacak şekilde 2'li dik bir hat oluştururlar. (Süvari Ta'limnımesi, 1315: 126 – 128)

3.5.4. Bir Süvari Bölüğünde Selamlamalar ve Bu Esnada Silahların Kullanımı

3.5.4.1 Selamlama

“**Dikkat Et – Selam – Dur!**”- “**Hazır Dur!**” kumandasıyla yaya talimindeki gibi kılıç ile selam dururlar.

Zabitler iki hareketle selam durur. Birinci harekette kılıcı yaya nefer talimindeki gibi sağ omuzun karşısına kaldırırlar. İkinci harekette el sağ kalçanın arkasına en kısa yoldan indirilerek doğal salıverilerek, namlu dik aşağıya, sağ mahmuzun arkasında, ağzı doğru gelecek şekilde tutulur. “**Hazır – Dur!**” kumandasına kadar bu şekilde kalır. “**Hazır – Dur!**” kumandasıyla da kılıçlarını sağ omuzları karşısına kaldırarak askerler gibi hazır dururlar. Borazanlar talimlerde borularının kaytanlarını uzatarak, kulakları (huninin geniş tarafına benzeyen yerini) sağ uyluk üstünde ve kulpları sola doğru “**Selam Dur!**” kumandasında borularının ağzılığını dudaklarına yapıştırırlar. (Süvari Ta'limnımesi, 1315: 129 – 131)

3.5.4.2 Mızrağın Kullanımı

Talimnamenin bu kısmında Süvariya Mahsus Silah Talimnamesinin 18. ve 31. maddelerine atıfta bulunularak eğitim için bahsi geçen maddelere başvurulması söyleniyor. Bizim elimizdeki silah talimnamesinde 19. ve 30 maddelere denk gelmektedir. Adı geçen duruşlar silah talimnamesinde aşağıdaki şekilde tarif edilmektedir.(Süvari Ta'limnımesi, 1315: 131)

Hazır Durmak: Atlı bir sağa dönmek hareketi yapar ve atın sol omuzu hizasında durmak için sağa bir adım atar ve mızrağı sol ökçesinin yarım metre gerisinde yere koyup mızrağı cidagunun ilerisinde yelenin üstüne dayar. Sonra sol elini sırtık boyunca yeleye kadar yukarıya kaydırarak, sağ elin yardımıyla sol el dizginleriyle beraber yeleden bir tutam kıl tutar. Sonra sol ayağını üzengiye geçirir ve sağ elini arkaya koyar.(Süvariyaana Mahsus Silah Ta’limn□mesi, 1315: 15)

Rahat Durmak: Eğer mızrak uyluk üstünde ise sırtıktan sargıyı açmak için kayışın düğümü çözülüp, dipçik de kovana konur. Sonra sağ kol kayıştan geçirilip mızrak kayış vasıtasıyla kola asılı kalacak şekilde kolun arkasına bırakılır. Doğal olarak salıverilmiş olan sağ el ile mızrağı arka kısmından başparmak sırtığın içinde diğer parmaklar dışında bulunacak şekilde tutulsun. Rahatta sağ el mızrağı terk edebilir. Eğer atlı mızrak ile hazır duruş vaziyetinde ise az önce bahsettiğimiz gibi mızrağı koluna geçirip arkasına bırakır.(Süvariyaana Mahsus Silah Ta’limn□mesi, 1315: 19 – 20)

3.5.4.3 Kılıcın Kullanımı

Burada önemli olan husus bölüğün hangi silahla müselleh yani silahlı olduğudur. Bölüğün mızraklı ya da kılıçlı olmasına göre farklı hareketler ve komutlar icra edilir.

Kılıç İle Hazır Durmak: Mızraklılarda ne zaman bölük kumandanı kılıcını çekerse askerler mızrak ile hazır duruşta olmasalar bile zabitan ve mızrak ile silahlı olmayan çavuşlar kılıçlarını kınından çıkararak vücudun ortası karşısına getirip dik olmak üzere tutarlar. Sonra sağ uyluğun üstüne koyarlar.

Mızraklı olmayan alayların bölüğe kılıç çekirmek için bölük kumandanı “Çek – Kılnc!” kumandasını verirse zabitan ve bölük kılıç çekerek hazır duruşa geçerler.

Kılıç İle Selam Durmak Ve Kılıç Koymak: Mızraklı olmayan alaylarda bölüğe kılıç ile selam durdurmak için bölük kumandanı “Selam – Dur!”

kumandasını verir. “**Hazır Dur!**” kumandasıyla da elin vaziyeti değiştirilerek sağ tarafa uyluğun üstüne indirilerek omuza ve uyluğa yerleştirilir.

Mızraklılarda bölük kumandanı kılıcını koyduğu zabitan ve mızrak ile silahlı olmayan çavuşlar da aynı zamanda kumandasız kılıçlarını koyarlar. Mızraklı olmayan alaylarda bölüğe kılıç koydurmak için “Koy - Kılınc!” kumandası verilir.

Kılıç İle İleri Davranmak: Mızraklılara hücum kumandasında ya da borusunda, mızrak ile silahlı olmayan zabitan ve çavuşlar “Kılıç ile İleri Davran!” vaziyetini alırlar. Hücumu son verilince tekrar hazır ola geçerler.

Muharebe meydanında mızraklı alaylarında mızrak ile silahlı olmayan zabitan, çavuşlar ve borazanlar; mızraklı olmayan alaylarda da bütün zabitan, çavuş, askerler ve borazanlar hücumu başlamadan önce yumruklarını kılıç püskülünün kayışına geçirirler. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 131- 134)

3.5.4.4 Sancağın Kullanımı

“**Hazır Ol!**” kumandasında sancaktar sancağı dik tutar. Rahat esnasında sancaktar kolunu sancak sırığının kayışına geçirip mızrak gibi “**Rahat Dur!**” vaziyetinde tutabilir. Selamlamak için “**Dikkat Et – Selam – Dur!**” kumandasıyla da sancaktar sancağın sırığını sağ eliyle boyun hizasından tutmuş olduğu halde bütün uzunluğunca sancağın temrenini ileriye indirip “**Hazır Dur!**” kumandasına kadar bu şekilde durur. ((Süvari Ta’limnemesi, 1315: 134 – 135)

3.5.4.5.Yere İnme Ve Ata Binmek

3.5.4.5.1 Saf Harp Nizamında Yere inmek

Bu harekât “**Yere İnmeğe Hazır Ol! – Yere İn!**” kumandasıyla yapılır. Bölük saf harp nizamında “ yere inmeğe hazır ol” kumandası verilirse takım zabitleri ile birinci sıra ve ikinci sıranın tek sayanları hep birden ileriye giderler. Bunlardan takım zabitleri ile birinci sıranın tek sayanları iki at boyu, birinci sıranın çift sayanları ile ikinci sıranın tek sayanları bir at boyu ileriye giderler.

Bölük bir adım aralıkları ile dört açık sıra üzere düzen aldığıında “**Yere İn!**” kumandasını verilir.

Zabitan, başçavuş ve takım zabiti olan çavuş at üstünde kalırlar. Bölüğü iki sıra halinde teşkil için “**Hizaya Gel!**” kumandası verilir. Böylece çift numaralar atlarını yedeklerinde çekerek kendi sıralarında bulunan tek numaralı efradın aralarına girerek hizaya gelirler. Bu halde bölük altı adım aralık ve iki açık sıra üzerine teşkil olunmuş olur. Yere indikten sonra askerler gerek iki sıra gerekse dört sıra üzere bulunsun mızrakları yere dikmek veyahut yere yatırmak için “**Mızraklar Yere Dikilecek – Mızrak Yere Dik!**” kumandası verilir.

Eğer zemin mızraklar dikilmeyecek kadar setse temren ileriye doğru gelecek şekilde mızraklar yere yatırılır ya da elde tutulur.

Bölük kumandanı “rahat” kumandasını verirse zabitan arzu ederse yere iner ancak baş çavuş ile takım kumandanı olan çavuş yere inmek zorundadır. İstirahatten sonra verilen “**Hazır Ol!**” kumandasında mızraklar alınmadan atların yanında “**Hazır Ol!**” vaziyeti alınır.

Zabitan ile başçavuş ve takım zabiti olan çavuşlar atlarına binerler. Mızrak harekâtı müstesna olmak üzere yere inmek için mızraklılar hakkında yukarıdaki hareketler mızraklı olmayan süvariler içinde geçerlidir. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 135 – 138”

3.5.4.5.2 *Saf Harp Nizamında Ata Binmek*

Ata binmek hareketi “**At Başına – At Binmeye Hazır Ol! – At Bin!**” kumandalarıyla yapılır. “**At Başına!**” kumandasında zabitan takımlarına döner, askerler mızraklarını alıp “**Yere İn!**” kumandasından sonra alınmış olan tertibe göre atlarının yanında dururlar. Sonra bölük kumandanı “At binmeğe hazır ol!” kumandasını verir. Böylece bölük eğer dört sıra üzere duruyorsa ata binmeye hazırlanır. Eğer bölük iki açık sıra şeklindeyse önce dört sıra üzere tertip olmak için her sıranın tek sayanları bir at boyu ileri gittikten sonra ata binmeye hazırlanırlar. Sonra bölük kumandanının “At Bin!” kumandasını vermesiyle nefer ata biner.

“Hizaya Gel!” kumandasıyla da sıralardan birincisi yerinden kımıldamadan; diğer sıraları teşkil eden askerler hep birden ileriye kendi yerlerine giderek bölüğü yere inmeden önceki iki yanaşık sıra oluştururlar.

Mızrak hareketi hariç ata binmek için mızraklılar hakkında ki hususlar mızraklı olmayan süvariler içinde geçerlidir. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 138 – 139)

3.5.4.5.3 Kol Nizamında Ata Binmek ve İnmek

Kol nizamında iken yere indirmek için verilecek kumandalar saf harp nizamındakilerin aynıdır.

3.5.4.5.4 Yaya Cenk İçin Yere İnmek Ve Ata Binmek

Yaya cenk için yere inecek olan silahendazların yani askerlerin sayısı muharebenin amacına göre ayarlanır. Bu halde yedek atların icabında hareket etmeleri ya da yerlerinde daima sabit kalmaları lazım geleceği dikkate alınmalıdır. Eğer sabit kalmaları gerekliyse yedek atlar süvarilerin yere indikleri yerde kalırlar. Eğer yedek atların hareket edebilecek bir durumda kalmaları gerekiyorsa atlıların yalnız yarısını yaya cenk için yere indirmelidir.

Mesela: “**Tek Numaralar Yaya Cenk İçin!**” – “**Yere İnmeye Hazır Ol!**” – “**Yere İn!**” kumandasının “**Yaya Cenk İçin**” kısmında çift numaralı atlılar mızraklarını kollarına geçirip rahat dururlar. Tek numaralı atlılar ise mızraklarını çift numaralı atlılara teslim ederek tüfekleri eyeye bağlı kılıfında ise çıkarıp arkalarına aldıktan sonra yere inmek için hazırlanırlar. “**Yere İn!**” kumandasıyla da yaya cengi sevk ve idare edecek zabıt hariç diğer takım zabıtları, başçavuş, sol cenah çavuşları, sıra çavuşları ve çift numaralı atlılar at üstünde kalırlar. Diğer atlılar ve bir borazan yere iner. Kantarma dizginlerini atlarının boyunlarına asarlar.

Yere inmiş olan çavuşlar tüfekli değilse yedek atların yanında bulunanlardan tüfek ve fişek alırlar. Borazan ise yalnız kılıcını yanına alır. Sonra çift numaralı tek numaralıların aralıkları arasına girip tek numaralı atlıların atlarının kantarma

dizginlerini sağ elleriyle alırlar; yere inmiş olan zabitanın atlarını kendi takımlarının sıra çavuşları alır.

Silahendazlar yani askerler bölüğün bulunduğu nizam üzere ileride veya yan tarafta tanzim olup her kıtanın askerleri bir kıta teşkil ederek, kumanda ile silahlarını doldururlar.

Yedek atlı takımların kumandanı silahendazların sıkıntısızca atlarına binebilmelerini için takımları ve sıraları uygun bir aralıkla düzenler.

Eğer yaya cenk için geri kalanlarda yere indirilmek istenirse bölük kumandanı **“Yaya Cenk İçin – Yere İnmeğe Hazır Ol!”** – **“Yere İn!”** kumandalarını verir.

Bölüğün geri kalanı, atların başında bekleyenler hariç, ellerindeki mızrakları yere diker veya yatırırlar. Tüfeklerini ve fişeklerini aldıktan sonra önceki kıta gibi kumandayla tüfeklerini doldururlar.

İki sıranın atlarını kaideten her takımın cenah çavuşlarını ve sıra çavuşları hesaba katılmadan her sıranın sağ ve sol taraf neferi tutmaya memurdur. Zabitanın atlarını bir borazan tutar.

Aksi bir emir gelmediği sürece başçavuş ile sol cenah çavuşları yedek atların yanında kalırlar. Bölük kumandanı duruma göre bir veya birkaç takımı yere indirebilir ya da bir kısmını ihtiyat olmak üzere at üstünde bırakabilir.

Silahendazlar kendi kendilerine yapmaları gerektiren şeyleri yapmaya, hafif bir seda yahut bir işaret ile kendilerine bildirilen mevziyi gürültüsüzce ve süratle tutmalıdır. Yaya cenkten sonra verilen işaret, kumanda ya da boru işaretiyle ata binilerek iki yanaşık sıra tekrar teşkil edilir. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 140 – 145)

3.5.5 Süvari Bölüğünün Askeri Düzenlerle Yürüyüşleri

3.5.5.1 Saf Harp Nizamında İcra Olunan Harekât

Yanaşık ve Geriye Hizaya Gitmek: Sarf harp nizamında yanaşık düzene geçmek için “**Bölük – Sağa (Sola) Yanaş – Marş! Dur!**” geriye hizaya gitmek için “**Bölük – Geri Hizaya – Marş! Dur!**” kumandaları verilir.

Saf Harp Nizamında İleri Yürüyüş: Bu harekât “**Bölük – Marş!**”, “**Bölük – Süratli (Dörtunal) Marş!**” veya boru işareti kumandalarıyla yapılır. İstikamet takımının kumandanı istikameti, yürüyüşün vezin ve kararını ayarlar diğer takımlarda buna uyarlar.

Saf Harp Nizamında İken Eğri Yürümek: “**Bölük – Sağa (Sola) – Marş!**” ve ya “**Sağa Eğri (Sola Eğri) – Süratli (Dörtunal) Marş!**” sonra “**Bölük İ – İleri!**” kumandalarıyla bölüğün ilerisine ve yanına doğru kısa bir mesafe kat etmek gerektiğinde yapılır. Bölüğe önceki istikameti aldirmek gerektiğinde “**İ – İleri!**” kumandası verilir.

Bölüğün Saf Harp Nizamında Çarkı ve Tebdili İstikameti: Bu harekât daha önce anlatılan çark hareketleriyle “**Bölük – Sağa (Sola) - Yarım Sağa (Yarım Sola) Çarh! – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtunal) Marş!**” kumandalarıyla yapılır.

Saf Harp Nizamında Yüz Geri Yürümek: Bu hareket “**Bölük – Takımlar Sağa (Sola) Geri Çarh – Marş!**” ve “**Süratli (Dörtunal) Marş!**” kumandasıyla yapılır. Takımlar aynı anda, her biri ayrı ayrı bir geri çarh hareketi yaparlar. Çark istikametinde sıra zabiti (yüzbaşı vekili) ve baş çavuş borazanların bulunmadıkları bölüğün yanına giderler. Borazanlarda çark ederler. Sola geri çarkta yanlarında bulunan takıma yanaşarak, sağa geri çarkta ise bir takım cephesi kadar dış tarafına doğru açılırlar. Bölük yüz geri yürürken “**Yüz İleri (Cephe) borusu**” çaldırılırsa takımlar sola geri çark ederler.

Saf Harp Nizamından Kol Nizamına Geçmek: Bu yürüyüşün iki çeşit yapılışı vardır. Birincisi cephe küçülterek ikincisi takımların çarkıyla yapılır.

Cephe küçülterek kol nizamına geçme **“Bölük – Takımla Kol Olacak!”**, **“Sağdan(Soldan) Takımla Kol Olacak – Marş!”** ve ya **“Süratli (Dörtal) Marş!”** kumandalarıyla sağ taraftan yada sol taraftan başlayarak cephe küçülerek yapılır.

Takımların çark hareketiyle sarf harp nizamından kol nizamına geçme hareketinde ise **“Bölük Takımlar Sağa (Sola) Çarh – Marş!”** veya **“Süratli (Dörtal) Marş!”** kumandasıyla takımlar aynı zamanda işaret olunan tarafa doğru bir çeyrek yani 90 derecelik bir çark hareketi yaparlar.

Saf Harp Nizamından Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmek: **“Bölük Takımlar Yarım Sağa (Yarım Sola) Çarh – Marş!”** veya **“süratli (Dörtal) Marş!”** kumandasıyla takımlar aynı anda belirtilen istikamete doğru 45 derecelik bir çark yaparak kademeli takımla kolu teşkil ederler. Eğer 135 derecelik çarkla yapılacaksa **“Bölük – Takımlar Bir Buçuk Sağa (Bir Buçuk Sola) Çarh – Marş!”** veya **“Süratli (Dörtal) Marş!”** kumandası verilir.

Saf Harp Nizamından Yol Kolları Nizamına Geçmek: Cephe küçülterek veya çark hareketiyle takımla kol teşkil olunur. Sonra yol koluna geçilir. Eğer takımla kola geçmeksizin doğrudan doğruya yol koluna geçmek gerekirse cephe küçülterek **“Bölük – Sağdan (Soldan) Dörder (İkişer) Marş!”** veya **Süratli Marş!”** yalnızca **“Dörtal Marş!”** kumandası da verilebilir.

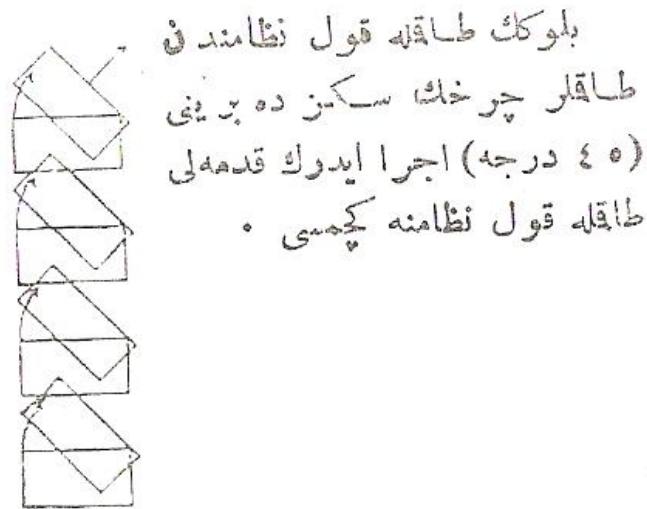
Eğer kolun başının cephe küçültülür küçültülmez hemen verilen istikamete gitmesi gerekirse **“Bölük – Kolbaşı Sağa (Sola)”**, **“Yarım Sağa (Yarım Sola) – Sağa Geri (Sola Geri) Çarh!”** veya **“Kolbaşı falan İstikamete Doğru Sağdan (Soldan) Dörder (İkişer) Marş!”** kumandası verilir. Bu esnada takım zabıtları kendi takımlarının başları hizasının cephe tarafına geçerler.

Kısımların (dörtlerin) çark hareketiyle yol kollarına geçilecekse **“Bölük – Dörtler Sağa (Sola) Çarh – Marş!”**veya **“Adeta Marş!”** kumandasıyla her kısım kendi birinci sırasının sağ ya da sol tarafında bulunan atlıyı merkez kabul ederek çark

eder. İkinci sıra atlıları da birinci sıralarına yanaşarak ve eğilerek çark ederler. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 147 – 159)

3.5.5.2 Bir Kol Nizamından Diğesine Geçmek

Takımla Kol Nizamından Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmek: Bu yürüyüş “**Bölük – Takımlar Yarım Sağa (Yarım Sola) Çarh – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtнал) Marş!**” kumandalarıyla yapılır. Takımlar hep beraber 45 derecelik çark ederler. 135 derelik çarkla yapılacaksa “**Bölük – Takımlar Bir Buçuk Sağa (Bir Buçuk sola) Çarh – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtнал) Marş!**” kumandalarıyla yapılır. Aşağıdaki şekilden harekât daha iyi anlaşılacaktır.

Şekil 11: Bölüğün Takımla Kol Nizamından 45 Derecelik çarkla Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmesi

Kademeli Takımla Koldan Takımla Kol Nizamına Geçmek: Bu yürüyüşte kolbaşının istikameti takip edilecek şekilde “**Bölük – Kolbaşı İstikametine – Süratli Marş!**”, bölük süratli veya dörtнал yürüyorsa yalnız “**Marş!**” eğer hareket

yürüyüşü değiştirilerek yapılacaksa baştaki takımın kumandanı bölük kumandanının icra kumandasını tekrar eder. Diğer takımların zabitleri “**Sağa Eğri (Sola Eğri) – Süratli Marş!**”, süratli (dörtunal) yürürken yapılırsa yalnız “**Marş!**” ve kol başında bulunan takımın arkasına gelindiğinde “**İ-leri**” kumandalarını verirler. Kademeli takımla kol adeta ile yürüyorsa hareket süratli ile süratli veya dörtunal ile yürüyorsa hareket aynı yürüyüşle yapılır.

Bu harekât takımların çarkıyla yapılmak isteniyorsa “ **Bölük – Takımlar Yarım Sağa (Yarım Sola) Çarh - Marş!**”veya “**Süratli (Dörtunal) Marş!**” yahut “**Bölük – Takımlar Bir Buçuk Sağa (Sola) Çarh – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtunal) Marş!**” kumandalarıyla yapılır.

Takımla Kol Nizamından Yol Kolları Nizamlarına Geçmek: “**Bölük – Takımlarda Müteakiben Sağdan (Soldan) Dörder (İkişer) – Ol!**” kumandasıyla baştaki takımın kumandanı “**Sağdan (Soldan) Dörder (İkişer) Süratli Marş!**” veya yalnız“**Marş!**” kumandasını verir. Takımla kol duruyorsa veya adeta yürüyorsa çözülmek hareketini süratli ile eğer süratli veya dörtunal yürüyorsa aynı yürüyüşle yaparlar. Arkadaki takım kumandaları da sırasıyla aynı kumandaları vererek harekâtı tamamlarlar.

Yol Kollarından Takımla Kol Nizamına Geçmek: “**Bölük – Sola İleri (Sağa İleri) Takım Olacak – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtunal) Marş!**” kumandasıyla takımlar sağdan çözülmüşlerse cephe büyültmek hareketini sola ileri ve soldan çözülmüşlerse sağa ileri yaparak yürüyüşü tamamlarlar.

Takımları Müteakiben Teşkil Ederek Takımla Kol Nizamına Geçmek: Bu harekâтта bölük kumandanı “**Bölük – Müteakiben Takım Ol!**” kumandasını verdikten sonra baştaki takımın kumandanı “**Sola İleri (Sağa İleri) Takım Olacak – Süratli (Dörtunal) Marş!**” veya yalnız “**Marş!**” verir. Diğer takım kumandanları da müteakiben aynı kumandayı vererek takımların hareketi tamamlamaları sağlanır. Bu harekât genellikle bir geçitten çıkılırken yapılır.

Dörderle Kol Nizamından İkişerle Kol Nizamına Geçmek: Bu harekât “**Bölük – Sağdan (Soldan) İkişer – Süratli Marş!**” veya yalnız “**Marş!**” müstesna olarak “**Dörtnal Marş!**” kumandalarıyla yapılır.

İkişerle Kol Nizamından Dörderle Kola Geçmek: “**Bölük – Dörder Olacak – Süratli Marş!**” veya yalnız “**Marş!**” müstesna olarak “**Dörtnal Marş!**” kumandalarıyla kol sağdan çözülmüş ise dörtler sola ileri ve eğer soldan çözülmüş ise dörtler sağa ileri hareketleriyle hep birden teşkil olurlar. Sonra hareketin yapıldığı yürüyüş ile aynı zamanda yanaşmağa başlarlar. Harekete dururken başlanmış ise baştaki yarım kısım adeta ile bir at boyu ileri gittikten sonra durur. Eğer süratli yürürken başlanmışsa kolun başında bulunan yarım kısım süratli yürümeye devam ederek icra kumandasından başlayarak bir at boyu daha yürüdükten sonra adeta yürüyüşüne geçer. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 159 – 168)

3.5.5.3 Kol Nizamında İcra Olunan Harekâtı

3.5.5.3.1 Takımla Kolun Harekâtı

İleri Yürüyüş: “**Bölük – Marş!**”, “**Süratli (Dörtnal) Marş!**” kumandalarıyla veya boru işaretiyle kolun başında bulunan takımın zabiti istikamet alıp yürüyüş vezin ve kararını düzenler. Diğer takım zabitleri kendi önlerinde bulunan takımın merkezdeki dizisinin tamamen arkası istikametinde duracağından takım zabitleri bir hat vaziyetinde dururlar.

Yüz Geriye Doğru Yürüyüş: “**Bölük – Takımlar Sağa (Sola) Geri Çark – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtnal) Marş!**” kumandalarıyla takımlar birden bir geri çark ederler.

Eğri Yürüyüş: “**Bölük – Sağa (Sola) Eğri – Marş!**” veya “**Süratli (Dörtnal) Marş!**” ve “**Bölük İ-leri**” kumandalarıyla her takım kendi başına eğrilik hareketi yapar. Atlılarda bu harekât kısa mesafeler için yapılır. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 168 – 171)

3.5.5.3.2 Yol Kollarında İcra Olunan Harekât

İleri Yürüyüş: “Bölük - Marş!”, “Süratli Marş!” ve müstesna olarak **“Dörtünl Marş!”** kumandalarıyla veyahut boru işaretiyle yürünür.

Baştaki takımın kumandanı istikamet alarak yürüyüşün vezin ve kararını ayarlarken diğer takım zabıtları onun istikameti üzerinde hareket ederler.

Yüz Geriye Doğru Yürüyüş: “Bölük – Dörtler Sağa Geri (Sola Geri) Çark – Marş!” veya **“Adeta Marş!”** kumandalarıyla daima adeta yürüyüşle yapılır.

Kumanda kol süratli yürümekteyken verilmişse süvariler adeta yürüyüşe geçerler ya da durular. Çark hareketi bildirildiğinde herkes adeta ile yeni istikamete doğru yürür. Dörtlerle kol nizamında iken sola geri çark etmek için her dördün birinci sırasının 4 numaralı atlısı yerinde sola geriye münferit bir çark yapar. Dörtlünün 3, 2, 1, numaralı atlıları ise 4 numaralının etrafında çark ederler.

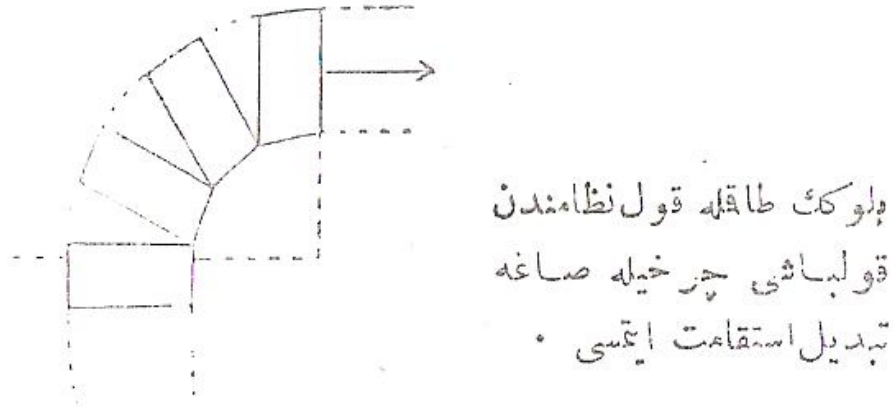
İkişerle kolda her bir yarım kısımda birinci sıranın 2, 4 numaralı atlıları yerinde sola geri çark ederler. 1, 3 numaralı atlılarda onların etrafında dönerek çark ederler. Her kısmın veya yarım kısmın ikinci sıra atlıları her iki halde de kendi birinci sıralarının arkasında kalıp sağa doğru yanaşarak birinci sıraların harekâtına uygun hareket ederler.

Sol cenah kısmının birinci ve ikinci sıraları boş dizilerden dolayı bir hizada yürüyorlarsa saf harbe geçinceye kadar yerlerini korurlar. Sağa geri çarkta 1, 3 numaralılar yerlerinde dönerler ve 2, 4 numaralılar onların etrafında çark ederler.

Takım zabıtları kendi kendilerine geriye çark ederler. Bölüğün aynı yanında kalarak takımlarının yeni baş tarafına süratle geçerler.

Kolbaşıyla Tebdil-i İstikamet: Bu harekât takımla kol nizamında yapılacaksa **“Kolbaşı Sağa (Sola)”, “Yarım Sağa (Yarım Sola) Çark – Marş!”**

veya “**Kolbaşı Falan Noktaya Doğru Çarh – Marş!**” kumandasıyla yapılır. Aşağıdaki şekilden harekâtın nasıl yapıldığı anlaşılacaktır.

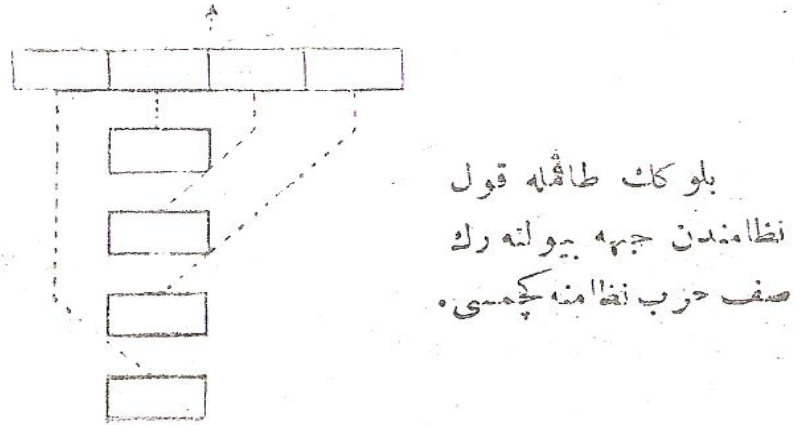
Şekil 12: Bölüğün Takımla Kolbaşının Çarkıyla Sağa Tebdili İstikameti

Yol kollarında tebdili istikamet etmek istenirse “**Kolbaşı Sağa (Sola), “Yarım Sağa (Yarım Sola) Çarh – Marş!”** veya “**Kolbaşı Falan Noktaya Doğru Çarh – Marş!**” kumandasıyla yapılır. Kolun başında bulunan kısım ya da yarım kısım takım zabiti kumanda vermeksizin kumanda olunan çarkı ederek yeni istikamete doğru yürümeğe devam eder. Diğer kısımlar veya yarım kısımlar kolbaşının çark ettiği mahalde müteakiben çark ederler. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 171 – 175)

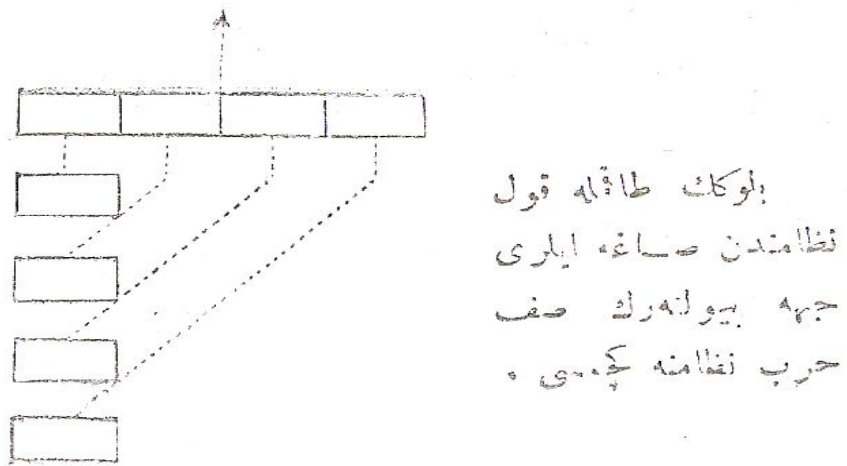
3.5.5.3.3 Kol Nizamlarından Saf Harp Nizamına Geçişler

Bu harekâtTakımla kol nizamından saf harp nizamına geçilecekse “**Bölük Saf Harb Olacak (Sağa İleri ya da Sola İleri Saf Harb Olacak) – Süratli (Dörtal) Marş!**” yahut yalnız “**Marş!**” kumandalarıyla yapılır. Eğer harekât eğrilik hareketleriyle farklı şekillerde yapılacaksa takım zabitleri kendi takımlarını kumanda

ederek bölük kumandanının istediği şekilde harekâtı tamamlarlar. Aşağıdaki şekillerde iki farklı şekilde saf harbe geçiş gösterilmektedir.

Şekil 13: Bölüğün takımla Kol Nizamından Cephe Büyülterek Saf Harp Nizamına Geçiş

Şekil 14: Bölüğün Takımla Kol Nizamından Sağa İleri Cephe Büyülterek Saf Harp Nizamına Geçmesi

Takımların çark hareketiyle saf harp nizamına geçilmek isteniyorsa “**Bölük – Takımlar Sağa (Sola) Çarh – Süratli (Dörtнал) Marş!**” yahut yalnız “**Marş!**”

kumandalarıyla veya *cephe borusu* çaldırılarak harekât kumanda edilir. Böylece takımlar hep birden 90 derece çark ederler.

Kademeli takımla koldan saf harp nizamına geçme hareketi eğrilik hareketleriyle isteniyorsa “**Bölük – Saf Harp Olacak – Süratli (Dörtal) Marş!**” veya yalnızca “**Marş!**” kumandası verilir. Kumandayla başta bulunan takım istikametini korurken diğer takımların zabiteleri “**Sağa Eğri (Sola Eğri) – Süratli (Dörtal)Marş!**” veya “**Marş!**” ve “**İ-leri!**” kumandalarını vererek harekâtı yaparlar.

Kademeli takımla koldan saf harp nizamına geçmek hareketi daima arkadan gelen takımların öndeki takıma nazaran taşkın buldukları tarafa (yani iç tarafa) doğru yapılır.

Kademeli takımla koldan saf harp nizamına geçme hareketi takımların çarkıyla yapılacaksa “**Bölük – Takımlar Yarım Sağa (Yarım Sola)**”, “**Takımlar Bir Buçuk Sağa (Bir Buçuk Sola) Çark – Süratli (Dörtal) Marş!**” yahut “**Marş!**” kumandalarıyla *cephe borusu* çaldırılarak yürüyüş yapılır. Takımlar aynı zamanda 45 veya 135 derece çark ederler.

Yol kollarından saf harp nizamına geçilmek isteniyorsa hareket, bir takımın yol kollarından saf harp nizamını teşkil ettiği gibi yapılır. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 175 – 181)

3.5.5.4 Bölüğün Bir Sıra Üzere Teşkili

Bölüğü bir sıra üzere teşkil etmek için bölük kumandanı “**Bir Sıra Olun**” kumandasını verir. Böylece birinci sıradakiler istikamet takımının merkez neferinden sağa ve sola doğru arkadakilerin sıgacağı kadar açılırlar ki ikinci sıradakiler kendi sol taraflarına girebilecek kadar yer bulsunlar. Takım zabiteleri de bu meyanda açılırlar. Eğer bir sıra teşkilinin daha seyrek olması gerekirse bölük kumandanı “1, 2 veya 3 Hatve Aralıkla Bir Sıra Olun!” kumandasını verir. Böylece bölüğün cephesi 2 ya da 3 kat büyütülmüş olur. Bu şekilde tertibat yine takımın merkezinden alınır. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 183 – 184)

3.5.5.5. Değişik İstikametlerde Bir Teşkiliden Diğerine Geçmek

Bir tebdil-i istikametle beraber teşkilinde değiştirilmesi gerekirse kolun başında bulunan takım veya bölük saf harp nizamında ise istikamet takımı yeni istikamete dâhil olduğu anda yeni teşkilin kumandası verilir. Mesela: “Kolbaşı Şu Kaleye Doğru” ihbar edilerek verilen istikamete yürünmeye başlanır. Kolbaşında bulunan takım yeni istikamete doğrulduğu anda: “**Saf Harp Olacak**”, “**Sağa İleri (Sola İleri) Saf Harb Olacak – Dörtnal Marş!**” eğer dörtnal yürünüyorsa “**Uzalt Marş!**” kumandaları verilir. Şimdi arkada bulunan takımlar henüz yeni istikamete yönelmemiş olduklarından saf harpte bulunacakları yere gitmek için gereken yürüyüşleri yaparlar. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 181 – 182)

3.5.5.6 Kumandasız ve Boru Çaldırmaksızın Bölüğün Kendi Kumandanını Takip Etmesine Dair Bilgiler

Bölüğe, şimdiye kadar yukarda geçen bütün yürüyüşlerin, takım zabıtları kumanda vermeden yalnız bölük kumandanının hafifçe seslendiği kumandaları veya bir işareti ile de talim ettirilmelidir. Yine bölük verilen bir işaret, bir hafif ses veya bir ihbar ile gürültüsüzce ata binmeye ve yere inmeye muktedir olmalıdır.

Ayrıca kumandasız istikamet ile yürüyüşün vezin ve kararını bölük kumandanının kine göre düzenleyerek onu takip etmeye muktedir olmalıdır ki bölük kumandanı arkasına dönüp bakmaya mecbur olmadan bölüğünün topluca doğru düzende olduğuna emin olsun.

Bölüğün büyük büyük birlikler içinde düşmanla karşılaşmasında sevk ve idare edilebilmesi için bu kabiliyetlere sahip olması çok önemlidir. Bölük kumandanı da maksadını uzak bir mesafeden bölüğüne anlatabilecek kabiliyete sahip olmalıdır. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 182 – 183)

3.5.6 Süvari Bölüğünde Hücum

Bölük süratliden dörtnala geçtikten sonra sıradaki askerler kaideten birbirinden ayırt edilemeyecek bütün kütle saf harp nizamında hücum yürüyüşüyle

hücum etmelidir. Düşmanla yapılan çarpışma atlılar sıra içinde kendi yerlerini muhafaza ettikleri halde fark edilebilecek iki toplu sıra ile hücum edilir. Yani bakıldığında sıralardaki takımlar ayırt edilemezken sıralar birbirinden ayırt edilebilmelidir.

Duruma göre bölüğün tamamı ya da bir kısmı aralıklı bir sıra ile olduğu halde hücum ettirmek veya sadece bir takım hücumu göndermek gerekebilir. Yine bölüğün bulunduğu nizamında ve uzun dörtnal ile düşmana saldırması ve hücum yürüyüşü ile hücum etmesi gerekebilir.

Hücum yürüyüşüne geçilmeden önce süratli ve dörtnal yürüyüşleri esnasında bölük manevra ve tebdil-i istikamet edebilmek için gereken kararı korumalıdır.

Hücumu bildirmek ve kılıç ya da mızrakla davran vaziyetini aldirmek için “**Hücum İçün – Kılıç (Mızrak) Davran!**” kumandası verilir. Bu kumanda bölüğün cephesini küçültmek artık gerekmeyeceği zaman verilir.

Düşman üzerine hücum ile saldırmak için bölük kumandanı “**Hücum!**” kumandasını verir ve borazanlar da hücum borusunu çalar. Böylece düşmanla çarpışmak için “**Allah, Allah!**” sedalarıyla hücum edilir.

Talimde hücum edileceği zaman askere temsili düşmanın hangi sınıfa (piyade, süvari, topçu) mensup olduğu ve muharebenin maksadı bildirilmelidir. Daima sabit ve hareketli bir hedef bildirilerek hücumun istikameti belirtilmelidir.

Hücumun neticesi cephe ile dörtnal yürüyüşünün sükûnet ve metanet ile yapılmasına bağlıdır. Bunun için bölüğe muntazam manevra dörtnal ile ve uzun dörtnal ile uzun mesafeler kat etmek talim ettirilmelidir.

Talimlerde hücumdan sonra süratli yürüyüş geçerek, düşman hücumla püskürtülmüş olduğu farz edilmemişse “karışmayı” taklit ettirerek hücumu son verir.

Hücumdan sonra hemen süratliye geçildiği gibi atlılar kumandasız kılıç ile hazır dururlar (mızraklılar mızraklarını uyluk üstüne alırlar).

Bununla birlikte eğer büyük birlikler halinde talim yapıyorsa hücum karşılıklı birlikler kurularak eğitim yaptırılır.

Talimde iki kıta karşılıklı hücum ettiği zaman düşmana 20 adım kalarak hücum durdurulmalıdır. Bununla birlikte süvarinin süvariye karşı hücumuna son veren “**Süratli**” kumandası veya boru işareti iki kıta 100 adım yaklaştığında verilmelidir.

Püskürtülmüş kabul edilen kıta 300 – 400 adım geriye çekilmelidir. Yenilen süvari takip iden düşmanın yürüyüşüyle geriye çekilmelidir. Galip olan kıtaysa çekilmekte olan düşmanla arasında aşağı yukarı 100 adımlık mesafeyi korumalıdır. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 184 – 188)

3.5.6.1 Dağınık Nizam ve Toplanma

3.5.6.1.1 Kılıç İle Takip

Eğer düşman çarpışmayı alamayıp kendisine yetişilebilecek kadar yakın bir mesafeden geriye çark ederse bundan istifade ederek kılıç ya da mızrak ile takip ederek düşmana mümkün olduğu zarar verilmelidir. O halde bölük kumandanı “**Takip İçin Dağıl – Hücum!**” kumandasını verdiği anda asker hemen dağılır. Böylece bölük veya bir takımın bütün süvarileri en hızlı yürüyüşleriyle toplu durmaya, hiza ve beraberliğe, sıra içindeki yerlerini muhafaza etmeden “**Allah Allah!**” sedalarıyla düşmanı takip ederler.

Zaman harcamamak için kılıç ile takip hareketi ileri yürüyüşü geciktirmeden yapılır. Duruma göre bölüğün yalnız bir kısmı takibe gönderilebilir. Bu durumda mesela “**Birinci ve İkinci Takımlar Kılınçla (Mızrakla) Takib!**” kumandası verilir. Böylece bu takımların kumandanları “**Takib İçin Dağıl! Hücum!**” kumandalarını verirler. (Süvari Ta’limnemesi, 1315: 188 – 190)

3.5.6.1.2 Karışma

Talimde hücum sonlandırıldıktan sonra asker süratliye geçtiği gibi bölük kumandanı işbu: “**Ayrı Ayrı Harb İçin – Dağıl!**” kumandasını verir. Böylece sıralar dağılır askerler dahi karışıp dürtmek hareketlerini taklit ederler. (Süvari Ta’limnâme, 1315: 190)

3.5.6.1.3 Takip

Takip hareketini dağılık nizamında taklit etmek için asker *takip borusunda* dağılıp düşmanın geri çekilme yani ricat hattına doğru en seri yürüyüş ile saldırır. Takım kumandanları bu harekette düşmanla henüz tutuşmamış olan kıtaları çabucak toplamalıdır. (Süvari Ta’limnâme, 1315: 190 – 191)

3.5.6.1.4 Toplanma

Toplanma hareketinde herkes önceki yerini bulmaya dikkat etmeden mümkün olabildiği kadar iki toplu sıra olarak saf harbi tekrar teşkil ederler.

Karışma hareketinden veya takipten sonra *toplanma borusunda* bölük mümkün olduğu kadar çabuk ve bölük kumandanının arkasına saf harp nizamında toplanır.

Eğer bölük kumandanı müstesna olarak karışıp çarpışan bölüğünü çekip geride toplamak isterse *Takımla sola geri çark borusunu* çaldırır. Ayrıca Sancaktar takipteki askerle birlikte gitmeyip kendisine en yakın bulunan toplu kıtaya katılır. Böylece her bir atlı münferiden sola geri çark ederek, herkes en seri yürüyüşle ve dağılık olarak hücumu başlanan istikamete doğru çekilirler.

Bölük düşmandan uzaklaştığında bölük kumandanı yürüyüşün süratini düşürürken arzu ettiği istikamete doğru sevk etmeye ya da ricat hareketine devam etmek üzere kıta ve takımların toplu nizamda tekrar teşkil etmeye gayret eder. Borazanlar tarafından boruyla, takım zabitleri ile çavuşlar tarafından bağırmaıyla tekrar olunan ve bölük kumandanı tarafından çaldırılan *cephe* ya da *yüz*

ileriborularında atlılar sola geriye çark ederek yüz ileri ederler. Sonra çaldırılan *toplanma borusunda* bölük kumandanının arkasında saf harp nizamında toplanırlar. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 191 -192)

3.5.7 Bölük Taliminin Tamamlanması

3.5.7.1 Değişik Arazi Şartlarında Talim Yapılması

Talim devirlerinin hemen başında değişik arazilerde münferit nefer talimleri yaptırılacağı gibi takımca ya da bölükçe de yaptırılmalıdır. İkametgâhın civarında arızalı ve hendek ve çiftlerle kesilmiş arazi ve ormanlar varsa bundan istifade edilerek intizam ve beraberliği muhafaza etmek şartıyla bu araziler üzerinde kol ve saf harp nizamında uzun yürüyüşlerle, çark, cephe büyültme ve cephe küçültmek hareketlerinin eğitimi verilmelidir.

Bölük kumandanı tarafından engellerden ne şekilde (atlayarak mı, yürüyerek mi?) ve duruma göre hangi nizam ile aşılabileceği belirtilmelidir.

Bölük kumandanı arazi şartlarına göre yürüyüşleri uydurmalı, gerekirse yürüyüşün kararını kısaltmalıdır. Ormanlarda hareket edildiği zaman kolun boyunun uzamamasına ve gerektiği durumda yalnız yanlara doğru açılmasına dikkat etmelidir.

Geçitten yol kol nizamında takımla kol nizamında geçiş yapmak ve geçidin çıkışında seri bir şekilde cephe büyülterek saf harbe geçmek hareketleri sık sık talim ettirilmelidir. Geçiş esnasında kolların boylarının uzanmamasına dikkat etmelidir. Her şeyden önce bölük teşkillerini araziye uydurmaya ve kendini gizleyerek ilerlemek için arazinin arızalarından istifade etmeğe talim edilmelidir.

Atlılar bir sıra halinde değişik nizamlarla engellerden geçmeye ya da atlamaya talim ettirilmelidir. İkinci sıraya geçiş ve atlayış gösterilmeli öğretildikten sonra yavaş yavaş sıralar birbiri ardına bu harekâtı tekrar etmelidir. Eğer sıraların aralığı artırılmak istenirse nizama göre örneğin: saf harpte **“İkinci Sıra On Bargir Boyu Mesafe Al!”** ya da takımla kol nizamında **“İkinci Sıra Sağa ve Sola İleri**

Cephe – Büyült!” kumandası verilirse ikinci sıraların yarısı sağa diğer yarısı sola ileri giderek bir sıra teşkil ettirilerek aralık açılır ya da ortadan kaldırılır.

Büyük birliklerin engelleri aşmaları gerekirse bu birlikler kısımlara ayrılarak münferiden ve mümkün olduğu kadar değişik noktalardan geçiş yapmaları gerekir.

Askerlere engel aşma eğitimi vermek için talimhanelere değişik engeller yaptırılmalıdır. (Süvari Ta’limnamesi, 1315: 193 – 196)

3.5.7.2 Arazi Keşifleri

Bölük kumandanının üzerinde ilerlemek istediği arazinin giriş çıkışa ne derece müsait olduğunu keşfettirmesi gerekir. İşte bu görev arazi keşşaflarına yani kâşiflerine verilmiş olduğundan her bölükte bu görevi ifaya muktedir çavuş, onbaşı ve neferler yetiştirmelidir.

Bölük oluşturulurken bir çavuş, bir onbaşı ve en az iki nefer arazi keşşafı olmak üzere tayin edilir.

Bölük kumandanının “**Arazi Keşşafı İleri!**” kumandasıyla arazi keşşafları söylenen istikamete doğru dörtnal ile giderler. Arazi keşşaflarının vazifesi bölüğün üzerinde hareketle ilerleyeceği araziye keşfetmek ve engelleri işaretler vasıtasıyla haber vermektir. Eğer kılıç ya da mızrak yukarıya dik kaldırılmışsa arazi geçilebilir, kılıç ya da mızrak yukarı yatay kaldırılmışsa: geçilemez manasına gelir.

Bölükle arazi keşşafı arasındaki mesafe araziye göre değişebilir. Kapalı arazide keşşaf bölüğü gözden kaybetmemek için gerekirse geride bir nefer bırakırlar. Engelin geçitlerini bildirmek içinde keşşaf bir neferi geride bırakırlar. Bölük kumandanı engelin geçidini anlayıncaya kadar söz konusu nefer orda kalır.

Keşşaf kademeli yürüyerek etrafı gözetledikleri bir noktadan diğerine giderken süratle hareket ederek arazinin durumunu çabuk anlayıp geriye haber vermeleridir ki bölük ileriye hareket ederken değişik sebeplerden birden durmak zorunda kalmasın.

Arazi keşşafı görevlerden başka düşmanın harekâtını gözetleyeceklerdir. Bölük hücumu kaldığı vakit keşşaf bölüğün cephesini açarak geriye dönmek şartıyla sağa veya soldan bölüğe birleşip beraber düşmana saldırırlar. Münferit bulunan bir bölüğün kumandanı muharebe meydanında arazi keşşafını saldırtıncaya kadar arkasında ve kendi borazanının yanında yürüttürebilir. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 196 – 198)

3.5.7.3 Muharebe Tecessüs Kolu

Başka bir askerle yakından irtibatla bulunmayan her bölük gerektiğinde her iki yanına kaideten bir çavuş, bir onbaşı ile iki neferden ibaret bir muharebe tecessüs kolu çıkarır. Muharebe tecessüs kolunun vazifesi harekâtın durumunu ve bölüğün yanlarını gözetmeyle birlikte her şeyden önce bölüğü düşmanın ansızın bir yan hücumundan esirgemekten oluşur. Muharebe tecessüs kolu bölük hücum ettiği sırada da gözetlemeye devam eder. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 198 – 199)

3.6. Süvari Alay Talimi

Alay talimi kısmı talimnamede 62 maddeden oluşur. Acemi nefer yetiştirme hususunda ki temel eğitimin bölük talimi olduğunu daha önceden belirtmiştik. Talimnamede ki alay talimi kısmında da bölük talimi kısmındaki içeriğe benzer eğitimler bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı alay talimine daha kısa değineceğiz.

3.6.1 Alay ve Yarım Alay

Bir alay 4 ya da 5 bölük süvariden müteşekkildir. Askerlere alay talimi yaptırabilmek ya da iki alayın karşılıklı talimini yaptırabilmek için 2 bölükten oluşan “**nısf-alay**” yani yarım alay oluşturulabilir. Bu tip eğitimleri yapmak için gerekli olan büyük kıtalar her zaman talim alanlarında bulunamayabilir. Muhtemelen yarım alay kıtası bu sorunun çözümü olarak oluşturulmuş bir kıtadır. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 199)

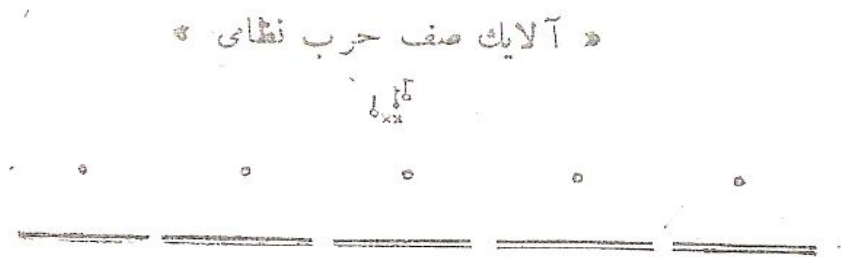
Alay kumandanı “**miralay**”dır. Alaydaki herkes miralayın emirlerine uyar. Miralay emirleri doğrultusunda aynı anda aynı görevle alayın tamamını bir bölgeye

sevk edebilirken ayrı aksamaları da farklı bölgelere farklı görevler için sevk edebilir. .
(Süvari Ta'limnâme, 1315: 206)

Bütün bu harekâtlar yapılırken bölükler birbirine karışmamalı, uyumlu bir şekilde hareket etmelidir. Alay eğitimlerinde nisf alay oluşturularak bölük kumandanlarının hatta mülazımı evvelerin yönetimine verilerek de talim yaptırılmalıdır ki alay eğitimi iyi bir şekilde bütün zabitan tarafından uygulanılabilsin. (Süvari Ta'limnâme, 1315: 202)

3.6.2 Alay Düzen ve Yürüyüşleri

Alay nizamları da daha önce anlattığımız nizamlar gibidir. Aşağıda alay nizamlarına şekillerle birkaç örnek verebiliriz.

Şekil 15: Alayın Saf Harp Nizamı

Şekil 16: Alayın Hat Kolu Nizamı

Görüldüğü üzere nizamlarda değişiklik yoktur. Sadece bölükteki takımların duruşlarını bölükler almıştır.

Nizamların ve yürüyüşlerin uygulanması için askere verilecek komutlarda da büyük bir değişiklik yoktur. Bölük yerine alay kelimesi telaffuz edilir. Örneğin bölüğün sarf harp nizamında ileri yürüyüş yapması için “Bölük – Marş veya Bölük – Süratli (Dörtal) Marş yahut Boru İşareti” kumandaları verilirken (Süvari Ta’limnâme, 1315: 148), alay taliminde “Alay – Marş veya Süratli (Dörtal) – Marş yahut Boru İşareti” kumandaları verilir. (Süvari Ta’limnâme, 1315: 215)

Bölükten büyük kıtalarda alay imamı alay hekimi gibi kimselerde görev almaya başlar. Alayda miralay, alay yaveri, kaymakam, binbaşılar, kolağaları gibi subaylar görev yapmaktadır. Bunlardan kaymakamlık görevi miralaydan sonra ki en kıdemli rütbedeki subaydır. (Süvari Ta’limnâme, 1315: 205 – 206)

3.7. Süvari Liva Talimi

Bir liva kıtası iki alaydan oluşur. Başında “**mirliva**” bulunur. Livalar eğer firka içerisinde değiller ise bir topçu bataryası tahsis edilebilir. (Süvari Ta’limnâme, 1315: 256)

Livaların harekâtı için verilen kumandalarda alay kelimesinin yerini liva almaktadır. Eğer liva içerisindeki bir alayı müstakil olarak kumanda etmek gerekir ise alay kumandanı hareketi gerçekleştirecek alayı belirterek (1. Alay gibi) Alay kelimesini kullanabilir. (Süvari Ta’limnâme, 1315: 257 – 258)

Alay eğitimi için dahi yarım alay kıtasını kurduklarını daha önceki sayfalarda belirtmiştik. Alaydan daha büyük kıtaların talim yapmasının zorluğunu şuradan da anlayabiliriz. 1877 yılında Osmanlı Ordusunun tamamı 7 ordudan oluşmaktadır. Bunların tamamında 25 tane süvari alayı mevcuttur. 44.232 ile en fazla asker sayısına sahip olan Rumeli ordusunun yani 3. Ordunun bünyesinde ancak 4 süvari alayı vardır. En fazla süvari alay sayısına sahip olan 1. Orduda ise 7 süvari alayı mevcuttur. 6. Orduda süvari alay sayısı 2 iken 7. Orduda süvari alayı yoktur. Dolayısıyla alaydan daha büyük liva ve firka gibi süvari kıtalarının toplanarak talim yapması pek olası değildir. (Taner, 2006: 111)

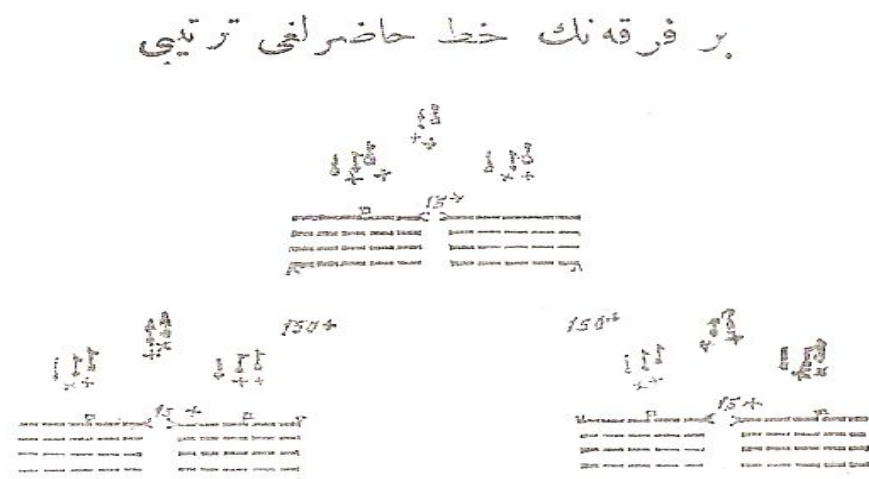
3.8 Süvari Fırka Talimi

Fırkalar kaideten 3 livadan ve 3 süvari topçu bataryasından ve bir istihkâm takımından oluşur. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 264) Başlarında ferikler bulunmaktadır.

Bir fırkanın taliminden maksat muharebeyi firka derecesinde sağlıklı bir şekilde idare etmektir. Talimler ne derece gerçeğe yakın yapılırsa o derece etkili olur. Fırka kumandanı oldukça zeki, muharebenin gidişatını süzmeli ve duruma göre kendi kararlarını vermek zorunda kaldığında doğru kararları verebilecek özelliklere sahip olmalıdır. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 265)

Süvari talimlerini sırasıyla çok iyi öğrenmek gerekir ki askeri kıtalar büyüdükçe uyumlu bir şekilde hareket etmeye muvaffak olsun. Takım eğitimi bölük, bölük eğitimi alay, alay eğitimi liva, liva eğitimi firka için son derece önemlidir. Bu eğitim halkalarından biri zayıf olursa diğer halkalarda zayıf olacağından eğitimlerin her biri kusursuz bir şekilde öğrenilmelidir ki iyi bir süvari neferi yetiştirilmiş olsun.

Aşağıda bir fırkanın hat tertibi verilmiştir. Bu tertip fırkanın muharebe sırasında alacağı muhtemel tertiptir.

Şekil 17: Bir Fırkanın Hat Hazırlığı Tertibi.

4. SÜVARİLERİN MUHAREBEDEKİ İSTİHDAM EDİLME ŞEKİLLERİ

Bu kısım talimnamenin “Süvarinin Muharebede Suret-i İstihdamı Hakkında Talimat” başlığı altında 3. Kısımını oluşturan bölümdür. Süvarilerin, bölükten fırkaya kadar muharebede, farklı askeri sınıflara karşı, nasıl kullanılması gerektiğinin anlatıldığı bölümdür. Ayrıca bu bölüm süvarilerin ordu içerisindeki yani süvarilerden farklı askeri kıtalarla beraber nasıl harp etmesi gerektiğinin anlatıldığı bölümdür.

4.1 Kumandanlık Makamı

Talimnameye göre, ister küçük ister büyük bir kıtayı yönetsin, askerler, gücünü sonuna kadar kullanan asla yılmayan bir kumandanı tereddütsüz takip ederler.

Kumandan düşünme ve müzakere dönemi geçip icraat yapma zamanı geldiğinde bütün kuvveti kullanabilmek için oldukça cesur olmalıdır.

Süvari kumandanı muharebe de ister ister kendi emrindekiler ister emrinde olduğu kumandanlarıyla bağlantı halinde bulunmalıdır. Muharebede hücum emrini her zaman yukarıdan beklemeden uygun gördüğü zamanlarda bunun kararını kendi verebilmelidir. Bunun içinde süvari kumandanı muharebeyi durumunu süzecek kadar kendini geliştirmiş olmalıdır. Ayrıca kumandanın hücum edebilmek için araziyi keşfettirmiş olması da gerekmektedir.

Kumandanlar harekâtların ne maksatla yapıldığını bilmelidirler. Maiyet kumandanları ise kumandanlarının yanında bulunmalıdırlar.

Fırka kumandanlarına verilebileceği kadar serbest karar verme yetkisi verilmelidir. Düzen ne kadar uzarsa kıtaların serbestliği o kadar uzayabilir. Maiyet kumandanlarının serbestisi amirlerinin emirleriyle çatışmamalıdır.

Büyük kumandanlar teferruatla uğraşmaktan ziyade genel durum ile meşgul olmalı kendi vazifelerini yerine getirmeye çalışmalı, kendi birliklerinin aksamını

bilmekle beraber; keşifler yaptırarak düşman birliklerinin aksamını da öğrenmelidir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 279 – 284)

4.2 Atlı Olarak İcra Olunan Muharebe

Süvariler atlı olarak kılıç ve mızrakla hücum ederler. Hücum düşman askeri sınıfına göre ayarlanarak elden geldiği kadar düşmanın yanına ve arkasına yapılmaya çalışılır. Ayrıca baskın yapmak da süvarinin önemli görevlerinden biridir.

Muharebe sırasında birliğin yan tarafları arazinin engellerinden faydalanılarak korunmaya çalışılmalı ve muharebe tecessüs kolları yanlarda keşif ve emniyeti temin etmelidir. Bu birlikler emir almadan yanlardaki bölükler tarafından yanlara gönderilir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 284 – 287)

4.2.1 Hücum, Karışma ve Takip

Talimnameye göre süvariler düşmana saldırdığında düzenli ve şiddetli bir şekilde hücum etmeli tek vuruşta düşmanı yere sermelidirler. Bu arada subay ve çavuşlarda askere örnek olmalı bağırarak düşmanın üzerine atılmalılardır. Düşman ilk çarpışmada veya sonrasında karışmada dağılırsa şiddetle takip edilmelidir.

Asker toplu nizamda bulunursa yan yana toplu nizamında takip, dağılmış nizamda takip ediyorsa bir kıta görevlendirerek, eğer asker karışmada dağılmış ise dağılmış nizamda olarak takip eder. Askerin dikkati daima düşman üstünde olur. Askerler, düşmanı sürmeye gayret ederek yetiştiğinin küreklerinin arasına kılıcını saplayarak, düşmanın dönmesine fırsat vermemelidir. Kumandan takip eden askerin ya da düşmanın durumundaki değişikliklere göre istinat kıtalarını kullanabilir.

Karışmadan ya da takipten sonra önceki tertip ve sıraya bakmaksızın iki sıra üzere süratlice toplanmak gerekmektedir. Eğer düşman muharebeyi göze almayarak döner giderse onu ricattan firara sevk etmek için gayret edilir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 287 – 290)

4.2.2 Bölüğün Muharebesi

Bölükte kumandan harp etmek ya da çekilmek gerektiği zamanları iyi süzmelidir. Öncüler püskürtülmüşse mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde bölüğüne katılmalıdır ki tekrar bölüğüyle harp edebilsin ya da duruma göre düşmanla zorunlu olarak harp etmek zorunda kalmasın.

Bölük araziye ve düşmanı keşif için bölüğün önünde bulunmalıdır. Bölük kumandanı bölüğü alay dâhilindeyken bile kendi kararlarını ve tedbirlerini almalıysa da alayın düzenini bozmamalıdır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 290 – 291)

4.2.3 Alayın Muharebesi

Alay sarf harp nizamında hücum eder fakat birliklerin hepsi ilk anda kullanılamayacağından fazla olan birlikler alayın yan taraflarında kol nizamında bulunurlar. Çeşitli nedenlerde alayın saf harp nizamına geçmesi mümkün değilse miralay farklı akşamlara kumandanlar tayin ederek farklı görevlere sev edebilir. Yan harekât yapmak için çok fazla dağılmak doğru değildir. Çünkü düşman taarruz ederse hemen düşmanı bastırmak gerekir. Dağınık bir birlik bunu ise bu bastırmayı yapamayacaktır.

Alay da bölükte olduğu gibi serbestiye sahip olsa da bu liva veya fırkanın düzenini bozmayacak şekilde olmalıdır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 291 – 292)

4.2.4 Livanın Muharebesi

Liva muharebe de ya bir süvari fırkasının hattı olarak ya da müstakil hareket etmek üzere kullanılır. Fırka içerisindeyken önceki birlikler gibi serbestisi fırkanın düzenini bozmamalıdır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 293)

4.2.5 Fırkanın Muharebesi

Fırka süvari birliklerinin en büyüğüdür. Fırka bir muharebede direk müdahale edebildiği gibi yalnız kendi kuvvetiyle de muharebe açabilir. Her iki durumda da fırkanın serbestisi için süvari topçuları bulunmalıdır. Fırka muharebede 3 hatta (liva

olarak) ayrılmak mecburiyetinde değildir. Fırka ortak bir amaç için hep beraber hareket edebilmelidir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 293)

4.2.6. Fırkadan Daha Büyük Süvari Birliklerinin Muharebede Kullanılması

Böyle bir durumu ancak ordu kumandanları ya da genel kumandan emredebilir. Böyle bir hareket düşmanın bozgununu tamamlamak ya da bozgun tamamlandıktan sonra harbi tamamen bitirmek için ya da düşmanın hücumuna karşı koymak için yapılır. Böyle bir durumda süvariler kendi piyade ve topçu birlikleri arasından geçerek düşmanın cephesine saldırabilirler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 308 – 309)

4.3 Süvarinin Düşmanın Askeri Sınıfına Göre Muharebesi

4.3.1 Süvari Aleyhine Yapılan Muharebe

Bundan sonraki kısımlarda anlatılar muharebe usulleri büyük süvari kıtaları ve karışık askeri sınıflardan oluşan kıtalar için geçerlidir.

Süvari muharebesi için süratlice manevra yapmak gereklidir. Süratli manevra yapmak için süvari birliğinin hat kolu ve içtima kolu ve bölükle kol nizamlarında olmaları gereklidir. Yayılmış bir birlik süratlice manevra yeteneğinden yoksundur. Ancak hücumla geçileceği zaman saf harp nizamına yani yayılmış bir düzene geçilmelidir.

Cebhe hattı üzerinde saf açma hareketi daha kolaydır. Düşmanla olan mesafenin bir kısmını kat ederek ileriye saf açmak düşman tarafından yapılacak muhtemel bir baskın hücumuna sebebiyet verirse de kuvvetlere yardımcı takviye eder.

Saf açmış süvari birliğimize yapılan hücumda uygun bir teşkile geçilirse süratli yürüyüşte mümkün olduğu kadar kalarak az bir mesafe dörtlü ile alındıktan sonra hızlı ve kuvvetli çarpışma ile daha iyi sonuç alınır. Durum tam tersi ise düşmanın saf açtığı esnada üstüne atılmak fırsatı doğarsa saf harp teşkilinin

tamamlanması beklenmeden hazır olan kıtalar hemen saldırmalıdır. Bu durumda yürüyüşe direk dörtnal yürüyüşten başlanmalıdır.

Muharebe birliklerinin tamamı birinci hattın muzafferiyetini temin edecek vaziyette konumlanmalıdır. İlk anda düşmanın ana kuvvetleriyle çarpışma durumu ortaya çıkarsa livadan fazla asker birinci hatta gönderilebilir. Büyük birlikleri ayırmak sakıncalı bir durum olsa da zaruri hallerde yapılabilir. Hattı takviye edecek birlikler, hareket serbestliği açısından biraz geride dururlar.

Fırka harp için ileriye hareket ettiğinde birinci hat kaideten hat kolu nizamına geçer. Hücüm istikametine veya hücumu esas olacak olan hattın hizasına gelmeden saf harp nizamına geçmez. Eğer topçu ateşine maruz kalınıyorsa saf harp nizamına geçilebilir. Fırka hücumu giderken birinci hattın yanları arkasından gelen istinat birlikleri sayesinde, mümkün olduğu kadar korunacağından, birinci hattaki livanın yan kuvvetleri de dikkatlerini hücumu vererek düşmanla daha iyi çarpışabilirler.

Bir ikinci hattın görevleri, birkaç bölük ile düşmanın birinci hattının cenahlarına hücum etmek, birinci hattı takviye etmek, düşmanın yan hücumuna karşı koymak, ya da düşmanın arka kısımlarına hücum ederek tehdit altındaki birinci hatlarının imdadına gelmelerini engel olmaktır. İstinat birlikleri sonucun tam kestirilemediği bölgelere ya da düşmanın yan hücum yapmaya çalışan birliklerine hücum ederler.

Üçüncü hat fırka kumandanının kontrolü altında hazır bulunur. Birinci ve ikinci hatları kullandıktan sonra bile zafer gelmemiş ise 3 hat taze kuvvetler ile saldırarak bunu sağlayabilir. Bu amaçla fırka komutanı birinci ve ikinci hatların saldırısından sonra 3 hattın yanına gidebilir. Üçüncü hattın bulunacağı bölge duruma göre fırka komutanı tarafından tayin edilir. Birinci hattın yanları ikinci hat ile ikinci hattın yanları kendi istinatları tarafından korunuyor ve kafi gelmiyorsa üçüncü hat hem kendine istinat çıkarmalı hem ikinci hattın yanlarını korumak için istinatlar sevk etmelidir.

Vakitsiz yapılmış bir tertip ikinci ve üçüncü hatları değiştirmeye sebebiyet verirse duruma göre ikinci hat muharebeye başlamadan üçüncü hattı bütün kuvvetle saldırmaya mecbur edebilir. Bu durumda fırka kumandanı evvelki ikinci hattan bir müfreze alıp bir ihtiyat kuvveti oluşturmaya çalışmalıdır.

Süvari muharebesinin süratlice cereyan etmesinden dolayı fırka kumandanının durumun gidişatına anında müdahalesi olamayabilir. Bu durumda elde edilecek sonuç maiyet kumandanlarının cüret, cesaret ve maharetine bağlıdır. Bütün livalar yanlarını gözetmek düşmanın ve arazini durumunu belirlemek için muharebe tecessüs kolu göndermelidirler. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 294 – 302)

4.3.2 Piyade Aleyhine Yapılan Muharebe

Piyade birliklerinin düzeni bozulmamışken cephesi ya da yanları aynı kuvvete sahiptir. Bu durumda süvari arazi koşullarından yararlanamıyorsa en kısa yoldan hücum etmelidir. Eğer piyade muharebesi başlamış ve yan kuvvetleri cephe kuvvetlerine katılmaya başlamışsa o sırada yapılacak yan hücum cephe hücumundan oldukça faydalı neticeler verecektir.

İster silahların kuvvetinden ister arazinin şartlarından dolayı olsun daha erken saf harp nizamına geçmek gerekebilirse de hücum yürüyüşüne geçilmemelidir.

Hücumun mümkün olduğu kadar tekrar tekrar tazeleyerek bir anda farklı istikametlere doğru hücum etmeye gayret edilerek derinlemesine saldırılmalı, başta bulunan alaylar veya bölükler düşman içerisine doğru gitmeli onları takip edenlerde birinci kademenin ilişmediği düşman askerlerinin ortasına saldırmalıdır. Bu saldırılar yapılırken süvari birlikleri hücumu ara verilmesine sebep olacak kadar birbirlerinden uzak olmamalıdır. Piyade aleyhine olarak birinci hatta saldırılan kıtalar hücum etmek için aralıklı bir sıra teşkiline geçmelidirler ki zayıatları artmasın.

Yürüyüş halinde bulunan piyadenin ya baş tarafına yahut arkasına hücum edilir. Düzensin bir şekilde geri çekilen piyadeye baskın yapmak için kademe tertibine uyulmayabilir. Çünkü bu durumdaki bir piyade birliğini küçük bir süvari birliği bile dağıtabilir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 302 – 304)

4.4.3 Topçu Aleyhine Yapılan Muharebe

Topçular batarya nizamında yani muharebe düzeninde de yürüyüş düzeninde de hızlı hareket edemezler. Bu sebepten süvarilere karşı zayıftırlar.

Süvariler düşman topçusunun ateşini kestirerek düşmanı zor durumda bırakabilirler. Topcu aleyhine yapılan hücum yanına ve arkasına yapılmalıdır. Böylece hem topçu hem de topçu muhafızlarının ateşinden korunmuş olunur. Yapılan keşiflerde topçu istinatları görünmüyorsa bile hücum bu muhafız birlikleri varlığı dikkate alınarak yapılmalıdır.

Süvari fırkasının bir kısmı topçu için mücadeleye ayrılabilir. Bu kısımlar ateşten korunmak amacıyla aralıklı yerleşmiş olmalıdır.

Bataryaların cephesine doğru yapılacak hücumun etkisini artırmak için bir anda hücum edilmeli bu hücumda yan ve arka hücumlardan sonra yapılmalıdır. Muharebenin durumu yan ve arka hücumla imkan vermiyorsa birinci hat birlikleri aralıklı (250 – 300 adım) ikinci hat birlikleri toplu yerleşir. Arazinin koşulları ateşten korunmak için kullanılmalıdır. Ateşin tesirli olduğu yerler hızlı, ateşin tesirinin az olduğu yerler yavaş geçilerek hayvanların dinlenmesi sağlanarak hücum edilmelidir. Bu sırada hücumda bulunan süvari hatlarından birisi düşman süvarisine hücum etmelidir. Bu hareket muhtemelen düşman süvarisinin yardımı gelmemesi için yapılmaktadır.

Süvariler düşman topçu mevziine girdiğinde orada fazla kalınmayacağı anlarsa topları ya tahrip etmeye ya da yanında götürmeye çalışmalıdır. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 305 – 308)

4.4 Süvarilerde Yaya Muharebe

Atlıların yaya muharebe etmekten maksatları yürüyüşü sekteye uğratması muhtemel geçitleri ormanları ya da çiftlikleri ele geçirmek, düşmanın yürüyüş kollarının dikkatini çekerek meşgul etmek, düşman kuvvetlerini daha kolay keşfetmek, düşmanın irtibatını sekteye uğratmak, çarpışma düzenine geçeceklerinden

saf açmalarını sağlayarak vakit kaybetmelerini sağlamak, takip ettikleri istikametten uzaklaştırmak için düşmanı taciz etmekten ibarettir.

Yukarıda bahsi geçen durumlar da kuvvetlerin ne kadarının yaya muharebe edeceğine birliğin kumandanı karar verir. Yaya cenk etmek süvari en son seçenek olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

Yaya muharebede bir atlı ihtiyat oluşturularak keşif yedek atların korunmasıyla görevlendirilmelidir. Yedek atlar için ihtiyat kuvvetlerince bulunan bölge hem korunaklı hem de çarpışmaya girilecek yada atlar kullanılacak kadar yakın olmalıdır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 309 – 311)

4.4.1 Ateşin Sevk ve İdaresi

Ateşin sevk ve idaresi bu muharebeyi yapan birliğin kumandanının inisiyatifindedir. Büyük amirler gidilecek istikameti ya da işgal olunacak mevzii ve ateş edilecek hedefi belirtirler. Takım kumandanı bildirilen olunan mevzii üzerinde takımının düzenini aldığı emre göre hedef belirterek ateşin türünü, başlamasını ya da kesilmesini ayarlar.

Süvarinin ateşli silahla giriştiği muharebenin durumuna göre; uzak mesafelerde bile şiddetle ateş edilebilir. Eğer asker düşman piyadesinin 700 adıma kadar yaklaşmış olduğunda ricat hareketi arazi şartlarından dolayı ya da yardıma gelen birliklerle dahi düşman ilerleyişini durdurulamazsa mevziin terki artık mümkün olamaz. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 312 – 314)

4.4.2 Yaya Muharebede Müdafaa

Talimnamede göre muharebeye gönderilen birlikler amacına ulaşamamışsa elde bulunan bütün kuvvetler hattına gönderilir. Bu durumda artık muharebeye ara verilemez. Bu arada muharebe etmek için ise seçilen mevziin zamanın silahlarına göre yeterli korumayı sağlayamayabileceği eğer zaman varsa istihkâmlar oluşturularak savunma yapılması tavsiye ediliyor. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 314 – 316)

4.4.3 Yaya Muharebede Taarruz

Talimnameye göre süvariler uzun müddet sürecek yaya taarruzu yapmaya müsait askeri sınıflar değildirler. Eğer süvari taarruz etmeye mecbursa kalırsa çabuk ve emniyetli bir şekilde ateş üstünlüğünü almak için kuvvetlerini önceden avcı hattına sevk etmelidir. Ateşe mümkün olduğu kadar ansızın başlanması ve ileriye doğru harekette ateşe başlanacak mevziye kadar süratlice varılarak, mümkün olduğu kadar düşmanın yanlarına hücum edilmesi gerekmektedir.

Süvari giderek şiddeti artan bir yaya muharebesi vermemelidir. Kuvvetlerin büyük bir kısmı muharebe başlangıcında birinci ateş hattına katılmalıdır. Geride kuvvet bırakmaksa duruma göre kararlaştırılmalıdır. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 316 – 317)

4.5 Süvari Topçularının Muharebede İstihdam Edilmeleri

Süvari topçusunun süvariye hücumda yardım müdafaada koruma sağlamaktır. Topçunun vazifesi topçulara bildirilmelidir. Eğer topçu muharebeye katılmayacak ise geride korunaklı bir mevzide bırakılmalıdır.

Topçunun düşmanda korunması vazifesi kumanda gerektirmeden topçuların en yakında bulunan kıtalara aittir. Sadece topçular için muhafız birliği oluşturulabilir eğer bu birlik oluşturulmamışsa topçular muhafız birliği talep edebilirler.

Süvariler keşif yaparken süvari topçusu, düşmanın ele geçirdiği bölgelerde düşmanın mukavemetini kırmak ya da kendi süvarilerinin işgal ettiği bölgelerin mukavemetini güçlendirmek için kullanılır.

Süvarinin süvariye karşı muharebesinde topçular mümkün olduğu kadar erken mevzii almadıkları ki öncesinde süvari saf açarken sonra hücum ederken süvarileri koruyabilsin. Ateş için en müsait topçu mevzii ileriye doğru hareket eden süvarinin yan tarafında olmalıdır. Bu suretle topçu süvari çarpışmaya girene kadar ateşine devam ederek bulunduğu taraftaki süvarilerin yanına düşmanın saldırmasına engel olur. Oluşturulacak mevzii cephe hücumuna karşı koyabilecek şekilde

olmalıdır. Elde bulunan bataryaları bir araya toplamak faydalıdır. Çünkü toplu haldeki bataryaların ateşi de istenilen bölgeye topluca yönlendirilebilir.

Eğer düşmanın süvarisi ateş menziline dâhilinde ise topçu düşman topçusuyla uğraşmayarak ateşini düşman süvarisi üzerine yöneltir. Topçu bataryaları ateşini en fazla zarar verilebilecek kalabalık kıtaların üzerine yöneltmelidirler. Eğer süvariler hücumu hazır değilse, topçular düşman topçusunun ateşinin kendi üzerlerine çekmeye çalışmalıdır. Süvari birlikleri düşman süvarisiyle muharebe ederek karıştıkları zamanda ateş düşman topçusuna yönlendirilir.

Topçular bozulmuş olan düşmanı ateş ile takip etmek ya da yeniden toparlanmaya başladığını anladıklarında ateş açmak için ileriye gitmelidir. (Süvari Ta'limnemesi, 1315: 317 – 321)

4.6 Muharebede Süvarilerin Takip Veya Ricat Harekâtı

Olumlu bir muharebenin ardından düşmanı takip ederek tamamen saf dışı bırakmak süvarilerin vazifesidir. Muharebenin sonuna doğru süvariler emir beklemeksizin kendilerine verilecek görevleri yerine getirmek amacıyla ileriye doğru ilerlerler. Arazi şartlarından dolayı fırkanın toplu halde düşmanı takibi mümkün değilse fırka kumandanı genel bir hedef vererek; düşmanı verilen istikamete doğru sürmek üzere liva ve alayları serbest bırakır.

Yukarıdaki durumda hiç bir şey yamamaktansa eldeki birliklerin takip için ayrı ayrı uğraşmaları daha iyidir. Serbestlik kazanan birlik kumandanları düşmanı takip ve imhadan vaz geçmemelidir.

Firar eden düşmanın peşini bırakmayarak takipten ziyade düşmana yetişip topçunun yardımıyla gerek ateş ile ve gerekse kılıç veya mızraklarla imha etmek daha iyidir. Bu durumda düşmanı dinlenmeden ve hatta zayıat vermeyi de göz önüne alarak aralıksız takip etmek gerekir.

Muzaffer olan ordunun atlıları düşmanın ricat hattına düşmandan önce varmaya çalışmalıdır. Başarılı bir muharebeden sonra ordular süvarilerini feda etmiş

olabilirler ama süvarileri hala elinde bulunan ordular süvarinin takip ve imhası ile yeniden muharebe etmekten kurtulur hatta düşman tamamen yok edilebilirse sefere dahi son verilebilir.

Ricat etme noktasında ise düşmanın bizim kıtalarımızı takibine engel olmak için süvari şiddet ve metanetle hareket etmelidir. Böyle durumlarda yapılacak süvari harekâtı orduya nefes aldirmek ya da büyük bir hezimetin önünü alabilir. Böyle bir durumda süvariler galip gelemese dahi o günkü şan ve şeref süvarilere ait olacaktır. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 321 – 325)

Talimnamede süvari muharebesi ile ilgili bir düstur belirtilmiştir ki bu düstur aynen aktarmak gerekirse “*bizim süvari hücumu düçür olmağa asla fırsat vermez bi'l-'akis kendüsi daima evvel hücum ider*” şeklindedir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 327) Talimnamede süvarilerin değişik senaryolarda her türlü olumlu ya da olumsuz duruma karşı ne şekilde hareket etmesi gerektiği anlatılır. Ancak süvarilerin gerçek muharebesi at üzerinde kesici ve delici silahları yani “*eslaha-i cariha*” hücum etmek şeklinde olmalıdır.

5. YOKLAMALARDA, RESMİGEÇİT VE MERASİMLERDE SÜVARİLER

Talimnamenin IV. ve en son bölümü, “Resm-i Ta'zimler ve Yoklamalar ile Resm-i Geçideler ve Sancağı almak ve Yerine İade İtmek” başlığı altında resmigeçitler, merasimler ve yoklamalar sırasında süvarilerin yapması gerekenleri anlatıldığı bölümdür. Bu bölüm bizim odaklandığımız askeri muharebe eğitimi kısmının biraz dışında olduğundan kısaca değineceğiz.

Resmi tazimi sadece çok büyük makamlara düzenlenen gösteri yürüyüşleri ya da bu büyük makam sahiplerinin geçişi sırasında düzenlenen bir harekât olarak düşünmemek gerekir. Örneğin üst rütbedeki biri ile karşılaşıldığında ona bakılarak icabında geçeceği yerin önü açılarak 6 adım uzağında bulunmakta bir resmi tazim yerine getirmektir. Bu durum bahsi geçen kişi 3 adım uzaklaştığında bitirilir. (Süvari Ta'limnâme'si, 1315: 329)

Resmi tazimler her zaman çabuk ve sert bir şekilde yapılır. Bir mahalli sultan ziyaret etmiş ise bütün amir ve zabitanlar ve askerler sultanın karşısına durarak resmi tazimi yerine getirirler. Hanedan mensuplarına tesadüf edildiğinde de bütün kıtalar aynı şekilde resmi duruş sergilerler. Bu durum sancak içinde geçerlidir.

Resmigeçitler, resmi tazimler yani üst makamların geçişi sırasındaki duruşlar ve yoklama merasimlerinin genel özelliği bu harekâtın düzenlendiği şahsa yani en üst makamın karşı tarafında yapılması, diğer rütbelilerinde daha ön tarafta yer alması, selam verilmesi ve bu hareketlerin oldukça sert ve çabuk bir halde yerine getirilmesinden ibarettir.

Elbette özel şahıslara özel törenler yapılmaktadır. Mesela sultanın geçişi sırasında, talimnamemizin yazıldığı dönemde Sultan II. Abdülhamit'in tahta bulunması dolayısıyla, "Marş-ı Hamidi"nin çalınması ya da resmi tazimde "padişahım çok yaşa!" diye bağırılması gereklidir. (Süvari Ta'limnamesi, 1315: 345 – 346)

Resmigeçitler esnasında törenin yapıldığı alanda makam sahiplerinin önünden geçilirken o tarafa doğru bakmak, günümüzde uygulanan bir yürüyüştür. Daha önceden anlattığımız içtima düzeni yoklama merasimine bir örnek teşkil edebilir. Yoklamalar sırasındaki düzenler hala orta öğretim okullarımızda bile öğretilmektedir.

Şunu da belirtmek gerekir ki resmi tazimler, resmigeçitler, yoklama merasimleri ve sancak merasimleri yerine getirilirken süvariler yaya ya da atlı durumda bulunabilirler.

SONUÇ

Osmanlılar, rakiplerine nazaran kendi silahlarını üretemeyen bir devlet olsalarda da en azından devrin modern silahlarını gücü nispetinde satın alma yoluna giderek, ordu eğitimi konusunda kendisinden ileri düzeyde gördüğü Avrupalı devletlerden hocalar getirterek aradaki farkı kapatmaya çalışmışlardır. Osmanlı Devletiyle rakipleri arasındaki teknolojik fark hiçbir zaman teknolojiye karşı azim ve kaba kuvvete dayalı bir mücadele şekline dönüşmemiştir.

Asıl kaybedilen nokta Osmanlı devleti nezdinde Türk insanının düşünce yapısındaki yozlaşmadır. Türkler bir yeni bir fikir ya da teknoloji üretmekten uzaklaşmışlardır. Yeni bir şey bulmak söyle dursun başkaları tarafından üretilen bir teknolojiyi taklit etmek ya da geliştirmedikleri gibi sonraları tamamen satın alma yoluna gitmişlerdir. Ekonomik gücü sağlayan üretim araçlarının yetersizliği yüzünden ithalat yolu da tıkanınca, I. Dünya Savaşı neticesinde devlet yıkılmıştır.

I. Dünya Savaşı henüz sürerken Avrupalı devletler tank gibi yeni icatlar yapar, silahlarının modernizasyonu ve üretim devamlılığını sağlarken, Osmanlılar sadece önceden satın aldıklarıyla yetinmek zorunda kalmışlardır.

Konu Türk Süvarilerine gelince Türk süvarilerinin , en azından I. Dünya Savaşı öncesi silah, kılık, kıyafet eğitim bazında Avrupa ordularından eksik kalır bir yanı yoktu. Talimnameden anlaşıldığı üzere her türlü durum ve koşul değerlendirilerek eğitim yapılmaktaydı. Süvari eğitimlerinin yeni teknolojilere göre güncellendiğini de Milli Kütüphanedeki *süvari ve makineli tüfek, süvari ve zırhlı* gibi askeri eğitim kitaplarından anlıyoruz.

Türk süvarileri ise son savaşları olan İstiklal Harbi esnasında Fahrettin Altay'ın kumandasında baskın, takip, imha hâsılı üzerlerine düşen bütün görevleri başarıyla yerine getirerek, birazda iadeyi itibar ederek, Türk tarihindeki yerlerini almışlardır.

TRANSKRİPSİYON

SÜVARİ TA'LİM-NÂMESİ

1-B

Süvari Ta'lîm-nâmesinin Fihristi

Sahife

2 _____ Mukaddime

BİRİNCİ KISIM

10 _____ Yaya İcra Olunan Talim

10 _____ Mülâhazat-ı Umumiye

11 _____ Silahsız Olarak Münferiden İcra Olunan Talim

11 _____ Neferin Vaz' ve Duruşu

13 _____ Yürüyüş

18 _____ Münferiden Yerinde Dönüşler

19 _____ Yürürken Münferiden Dönüşler

19 _____ Münferiden ve Müsellehen İcra Olunan Talim

21 _____ Kılıncın İstimali

26 _____ Kılınc İstimali Esnasında Zâbitânın Süret-i Hareketleri ve Kılınc İle Selamlamaları

- 28_____ Mızrağın İstimali
- 28_____ Sancağın İstimali
- 30_____ Mavzer, Martini, Hanry (Henri), Tüfenklerinin Usûl ve İstimalleri.
- 44_____ Yaya Takım Talimi
- 45_____ Yaya Bölük Talimi
- 45_____ Bölüğün Takım ve Kısımlara Taksimi
- 48_____ Yüzbaşı'nın (Bölük Kumandanının) ve Takım Zâbitlerinin ve Yüzbaşı Vekilinin ve Baş Çavuş'un Mahalleri
- 49_____ Saf Harb Nizamının Tarifi
- 51_____ Takımla Kolluk Tarifi
- 51_____ Yol Kolların Tarifi
- 53_____ Hiza ve Bereberlik
- 55_____ Yerinde Dönüşler İle Esliha İsti'mâl
- 55_____ Saf Harb Nizamında Yüz İleri Yüz Geri Yürüme
- 57_____ Eğri Yürüyüş
- 58_____ Çarh Hareketi
- 60_____ Saf Harb Nizamından Yol Koluna Geçmek
- 62_____ Saf Harb Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek
- 63_____ Dörderli Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

- 64_____Dörderli Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek
- 65_____Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek
- 66_____Takımla Kolda Tebdîl-i İstikamet
- 67_____Dörderli Kolda Tebdîl-i İstikamet
- 68_____Yaya Alay Talimi
- 68_____Yaya Cenge Dair Talimat ve Kavâid-i Umumiye
- 72_____Bölük Yaya Muharebesi (Taksim)
- 74_____İşaretler ve Borular
- 75_____Bir Avcı Hattının Teşkilatı
- 77_____Bir Avcı Hattının Harekâtı
- 79_____Sıçramalar ile İlerlemek
- 80_____Bir Avcı Hattının Ateşi
- 80_____Kumandalar
- 82_____Ateş Kesmek
- 82_____Ateşin İdaresi
- 83_____Ateşi Envai
- 85_____Ateşin İnzibatı
- 86_____Ateşin Te'sîrâtını Rasıd İtmek
- 87_____Yanaşık Nizamda Ateş

88 _____ İstinâd Kıtası

90 _____ Hücüm

90 _____ Toplamak ve Ata Binmek

91 _____ Daha Büyük Cüz’i Tamların Yaya Cengi

İKİNCİ KISIM

Bargir Üstünde İcra Olunan Talim

92 _____ Bazı Ta'birât-ı Müsteamelenin Ta'rîfâtı

94 _____ Ahbâr ve İcra Kumandanlarıyla Bunların Yerine Kaim Olan İşaretler

97 _____ Boru İşaretleri

103 _____ İstikamet

104 _____ Yürüyüşler

105 _____ Beraberlik ve Hiza

106 _____ Tebdîl-i İstikametlerle Çarhlar

110 _____ Cebhe Büyülmek ve Küçültmek

114 _____ Cenahları Geri Alarak Cebhe Küçültmek

BÖLÜK TALİMİ

115 _____ Kavâid-i Umumiye

119 _____ Bölük İnkısamı

119___ Bölük Kumandanının ve Takım Zâbitlerinin ve Yüzbaşı Vekili İle Başçavuşun ve Bölük Emini ile Borazanların Mahalleri

122___ Teşkilatın Tarifatı

122___ Bölüğün Sarf Harb Nizamı

124___ Bölüğün Takımla Kol Nizamı

125___ Bölüğün Kademeli Takımla Kol Nizamı

126___ Bölüğün Yol kol Nizamı

128___ Hazır Olmak ve Rahat Etmek

128___ Hiza

129___ Selamlamak

131___ Mızrağın isti'mâli

131___ Kılıncın isti'mâli

134___ Sancağın isti'mâli

135___ Yere İnmek ve Ata Binmek

140___ Yaya Cenk İçün Yere İnmek ve Ata Binmek

145___ Bölüğü Tanzim İtmek

146___ Birere Geçmek

SARF HARB NİZAMINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

147___ Yanaşık ve Geriye Hizaya Geçmek

148 ___ Saf Harb Nizamında İleri Yürüyüş

149 ___ Saf Harb Nizamında İken Eğri Yürüyüş

150 ___ Bölüğün Saf Harb Nizamında Çarhı ve Tebdîl-i İstikameti

150 ___ Saf Harb Nizamında Yüz Geri Yürümek

SAF HARB NİZAMINDAN KOL NİZAMINA GEÇMEK

151 ___ Saf Harb Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

155 ___ Saf Harb Nizamından Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmek

156 ___ Saf Harb Nizamından Yol Kolları Nizamlarına Geçmek

BİR KOL NİZAMINDAN DİĞERİNE GEÇMEK

159 ___ Takımla Kol Nizamından Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmek

160 ___ Kademeli Takımla Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

162 ___ Takımla Kol Nizamından Yol Kolları Nizamlarına Geçmek

163 ___ Yol Kollarından Takımla Kol Nizamına Geçmek

166 ___ Dörderli Kol Nizamından İkişerli Kol Nizamına Geçmek

167 ___ İkişerli Kol Nizamından Dörderli Kol Nizamına Geçmek

KOL NİZAMINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

167 ___ Kaide-i Umumiye

169 ___ Takımla Kolluk Harekâtı

171 ___ Yol Kollarında Olunan Harekât

173___ Kol Başıyla Tebdîl-i İstikamet Etmek

KOL NİZAMINDAN SAF HARB NİZAMINA GEÇMEK

175___ Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

179___ Kademeli Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

180___ Yol Kollarından Saf Harb Nizamına Geçmek

181___ İstikameti Tebdîl Etmekle Beraber Bir Teşekkülden Diğerine Geçmek

182___ Kumandasız ve Boru Çaldırmaksızın Bölüğün Kendi Kumandanını
Takip Etmesi

183___ Bölüğün Bir Sıra Üzere Teşkili

184___ Hücum

DAĞINIK NİZAM VE TOPLANMA

188___ Kılınc İle Takip

190___ Karışma

190___ Takip

191___ Toplanma

BÖLÜK TALİMİNDE TETİMMAT

193___ Arazi-i Muhtelif Üzerinde İcra Olunan Talimler

194___ Mevani'den Geçmek veya Atlamak

196___ Arazi-i Keşafı

198___ Muharebe Tecessüs Kolu

ALAY TALİMİ

199___ Alayın Terkibi

199___ Usûl-i Talim

202___ Teşkilatın Tarifi

205___ Alay Kumandanı ile Ümera ve Zâbitânın ve Başçavuşların ve Sencdar ile Borazanların Mahalleri

210___ Hiza

212___ Esliha İstimali

213___ Selamlamak

213___ Yere İnme ve Ata Binme

SAF HARB NİZAMINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

215___ İleri Yürüyüş

215___ Eğri Yürüyüş

215___ Saf Harb Nizamında Tebdîli İstikamet

216___ Saf Harb Nizamında Yüz Geri Yürümek

SAF HARB NİZAMINDAN KOL NİZAMINA GEÇMEK

216___ Saf Harb Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

217___ Saf Harb Nizamından Hat Kolu Nizamına Geçmek

219__Saf Harb Nizamından İçtima Kolu Nizamına Geçmek

BİR KOL NİZAMINDAN DİĞERİNE GEÇMEK

220__Hat Kolu Nizamından İçtima Kolu Nizamına Geçmek

222__Badetam???lı Bölükle Kol Nizamından Bölükle Yanaşık Kol Nizamına Geçmek

223__Hat Kolu Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

226__Badetamlı Bölükle Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

226__İçtima Kolu Nizamından Hat Kolu Nizamına Geçmek

229__Bölükle Yanaşık Kol Nizamından Bölükle Badetam???lı Kol Nizamına Geçmek

230__İçtima Kolu Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

232__Bölükle Yanaşık Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

234__Takımla Kol Nizamından Hat Kolu Nizamına Geçmek

235__Takımla Koldan Badetamlı??? Bölükle Kol Nizamına Geçmek

236__Takımla Koldan İçtima Kolu Nizamına Geçmek

237__Yol Kollarından Takımla Kol ve Hat Kolu ve İçtima Kolu Nizamlarına Geçmek

239__Takımla Koldan Yol Kollarına Geçmek

240__Dörderden İkişere Geçmek

240__İkişerden Dördere Geçmek

KOL NİZAMLARINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

241___ İleriye Doğru Yürüyüş

241___ Eğri Yürüyüş

241___ Yüz Geri Yürüyüş

242___ Hat Kolu Nizamında Tebdîli İstikamet

242___ İçtima Kolu Nizamında Tebdîli İstikamet

244___ Kolun Başıyla Tebdîl-i İstikamet

KOL NİZAMLARINDAN SAF HARB NİZAMINA GEÇMEK

244___ Hat Kolu Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

245___ Bölükle Badetamlı Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

247___ İçtima Kolu Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

249___ Bölükle Yanaşık Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

250___ Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

251___ Yol Kollarından Saf Harb Nizamına Geçmek

251___ İstikameti Tebdîl İtmekle Beraber Bir Teşkilden Diğerine Geçmek

252___ Hücum

252___ Dağınık Nizama Geçmek ve Toplanmak

ALAY TALİMİNİN TETİMMATI

253___ Hususi Talimler

254___ Arazi Keşafı İle Muharebe Tecessüs Kolları

LİVA TALİMİ

256___ Terkibi Usûl-i Talim

257___ Liva Kumandanının ve Yaveri İle Emir Zâbitlerinin ve Borazanların Mahalleri

257___ Emirlerin Sureti i'tâ'sı

258___ Teşkilatın Tarifleri

261___ İstikamet

262___ Livanın Harekâtı

264___ Hücüm

FIRKA TALİMİ

264___ Fırkanın Terkibi ve Taliminden Maksat

265___ Usûl-i Talim

267___ Teşkilatın Tarifati

271___ Kumandanların ve Erkan-ı Harbiyesi ile Emir Zâbitlerinin Yerleri

FIRKANIN HAREKÂTI

272___ Yürüyüş, İstikamet, Cebhe ve İstikameti Tebdîl Etmek

275___ Muharebe Nokta-i Nazarından Saf Harbe Geçmek

ÜÇÜNCÜ KISIM

276___Süvarinin Muharebede Suret-i İstihdamı Hakkında Talimat

276___Kavâid-i Umumiye

279___Kumandanlık

ATLI OLARAK İCRA OLUNAN MUHAREBE

284___Kavâid-i Umumiye

287___Hücum ve Karışma ve Takip ve Toplanma ve Kılınç İle Takip

290___Bölüğün Muharebesi

291___Alayın Muharebesi

293___Livanın Muharebesi

293___Fırkanın Muharebesi

294___Süvari Aleyhine İcra Olunan Muharebe

302___Piyade Aleyhine İcra Olunan Muharebe

305___Topçu Aleyhine İcra Olunan Muharebe

308___Fırkadan Daha Büyük Süvari Heyeti Cesimesinin İstimali

YAYA CENK

309___Kavâid-i Umumiye

311___Cephane Tedariki

312___Ateşin Sevk ve İdaresi

314___Müdafaa

316___Taarruz

317___Süvari Topçusunun Muharebede Sureti İstimali

321___Takip ve Ric'at

324___Hatime

DÖRDÜNCÜ KISIM

RESM-İ TAZİMLER VE YOKLAMALAR MERASİMİ İLE RESM-İ GEÇİTLER VE SANCAĞI ALMAK VE YERİNE İADE ETMEK

328___Resm-i Tazim

YOKLAMALAR MERASİMİ VE RESM-İ GEÇİTLER

335___Kavâid-i Umumiye

344___Başkumandanlık Canib-i Akdesinden İcra Buyrulacak Yoklama Merasimi İle Huzur-u Mâali-Mevhur Şehinşahide İcrâ' Olunacak Resm-i Geçid

YAYA OLARAK İCRA OLUNAN YOKLAMA MERASİMİ VE RESM-İ GEÇİTLER

347___Yaya Bir Bölüğün Yoklama Merasimi

348___Yaya Bir veya Birkaç Alayın Yoklama Merasiminin Teşkilatı

350___Yaya Bir Bölüğün Resm-i Geçidi

352___Yaya Olarak Bir veya Birkaç Alayın Resm-i Geçidi

ATLI OLARAK İCRA OLUNAN YOKLAMA MERASİMİ İLE RESM-İ GEÇİDLER

354___Atlu Bir Bölüğün Yoklama Merasimi

355___Atlu Bir Alayın Yoklama Merasimi

357___Atlu Olan Birkaç Alayın Yoklama Merasimi

358___Atlu Bir Bölüğün Resm-i Geçidi

363___Atlu Olarak Bir veya Birkaç Alayın Resm-i Geçidi

SANCAĞIN AHZI VE İADESİ MERASİMİ

366___Yaya Olarak Sancağın Ahzı ve İadesi Merasimi

369___Atlı Olarak Sancağın Ahzı ve İadesi Merasimi

372___Ahvâl-i Hususiyede Sancağın Ahz ve İadesi Merasimi

İLAVE

372___Boru İşaretlerinin Enva-ı Muhtelifesi

388___Boru İşaretlerinin Notaları

413___Talimnamenin Hata ve Sevap Cedveli

SÜVARİ TALİMNAMESİ

Sene 1310 Matbaa-ı Askeriyede Tab' Olunmuştur

MUKADDİME

1- Talimkârın Efrâd ve Gerekse Zâbitânı Harb Nokta-i Nazarından Terbiye Etmek maksadına mübindir bunun için kâffe-i talimler şu nokta-i nazara göre tertib ve icrâ' ettirilmelidir.

Harb, her şeyden evvel vukua-yı maziye en bela bir dereceye vasıl olduğu halde bile gayet şiddetli bir nizama ve mükemmel bir zapt ve rapta muhtacdır/3/

İşbu evsafın asakirde tâbiyet-i sani olacak vecihle husûlü için icrâ'sı lazım gelen tekidat kâffe-i talimlere takdim edilmelidir.

Harb de muvaffakiyete sebep olan şeyler en sade olanlardır. Binaenaleyh en sade olan teşkil ve tertiblerden başka şeyler ne talim ettirilmeli ve nede öğredilmelidir. Mamafih asakir dahi i'tâ' olunan dersleri şüpheleri kalmayacak surette dikkatle ve hakkıyla öğrenmeğe alıştırılmalıdır.

Şu zikr olunan şartlara riayet ederek maiyetlerinde bulunan asakiri terbiye etmiş ve almış oldukları terbiye dâhilinde kendülerini dikkatle ve hakkıyla sevk ve idareye iktidar kesb edildiklerine emniyet /4/hâsıl eylemiş olan kâffe-i zâbitân askeri düşmanın karşısında sevk ve idare etmek noktayı nazarından daha büyük ehemmiyete haiz olan şeylere asf nazar-ı dikkat etmek için icâb eden serbesttiye malik olurlar.

2 - Talim ve terbiye kolaydan güce geçmek üzere bir usûl-i tedriciye riayeten icrâ' olunmalıdır. Usûl-i meskût ise suhtelerinin nazar-ı mütalaaya alarak efrâdın ve hayvanatın münferiden talim ve terbiyesinden bed' edüb süvari fırkasının toplanması zamanına kadar yekdiğerini muntazaman takib eder surette tertib olunmuş talim devirlerine nazaran icrâ' olunmalıdır.

3 - Yaya talim için bölük talimi kafi /5/ görülüp yaya alay talimi için maddeye müracaad oluna.

Talim ve terbiye olmuş atlı bir bölük kıtaat cesimesinin isdihdamı maddesinin ve kâffe-i manevraların esasıdır.

Kıtaat-ı cesîmenin aksamından olan kıtaata maksad-ı müşterekin husûlüne mütehaden çalışmağı öğretmek ve bu hususta iktiza iden talimleri dahi yaptırmak bil cümle amirlerin en mühim vazifelerinden maduddur.

4 - Ameliyatın bir dürlü ve aynı tarz ve tertib de devamı hem zihni ve hem de vücudu yoracağından icrâ'atda tebdilat lazımdır. Ameliyatın müddeti ve nevi neferâtın ve hayvanların kuvvetlerine göre tertib /6/ idilmelidir. Aks-i takdirde ziyade yorgunluktan çaresiz ve ___(?) olacak olan gevşeklik zapt-ı rapta hâlel getürebilir.

5 - Yüzbaşidan bed ile daha büyük rütbede bulunanlar hat kumandalarında olan kıtaların talim ve terbiyesinin terakkisinden mes'ul olduklarından talim ve talimde icrâ' edeceklerin tertibat ve kullanacakları vasıtalar mümkün olduğu kadar az tehdit olunmalıdır.

6 - Rütbe-i muhtelifede bulunan kâffe-i zâbitân talimnâmenin kâffe-i aksamının öğredilmesinden ve kâffe-i müfredatın büsbütün talimnâmenin usûl ve kavâidi vecihle tasdik ve icrâ' edilmesinden mes'uldürler. /7/ Bir asker harbin iktiza ettirdiği şeyi yapmağa muktedir olur ve talim meydanlarında kendisine öğredilmiş olan şeylerin hiç birini muharebe meydanlarında unutmazsa iyi bir usûlde talim ve terbiye edilmiş sayılır.

7 - Kumandanlar iki kısım olup biri ihbâr diğeri icrâ'dır.

İhbar kumandanları uzun ve icrâ' kumandanları kısa ve keskin bir sadâ ile irâd olunur. İhbar ve icrâ' kumandanları metin kitapta şu {-} çizgi ile tefrik itdirilmiştir. Kumandanlar gevşek irâd olunursa kumanda olunan hareketler dahi gevşek icrâ' olunacağı gibi luzumundan ziyade yüksek ses ile irâd olunan

kumandalar dahi /8/ dikkatsizliğe davet ederler. Elhâsıl kumandalar dane dane belli edilerek ve luzumundan ziyade ses çıkarmayarak irâd olunmalıdır.

Kumandalar ve boru işaretlerinden başka ihbârlarla, çağırışlarla ve işaretlerle dahi asker sevk ve idare olunabilir. Kumandan kendi üstüne dikkat-i celb etmek için düdük işareti dahi isti'mâl idebilir.

8 - Müretteb olan kıtalarda ve amir ve kumandanlarca tebdîlat vuku' bulduğu halde dahi verilecek emir asker tarafından anlaşılmak için umum-i orduda emirlerin itası hakkında bir usûl vaaz olunmuştur. Binaenaleyh zikr olunacak /9/ kumandalar, ihbârlar, boru işaretleri ve işaretlerden başkaları isti'mâl olunmamalıdır. Eğer aradaki mesafenin çok olmasından dolayı kumandalar, boru işaretleri, ihbârlar, çağırışlar ve işaretler kifayet etmezse emirler bir süvari vasıtasıyla iktizâ edenlere isal olunur. /10/

BİRİNCİ KISIM

YAYA İCRA OLUNAN TALİM

Mülâhazat-ı Umumiye

9 - Yaya talim münferid bir neferin talim ve terbiyesi ve zabt-u raptın takviyesi ve süvarinin yaya olarak isdihdamı için icap ettirdiği kadar olmalıdır.

Bütün talim ve terbiyenin esası münferiden ve en ufak teferruatına varıncaya kadar bir dikkat-i fevkalade ile icrâ' olunacak bir talime müsteniddir. İş bu münferid talim jimnastik talimnamesinde beyan harekâtın yardımıyla ikmal olunacaktır. /11/

SİLAHSIZ OLARAK MÜNFERİDEN İCRA OLUNAN TALİM

Neferin Vaz ve Duruşu

10 - Kumanda:

Hazır Ol!

Vaz ve duruş sıkıntısız ve tabii olmalıdır. Ökçeler bir hat-ı müstakim üzerinde ve tenasübün ve mahmuzların müsaade ettiği nispette birbirine yakın bulunmalıdır.

Ayakların burunları müsavata dış tarafa dönmüş vaziyette katmadan biraz kafalı bulunmalıdır. Vücudun iyi bir vaziyette bulunması ayakların tamam tarif olduğu üzere durmasına münavattır. Ayaklardan birinin diğerinden daha az veya daha ziyade dönmüş bulunması ol taraftaki omuzun dahi ziyade ilerlemesine veya geri kalmasına sebebiyet verir. Dizler gerilmeksizin ve neferin tenasibinin müsaadesi nispetinde düz tutulmuş olmalı. Vücudun kısm-ı alası kalçalar üzerine amud bulunmalı. Göğüs ve vücudun /12/ kısm-ı âlası cüz'i ileriye meil ve omuzlar zorlanmaksızın aynı tesviyede bulunmak üzere biraz düşük bulunmalı. Kollar vücuda yakın ve tabî sarkık ve dirsekler hafif bükülmüş ve kolların kısmı aliyası cüz'i ileriye alınmış olmalı. Parmaklar hafifçe bükülmüş ve ellerin ayaları biraz ileriye dönmüş, serçe parmaklar pantolonun dikişinin gerisinde ve ona mutasal "geniş zehli olan pantolonlarda zehlerin ortasına gelecek vecihle vaz olunmalı." Baş sıkıntısızca doğru tutulmuş olmalı ve nefer doğru ileriye bakmalı, boyun serbest ve doğru olmalı, ve baş eğilmeksizin çene boyuna cüz'i yaklaştırılmış bulunmalı.

11 - Aynı bir vaziyet muhafaza etmek vücudu yoracağından ara sıra neferâta vaziyeti değiştirmeye müsaade etmeli. Bunun için işbu: "Yerinde Rahat !" kumandası verilir bu hareketi neferât süratle ve hep bir vezin ile icrâ' etmeleri icap etmez. Talim esnasında meskur kumanda ile müsaade olunmadıkça nefer vaz ve duruşunu bozamaz. Rahat esnasında dahi lakırdı etmek yasağdır. /13/ (Hazır Ol !) kumandasında neferât hemen vaz ve duruşlarını takınırlar.

Yürüyüş

12 - Bölük - İleri Marş !

İş bu kumanda da sol bacak hafifçe bükülmüş ve ayağın burnu cüz'i aşağıya indirilmiş ve dışarıya döndürülmüş olmak üzere ileriye çıkarılır. Ve o anda vücudun kısm-ı alası ileriye verilip ayak hafifçe ve büsbütün düz olarak sağ ayağın ökçesinden (80) santimetre mesafede yere vaz olunur.

Ayak yere vaz olunurken diz gerilir. Bu halde vücudun bütün ağırlığı yere vaz olunan ayağın üzerine tahmîl olunur.

Sol ayağı yere vaz etmek için indirdiğin sağ ökçe dahi yerden kaldırılır. Ve hemen sağ bacak hafifçe bükülmüş olduğu halde ileriye getirülür.

Ve sağ ayak burunu sürtülmeyerek yere yakın olmak /14/ üzere ileriye geçirilir ve sol ayak mesellü ve ayn-ı mesafede yere vaz olunur.

Nefer ayaklarını birbirine çarpmaksızın ve diz kapaklarını lüzümünden ziyade kaldırmaksızın ve omuzlarını döndürmeksizin başının doğru vaziyetini bozmaksızın ol vecihle yürüyüşe devam eder. Kollar serbest olarak sallanır. İşbu yürüyüşün vezn ve kararı dakika da (114) hatve kat olunacak vecihle olmalıdır.

13 - Bölük - Dur !

İşbu kumanda sağ ayak üzerinde verilir. O halde nefer sol ayak ile bir hatve daha atar ve sağ ayağı süratle sol ayağın yanına getirür.

Eğer meskur “Bölük - Dur !” kumandası yürüyen bir kıt’aya veriliyorsa kâffe-i neferât hep birden dururlar ve eğer müteakiben durdurmak icap ederse işbu “Bölük – Müteakiben Dur !” kumandası verilir meskûr kumanda yalnız kolun başı der-‘akib durur ve kol başını takip eden diğer neferâtın her biri saf /15/ harbe geçildiği vakit sığışabilmek için icâb-ı kadar önünde bulunan nefere yaklaştıkça müteakiben dururlar.

14 - Kısa Adım veyahut Yerinde Say !

İşbu kumandalar da ya hatve kısaltılır veyahut kumanda verilen noktadan ilerlemeyerek ve işbu nokta da vezn ve kararı muhafaza ederek yürüyüş taklit olunur. “İ – leri !” kumandasında tam hatve ile ileriye tekraren yürümeğe bed olunur burada (leri) kumandası sol ayak üzerinde verilir. O halde sağ ayak ile bir kısa hatve atılır (veyahut yerinde olarak bir hatve daha taklit olunur) ba’de sol ayak ile ola ki yürüyüşe bed olunur.

15 - Yürürken “Rahat !” kumandasında neferât vaz ve duruşta beyan olunan vaziyeti muhafaza etmeğe mecbur olmayıp vücutlarını dahi serbest bulundurlar ise de vezn ve karar ile muntazam bir vaziyet muhafaza ederler. “Hazır Ol !” kumandasında nizamı /16/ olan dik vaziyeti ahz ederler.

“Manevra Adım !” kumandasında neferât vezn ve kararı muhafaza etmeyerek ve ayak uydurmağa bakmayarak rahat yürürler. Mevzun hatve ile tekrar yürütmek için “ Ayak Uydur !” kumandası verilir. Dururken (Manevra Adım!) ile yürütmek için “ Manevra Adım – Marş !” kumandası verilir.

16 - Süratle Kıta Mesafe Etmek için jimnastik hatvesi isti'mâl olunur. Bunun için “Jimnastik Adım Marş ! Marş !” kumandası verilir işbu yürüyüş jimnastik talimnamesinde (13?1 senesinde mekteb-iharbiye matbaasında tab olunan jimnastik talimnamesinin otuzdokuzuncu sahifesine müracaat) beyan olunduğu üzere icrâ’ olunur. Jimnastik hatvesinin tulu (1) metre olup sürati dakikada 165 ila 170 hatve atılacak vecihle olmalıdır. Jimnastik yürüyüşünden farig olmak için işbu /17/ “Manevra Adım !” veyahut Müteakiben Dur !veyahut (Bölük – Dur !) kumandaları verilir.

17 - Eğer ileriye veyahut yana doğru yalnız bir kaç hatve yürümek icap ederse şu kadar hatve – ileri (Sağa – Sola) – Marş! kumandaları verilir.

Geri hatvesi yalnız bir kaç hatve yürümek icap ettirdiği halde icrâ’ olunur. İşbu yürüyüş ileri yürüyüşün sürati ile ve diz bükülerek icrâ’ olunacak lakin yere kuvvetli basılacak. Geri hatvesinin tulu ileri hatvesinin nısfı kadardır.

Kumanda – “Geri – Marş !” nefer sol ayakla harekete bed eder.

“Dur !” kumandasında nefer hareketten farig olur. /18/

Münferiden Yerinde Dönüşler

18 Kumanda: Sağa – Sola ve Yarım Sağa – Yarım Sola – Dön. A-lay.

Meskur kumanda da vücudun eğriliği sol ökçe üzerine verilerek ve işbu ökçe yerinde kalarak iki ayakların burunları yerden hafifçe kesilip ve sağ ayak yerden kaldırılıp sol ökçe üzerinde dönmek hareketi icrâ' olunur. Ve der-akib suratle sağ ayak sol ayağın yanına ve mahal-i mahsusuna vaz olunur kalçalarla omuzlar dahi ayn-ı zamanda dönmek hareketini icrâ' ederler işbu dönmek hareketleri doksan veyahut kırk beş derece miktarı icrâ' olunacak.

19 - Kumanda: Bölük Geri – Dön. A-lay!

İşbu dönmek hareketi sol ökçe ve sağ ayağın sülüs-i evveli üzerinde soldan geri dönerek icrâ' olunur. Ve der-akib sağ ayak sol ayağın yanına getirülür. /19/

Yürürken Münferiden Dönüşler

20 - Kumanda: Sağa – Sola – Dön ! veyahut: Yarım Sağa – Yarım Sola – Marş !

Nefer kumanda olunan cihete dönüp işbu yeni istikamete doğru yürümeye devam eder. Eğer yarım sağa (yarım sola) doğru yürürken eski istikameti almak lazım ise işbu "İ-leri !" kumandası verilip neferât matlup olan tarafa dönerler.

Şu (Dön – Marş ve Leri) icrâ' kumandaları sağa dönmekte sağ ayağın ve sola dönmekte sol ayağın üzerinde verilmelidir.

Münferiden ve Müsellehen İcra Olunan Talim

21 – Talim için acemi nefere kılınç ancak vaz ve duruş ve dönüş ve yürüyüşte bir dereceye kadar malike kazandıktan sonra ita olunur.

22 - Neferâтта kılınç kınında iken sol el ile /20/ kının iki halkaları arasından ve şehadet ve orta parmakları ön taraftan başparmak ile diğer iki parmakları arkadan kavramak üzre tutup ve sol kolunu hafifçe büküp sol eli pantolonun dikişi üzerine vaz eder.

Kının çamurluğa yerden kesilmiş olarak tutulacak ise de yerden olan yüksekliği neferâtın boylarına nazaran muhtelif olur. Herhalde kın yassılığına uyuluğun üzerinde ve lüzumu kadar geride vaz olunmuş bulunacak ki yandan bakıldığı halde siperlik uyluktan taşkın görünmeye. Sağ kol ise neferin duruşunda beyan olunduğu üzere tutulur.

23 - Yürüyüş esnasında dahi kılınç tarif olunduğu üzere tutulup kol sabit kalır. Yürürken rahat ettirmek için verilecek “Rahat !” kumandasında nefer kılıncını merkez takallit noktasından avucu ile kavrayıp ufuki vaziyette götürür ve kolu serbestçe sallar.

“Hazır Ol !” veyahut “Dur !” kumandalarında nefer /21/ kılıncını evvelki vaziyetinde götürür. Kılınç çekilmiş olduğu vakit dahi işbu kavâide tatbik-i hareket idülür.

Kılıncın İstimali

24 - Esliha isti'mâl i harekâtının kafesinde kollar ile eller ağırlaşıp vücudun aksamı sairesi ise doğru ve hareketsiz kalmalıdır. Kılınç harekâtı birtakım kısımlara ayrılır ki bunlar yekdiğerini müteakip yürüyüş vezn ve karar ile icrâ' olunur. Eğer kılınç çıkarılmış iken rahat ettirmek lazım gelirse ol emirde kılınç ile (Rahat Dur !) vaziyeti aldırılır.

Kılınç Çekmek

25 - Kumanda: Bölük Çek – Kılınç !

Birinci kumanda bir hareketle ikinci kumanda dahil yek-dîğerini müteakip iki hareketle icrâ' olunur “Bölük Çek !” kumandasında nefer sol kolunu kımıldatmaksızın sol bileğin hareketi ve vasıtasıyla çamurluk /22/ yerden 33 santimetre kalkacak vecihle kabzayı ileriye doğru indirir. Ve ayn-ı zamanda sağ el ile kabzayı kavrayıp “düşman karşısında sargısı çözülmüş olan püskülün bağına yumruğunu geçirdikten sonra kabzadan kavrar” namluyu kınından (12) santimetre kadar çıkarır.

“Kılınc” kumandasında “birinci hareket”: sürat ve şiddetle namluyu ileriye çekip kınından çıkarır. Ve der-akip kabzanın düğmesi setrenin nihayetdeki düğmesi hizasında olacak ve namlunun yassı tarafı vücuda karşı bulunacak vecihle vücudun ortası karşısına amud bir vaziyette getirüp kolun kısmı evvelini kalçası üzerine dayar ve bileğini biraz dışarıya doğru bükerek ve elini içeriye doğru döndürerek siperliği vücudundan bir el genişliği miktarı uzak tutar.

İkinci hareket: bileğini ve kolun kısmı evvelini vücudundan ayırarak iki nihayet parmaklarını kabzanın dış taraftan doğru gerisine alarak kılıncı en kısa yoldan süratle sağ yanına getirür. İş bu hareketi müteakip dirsek çıkarılmaksızın cüzi bükülmüş olduğu/23/ halde kılıncı bir vecihle tutarki kabza kalçaya ve namlunun arkası omuz kemiğine (setrenin omuz dikişinin iç tarafı) arkası dayanmış ve ağzı tamamen ileriye çevrilmiş ola.

Namlu kından çıktığı gibi sol el kını vaziyet-i asliyesine nakil eder.

Kılıncı Koymak

26 - Kumanda: Bölük Koy – Kılınc

“Bölük Koy” Kumandası bir hareketle (Kılınc) kumandası dahi bir hareketle icrâ’ olunur. “Bölük Koy” kumandasında kılıncı en kısa yoldan vücudun ortasına karşı getirüb kılınc çekmek hareketinin (Kılınc) kumandasının birinci hareketinde beyan olunan vaziyette tutar.(?) ve iş bu hareketin icrâ’ ettiği esnada iki nihayetdeki parmaklarıyla dahi kabzayı tekrar kavrar.

“Kılınc” kumandasında sağ eli amuden göğsün ortası hizasına kadar kaldırılıp der-akip namluyu sol omuzun üzerinden doğru süratle indirir ve arkası göğüs üzerine müstenid kalmak üzere sol kolun büküp yerine /24/ yakın kalıncaya kadar sol kolun boyunca kaydırır. Ve hemen namlunun ucu kının ağzı hizasına gelinceye kadar kılıncı yukarıya kaldırır ve bu anda çamurluk dahi kılınc çekmenin birinci hareketinde beyan olunduğu üzere yerinden 33 santimetre kaldırır. Ve ba’de başını ziyade eğmeksizin yan bir bakışla namlunun ucunu kının ağzına tatbik eder. Ve

siperlikten bir el genişliği kadar uzak olan bir noktasına gelinceye kadar namluyu kınına sokar ve şiddetli ve kısa bir el darbesiyle kâmil kının içine namluyu indirir.

Sağ kolu hemen en kısa yoldan sağ yanına getirüb kılıncını dahi doğrudur.

Selam Durmak

27 - Kumanda: Selam Dur

İş bu hareket yalnız hazır duruşta iken ve bir hareketle icrâ' olunur. "Selam Dur" kumandasında kılınc vücudun yakınından süratle çekilerek sağ el boyunun hizasına ve karşısına ve çenenin bir el genişliği uzağına gelinceye kadar yukarıya kaldırılıp bu halde baş parmak kabzanın sağ /25/ tarafına namlu istikametine doğru uzatılmış ve ağzı sola çevrilmiş ve yassı tarafı yüzün karşısında tutulmuş olmalı. Kolun kısm-ı aliyasıyla dirsek dahi vücuda mutasal bulunmalı.

Selam Duruşundan Hazır Durmak

28 - İş bu kumanda bir hareketle icrâ' olunur. Meskur kumanda da kılınc vücudun yakınından süratle geçirilerek sağına indirilip hazır dur vaziyete alınır.

Kılınc İle Rahat Durmak

29 - İş bu kumanda bir hareketle icrâ' olunur. Şöyle ki: sağ el ile balçığı(?) setrenin alt düğmesinin bir el genişliği kadar aşağısına gelecek vecihle kabzayı vücudun ortası karşısına getirür. Ve bu halde kolun kısm-ı evveli kalçaya ve namlunun arkası sağ omuza istinat ettirilir ve namlunun yassı tarafı dahi göğsün ortasına yatırılır. /26/

Rahat Duruştan Hazır Durmak

30 - Kumanda: Hazır Dur

İş bu kumanda dahi bir hareketle icrâ' olunur. Şöyle ki: meskur kumanda da sağ el ile kılınc süratle vücudun yakınından geçirilir sağ kalçaya ve rahat duruştan evvel bulunduğu vaziyete götürülür.

Kılınc İstimali Esnasında Zâbitânın Süret-i Hareketleri ve Kılınc İle Selamlamaları

31 - Zâbitân kılınc çekmiş oldukları halde bölük kumandanı selam durmak, hazır durmak, rahat ve hazır durmak hareketlerini askere yaptırmak için kumanda virür ise zâbitân dahi birlikte icrâ'-yı hareket ederler.

32 Kumanda: Dikkat Et – Selam – Dur

İşbu kumanda neferât ile birlikte zâbitân berice /27/ Atı iki hareketle selamlarlar şöyle ki: “Birinci Hareket” sağ el sağ omuzun karşısına ve yirmi santimetre bade yine gelecek vecihle kılıncı kaldırılıp namlu amud ve ağzı sola ve yassı tarafı omuza müteveccih ve baş parmak kabzanın sağ tarafına namlu istikametine doğru uzatılmış ve dirsek on beş santimetre vücuttan açılmış olduğu halde tutulur.

“İkinci Hareket” namlunun ucu yerden bir el genişliği yüksek olacak ve kılıncın keskin tarafı sol tarafa müteveccih bulunacak ve el en kestirme yoldan gidecek vecihle kılınc aşağıya indirilir. Ve bu anda kol bütün uzunluğunca uzatıldığı halde kalçanın yanına getirülür.

33 - Zâbitân “Hazır – Dur” kumandasına kadar kılınclarını bundan evvel ki madde de beyan olunan vaziyette tutarlar. Meskûr kumanda da bundan evvel beyan olduğu üzere evvela sağ omuzun karşısına kaldırılır ba'de ikinci hareket olmak üzere kabzayı kalçaya götürerek hazır duruş vaziyeti alınır./28/

34 - Başçavuşlar ve emir çavuşları meskûr hareketlerde kılınc çekmeyip el ile selamlarlar. Ve Resm-i geçitlerde bu vecihle hareket ederler.

Mızrağın İstimali

35 - Mızrağın isti'mâl i harekâtı mızrak talimin de beyan olunan usûle tevfikân icrâ' olunur.

Sancağın İstimali

36 - Sancak kaideten mızrak gibi tutulup "Hazır – Ol" kumandasında sancaktar kılıncını çengeline teallik eder.

37 - Yürüyüşe başlamak için îrâd olunan ihbâr kumandasında sağ el ile sancak kaldırılıp himayesinde vaki kovana vaz olunup hazır duruş vaziyetinde taşınır.

Sancağı almak için gidildiği vakit sancak yerine gelip muhafızlar azimet için yol kol nizamına geçinceye kadar mahsus bir kumanda beklenilerek sancak hazır duruş /29/ vaziyetinde tutulur. Sancak iade olunduğu vakit dahi sancağın bırakılacağı mahalin önünde muhafızların saf harb teşkil etmeğe bed' ettiklerinden itibaren keza hiçbir kumanda beklenmeyerek sancak hazır duruş vaziyetinde tutulur.

Resm-i geçit yürüyüşlerinde, yoklama merasiminde, sancağın asakirin cebhesi önünde ahzı merasiminde sancak kumandasız hazır duruş vaziyetinde tutulur. Sancağın hazır duruş vaziyeti tıpkı mızrağın bargir üstündeki hazır duruş vaziyeti gibi olup sancak sırığının dipçiği himayesindeki kuvana vaz olunur.

Sancak ile Rahat Durmak

38 - Yürürken îrâd olunacak (Dur) kumandasının icrâ'sı akabinde sancak kovanından çıkarılıp dipçiği yere istinâd ettirilerek "Rahat – Duruş!" vaziyeti ahz olunur. /30/

Sancak ile Selamlamak

39 - "Selam – Dur!" kumandasında sağ el ile sancağın sarığı ıfki bir vaziyete gelinceye kadar temren ileriye indirilir.

“Hazır – Dur!” kumandasında sancak tekrar doğrultulup hazır duruş vaziyeti ahz olunur. Ve asker rahat duruncaya bu vaziyette tutulur. Rahat durulduğu vakit sancaktar dahil sancağıyla rahat duruş vaziyetini ahz eder.

Mavzer, Martini, Hanry (Henri), Tüfenklerinin Usûl ve İstimalleri.

40 - Tüfengin ateşli silah olduğu nazar-ı müsalaya alınarak ona göre talimi tahdit olunmalıdır. İş bu talime tüfengin rahat duruş vaziyetinden de bed olunur. Ön taraftan bakıldığı halde rahat duruş vaziyetinde tüfengin amudi bir vaziyette görülmeli dipçik sağ ayağın yanında ve burnu ayağın burunu hizasında ve korkuluk köprüsü ön tarafta bulunmalı bu halde kol tabi uzatılmış olduğu halde sağ el ile tüfenk kavranıp baş parmak /31/ arka taraftan namlunun üzerinde olmalı ve diğer parmaklar hafifçe bükülmüş olduğu halde uçları kundağın üzerinde uzatılmış bulunmalı.

Tenbiye – Martini Hanry tüfengi ile müselleh bulunan alaylar tüfengin usûl-ü isti'mâl i ve doldurup ateş etmesi için icrâ' edecekleri talimleri mavzer tüfengi hakkında buracıkta beyan olunan usûllere tabiyet edecekler ve martini tüfenglerinden tatbik olunamayıp tadili icap eden hususat için piyade talimnamesinin martini Hanry tüfenklerinin usûl-i isti'mâl i bahsine müracaat etmeleri ihtar olunur.

41 - Kumanda: Hazır – Dur !

Sağ el ile sol elin yardımını olmaksızın tüfengi luzumu kadar yukarıya doğru fırlatıp alt bilezik ile nişangâhın arasından yine sağ el ile kavranmalı ve namlunun ağzı ileriye gelmek üzere tüfengi mail bir vaziyette tutmalı.

42 - Kumanda: Tüfengi Kolluk İçine – Yatır !

İş bu kumanda da ağzı omuzun hizasına kadar kalkacak vecihle sağ el ile tüfenk kaldırılır. Ve sol el ile fişenk hazinesi tabanının üst tarafından kavranır. Ba'de sağ el ile baş parmak fişenk zarfı /32/ tabanının altına gelecek ve şahadet parmak korkuluk köprüsünün içine ve diğer üç parmak dahi emniyet tetiği takmak rampası altına vaz olunacak vecihle kavranır. Sol el ise sol yana tekrar naklolunur ve bu anda

tüfenk sağ kolunun içine sağ el ve vasıtasıyla yatırılarak yassılığına göğsün üzerine bastırılır.

Tüfenk Kolun İçinde Yatmış Durur İken Rahat Dur

43 - B Kumanda: Rahat Dur

İşbu kumandada tüfenk sağ el ile doğrultulup ve namlu amud olmak üzere sağ yana nakl olunub omuza dayatılır. Ve sol el ile dahi takriben koltuğun hizasında olmak üzere namlu kavranır. Ba'de sağ el ile sol elinin altından ve yakınından tutulup dipçik ayağın yanına gelmek üzere yere vaz olunur.

C - Tüfenk Kolun İçinde Yatmış Durur İken Kumanda: Hazır – Dur. /33/

Mezkûr kumandada sağ el ile tüfenk doğrultulur. Ve sol el ile takriben dip bileziğin hizasından tutulur. Ba'de sağ el ile tutulan mahal terk edilerek bilezik ile nişangâh arasından yeniden tutulur. Ve namlunun ağzı ileri gelmek üzere sağ yana mail bir vaziyet de olmak üzere indirilir ve sol el yan tarafa saliverilir.

44 - Kumanda: Tüfenk Arkaya !

Mezkûr kumandada tüfenğin kayışı gerilmemiş bulunacağından sağ el ile tüfenğin ağzı yukarıya ve sola mail bulunmak üzere yukarıya kaldırılıp tüfenk ile kayış arasından baş ve kol geçirilip dipçik geriye savrulur.

45 Tüfenk ile müselleh olan yaya nöbetçiler kaideten tüfenği kolun içinde yatırarak tutarlar. Tüfenk koltuğun altında dahi tutulabilip o halde ağzı aşağıya müteveccih bulunmalı. Tüfenk elinde nöbet bekleyen bir nöbetçi resm-i tazimi ifa etmek için tüfenği kolun içine yatırır. Yürüyüşlerde ve ta'lim-hâne tüfenk ya arkada veyahut kolun /34/ içinde taşınır. Eğer “ manevra adım ” yürüyüşüne geçilirse ağzı yukarıya gelmek üzere tüfenk sağ omuzun üstüne kayışıyla ta'lik olunarak veyahut koltuğun altına alınarak taşınır.

46 - Kumanda: Silah Doldurmağa Hazır Ol!

İşbu kumandada nefer tūfenği sol ele teslim etmek üzere kaldırıp o anda bir yarım sağ hareket icrâ' eder. Ve der-akib sol el ile mekanizma kovanının ilerisinden baş parmak kundak boyunca uzatılmış olmak ve namlunun ağzı yukarıya ve ileriye mail bulunmak üzere tūfenği kavrar.

Sağ el dahi fişenklığın düğmesini çözüp ve ileriye alıp fişekliği açar kumanda: Doldur!

Bu kumandada nefer başını mekanizmanın kapağına doğru çevirip sağ elinin baş ve şahadet parmaklarıyla manivela düğmesinden tutar ve sürgüyü sola çevirip şiddetle geriye çeker. Ba'de sağ elin baş ve şahadet parmaklarıyla fişenk ile memlu fişenk bağlarından birini bağdan tutup çıkarır ve mekanizma kovanının yarığı üstüne getirüp /35/ ve hafifçe geriye mail olmak mezkûr yarığa vaz edip baş parmağı dahi en üstünde bulunan fişenk zarfının (barutun bulunduğu mahalinin) ortası üstüne koyar. Ve fişenkleri bağından sıyırıp yatağına yerleştinceye kadar baş parmak ile basar. Ba'de sağ el ile manivelayı kapağı açıkta olduğu gibi tekrar tutar kapak takımını namluya doğru şiddetle ileriye iter ve bir hareketle sürgüyü sağa çevirir. Ba'de sağ el ile baş parmak birinci boğumu emniyet tetiği kanadının altında ve şahadet parmağın ikinci boğumu üstünde bulmak üzere tutup sağa doğru çevirir. Sonra nefer bir yarım sol edip rahat duruş vaziyetini ahz ider.

47 - Neferâta ikide birde silah doldurmak ve silah boşaltmak hareketlerini pek ziyade bir dikkatle icrâ' ettirilmelidir ki kâffe-i neferât bu harekâtı emniyet-i kâmile ile ve tamamen ve gece esnasında gündüz gibi ve her bir vaziyet de (ayakta, diz üstünde ve yere yatmış iken) icrâ' edebilsin.

Sürgü takımının açılması ve kapanması hareketleriyle /36/ emniyet tetiği mekanizmasının hareketleri daima boş fişenk isti'mâl edilerek icrâ' olunmalıdır. Eğer boş fişenk (yahut talim fişengi) yoksa açıp kapama hareketlerini yapmayıp takliden yanı açıp kapıyormuş gibi gösteriş ile iktifâ' etmelidir.

Yere düşmüş olan boş fişenkleri ve yahut talim fişenklerini tekrar isti'mâl etmezden evvel gayet dikkatli olarak silmelidir.

48- Kumanda

Silah Davran – Sabit nişangâh (ve yahut küçük levha !ve yahut nişangâh dört yüz elli! İla ahiri)

Nişan - Al !

Ateş !

Doldur !

“ Silah davran” kumandasında nefer bir yarım sağ hareketi icrâ’ eder ve sağ ayağını hiza hattı üzerinde yarım hatve sağa doğru vaz eder ve baldırların /37/ hafifçe çekilip toplanmasıyla dizlerini gerer. Vücutun kısmı âlâsını dahi ileriye meyillendirmeksizin iki kalçalar üzerinde tabi bir halde tabi bir halde bulundurur vücutun ağırlığı dahi iki ayaklar üzerine müsavatan tahmîl eder.

Ve boyunu iyice omuzlardan tefrîk edilmiş bulunan hedefe serbestçe atf-ı nazar etmek mümkün olacak derecede dahi başını sola çevirir. Ve tüfengi 42. maddede beyan olunduğu üzere göğsünün sağ yanına götürür.

Sağ eliyle emniyet tetiği kanadını tutup sola döndürür.

“Küçül Levha Nişangâh veya Nişangâh 450 !”

Kumandasında nefer sağ eliyle küçük levhayı veyahut büyük levhayı kaldırır. Daha yüksek olan kerte yarı yola kadar kaldırılır ve sağ elin baş ve şahadet parmakları ile sürgünün iki tarafından tutulur. Ve sol el ile tüfenk kaldırılıp yüzün yanına doğru yaklaştırılır. Ve sağ el ile nişangâh sürgüsünü ihbâr olunan kerteye Mahsus çizgiye sürüp tatbik ettikten /38/ sonra nişangâh levhasını büsbütün doğrultur. Ba’de şahadet parmak korkuluk köprüsünün dış yanına doğru uzatılarak tüfenk çekilmesi esnasında mezkûr parmağın birinci boğumu ateş etmek için tetik üzerine konulması mümkün olacak surette sağ el ile kabzedilen kavranır bu halde diğer parmaklar bitişik olarak kuvvetle ve müsavat üzere kabzenin altında ve baş

parmak dahi üstünde bulunarak ve yine baş parmak orta parmağın birinci parmağın boğumuna karşı gelerek kavranmış olmalı.

Sağ avuç dahi bileğe kadar kabzeye yapışmış olmalı. Kol dahi dipçikle dış yanına hafifçe bitleştirilmiş bulunmalı.

İş bu davran vaziyetinde iken: (Nişan - al!) kumandasında tüfenk iki el ile kaldırılıp dipçik kolun altına çarpmamak için kifayet miktarı ileriye dahi getirülüp kuvvetli olarak iki elin ve hususiyetle sağ elin ayasıyla omuzun üstüne dayandırılır bu halde sağ dirsek terkiben omuz ile bir hizada bulundurulup dipçik yaka ile omuzun etli mahali arasında hâsıl olan /39/ dipçik omuzun köprücük kemiğine veyahut kolun etli mahaline istinâd ettirmek büyük bir hatadır. Tüfenk yukarıya kaldırılarak geriye çekildiği esnada hafifçe nefes alınır tetik çekileceği esnada nefes kesilmelidir.

Tüfengi omuza istinâd ettirdikten sonra sağ eli gevşetmek veyahut yerini değiştirmek caiz değildir.

Sol el ile dahi baş parmak kundak boyunca uzatılmış ve diğer parmaklar hafif surette bükülmüş olduğu halde tüfengi terkiben nişangâhın altından ve hizasından kavramak icap eder. Kolları uzun olan neferât sol ellerini nişangâhın biraz ilerisinden ve kolları kısa olan neferât biraz gerisinden tutmaları caizdir. Sol dirsek lüzumundan ziyade ne sağa ve nede sola alınmayıp tabii bir vaziyette tutulmalı ve vücudun kalçalar üzerinde döndürmemek ve bel kemiğini kamburlaştırmamak üzere sol kol tüfengi hedefe tevciye edilmelidir.

Nefer tüfengin omzuna çeker çekmez sağ elin şahadet parmağıyla tetiği çekip istinâd noktasına getürmeli ve sol /40/ gözünü kapayarak nişangâhın ufuki bir vaziyette olduğunu muayene ettikten sonra der - akib tüfengi takribi olarak nişan alınacak noktaya tevciye eder. Tüfenk ağzı hedefe tevciye olunarak artık hareket etmediği görüldükte “Ateş” kumandası verilir.

49 – Kumanda : “Ateş!”

Mezkûr kumanda kısa ve keskin bir sadâ ile îrâd olunur. “ Nişan Al” ile “Ateş” kumandaları beyninde terk olunacak fasıla nişan al vaziyetinin nevine ve hedefin mesafesine göre ----- idüb her halde hat nişan usûl nişan alınacak noktaya tatbik olununcaya kadar beklemek iktiza ider. Nefer tetiği çektiği esnada hat nişanı hedefe tatbik etmeğe devam eder.

Ve ateş ettikten sonra vaziyetini bozmaksızın nişan vaziyetinde kalır. Tetiği çekmek için şahadet parmağın birinci boğumu tetiğe yapıştırılıp tetik dahi istinâd noktasına getirildükten sonra hat nişanı nişan noktasına tatbik edinceye kadar bilâ-intikal şahadet parmağı birinci /41/ ve ikinci boğumları bükülü durur.

Ve nişan noktasına tatbik edilmesiyle beraber tetik çekilir. Şahadet parmak büküldüğü esnada sağ el kabzayı kavice kavramış bulunmalıdır.

“Doldur!” kumandasında nefer tetiği nişan vaziyetinden göğsünün sağ yanına yani silah doldurmak vaziyetine indirir ve ayaklarının vaziyetini asla değiştirmez ba’de silahı doldurur ise de emniyet tetiği kanadını sağa çevirmez.

Eğer fişenk hazinesi daha boşalmamış ise kapak sürgüsünü şiddetle geriye çekerek ve tekrar kapak takımını kapayarak doldurmak hareketi icrâ’ olunur. Eğer hazine boş ise 42. maddede beyan olunduğu üzere doldurulur.

50 – Kumanda: Geri - Al

Tüfenk nişan vaziyetinde iken “Geri” lafzının îrâd ette nefer şahadet parmağını tekrar tetikten çekip dış yanına doğru uzatır “Al” kumandasında iki elinin îânesi ile filintayı göğsünün sağ yanına yani silah /42/ doldurmak vaziyetinde tekrar nakl eder.

51 – Ateş kesmek için işbu :

“ Silah Kapa ! ” kumandası îrâd olunur. Mezkûr kumandada nefer şahadet parmağını korkuluktan çeker ba’de eğer küçük levha ile veyahut 450 metre nişangâh ile ateş icrâ’ idülürse sağ el ile nişangâh levhası yatırılır. Ve eğer daha uzak mesafeye

ateş icrâ' olunursa evvela nişangâh sürgüsü en aşağıki mahaline indirilip yine sağ el ile emniyet tetiğinin kanadı dahi sağa döndürülür.

Mezkûr hareketin akıbetinde rahat veyahut hazır durdurmak iş bu “Rahat - Dur” veyahut “Hazır – Dur” kumandası verilir.

O halde nefer bir yarım sol edip sağ ayağını sol ayağının yanına getirür ve tüfenk ile kumandaya göre ya rahat durur veyahut hazır durur. /43/

52 – Kumanda Silah Boşalt

Mezkûr kumandada nefer derakip 46. maddede beyan olunan vaziyeti ahzeder.

Ve silahı istediği gibi boşaltır. Şöyle ki : Evvelen emniyet tetiği kanadını sağdan sola çevirip ba'de manivelayı dahi sağdan sola çevirip kapak takımını yavaş yavaş çekerek geriye doğru kaydırırken hareket tamam olmaksızın manivelanın kolunu bırakıp sağ elinin baş ve şahadet parmaklarıyla çıkan fişengi alır ve o anda kapak takımının büsbütün geriye dayanıp fişengin çıkmasını teshil için tüfengin ağzını sol eliyle bir miktar yukarıya kaldırır. Ve fişengi palaskaya koyduktan sonra kapak takımını tekrar ileriye sürüp ve sağa çevirip kapar. Ev bu suretle sürgüyü açıp kapayarak zarf derininde bulunan fişenkleri çıkarıp tüfengi boşaltır. Ve nihayet fişengi aldıktan sonra zarf derininde bulunan kaşığı içeriye bastırmaksızın kapak takımını ileriye sürmek mümkün olamayacağından sol elin baş parmağıyla kaşığı zarfın içine iterek ve sağ el ile kapak kolunu /44/ evvelen yavaş yavaş ileriye sürerek ve sol elinin baş parmağını çektikten sonra şiddetle sürüp çevirerek kapağı kapar. Ve tetiği çekip iğneyi düşürdükten sonra rahat vaziyetini alır.

Yaya Takım Talimi

53 – Münferiden icrâ' olunan talim kifayet miktarı terakki ettiği gibi acemi neferât birleştirilip bir sıra teşkil ve daha sonra iki sıra ve müteaddid kısımlarla müteşekkil takım teşkil idülür.

Takımın birinci sırasını cenahlarında birer çavuş vaz olunur. Birinci sıranın kâffe-i efrâdının her biri sayılır. Eğer birinci sırada bulunan bir askerin arkasında ve ikinci sırada bulunan mahal iştigal olunmuş ise o diziyeye “dolu dizi” tesmiye olunur.

Cenah çavuşlarının arkası daima boş kalır. Sağ /45/ cenah çavuşu birinci diziyeyi teşkil eder. Ve en uzun neferlerden ikisi ikinci diziyeyi ve onlardan sonra boyca uzun olan iki nefer dahi üçüncü diziyeyi ilâ âhire teşkil ederler. Her dizide daha uzun olan nefer birinci sıraya vaz olunur ---- iş bu kaideden ayrılmaya müsaade olunur. Takım talimi atide bölük talimi hakkında beyan olunan usûllere itibaren icrâ’ olunur. Yalnız kumandalarda bölük lafzı yerine “takım” kullanılır.

Yaya Bölük Talimi

Bölüğün Takım ve Kısımlara Taksimi

54 – Bölük iki bölük iki sıra üzere tertip (birinci ve ikinci sıra) ve dört takımla taksim olunur. Takımlarda bulunacak dizi adedi birbirine müsâvî olmalıdır.

Eğer cenah çavuşları dahil olduğu halde dizi adedi 12’den az olmamak şartıyla takımları teşkil etmek mümkün olmadığı halde takımların adedi tenkis olunur. /46/

Bölük teşkil aslında takımlar sağ cenahtan bed ile sola doğru birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü takım diye yâd olunurlar. Takımlar ile sıralar teşkil aslında almış oldukları numaraları daima muhafaza ederler.

55 – Her takım mümkün olduğu kadar bir mülâzım tarafından kumanda olur. Eğer takımların adedinden ziyade zâbit mevcut ise zâbit mûmâ-ileyh sıra zâbiti olur. Zâbitânı takımlara tevzi etmek keyfiyeti yüzbaşının (Bölük Kumandanının) rapta bırağılır. Eğer zâbitlerin adedi noksan ise çavuşlardan noksan olan zâbitlerin yerine takım kumandanı temin olunur. Eğer takım zâbiti muvakkat bir zaman için takımın kumandasını terke mecbur olursa o takımın sağ cenah çavuşu bir emir mahsus beklemeksizin merkum zâbitin yerine geçer ve merkum çavuşun yerine dahi sağ cenah sıra çavuşu geçer.

56 – Her takım sağ ve sol cenahlarında birer çavuş ve en az olmak üzere bir sıra çavuşu bulunmalı. Sıra çavuşları takımın sağ cenah veyahut sol cenahında bulunduğu nazaran sağ cenah veyahut sol cenah sıra çavuşu /47/ tesmiye olunur. Sıra çavuşları kendi yanlarında bulunan neferlerle hiza ve beraberliği muhafaza edip birinci sırada ve kendi önlerinde bulunan neferler dahi kendi dizi başları olur.

Bölük teşkil aslisinde daima sağ cenah sıra çavuşları mevcut olmalıdır. Eğer çavuşlar kifayet etmezse onbaşılarla noksan ikmal olunur.

57 – Teşkili aslide kaideten her takımda iki boş dizi bulunur ki bunlarda cenah çavuşlarının teşkil ettiği dizilerdir. Takımlarda dizilerin adedini müsâvî kılmak için teşkili aslide böyle iki dizi daha boş bırakılır. Böyle bir halde evvelen sol cenahta sonra sağ cenahta boş dizi bırakılır.

58 – Her takım dört dizinden mürekkeb kısımlara taksim olunur. Bunlar her takım içinde sağdan sola doğru numara alırlar ve aldıkları numaraları muhafaza ederler her kısımda diziler birden dörde kadar numara alırlar. Takımın mevcuduna nazaran nihayet kısmın mevcudu /48/ üç, veya iki, veyahut bir dizi olabilir.

İkinci sırada bulunan efrâdın kısmı içindeki numaraları kendi dizi başlarının numaralarının aynıdır.

Yüzbaşı'nın (Bölük Kumandanının) ve Takım Zâbitlerinin ve Yüzbaşı Vekilinin ve Başçavuş'un Mahalleri

59 – Bölük kumandanı saf harb nizamında umumiyetle bölüğün merkezi ilerisinde ve otuz hatve badında bulunur. Eğer bölük kol nizamında ise saf harb nizamına geçmek istediği yanı cihetinde ve kolun ortasından otuz hatve uzakta vaz olunur. Kumanda ettiği vakit eğer icâb ederse bölüğe yüz çevirir.

60 – Takım zâbitleri kendi takımlarının merkezi (*) ilerisinde ve bir hatve badında vaz olunurlar yol kollarında takım zâbitleri kendi takımlarının baş tarafı yanında ve bölük cebhesi tarafında bulunurlar.

* Eğer dizilerin adedi çift ise merkezin solunda bulunan dizinin ilerisinde /49/

61 – Yüzbaşı vekili ile Başçavuş saf harb nizamında bölüğün gerisinde ve bir hatve badında ve takımla kol nizamında cebhenin muhalifi tarafında ve kolun yanında ve yine bir hatve mesafede ve yol kolunda kolun gerisinde vaz olunurlar eğer Başçavuş yalnız olarak sıra zâbiti bulunuyorsa saf harb nizamında bölüğün merkezi gerisinde eğer Yüzbaşı vekili dahi varsa mûmâ-ileyh ikinci takım sağ cenahı gerisinde ve Başçavuş dahi dördüncü takımın sağ cenahı gerisinde ve yukarıda beyan olunduğu üzere bir hatve uzakta vaz olunur.

Bu dizinler bölük talim icrâ' eylediği esnada bölükten ayrılırlar. Yürüyüş esnasında baştaki kısmın altı hatve ilerisinde vaz olurlar. Bölük emini bölüğün ikinci sırasının soluna vaz olunur.

Saf Harb Nizamının Tarifi

62 – Takımlar aralıksız yek-dîğerinin hizasında vaz olunur. Birinci hatta takım zâbitleri dururlar ve birbirlerinden /50/ - /51/ Bir takım cebhesi kadar uzak dururlar ve yek-dîğeri üzerine hizaya gelirler birinci sıra takım zâbitleri hattına mevâzı' ve bir hatve uzak olmak üzere vaz olunur. İkinci sıra dahi birinci sıraya mevâzı' ve bir hatve gerisinde (öndekinin arkasından arkadakinin göğsüne kadar müsaha olunur.) bulunur.

Takımla Kolluk Tarifi

63 – Takım yek-dîğerinin tamam arkasında ve çarh hareketini icrâ' edebilmeleri için icâb eden mesafede ve ikinci sıralar dahi birinci sıralardan bir hatve mesafede bulunurlar.

Yol Kolların Tarifi

64 – Dörderle kol nizamı

Kısımlar birbirinin arkasında ve aynı numara bulunan diziler bir hattı müstakim üzerinde ve kısımlar çarh edebilmeleri için yek-dîğerinden kifayet miktarı

mesafede bulunurlar. Eğer sağdan dörder olmuş ise her takımda kısımlar kendi numaraları sırasıyla ve soldan dörder olmuş iseler /52/ aksi tertibinde yek-dîgerini takip ederler eğer sol cenahta bulunan kısım tamam dört diziden ibaret değil ise kolu mümkün olduğu kadar kısaltmak hususu nazarı mütalaaya alınarak meskur kısmın tertibinde tadilat icrâ' olunursa da takım zâbitleri müstesna olmak üzere sıraların dört kişiden ziyade bulunması caiz olmadığı dahi hatırdan çıkarılmamalıdır. (Faraza son kısım sol cenah sıra çavuşu hesaba dahil olunduğu halde üç ve nihayet dört neferden ibaret ise kolu kısaltmak için ikinci sırada bulunanlar birinci sıranın hizasına ve saf harbe geçilecek tarafın muhalifine giderler.) takım zâbitleri cebhe tarafında kendi takımlarının başları yanında vaz olunurlar.

İkişerle Kol Nizamı

65 – Nısfı kısımlar birbirinin arkasına bir hatve mesafe ile vaz olup sağdan ikişer olmuş ise her kısımda 3 ve 4 numaralar 1 ve 2 numaraları ve soldan ikişer kolda dahi aksi vecihle takip ederler. /53/

Hiza ve Beraberlik

66 – Hiza ve beraberlik yol kol nizamlarında takım zâbitlerinin buldukları taraftan alınır. Takımın saf harb nizamında ve takımla kol nizamında merkez dizisinden ve eğer dizilerin adedi çift ise merkezin solunda olan diziden alınıp iş bu diziler dahi takım zâbitine nazaran tanzim olunurlar.

Bölük saf harb nizamında hiza istikamet takımından alınır.

Eğri yürüyüşlerde hiza eğrilik tarafından alınır. Eğer başka bir takım tayin olunmazsa istikamet takımı sağdan üçüncü takımdır (Eğer yalnız üç takım mevcut ise merkez takımı istikamet takımı olur.) çarh hareketlerinde beraberlik dahili ve hiza harici cenahtan alınır.

Kumanda: "Hizaya – Gel"

Eğer şu zikrolunan kumandadan ayrılmak lazım ise o halde “Hizaya – Gel” kumandasından evvel iş bu sağ /54/ (sola) bak ihbârı ilave olunur.

Rahat esnasında hiza ve beraberliğe haleb gelmiş ise neferât kendi kendilerine tashih ederler eğer bir nefer hiza hattı üzerinde icâbı ettiği vecihle vaz olunmuş bulunduğu ve başını hiza tarafına çevirdiği halde hiza tarafında bulunan gözüyle yalnız yanında bulunan neferi ve diğer gözüyle tekmili sıranın parıltısını görürse hiza tamamdır. Eğer her bir nefere ayrı ayrı hizaya gelmek usûlleri iyi talim olunur ve ayaklarını dış tarafa doğru tamam çevirmek ve ökçelerini bir hattı müstakim üzerinde vaz etmek hususların öğretilirse ve neferât dahi ayakların vaziyeti sahihe de bulunup bulunmadığını kendileri görüp hissedebilirlerse kendi kendilerine serian ve doğru ve sahih olarak hizaya gelebileceklerinden kat’a kumandanı her birilerini ayrı ayrı ihbâr ederek sık sık hizaya getürmeğe mecbur olmaz.

Berberlik dahi bu vecihle alınmalıdır ki nefer gerek kılınçla olsun ve gerekse kılınçsız bulunsun vaziyetine haleb getürmeksizin ve yanında bulunanı itmeksizin kendi dirseğiyle yanında /55/ bulunan neferin dirseğine hafifçe temas eder.

Yerinde Dönüşler İle Esliha İsti’ mâl

67 – Dönüşlerle esliha isti’ mâl i harekâtı bölük içinde hep birden ve beraberlikle icrâ’ olunur.

Eğer dönüş hareketlerini ve esliha isti’ mâl i harekâtını öğretmek için talim yapılıyorsa iptida iş bu “Münferid Dönüşler” veyahut “Esliha İsti’ mâl” ihbârları ita olunur. O halde zâbitân ve çavuşlar ne dönüşleri ve ne de esliha isti’ mâl i hareketlerini ircaa etmezler. Kılınç çekmekte ikinci sırada bulunanlar dizi başlarına çarpmamak için kılınçlarını ileri fırlatmayıp yukarıya doğru kaldırırılar.

Saf Harb Nizamında Yüz İleri ve Yüz Geri Yürümek

68 – Kumanda:

Bölük İleri – Marş!

Bölük – Dur! /56/

Kâffe-i efrâd hep birden ileriye doğru yürürler. İstikamet takımının zâbiti istikametini irade eder. Ve kendisi iş bu istikamet üzerinde muayyen bir noktaya doğru yürür ve hatvenin uzunluğu ile vezni muhafaza eder istikamet dizisi istikamet takımının zâbitini takip eder.

Hizayı tashih etmek için neferât istikamet takımı zâbitinin arkasında bulunan diziye (İstikamet Dizisi) bakmak için başlarını ara sıra çevirmelerine müsaade olunur ise de kaideten müsâvî uzunlukta hatve atmak ve dirseklerin dokunması vasıtasıyla hiza istihsal olunmalıdır.

Her hangi bir talim maksadı için hiza ve beraberlik cenahların birisi tarafından alınabilir o halde iş bu: Hiza beraberlik – sağdan (Soldan). Kumandası verilir. Meskur kumandanın hükmü başka bir îrâd olununcaya kadar baki kalır. Eğer bir nefer hiza hattının ilerisinde veya gerisinde ise veya az sıkışmış veyahut çok açılmış ise kendi yerine tekrar gelmesi için tedric ile hareket eder. /57/

69 – Kumanda:

Bölük Geri – Dur!

Bölük İleri – Marş!

Bölük – Dur!

Bölük A – lay!

Yüz geri yürümek hareketi altmış sekizinci madde de beyan olan usûl ve kavâid üzere icrâ' olup zâbitân ve çavuşlar yerlerini muhafaza ederler.

Eğri Yürüyüş

70 – Kumanda:

Yarım Sağa (Yarım Sola) – Marş!

Yarım sağa dönüş vaziyetinde her neferin sağ omuzu sağ yanında bulunan neferin takriben sol omuzu gerisinde bulunmalı ve yarım sola dönüş vaziyetinde ise aksi vecihle olmalı. Eski istikameti tekrar aldirmek için iş bu: İ – leri kumandası verilir. /58/

Çarh Hareketi

71 – Evvel ki istikamet kırk beş veya doksan derece tebdil edilmek iktida ettiğine nazaran ya yarım sağa (Yarım Sola) veyahut sağa (Sola) doğru çarh icrâ olunur.

(123. Madde ye müracaat)

Dışarı ve içeri çarhlar için kumanda:

Bölük Takımlar Yarım Sağa (Yarım Sola) veya Takımlar Sağa (sola) Çarh – Marş! Dur! Veyahut İ – leri!

Marş kumandasında eğer asker duruyorsa ileriye doğru hareket ettikten sonra ve eğer yürüyorsa derakib çarh hareketine bed eder. Takımın merkez neferi mesafe-i muayenesinde ve takım zâbitinin arkasında kalabilmek için, dahli cenahta bulunan çavuş yerinde mihver olmak üzere dönebilmek için, harici cenahta bulunan çavuş bulunduğu yere nazaran hatvenin muayyen olan uzunluğunu muhafaza ederek en büyük kavis-i dâireyi resm edebilmek için ve takımın bütün efrâdı beraberliği usûlü muayene üzere muhafaza etmeleri mümkün olması için /59/ takım zâbiti kumanda da ihbâr olunan hareket derecesine göre ve takımın önünde bulunduğu mahale nazaran dâire kavisini tanzim ve tersim etmeli ve hatvelerini dahi icâbı kadar kısaltmalıdır.

Cenah çavuşları atf-ı nazar etmeyip üstünden geçecekleri yere bakarlar.

Neferât-ı saire mihvare yakın buldukları nispette hatvelerini kısaltırlar. İkinci sıra neferât-ı çarh esnasında başlarını daima ileri doğru tutup kendi dizi başlarının izleri üzerinde yürürler. “İ – Leri” kumandasında kâffe-i efrat muayyen

olan uzun hatve ile yeni istikamete doğru ve kendi takım zâbitlerinin arkasında yürüyüp ve önlerine dahi bakarlar. Meskur “Leri” kumandası vakt-ı lazımlında yani çarhın tekmil olacağı anda verilmeli ki hareket arası kesilmeksizin ileri yürüyüşe muntazaman bed olunabilsin. /60/

Saf Harb Nizamından Yol Koluna Geçmek

72 – Saf harb nizamından cebhe küçültmek ile yol koluna (*) geçmek için iş bu:

Bölük Sağdan (Soldan) Dörder. (İkişer) – Marş. Kumandaları verilir.

* Münferiden sağa veyahut sola dönmekle ikişerle kol nizamı dahi yapılabilir silah iş bu kol umumiyet üzere yalnız kısa bir mesafe kat etmek için isti'mâl olduğundan nazarı dikkate alınacak teşkilattan madud değildir.

Meskur kumanda da birinci yahut nihayet kısım (Nısf-ı Kısım) önüne doğru yürümeye başlar. Diğer kısımlar (nısf-ı kısımlar) yerlerini müteakip yarım sağa (yarım sola) dönerek hareket ederler. Ve yerine birbirlerini müteakip kol başının istikametine dahil olunur.

Eğer kol başı kol nizamına girer girmez tebdîl-i istikamet etmesi icâb ederse yol koluna geçmek için îrâd olunan kumandadan iş bu: Kolbaşı Sağa (sola) ihbârı verilir. Eğer meskur ihbâr verilmiş bkz. açıklama* /61/

Verilmiş ise kol başı dört hatve ileriye doğru yürüdükten sonra ihbâr olunmuş olan tarafa tebdîl-i istikamet eder ve diğer kısımlar dahi aynı vecihle hareket ederek kolbaşını takip ederler.

73 – Saf Harb Nizamından Kısımların Çarhıyla Yol Koluna Geçmek İçin İş Bu: Bölük Dörtler Sağa “Sola” Çarh –

Marş! Kumandası verilir.

Meskur kumanda da her kısım birinci sıranın sağ (sol) cenahında bulunan neferi mihver olmak üzere anın etrafında çarh ederler. Ve çarh tekmil olunduğu gibi yeni istikamete doğru yürümeğe devam ederler. Eğer kolun başında bulunan kısmın çarh etmeyerek önüne doğru yürümesi icâb ederse çarh kumandasından evvel “Sağa Çarh (Sol Çarh) Kısmı Doğru İleri” ihbârı îrâd olunur.

Çarh esnasında takım zâbitleri kendi takımlarının başları yanına ve cebhe tarafına giderler /62/

Saf Harb Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

74 – Cebhe küçültmek ile

Kumanda: Bölük – Sağdan (soldan) Takımla Kol Olacak – Marş!

Marş kumandasında eğer bölük duruyorsa en evvel hareket edecek olan takımın zâbiti iş bu “İleri – Marş” kumandasını virür.

Diğer takımların zâbitleri (126. Madde ye müracaat) eğrilik hareketini icrâ etmek için müsait yer açıldığı gibi iş bu “Yarım Sağa (Yarım Sola) – Marş” kumandasını virürler. Eğer yürürken icra olunuyorsa evvela “Dur” kumandasıyla takımlarını durdururlar ba’de dururken takımla kola geçmek hareketinde olduğu gibi kumanda ederler.

75 – Takımların Çarh Hareketiyle:

Kumanda: Bölük – Takımlar Sağa (sola) Çarh – Marş! /63/ ve Dur veyahut İ – Leri

Meskur marş kumandasında takımlar birden bir çarhın dörtte birini 90 (derecelik) kavis icrâ ederler. Eğer takımla kolluk iş bu çarhtan mütevellit istikametten başka bir istikameti takip etmesi lazım ise takımla kola geçmek için verilen kumandadan evvel iş bu !

Sağ Çarh Takımı Doğru İleri! Veyahut – Sağ Cenah Takımı Yarım Sağa (Yarım Sola) Çarh! Veyahut Sağ Cenah Takımı Sağa Geri (Sola Geri) Çarh! Veyahut Sağ Cenah Takımı Falan Noktaya (Noktayı iraya ederek) Doğru! İhbar kumandaları verilir.

Dörderle Kol Nizamında Saf Harb Nizamına Geçmek

76 – Kısımların çarh hareketleriyle saf harbe geçmek

Kumanda:

Bölük Dörtler Sola (Sağa) Çarh Marş ve Dur veyahut İ – Leri. /64/

Marş kumandasında her bir kısım çarh hareketini icrâ' edip takım zâbitleri ve elli icrâ' saf harb nizamında kendilerine tahsis olunmuş olan mahallerine gider.

77 – Dörtlerin Eğrilik Hareketiyle Saf Harbe Geçmek

Kumanda: Bölük – Sağa İleri (Sola) Saf Harb Olacak – Marş! ve bölük yürürse kol başı dur

Meskur “Marş” kumandasında eğer kol duruyorsa başındaki kısım dört hatve ileri gider durur. Diğer kısımlar yarım sağa (yarım sola) dönerek kendi mahallerine giderler ve müteakiben kumandasız durup en evvel saf harbe giren cenah tarafından hiza ve beraberliği ahzettikten sonra doğru ileri bakarlar.

Dörderle Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

78 – Kumanda: /65/ Bölük – Sola İleri (sağa ileri) Takım Olacak! Marş ve eğer kol yürüyor ise Kol başları dur.

Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

79 – Takımların Çarh Hareketiyle:

Kumanda: Bölük – Takımlar Sağa (Sola) Çarh Marş! ve Dur! veyahut İ – Leri

Takımlar birden çarh hareketini icrâ' ederler

80 – Eğrilik Hareketiyle Saf Harbe Geçmek:

Kumanda: Bölük – Saf Harb Olacak veyahut (Sağa İleri Saf Harb Olacak) veya

(Sola İleri Saf Harb Olacak) – Marş

Eğer kol yürüyorsa baştaki takım kendi cebhesi boyu miktarı daha ileriye yürümeğe devam eder. Ve o halde mezkûr /66/ takımın zâbiti falan numero (takım- dur) kumandasını virir. Diğer takımların zâbitleri (125'inci maddeye müracaat) yarım sağa (yarım sola) marş-i-leri ve dur kumandalarını virirler.

Eğer kol duruyorsa başda bulunan takım kendi takım zâbitinin kumandasıyla bir takım cebhesi boyu ileri gider durur. Diğer takımlar dahi yürürken saf harbe geçişde hareket itdikleri vecihle icrâ'-yı hareke iderler.

Takımla Kolda Tebdîl-i İstikamet

81- Tebdîl-i istikamet hareketi kolbaşının bir çarh hareketi ile icrâ' olunur.

Kumanda: Kolbaşı sağa (sola), yarım sağa (yarım sola) çarh-marş veyahut kolbaşı falan noktaya doğru! (noktayı irâe iderek).

Takımlar takım zâbitleri kumanda virmeksizin başdaki takımın döndüğü noktaya müteâkiben geldikçe çarh hareketini icrâ' iderler. Takım zâbitleri tebdîl-i istikametde (çarhın dörtte biri için yani doksan derecelik çarh için) takımın /67/ cebhenin iki uzunluğunda bir kavis dâire üzerinde hareket iderek hatvelerini bir vecihle kısaltırlar ki harici cenahda bulunan çavuşlar 80 santimetre uzunluğunda hatve atabilsünler.

Döderle Kolda Tebdil-i İstikamet

82- Yürüyüş esnasında kolbaşının çarh hareketiyle istikamet tebdil olunur.

Kumanda: Kolbaşı sağa (sola) veyahut yarım sağa (yarım sola) çarh –marş veyahut kolbaşı falan noktaya doğru!

Kolun başında bulunan kısım derakib çarh hareketini icrâ' ider. Cenah dahli dahi çarh hareketini büsbütün serbest icrâ' olunabilsün için münasib bir kavis-i dâire üzerinde hareket ider. Diğer kısımlar dahi kumandasız ve müteakiben başındaki kısmın çarh itdiği yere geldikçe çarhı icrâ' iderler. /68/

Yaya Alay Talimi

83- Alaya yalnız yoklama merasimi ve resm-i geçit teşkilleri talim itdirilmeli ve yalnız bir yaya yoklama merasimini ve resm-i geçidin icrâ'sı zamanı takrib itdiği vakit mezkûr talimin icrâ'sıyla iktifâ' olunmalıdır.

Alayın kumandanı ya ihbâr ve icrâ' kumandanları îrâd idüb veyahut emirler virüb bölük kumandanları icâb iden harekâtı icrâ' itdirirler.

Daha ziyade tafsilat almak için dördüncü kısma müracaat oluna.

Yaya Cenge Dair Talimat ve Kavâid-i Umumiye

84- Acemi nefer talimnamesinin 40'inci maddesinden 52'inci maddesine kadar beyan olunan kâffe-i harekâtı kifayet miktarı öğrendikten sonra avcılıkta suret-i istihdamı hakkındaki talim ve terbiyesine bed olunur.

İşbu talimin teferruata girişmeden evvel avcı muharebesi hakkında bir fikir hâsıl itmek için eski neferâtdan müretteb bir küçük kıt'aya aruzalı arazi üzerinde kaba taslak olarak bazı avcı harekâtı icrâ' itdirilerek acemi neferâta gösterilir. Ba'de acemi neferât dahi talime iştirak itdirilerek muharebenin ahvâl-i adiyesinde tarz ve

müdafaa esnasında ne yolda davranmaları lazım geleceğini öğretilir. Avcının rahat ve serbest hareket itmesi elzem bir keyfiyet olmamağla mevzu ahz idildiği vakit kendisi için bir vaziyet intihâb idecek ki husus-ı mezkûru temin etmekle beraber kendüsü mümkün olduğu kadar setr ve muhafaza etmek şartıyla silahını müesser surette isti'mâl edebilsün. Tüfenk sağ tarafda ve istenilen bir vaziyetde tutulur. Avcıya hendek, çit, divar ve buna mümasil mevani aşmağı öğretmelidir.

85- Acemi nefere muhtelif nişan vaziyetleri -ayakda diz üstünde, yere yatarak- (piyade talimnamesine müracaat) öğretildikten sonra muhtelif arazi üzerinde mezkûr vaziyetleri tatbik ve isti'mâl etmek dahi öğretilür. Ağaçlardan, çitlerden, parmaklıklardan, divarlardan, hendeklerden, hafır ve imlâ' olmuş mahallerden istifade iderek /70/ ateşinin tesirini tezyid ve düşmaninkinden kendüsünü muhafaza itmesi hususları dahi öğretilür. Kezalik acemi nefere anlatılmalıdır ki bazı mevâni' düşmanın mermilerinden kendüsünü muhafaza itdiği halde diğer bazı mevani' dahi yalnız düşmanın nazarından setr ider.

Eğer acemi nefere düşmanlarının kendi siperlerinden nasıl istifade idüp anlar için ne kadar kıymetli oldukları bi'l-'amel gösterilürse yukarıda beyan olunan talimleri daha eyü anlamış olur. Düşmanın nazar ve ateşinden setr ve muhafaza olunmaklığa dair beyan olunan kâffe-i mülahazâtın ehemmiyeti ateşin müesser icrâ'sı nokta-i nazarından ikinci derecede kalır. Yukarıdan berü tarif olunan talimler ile birlikde piyade talimnamesinde beyan olunan kavide itibaan mesafe tahmin etmek nişangâhı kullanmak ve nişan tahtası üzerine ateş talimleri icrâ' etdirülür. Ateş talimi evvelen bahar nefere münferiden ve talim fişengi ile icrâ' itdirülür. Bir nişancının talim ve terbiyesi bir vecihle idare olunmalıdır ki muzafferiyetin ateşin süratle değil dikkat ve sükûnet /71/ üzere icrâ'sıyla istihsal idilebileceği öğretilmiş olunsun.

86 – Acemi neferât şimdiye kadar beyan olunan talimlerde münferiden biraz maharet hâsıl itdikten sonra terakkilerinin derecesine nazaran evvelen bir dizi sonra bir kısım ve nihayet takım teşkil olunur.

Kısım veya takıma kumandanlarının kumanda, ihbâr ve işaretleri vasıtasıyla hareket itmeği öğretmek için icâb iden talimler icrâ' itdirilür.

Nihayet yekdiğerine karşı iki kıt'a koyarak muharebe talimleri icrâ' itdirirlür.

/72/

Bölük Yaya Muharebesi (Taksim)

87 - Yaya cenkde tabiye-i cüz-i tamı bölük olup atide beyan olunduğu vecihle bir takım aksama taksim olunur.

Yaya cenk iden kısım (avcılar).

Yedek bargirler.

Muharebe teccessüs kolları

İcabı halinde atlu ihtiyat

12:8 avcı bir kıt'a (manga) teşkil ider. Avcı takımı ise kaideten 3:2 Avcı kıt'asından teşkil olunur.

Her bir avcı kıt'ası mahsusan ta'yîn olunan bir çavuş ve her bir avcı takımı dahi bir takım kumandanı tarafından kumanda olunur.

Takım kumandanları kendi takımlarının önüne ve kıt'a kumandanları dahi kendi takımlarının sağ taraflarına /73/ Vaz' olunurlar. Kıt'a kumandanı olmayan birkaç çavuş (Umumiyet üzere her takımdan birer dane) ileri yürüyüş esnasında avcı hattının arkasında avcılara nezaret itmek için kalur.

Arazî-i muhtelifе üzerinde icrâ' olunan harekât da çaresiz olarak kıt'aların yek-dîğerine karışacaklarından kıt'aların tertibâtı lâ-yetegayyer olamaz. İmdi kıta kumandalarının kumanda ve nezâreti yalnız kendi kıt'alarına hasr idilmelidir.

Müteaddîd avcı akımlarını bölüğün kumandanı kumanda eder. Veyahut yüz başı mûmâ-ileyh tarafından tayin olunan bir zâbit kumanda ider ki mûmâ-ileyhin yanında bir borizan bulunur.

88 – Eğer yaya cenk eden avcı kumandanlarının emniyeti mevani’ tabiyye ile veyahut diğer bir asker ile temîn olunmamış ise muharebe teccessüs kolları gönderilerek emniyet istihsal olunmalıdır.

Avcılar kapalı bir arazide ve düşman ateşinin tesiri altında hareket iitkleri halde cenahlarının emniyeti te’mîn için atlu muharebe teccessüs kolları gayri kafi olabilir. /74/ O halde yaya avcı aksamından iki ila üç neferden müretteb muharebe teccessüs kolları tayin olunur bunlar kısa mesafelere gidüb ahvâle nazaran gah müteharrik bulunarak gözedirler ve gah terassüd(?) postası gibi münasib bir noktada dururlar.

İşaretler Ve Borular

89 – Yaya cengi sevk ve idare iden zâbit kumandaları ve düdük işaretleri ve emirler ve işaretler kullanur. “At Bin” borusu avcılara tekrar ata binmelerine işarettir. İş bu boru işareti bölük kumandanının emriyle çalınmış ise ve yaya cengi dahi bî’z-zat sevk ve idare itmiyorsa meşkûr boru avcıların kendi bargirlerinin yanına avdet itmelerine işaret dir.

İş bu hareket herhalde yaya cengi sevk ve idare iden zâbitin kumandası virilmeksizin avcılar tarafından icrâ’ olunmaz.

“At Bin” borusu yaya cengi sevk ve idare iden zâbit tarafından çaldırılması muharebe maksadının hâsıl olduğu yedek bargirli takımlarına ihbâr itmek içündür ki /75/ iş bu boruda hayvanlar derâkib avcılara doğru sevk olunur.

Bir Avcı Hattının Teşkilatı

90 – Bir avcı hattı süratle ve fevka’l-âde bir intizâm bir intizâm ve sükunetle teşkîl olunmalıdır. Ava çıkacak olan kıt’a her vakt ihbâr olunmalıdır. Mesela: İkinci takım veya birinci, ikinci takımlar veyahut bölük ava çık! Girüde yanaşık nizamda bulunan kıt’a istinâdı teşkil eder.

“Ava Çık” kumandasında neferât başka bir kumanda beklemeksizin 41. Maddede olduğu gibi tüfenk ile hazır duruş vaziyetini alurlar.

91 – Eğer bir kıt’a dururken veyahut yürürken gerek yalnız bir kısmı ve gerekse tekmiil mevcudu cebhesi ilerüsüne doğru ava yaymak icâb iderse ava çıkacak olan kısım ihbâr ile tâyin olduktan sonra “Ava – Çık” kumandası virilür.

Eğer cebheye amud olan istikametten başka bir istikamete doğru ava yaymak icâb iderse “İstikamet Yel Değirmeni – Ava Çık!” kumandası virilür. /76/

Meskur kumandalarda merkez kumandaya göre ya önüne doğru gider veyahut ileri hatvelerini biraz kısaltarak ihbâr olunan istikamete doğru gider.

Diğer neferler hatvelerini uzaldarak yek-dîgerinden 1 ila 2 hatve aralık alacak vecihle yelpaze vari yayılırlar.

Ve ikinci sıra neferâtı dahi kendi dizi başlarının sol taraflarına geçerler. Daha ziyade aralık aldırılmak icâb iderse takım kumandanı anı ayrıca ihbâr itmeliidir.

Kafe-î avcılar “Dur” veyahut “Vaziyete” kumandasına değin veyahut bunu ima ider bir işaret virilünceye kadar yürümeğe devam iderler.

“Dur” kumandasında kafe-î avcılar durup ayakta kalırlar “Vaziyete” kumandasında veyahut bunu ima ider bir işaret virildikte avcı bayıra yatar veyahut diz çöker veyahut ayakta durur ve düşmanı daima görebilmek ve kendi ateşinin te’sirini te’min eylemek şartıyla kendüsünü setr ve muhafazaya dikkat ider.

92 – Eğer ilerülemeksizin ava yayılmak icâb iderse ava çıkacak olan kıt’a ihbâr olunduktan sonra /77/ İş bu “cebhe hattı” üzerinde “Ava Çık” kumandası virilür.

Meskur kumanda da merkez yerinde kalur ve diğer neferât dahi icâb iden aralıklarını alıncaya kadar sağa ve sola doğru açılırlar ve her bir nefer aralığı aldıkça durub yüz ilerü ider ve umumi hizaya dahil olur.

Bir Avcı Hattının Harekâtı

93 – Bir avcı hattının harekâtı âdi hatve çabukluğunda serbest ve uzun bir hatve ile icrâ' olunur.

Bazı hâlât-ı istisnaiye koşar adımla hareket itmek icâb iderse bunun için yalnız “Marş! Marş!” kumandası virilür. Avcı hattında bölük-manevra adım! Gibi ihbâr kumandaları virilmez.

Avcı hattının hareketleri takımca kâmilen veyahut kısmen ileri veya geri yürümekden veyahut cebheyi muhafaza itmek şartıyla eğri yürüyüşle (Yarım sağa yahut yarım sola dönüş ile) ihbâr olunan bir istikamete doğru gitmekden ve gayet /78/ küçük derecede tedbil-i istikamet itmekden ibareddir.

İleri veya geri yürümek için “marş” veyahud “geri dön – marş” veyahud “yarım sağa (yarım sola) – marş” kumandaları virilür. Gayet küçük derecede tedbil-i istikamet itmek için yeni istikamet noktası gösterilür.

Sağa veyahud sola dönüş ile icrâ' olunan yan yürüyüşlerden ictinab olunmalıdır. Hiza ile aralıkların tamamen muhafazasını palb itmeli.

Bir harekete başlamazdan evvel mavzer tüfenklerinde avcılar kumandasız emniyet tetiğinin kanadını sağa çevirerek kapayub nişangâhı dahi yatırır.

Münferid bulunan her bir nefer dahi tedbil-i mekan itmezden evvel keza emniyet tetiğinin kanadını daima kapamalıdır.

Takımla kıt'a kumandanları kendi takım ve kıt'alarının önlerine yani düşman tarafına vaz' olunub takım kumandanları kıt'a kumandanlarından daha ilerüde bulunmalıdır.

Avcı hattı mevzi' ahz eylediği gibi takım ve kıt'a /79/ kumandanları kendilerine aid vazifeyi daha eyü ifa idebilecekleri mahali ittihad İderler. Bununla beraber vazifelerini hüsn-i ifaya mani' olmayacak vecihler kendülerini setr ve muhafaza itmeye dahi dikkat iderler.

Avcı hattını kumanda iden zâbit dahi kendüsüne münasib bir yer ittihaz ider.

Sıçramalar İle İlerülemek

94 - Sıçramalar ile ilerülemek için sıçrayacak kıt'a tayin idüldükten sonra berüce ati kumanda virülür: Sıçrama için ayağa kalk – marş!

“Sıçrama için” ihbârında tayin olunan kıt'anın avcıları mavzer tüfenklerinde emniyet tetiği kanadını sağ çevirüb silahı kaparlar.

Ve eğer tüfengi doldurmakda iseler doldurduktan sonra ve nişangâhı yaturub ayağa kalkmağa hazırlanırlar.

Ve takım kumandanları ile kıt'a kumandanları cebhenin ilerüsüne çıkarlar.

“Ayağa kalk – marş! marş!” kumandasında avcılar çabuk ayağa kalkub süratle ileriye koşarlar ve yeni mevzi'ye /80/ vasıl olduğu gibi “vaziyete” kumandası virilür.

Sıçrama hareketinden kat' olunacak mesafenin dolu arazinin haline tabi' olub nadiren 100 hatveyi tecavüz ider.

Bir Avcı Hattının Ateşi

95 – Bir avcı hattı yalnız mevzi' almış dururken ateş ider.

96 – Her avcı seri an avcı hattı üzerinde müsaid bir yer bulmağa gayret itmelidir.

Ve avcı kendüsünü düşmanın ateşinden muhafaza itmekden ziyade kendi ateşinin tesirinin temine dikkat itmelidir.

Avcı neferâtı tuttukları mevzi'de öteye berüye gidüb gelmekden ictinab itmelidir.

Talimlerde böyle nişangâhların emr olunan kertelere göre kemal-i sıhhatle tamzin olmasına dikkat ve i'tina idilmelidir.

97 – Kumandalar:

Kumanda mümkün olduğu mertebe kısa olmak ve evvelen istikameti ba'de hedefi ve sonra nişangâhı ve nihayet ateşin nev'i yi beyan itmelidir. Hedefin tayininde kumandan yanlış /81/ anlaşılmasını mücib olacak bir noksaniyete meydan vermemelidir. Düman kıt'asının bizim avcı hattından geldiği vecihle iş'ar idülmesi iktiza ider. Mesela “dağdaki topa” dinilüb “bataryanın sol cenahdaki topa” denilmelidir. Kumandalar en uzak bulunan kıt'a kumandanları tarafından tekrar olunmalıdır.

Yaylım ateş “kumandalı ateş” icrâ' itdirmek icâb iderse hedef ve nişangâh işa olunduktan sonra “yaylım ateş için silah davran” kumandası virilür. Mesela :

Yarım sağa istikametinde – piyade kolu – nişangâh “900 veya 1000” – yaylım ateş için silah davran – nişan al – ateş – doldur -----.

Avcı ateşlerinde tüfeng ile müselleh bulunan ateş emri virildiği gibi başka kumanda beklemeksizin ateş iderler.

Mesela: ilerüde yatan avcılar üzerine – nişangâh /82/ 600 – avcı ateş.

98 – Ateş Kesmek

Kıt'a kumandanları tarafından tekrar olunan düdük işaretinde veyahut “ateş kes” kumandasında ateş kesülür.

Ateş kesdirildikten sonra tekrar ayn-ı hedef üzerine ateşe başlamak icâb iderse yalnız ateşe devam kumandası virilür.

Eğer ihtimal olunan iki korteden yalnız birini tebdîl ve diğerini muhafaza itmek icâb iderse ayruca ihbâr olunmalıdır. Mesela “bin metre sekiz yüz olacak” – ateşe devam.

Nişan noktası hedefin alt tarafıdır. Nişan noktasını değiştirmek için takım zâbiti eğer icâb iderse düdüğü çalib dikkati celb ittikten sonra iş bu “Başa nişan al” veyahut (hedefin altından bir veya iki karış aşağı nişan al)

99 – Ateşin idaresi /83/

Ateşli silahın tesirinden hüsn-ü suretle istifade idebilmek için kumandan mümkün olduğu kadar ziyade müddet ateşin idaresini kendi yed zabtında tutmalıdır.

Eğer takım mümkün olduğu mertebe toplu tutuluyor ve kendüsüne main bir kıt’a-i arazi gösterülür ve hemcivar bulunan takımlar yanında fark olunur suretde bir aralık bırakılırsa ateşin idaresi teshil idülür.

100 – Ateşin Enva’ı

Süratden ziyade saht endahtda ehemmiyet virmek kaide-i kat’iye dir.

Ateşin şiddeti muharebenin maksadına ve hedefin nev’ine ve mevcut cebhaneye nazaran ta’in olunur.

Eğer hava pusulu veya karanlık veya avcı hattının önü barut dumanıyla mestur ise ve ila ahiri gibi hâlâ gayr-i müsa’id ateşin şiddedi icâbına göre suret-i hususiyede tadil olunur.

Vasıta ve sath-ı vasati mesafelerde bulunan alçak olan hedefler üzerine ateş itmek icâb ettiği hükmolunduğu vakit yalnız yavaş yavaş ateş icrâ’ itmelidir. Küçük mesafelerde /84/ bulunan ve irtifâları yüksek olan ve kendülerini cüz’i müddet tarafında gösteren hedefler üzerine “şiddetli ateş” icrâ’ olunur.

Düşmanın avcı hattını takviye etmek için gönderdiği asker avcı hattına dahil olunurken veyahut hemcivar olan bir kıt’a-i askeriye sıçrama hareketini yapar iken himaye etmek için düşmanın avcı hattına şiddetli ateş icrâ’ olunur.

Yaylım ateş askeri elde bulundurmağa en elverişli ise de muharebenin top tüfenk gürültülerinden dolayı kumandalar yanaşık nizamda bulunan bir asker

tarafından tek güç işidildiği gibi dağınık nizamda bulunan asker tarafında ise nadiren işidildiğinden yaylım ateş yalnız muharebenin bedayetinde ve bi'z-zat düşmanın ateşini saht-ı tesirinde bulunmayan askere icrâ' itdirilmek ile iktifâ' idilmelidir.

Bir avcı hattı kaideten avcı ateşini ihtimal ider. Bu ateşde her nefer rahat ve sükünetle nişan alarak ateş itmek için dahi müsa'id vakti bekleyebileceğinden isabet ihtimali ziyade olur. /84/

Eğer takım zâbidi takım ateşini daha şiddetlendirmek veyahut daha yavaşlatacak ister ise ve avcılarının dikkatini celb etmek lüzumunu his iderse evvela düdük isti'mâl ider. Ba'de işbu:

“Yavaş ateş” veyahut “çabuk ateş” kumandalarını virür.

Şiddetli ateş kaideten yalnız sabit nişangâh veyahut küçük levha ile isti'mâl olunur.

101 – Ateşin İnzibatı

Ateşin inzibatı ateş esnasında virilen emirlerin tamamen icrâ' olunmak ve silahın hüsn-i isti'mâl i için tayin olunan ve i'ade tamamen ri'ayet idilmek ile hâsıl olur. Bundan başka neferât düşman ateşi altında düşmana ateşle mukabele itmek henüz icâb itmediği ve vakitde bile sükütünü muhafaza itmek ve dikkatle nişan almalarıyla beraber ateşin tesirini tezyid etmek için araziden hakkıyla istifade eylemek ve kumandanlarının sedalarına ve düşmanın harekâtına daima dikkat itmek ve hedef gözden gaib olduğu veyahud takım /86/ kumandanının düdük işareti işidildiği veyahut ateş kesmek için diğer bir suretle emir virildiği gibi ateş kesmek hususâtı dahi ateşin inzibatını muhafaza etmek için vasıta-i müstakiledir.

102 – Ateşin Te'sîrâtını Rasıd İtmek

Düşmanın ahvâl ve harekâtını test etmek ve nişangâh kertesini ile nişan noktasının doğru tayin olunub olunmadığını tedkik etmek veyahud ateşin tesirini

tezyid itmek için tashihat icrâ'sı lazım olduğu meydana çıkarmak için kurşunların mahal-i isabetlerini ale'd-devam dürbün vasıtasıyla rasd itmek muktezidir.

Eğer avcı hattında bulunan bir râsıd tarafından doğrudan doğruya rasd itmek mümkün olamadığı takdirde mümkün ise yan tarafa oldukça mestur bir mahale hususi râsıdlar çıkartmalıdır iş bu râsıdlar gördüklerini işarât-ı mukarrire ile veyahud bağırarak ile veyahud müterrasat (?) neferler vasıtasıyla ateş iden askere bildirirler.

Yanaşık Nizamda Ateş

103 – Askerin cebhesi mümkün olduğu kadar /87/ endaht istikametine umud olmalıdır. İmdi ibtidâî emirde icâb iden carh hareketi icrâ' idilmelidir. Takım kumandanı ateşi daha eyü idare edebilecek ve te'sîrâtı dahi müşahede eyleyebilecek bir noktada durur.

104 – Takım iki sıra üzere durur iken silah doldurmak için evvela virilecek “silah doldurmağa hazır ol” ihbârında ikinci sıra neferâtı sağa ileriye bir hatve atarak birinci sıraya yanaşurlar ve silah doldurmak hareketinin hitâmında yüz ileri itmek için yapılacak yarım sola hareketinden sonra tekrar mahal-i mahsusalarına iderler.

105 – Hedef ve nişangâh kertesini ihbâr olunduktan sonra irâd olunacak olan “yaylım ateş için silah davran” kumandasında birinci sıra neferâtı diz çökmek vaziyetini alurlar. Ve ikinci sıra neferâtı dahi yarım sağa dönerek ve ilerüye bir hatve atarak birinci sıraya yanaşub birinci sıranın aralıkları karşısına vaz' olunurlar. Ve her iki sıra neferâtın /88/ silah davranup emniyet tetiği kandumı sola çevirirler ba'de “nişan al ateş – doldur” kumandaları virilür.

106 – Ateşe nihayet virmek lazım geldiği vakit “silah kapa” ba'de “rahat dur” iş bu nihayet kumandada birinci sıra tekrar ayağa kalkar ve ikinci sıra dahi mahal-i mahsusalarına gider.

İstinâd Kıt'ası

107 – Eğer bir istinâd kıt'ası tayin olunmuş ise ateş hattını takviye etmek için icâbında istimâl olunur.

İş bu takviye hususu ya aralıkları doldurmak veyahud avcı hattını temdid etmekle vuku' bulur.

Kumanda: ayağa kalk – avcı hattını takviye et! Yahut ayağa kalk – avcı hattını sağa doğru (sola doğru) uzalt!

Aralıklara girmek ile takviye etmek çaresiz takımların karışmasını mucib olur. Avcı hattında bulunan takım ve kıt'a kumandanları takviye için avcı hattına gelen /89/ neferâta hedefi ve nişangâh kertesinin bağırarak ihbâr iderler. İstinâdın vaz' olunacağı îfa ideceği vazifeye nazaran tayin olunur. Mümkün olduğu kadar arazinin arızalarından istifade etmekle beraber avcı hattı üzerine düşmanın icrâ' eylediği ateşden istinâdı setr ve muhafaza etmeğe dikkat itmelidir.

Bununla beraber vazifesini vakf ve zamanıyla îfa idebilmek için istinâd avcı hattından ziyade uzaklaşmamalıdır.

Taarruzu bir muharebede avcı hattı ile istinâd arasında bulunan mesafe yavaş yavaş bir vecihle senkif olmalıdır ki istinâd icâb ettiği halde heman avcı hattına sokmak mümkün olsun

108 – Tertibat-ı düşmanın ateşi tesirine ve askeri düşmanın nazarından sevk etmek için mevcut olan setrelere nazaran tayin ve icrâ' olunur. İstinâd kıt'ası ya manevra adım ile veyahud cimnastik adımıyla hareket iderek avcı hattının harekâtına tabiyet ider.

Düşmanın ateşinin tesirini tahsis etmek ve istinâd kıt'asını düşmanın nazarından setrelemek için durulduğu ya yere yatırmalı veyahud diz çöktürülmelidir. Yere yatırmak vaziyeti /90/ alınacağı vakit birinci sıra bir hatve ileri gider.

Hücum

109 – her ne vakit avcı hattının hücum itmesi lazım gelirse ahvâle göre münasib bir mesafeye yaklaştıkda kumandanı iş bu:

Ayağa kalk! Hücum! Allah Allah kumandalarını virir. Mezkûr kumandalarda askerin kafesi “Allah, Allah” sadâlarını tekrar iderek ve tüfenklerini “41. Maddede” olduğu gibi hazır duruş vaziyetinde tutarak düşmanın üstüne atulurlar.

Vakit hazır talimlerinde hücumda ve Allah Allah sadâları “Dur” kumandasına kadar devam ider. Mezkûr dur kumandasında avcılar durup silah davranırlar. Eğer düşman çakılırsa daima ateş ile takib olunursa da her halde kumanda verilmedikçe ateş icrâ’ olunmamalıdır.

Toplamak Ve Ata Binmek

110 – Yayılmış olan bir avcı hattını toplamak için kumandanı iş bu:/91/
Toplanma!

Kumandasını virir. Mezkûr kumanda da avcılar serian takım zâbitinin arkasına ve evvelce buldukları yere düşünmeyerek gelişigüzel iki sıra üzere tertib olunub tüfenkle rahat duruş vaziyetini alurlar. Eğer yayılmış olan bir avcı hattını ata bindirmek icâb iderse yaya cengi kumanda ve idare iden zâbit iş bu:

Ayağa kalk! Geri dön – marş! veyahud marş! marş! ve at bin!

Kumandalarını virir.

Mezkûr kumandalarda her bir nefer kendi hayvanına doğru gider. Bargirine biner (at bin borusuyla bu borunun suret-i icrâ’sı için 89. Maddeye müracaat olunur). Eğer vakt var ise her vakt at bin kumandasından evvel iş bu: “silah boşalt” kumandasıyla silah boşaltılır.

Daha Büyük Cüz'i Tamların Yaya Cengi /92/

111 – daha büyük cüz'i tamların yaya cenginde dahi bölük tabiye cüz'i tamiyedir.

İKİNCİ KISIM:

----“Bargir Üstünde İcra Olunan Talim”----

Bazı Ta'bîrât-ı Müstemelenin Ta'rîfâtı

112 – Teşkilat-ı asliye de ve yoklama merasiminde ve resm-i geçitlerde takımlar bölük içinde ve bölükle alayda kendi numaraları sırasınca saf harbde sağdan sola doğru ve kol nizamında ileriden geriye doğru vaz' olunurlar.

Ahvâl-i saire de bölükler ve takımlar herkanı bir sıra ile olursa olsun birbirlerini takib idebilirler.

Cebhe tarafı – kıt'a kumandanının bulunduğu tarafa dinür.

Sağ cenah ile sol cenah ve sağ yan ile sol yan – tabirleri daima düşmanın istikametine nazaran tayin olunur. Mesela düşmana doğru hareketimizde sağ yan ve sol yan bulunan taraf efnâ-yı ric'atda “sol yan ve sol cenah” /93/ olmayup bi'l-akisine “sağ yan ve sağ cenah” namını muhafaza ider.

Sağ taraf ve sol taraf – tabiri yürüyüş kangı istikamete doğru icrâ' olunursa olunsun yürüyüş istikametine nazaran maindir.

Bir yan hücumu – düşmanın yanına icrâ' olunan bir hücumdur.

Bir tedafi – düşman taraftan icrâ' olunan bir yan hücumuna karşı koymak için inhaz olunan bir emniyet tertibine binüp.

Cenah dahili – bir kıt'a-i askeriye'nin diğeri bir kıt'a-i askeriye istinâd itdirmiş olduğu cenaha ve çarhlarda bir kıt'anın mahvari tarafında bulunan cenahına cenah dahili ve aks-i tarafda bulunan cenaha dahi “cenah harici” dinür.

Yol kollarıyla kademeli kollarda saf harbe geçilecek tarafa “iç taraf” ve mukabil tarafa dahi “dış taraf” tabir olunur.

Mesafe – kâffe-i ahvâlde amuken olan boşluklara dizüp.

Aralık – arazan olan boşluklara dinürki kıt'aların (münferid atluları) yekdiğerinden tefrîk ider. /94/

Mesafe önde bulunan bargirlerin kuyruğundan arkadan gelen bargirin başına kadar mesafe olunduğu gibi ayn-ı suretle önden giden kıt'anın sol sırasından arkadan gelen kıt'anın birinci sırasına kadar ölçülür.

Ahbâr ve İcra Kumandanlarıyla Bunların Yerine Kaim Olan İşaretler

113 – Harekâtın icrâ'sı için isti'mâl olunacak yürüyüşlerin ihbârı icrâ' kumandanlarından madud olub süvari manevralarında bir an bile zayi itmek caiz olmadığından bir hareketin icrâ'sında isti'mâl olunacak yürüyüşü iş'ar iden ihbâr kumandası ile marş kumandası arasına fasıla bırakmaksızın bir nefeste îrâd idilmelidir. İcra kumandaları berüce ati îrâd olunur:

Eğer hareket yürüyüş tebdîl idilmeksizin icrâ' olunursa veyahud kıt'a dururken adeta ile hareket itmesi icâb iderse yalnız “marş” kumandası virilür.

Eğer yürüyüş tebdîl iderek (gerek aşağı ve gerekse yukarı bir yürüyüşe geçerek) hareket icrâ' olunacak ise veyahud kıt'a dururken adeta'dan daha çabuk bir yürüyüşle /95/ hareket itmesi icâb iderse iş bu: süratli veya dört nal marş veyahud adeta marş veyahud hücum! Kumandaları virilür.

Eğer yürüyüşü muhafaza iderek süratini tezyid veya tenkis itmek icâb iderse uzalt! veyahud kısalt! Kumandaları virilür.

Eğer alay taliminde beyan olunan kâfe’i harekâta başka bir harekâtın icrâ’sı ahvâl-i icâb iderse faraza bölüklerin birlikde icrâ’ idecekleri harekâtda icrâ’ kumandalarından evvel “bölükler” veyahud “her bölükde” veyahud “her bölüğün kol başı” gibi ihbâr kumandaları virilür.

114 – kumanda ve borulardan başka olarak kıt’ayı sevk itmek için kıt’a kumandanı atiden beyan olunan işaretleri dahi isti’mâl ider ve icâb iderse işaretden evvel dikkati kendi üzerine celb itmek için düdüğünü çalar.

B – kumandasız ve boru işaretsiz kıt’anın kendüsini takib ideceğini anlatmak için kıt’a kumandanı kılıncını yukarıya kaldurub istikameti irade ider. /96/

Kumandanın bir işareti olmaksızın kıt’a ne yürüyüş ve nede yürüyüşün vezin ve kararını değiştirmez.

İşaretler yüzbaşılar dahil olduğu halde yüzbaşılara kadar olan muayyet kumandanları (bölük, takım ve kıt’a kumandanları) tarafından ya aynıyla tekrar olunur veyahud ahvâl-i icâb itdirirse işaretin yerine kaim olacak adi bir bağırma ile ıktifâ’ olunur.

C – Bir yürüyüş aşağıya geçirmek için selamlamak vaziyetinde olduğu gibi kılınc aşağıya indirilür. Durdurmak için kılınc birkaç def’a aşağı indirilüb kaldırıldıktan sonra tekrar aşağıya indirilib selamlamak vaziyetinde tutulur.

Kıt’a dururken kılıncın aşağıya indirilmesi askerin yere inmesine işaretdir.

Asker yere inmiş iken kılıncın bir kere yukarıya doğru kaldırılması askerin ata binmesine işaretdir.

D – Bir yürüyüş ziyadeye geçirmek için kılınc tekrar başın üstüne amuden kaldırılır.

R – Kıt’a bulunduğu teşkilden cebhesi bir derece /97/ daha geniş olan diğer bir teşkile geçilmek için mesela:

Yol kollarından takımla kol nizamına;

Takımla kol nizamından ictima' kolu nizamına ve ictima kolu nizamından hat kolu nizamından veyahud bed tamlı bölükle kol nizamından veya münferid olan bir bölükde takımla koldan saf harb nizamına geçmek için:

Kılınc ile başın üstünde efkan bir çarh yapılır. Eğer kumandanın elinde kılınc yoğusa işaretleri el ile yapar.

Boru İşaretleri

115 – Boru işaretlerinin notaları talimnamenin nihayetinde ilave olunmuştur.

Atideki boru işaretleri müfriz bulunan her bir kıt'anın kumandanı tarafından çaldırılabilüb başka bir kumanda beklenmeksizin kıt'a tarafından anlaşıldığı anda icrâ' olunur. Mezkûr borular şunlardır:

Adeta borusu!

Sürat borusu! /98/

Dörtнал borusu! (eğer dörtнал yürürken çaldurulursa dörtналın vezin ve kararı tezyid olunur)

Hücum borusu!

Dur borusu!

Yüz ileri borusu! (cebhe borusu)

Takib borusu! (hücum borusu)

Toplanma borusu!

Bölüklerin isimleri makamında olan boru "*" ve "ge!" işareti.

*Bölük ve alay ve fırkaların isimleri makamında olan boru işaretleri yekdiğerine benzememek şartı ile tayin olunmuş ve numaraları dahi talimnamenin nihayetine derc olunmuşdur.

Fırka ve alay ve bölüklerin isimleri makamında olan boru işaretlerinin çaldırılması mahza iş'ar idildikleri cüz'i tama veyahud anın aksamına – ati müteakib bir boru işareti virileceğini – ihbâr itmek içündür. Her ne vakit müfriz bulunan alaylar livadan ve ilâ âhire bölüklerin veyahud alayların isimleri makamında olan boru ve anların nihayetine ilave olunacak “gel” borusu vasıtasıyla çağırılacak olurlar ise – eğer dağılmış bulunurlar ise kendi kumandanlarının arkasına toplandıktan sonra – kumandanlarının kumandasıyla toplu olarak kısm-ı külliye sevk olunurlar. /99/ Uyluk üstüne mızrak al borusu (Çek – Kılınç!)

Mızrak ile rahat borusu (Koy – Kılınç!)

Yolun bir tarafını (Sol tarafını) mürûr ve ubura serbest bırakmak için “gel” borusu !

Yüz İleri Borusu: Atideki ahvâlde isti'mâl olunur:

B – Saf harb nizamında veyahut hat kolda veyahut ictima'kolu nizamında gerek yüz geri ve gerekse yüz ileri giderken bir çarh vasıtasıyla veya takımla geri çarh vasıtasıyla veya yan veyahut eğri yürüyüş vasıtasıyla istikamet-i asliyeden inhiraf idilmiş ise istikamet-i asliyeyi bi'tekrar addırmak için yüz ileri borusu çaldırılır. O halde yüz geri alarak hareket idiliyorsa takımla sola geri çarh ile ve ahvâl-i sairenin kafesinde ise istikamet-i asliyeden inhiraf idildiği vakit icrâ' olunan takımla çarhın aksisinin icrâ'sıyla cebhe idilür.

C – Yol kollarını veya takımla kolu yan tarafa doğru saf harb nizamına geçirmek için cebhe borusu /100/ çaldırılır. İş bu hareket ise matlub olan tarafa takımla veyahut kısımla çarh iderek icrâ' olunur.

D – Dar bir geçide yüz geri yürüyen bir yol koluna istikamet-i asliyeyi tekrar aldirmek için yüz ileri borusu çaldırılır.

Mezkûr boruda her bir nefer ayrı ayrı sola geri çarh itdikten sonra kıt'a kumandanlarının arkasına iki sıra üzere toplanurlar.

Şübheyi davet edecek ahvâlde yüz ileri borusu çaldırılmamalıdır.

Toplanma borusu: Mevcudu ne kadar olursa olsun ale'l-umum bir kıt'ayı kendi kumandanının arkasına gelişi güzel yani neferât ola ki sıra ve yerlerini düşünmeyerek ilk gelenler birinci sıraya ve sonra yetişenler ikinci sıraya vaz'olunmak üzere toplamak için isti'mâl olunur. /101/

116 – “At bin ve yere in” borularını müfriz bulunan geri bir kıt'a kumandanı tarafından çaldırılabilirse de her vakt “At bin ve yere in” kumandaları dahi virilmedikce mezkûr borular icrâ' olunmalıdır.

117 – Atide beyan olunacak boru işaretleri yalnız alay kumandanları ve daha büyük rütbede bulunan ümera'yı askeriye tarafından çaldırılıb (206. madde de müstesnası beyan olunmuşdur) bölük ve alay kumandanları tarafından anlaşıldığı gibi anlar tarafından virilecek kumandalarla icrâ' olunur:

Her bölükde saf harb teşkili!

Her alayda saf harb teşkili!

Bölükler çarh!

Hat kolu teşkili!

Takımla kol teşkili!

İctima' kolu teşkili!

Livanın ictima' hat nizamı teşkili!

Çift kol nizamı teşkili!

Her bölükte kolbaşı ve iş bu boruyu müteakib takımlar /102/

Sağa (Sola) veyahud takımların yarım sağa (yarım sola) borusu dahi ilave olunacaktır.

Takımlar sola geri çarh!

Takımlar sağa çarh!

Takımlar sola çarh!

Takımlar yarım sağa çarh!

Takımlar yarım sola çarh!

Kumandan paşalar tarafından çaldırılıb yalnız bölük kumandanları tarafından kumanda ile icrâ' idilecek boru işaretleri yalnız liva alay kumandanlarının borazanları tarafından tekrar olunur.

Kumadansız icrâ' olunacak olan boru işaretleri bölük kumandanlarının yanında bulunan borazanlar tarafından tekrar olunur.

Bölüklerin diğer borazanları yalnız hücum giderken çaldırılan borularla hücumu müteakib vuku' bulan karışmaya veya vuku' bulan takibe nihayet virmek için çaldırılan toplanma borularının kafesini birden tekrar iderler. "Fırka gel" borusu hiçbir vakit tekrar olunmaz. /103/

118 – Boru işaretleri muharebenin ahvâline ve diğer bir askerin yakınlığına nazaran tahdid olunur.

Diğer hatlarda bir yanlışlığa sebebiyet virilmesi muhtemel ise boru işaretleri isti'mâl itmek yasaktır.

Düşmanı ansızın basarak üzerine hücum itmek icâb itdiği vakt boru çaldırılmaz ve yüksek seda ile dahi kumanda verilmez.

İstikamet

119 – Bölük kumandanları ve hususiyle istikamet bölüğü ile başta bulunacak olan bölüğün kumandaları iş'ar olunan istikameti muhafaza itmek vazifeleridir.

İşbu vazifelerini virilen istikamete kendileri doğru yürüyerek ve istikamet takımının veyahut baştaki takımın kumandanına kumanda veya işaret adi bir bağırma ile ihbâr iderek ifa iderler. Mezkûr takım kumandanı dahi bölük kumandanının takib itdiği hat harekete nazaran kendüsünün bulunduğu mahalden takib ideceği hat-ı hareket arasında bulunması lazım gelen aralığı nazar-ı itibara alarak bir nokta-i istikamet intihâb ider. Ve işbu noktaya doğru /104/ gidebilmek için hat hareketini bir takımın mütevasıt noktalarıyla tahdid ider. Ve yürüyüşünün vezn ve kararını gayet dikkatli olarak muhafaza ider.

Yürüyüşler

120 – Talimlerde bir dakikada:

Adeta ile 125 hatve

Sûratli ile 300 hatve

Dört nal ile 300 hatve

Uzun dört nal ile takriben 700 hatve

Kat' idilmelidir.

Bir hatvenin uzunluğu 80 santimetredir.

Ahvâl icâb itdirirse kumanda virerek zıkr olunan sûratler tezyid veya tenkis idilebilir. Bölük kumandanı kendi bölüğünün yürüyüşünden mes'ul olub mümâ-ileyh vazifesini istikamet takımının zâbitine veyahud kolun başında bulunan takımın zâbitine icâb iden kumanda veya işareti virerek veyahut adi bir bağırma ile ihbâr iderek ifa ider. /105/

Berberlik ve Hiza

121 – Beraberlik dururken bargirler cebheye amud vaz' olunmuş buldukları halde üzengiden üzengiye alınur.

Yürürken dahi istikametın gayri mütehavvilve vezin ve kararın sabit olmasıyla beraberlik istihsal olunur.

Hiza dahi ayn-ı şartlara riayet iderek hem alunur ve hemde muhafaza olunur.

Bakarak hiza almak yalnız kumanda virildiği vakt vuku' bulur. Eğer hiza ve beraberlik gaib olursa tekrar yavaş yavaş alunmalıdır. Hiza daima beraberliğin bulunduğu taraftan alunur. (çarh hareketleri müstesnadır).

122 – Hiza ve beraberlik berüce ati alınur.

Yol kollarında takım zâbitinin bulunduğu taraftan takımın saf harb nizamında ve cebheleri takım cebhesiyle olan kol nizamlarında merkez dizisinden ve eğer dizilerin adedi çift ise merkezin solunda olan diziden iş bu dizi dahi takım kumandanı olan zâbitin dizi başı makamında tutar. Bölüğü saf harb nizamında takımlar istikamet takımı tarafından; /106/

Eğri yürüyüşlerde eğrilik tarafından;

Gerek ileri yürüyüşlerde ve gerekse yüz geri yürüyüşde olsun bölük sağ taraftan itibaren üçüncü takım bulunan takım tarafından;

Eğer bölüğün mevcudu üç takım ise ve kumanda ile başka bir takım tayin olunmamış ise ortada bulunan takım tarafından;

Alayda istikamet bölüğü dahi şu zikr olunan usûllere nazaran muayyendir.

Daha büyük cüz'i tamlarda bölük kumandanları istikameti ve yürüyüşü ve vezin ve kararı istikamet bölüğünden alurlar.

Çarhlarda beraberlik dahili cenahdan ve hiza dahi harici cenahdan alınur.

Tebdîl-i İstikametlerle Çarhlar

123 – Çarhlar evvelki istikametlerin 45 veya 90 veya 130 veyahud 180 derece miktarı tebdîl-i icâb itdiğine nazaran yarım sağa (yarım sola) ve sağa (sola) ve bir buçuk sağa (bir buçuk sola) ve sola geri (sağa geri) çarh namlarıyla yâd olunurlar.
/107/

Her kangı bir derecede olan bir zaviye ile dahi çarh hareketi icrâ' olunabilür. Bu sonraki çarh hareketi kumanda ile icrâ' olunmayub yeni istikamet ihbâr idilerek veya kumandan kendüsi yeni istikamete dahil olarak vehayud işaret virerek icrâ' olunub kol başının tebdîl-i istikametine mahsus bir nev' çarhdır. Bir kolun istikametini tebdîl etmek için icrâ' olunan kol başı çarhları ayn-ı mahalde ve kolun kâffe-i aksamı tarafından müteakiben icrâ' olunan çarhlardır.

124 – Tebdîl-i istikametler ve saf harb nizamında ve hat kolu ve ictima' kolu nizamlarında ve kolun başıyla icrâ' olunan çarhlar müteharrik mihver icrâ' olunub mihver tarafda bulunan çavuş yürüyerek bir küçük kavis dâire üzerinde hareket ider. Diğer çarhların kafesi sabit mihver ile icrâ' olunur.

Tebdîl-i istikametler çarhlar kaideten harici cenahda bulunan çavuş yürüyüşün vezin ve kararının değışdirmeyecek vecihle icrâ' olunur. Eğer vezin ve kararın tezyidi veyahud yürüyüşün /108/ tebdîl-i icâb iderse kumanda ile iş'ar idilmelidir.

Takımla sağa (sola) çarh ve takımla sağa geri (sola geri) çarh ve bölük kolbaşlarıyla ve alayın cebhesiyle icrâ' olunan çarh ve bölüğün saf harb nizamında icrâ' olunan çarhlar dururken veyahud adeta yürürken boru çaldıkda süratli ile icrâ' olunur.

Takım cebhesiyle icrâ' olunan çarhlarda takım zâbitinin ve saf harb nizamında bulunan bölüğün icrâ' itdiği çarhda istikamet takım zâbitinin ve alayın saf harb ve hat kolu ve ictima' kolu nizamlarıyla icrâ' olunan çarhlarda istikamet bölüğünün kat' idebilecekleri kavis dâire-i tahdid ve kendi yürüyüşlerini tanzim itmeleri için çarh ve yürüyüşlerinin tarif ve tayini hakkında vaz' olunan usûllere tevfikan hareket idilir. (*)

Diğer takım zâbitleri kâffe-i neferât mahurdan olan bedilerine göre kat' idecekleri kavis dâiresinin tolunutayın ve yürüyüşlerini tanzim iderek zikrolunan istikamet takımı zâbitinin ve istikamet bölüğünün harekâtına tevfikan hareket iderler

*: Takım zâbitleri takım cebhesiyle icrâ' olunan sağa (sola) ve sağa geri (sola geri) çarhlarda kendülerini takib iden merkez dizilerine kat' idecekleri kavis dâiresi tersim ve yürüyecekleri yürüyüşün süratini tayin iderler. /109/

Saf harb nizamından takımla sağa (sola) ve sağa geri (sola geri) çarhlarda ihbâr kumandasında ve boru işaretinde veya adi bir bağırma ile ilâ âhire virilen ihbârlarda heman ikinci sıra birinci sıranın bir hatve mesafesine yaklaşır. Kâffe-i çarhlarda ... ilâ âhiri ikinci sıra neferâtı kendi dizi başlarını takib itmekten sarf-ı nazar idüb sıkışmaksızın harici cenaha doğru yanaşurlar.

Her kangı bir çarh icrâ' olunub kıt'a yeni istikamete dahil olduğu anda kumandasız ve boru işaretsiz önüne doğru yürür; ayn-ı zamanda kolbaşının kumandanı veya baştaki takımın kumandanı veya istikamet takımının kumandanı veyahud istikamet bölüğünün kumandanı tebdîl-i istikamet hareketinin icrâ' olduğu yürüyüşün süratini ve vezin kararını ahz iderler. /110/

Cebhe Büyülmek ve Küçülmek

125 – Cebhe büyülmek - cebhe küçülmek harekâtı hep birden veyahud müteakiben icrâ' olunur.

Boru çalındıkda veya işaret virildikde kaideten iki tarafa doğru birden cebhe büyültülür; hareket kumandanlarıyla icrâ' olunduğu vakt dahi ol vecihle yani kaideten iki tarafa birden icrâ' olunursa da müstesna olarak eğer sağa ileri veyahud sola ileriye doğru cebhe büyültmek icâb iderse o halde pek eyü fark olunur suretde bir kumanda ile ihbâr itmelidir.

İki tarafa birden cebhe büyültmek hareketini icrâ' olunduğu vakt alayda başdaki bölüğü takib iden iki bölük ve bölükte baştaki takımı takib iden iki takım sağa ilerü ve diğerleri dahi sola ileriye doğru giderler.

Yalnız üç bölük (bölükte üç takım) var ise baştaki bölüğü (takımı) takib iden bölük (takım) sağa ileri ve diğeri dahi sola ileri gider. Cebhe büyültmek harekâtı dururken veya adeta yürürken süratli /111/ ile; ve süratli yürürken dörtnal ile; ve dörtnal yürürken vezin ve kararı değiştirmeksizin icrâ' olunur.

İş bu kaidelerden ayrılmak icâb itdiği vakt hareketin kumandasında veya borusunda yürüyüşler dahi iş'ar olunmalıdır.

Arkadan gelen kısımlar cebhe büyültmek hareketini icrâ' idüb baştakinin hizasına dahil oldukça mezkûr kısmın yürüyüşünü ahz iderler. Eğer cebhe büyültmek hareketi duruken icrâ' olunmuş ise başta bulunan kıt'a kendi cebhesine müsâvî – hareketin icrâ' olunduğu yürüyüşle – ileri gitdikden sonra durur. Eğer cebhe büyültmek hareketini yürürken yürüyüşü değiştirmeksizin icrâ' olunursa başdaki bulunan kıt'a evvelki yürüyüşünü muhafaza iderek yürür ve cebhesine müsâvî daha yürüdükden sonra yürüyüş aşağıya geçer ve eğer hareket adeta yürürken icrâ' olunmuş ise cabhesine müsâvî gitdikden sonra durur. Yürürken cebhe büyültmek hareketi bir yukarı yürüyüşle icrâ' olunursa kolun başındaki bulunan kıt'a yürüyüşünü muhafaza ider. /112/

Kolun başının şu beyan olunan kaidelerden ayrılması icâb itdiği vakt ayruca ihbâr olunmalıdır.

Vaz' olunmuş olan mezkûr kaidelerin hilafında olan kâffe-i ahvâlde madde 178 de ikişer kol nizamından dörderle kol nizamına geçmek hakkında beyan olunan kaide ittibaen icrâ'-yı hareket olunur.

126 – Cebhe küçültmek (çözölmek) – iş bu hareket hep birden veyahud müteakiben icrâ' olunur.

Kaideten boru çalındıkda merkezden cebhe küçötlöyöyor; kumanda ile dahi kaideten merkezden küçötlöyöyor. Eğer hareket sağdan veyahud soldan icrâ' itdirilecek ise o halde matlub olan cihet güzel anlaşılacak suretde ihbâr olunur.

Cebhe küçölmek hareketi merkezden icrâ' olunduğu vakt merkezde bulunan kıt'aların (takım veya bölöğün) gerösüne evvelen sağ yanlarında ba'de sol yanlarında bulunanlar geçerler.

Cebhe küçölmek hareketi dururken ve adeta yürürken süratli ile; ve süratli veyahut dört nal yürürken /113/ vezin ve kararı tebdöl itmeksizin icrâ' olunur. Şu beyan olunan kaidelerden ayrılmak icâb iderse yürüyüş kumanda da iş'ar olunmalıdır.

Ric'at hareketlerinde cebhe küçölmek hareketi süratli yürüyüşden ziyade bir yürüyüşle icrâ' olunmamalıdır.

Yol kol nizamında cebhe küçölmek hareketi ya sağ cenahdan veyahud sol cenahdan süratli yürüyüş ile icrâ' olunur. Eğer müstesna olarak yol kolunda cebhe küçölmek hareketi dört nal ile icrâ' olunması icâb iderse kumanda da veyahud boru işaretinde ayruca iş'ar olunmalıdır.

Cebhe küçölmek hareketi dururken icrâ' olunursa kolun başında bulunan kıt'adan (kısmıdan) başkaları evvela dururlar;

Yürürken icrâ' olunursa başdaki kıt'ayı (kısmı) takib iden kıt'alar (kısmılar) adetaya geçerler ve eğer adeta yürüyörlarsa bu yürüyüşü muhafaza iderler. İctima'

kolu nizamından yürürken takımla kol nizamına geçişde müstesna olmak üzere başda bulunacak olan bölüğü takib idecek olanlar dururlar. /114/

127 – Cenahları Geri Alarak Cebhe Küçültmek

Kumanda Cenahlar Geri!

Cenahları geri almak hareketi imtidadı az ve takımın cebhesinden tar olan geçidlerden takımla kol nizamında geçmeyi teshil ider. Kıt'a kumandanı kol icâbı kadar geçide yaklaştıkda kumandayı îrâd ider.

Mezkûr kumanda emniyet kıt'a kumandanları tarafından müteakiben tekrar olundukda takımların geçide sığışmayacak olan cenah dizileri gerüye kalub kendi takımlarının arkasına arkadan gelen takımın zâbitinin hizasına vaz' olunurlar. Mezkûr takım zâbiti dahi kolun mümkün olduğu mertebe uzamamasına dikkatle ana göre hareket ider.

Arazi müsaade itdiği gibi takım zâbitânı tarafından virilecek olan “cenahlar ileri” kumandasında gerüye kalan neferât sağa ve sola eğri yürüyüb evvelki yerlerine geçerler. /115/

BÖLÜK TALİMİ

Kavâid-i Umumiye

128 – Suret-i mükemmele de icrâ' olunan münferid nefer ve bargirin talim ve terbiyesi müctema'an icrâ' olunan talimlerin esası ve ruhudur. İşbu talim ve terbiyeye aid olan talimat-ı süvariâyâna mahsus silah talimnamesiyle manej talimnamesinde mevcuddur. İşbu talim ve terbiyenin ta'lîm-hâne meydanında ve manejlerde yapılacak talim ve terbiye ile tahdidi mazur olacağından arazi-i muhtelifte üzerinde münferid talim ve terbiye-yi ikmal için icâb iden talimler dahi yaptırılmalıdır.

129 – Münferid talim ve terbiyede atideki hususu olarak nazarı ehemmiyete alınmalıdır:

Adeta süratli ve manevra dörtlal yürüyüşlerinin vezin ve kararlarını tanzim (*) itmek;

Manevra dörtlal ve hücum yürüyüşlerini neferâta talim itdirmek;

*: Yürüyüşlerin vezin ve kararlarını tanzim itmek neferâtı talim ve terbiye itmek için ta'lim-hâne de mesafeler flamalarla veya sair vasıtalarla tayin ve tahdid olunur. /116/ neferâtı süratle mezkûr yürüyüşlere geçmeğe talim itdirmek;

Arazi- i muhtelifte üzerinde bargirlerini sevk ve idare itmek ve her nevi' mevani' aşmak hususlarında maharet hâsıl itdirmek;

Matlub olan bir istikameti çabuk almağa ve muhafaza itmeğe alışdırmak;

Bir hedef üzerine dürtmek talimleri ile mübareze talimi icrâ' itdirmek.

130 – İşbu talimler ilkbahar talim devrinde icrâ' itdirilmek ile ıktifâ' olunmayub bi'l-akis mümkün olduğu mertebe bütün sene yapıdırılmalıdır.

Atlı talimler münferiden talim ve terbiye büsbütün ikmal olununcaya kadar usûl-i tedriciyeye riayeten icrâ' itdirilmelidir. Müctema'an icrâ' olunan talimler dahi bargirlerin sahtına hâlel getürmeyecek vecihle yapıdırılmalıdır.

İşde ol suretle davranılırsa talim ve terbiyeden /117/ matlub olan netice-i hüsne hâsıl olur ve asker dahi harb itmeğe büsbütün iktidar kesb ider.

İstikameti muhafaza ve yürüyüşleri tanzim itmeğe mahsus olan talimlere seyrek ve yanaşık sıra ile ve kıt'a ve takım ile devam olunur.

Bölük talim ve terbiyesi hususu devirlere taksim idildiği vakt muharebeye muktedir asker yetiştirmeyi nazar-ı mutealaya almaldır.

131 – Yanaşık nizamda bulunan bir askerin kâffe-i harekâtı eyü icrâ' idebilmesü için en elzem olan şerait şunlardır: sıra içinde bargirlerin vaziyet-i matlube ile ve cebheye amud durmalarından ve ma'in olan istikamete dosdoğru ve

hiza ve beraberlik ve yürüyüş vezin ve kararını muhafaza iderek gitmelerinden ve iş'ar olunan yürüyüşle istikametini tebdil idilebilmesinden ibretidir.

Neferâtı düşmanın üzerine atılmağa alıştırmak için manevra dörtnalından uzun dörtnala ve hücum dörtnalına geçmeğe dikkat ile talim itdirilmelidir. /118/

İşbu hücum dörtnalında neferât vücudlarının kısm-ı almasını ileriye virdikleri halde dahi bargirlerine tamamen hakim bulunmalıdır.

Yanaşık nizamda hücum talimleri evvela bir sıra ile ba'de iki sıra üzere icrâ' olunmalıdır

Bölük hakkında virilen tenbihat takım dahi tasdik olunur. Takımın önünde daima ya kendi kumandanı veyahud ana vekâlet itmek için bir çavuş vaz' olunur.

132 – Yukarıda beyan ve atide – 133 maddesinden 206 – maddesine kadar tarif olunan talimleri bölük icrâ' itdikden sonra ayn-ı talimler arızalı arazi üzerinde ve bir tabiye fikrine tevfikane tekrar icrâ' itdirilir. Seferi mevcudlarıyla müteşekkil cüz-itamlar ile mezkûr talimler icrâ' itdirilürse değerleri bir kat daha artar. Takım zâbitleri ile cenah çavuşlarının malumatlarının tevsiine suret-i hususiyede ehemmiyet virilmeli. Mülâzım-ı evvellerin yalnız takımlarını değil bölüğü bile sevk ve idareye iktidar kesb itmelerine çalışmalıdır. Namevcud olan zâbitlerin yerine diğerlerini muvakkiten tayin itmeği mümkün olduğu mertebe sık sık yapılmalıdır. /119/

Bölük kâffe-i ahvâlde ve her nevi' arazide gerek teşkilat-ı muntazama da ve gerekse gayri muntazamada bulunsun talimatın kâffe-i hareketlerini sürat ve dikkatle icrâ'ya muktedir olmalıdır. Ve dağınık nizamda bile her anda kendi kumandanının büsbütün avucu içinde bulunmalıdır.

Bölük İnkısamı

133 – Bölük iki sıra üzerine teşkil ve dört takıma tefrîk ve neferât ile bargirler istidad ve kabiliyetlerine nazaran mümkün olduğu mertebe müsaveten dört takıma

virilüb işbu taksim mäsadesine göre dahi bölüğün sağından itibaren soluna doğru ve neferâtın bargir üstündeki boylarına nisbetle sıralar tanzim olunur.

Takımların taksimatıyla isimleri ve tertibat-ı saireleri yaya bölük taliminde beyan olunduğu gibidir.

Bölük Kumandanının ve Takım Zâbitlerinin ve Yüzbaşı Vekili İle Başçavuşun ve Bölük Emmini ile Borazanların Mahalleri

134 – Bölük kumandanı bölüğün saf harb nizamında kaideten merkezi ilerisinde ve 30 hatve bedinde vaz' olunur. Ve bölüğün kol nizamında yan tarafda /120/ ve bölük saf harbe geçmek istediği cihet de ve yine 30 hatve mesafede durur. Muvakkaten daha ziyade uzağa ve kendüsünün bulunması icâb iden mahale her vakt gitmeğe müsaide olunur. Kumanda virmek için bölüğün bulunduğu tarafa doğru döner.

135 – Takım zâbitleri bölüğün saf harb nizamında 3 hatve ve takımla kol ve kademeli takımla kol nizamlarında kendi takımlarının merkez dizisinin önünde ve bir hatve bedinde vaz' olunurlar. Yol kol nizamında saf harbe geçilecek tarafda ve kendi takımlarının başları hizasında vaz' olunurlar.

136- Yüz başı vekili ve başçavuş saf harb nizamında bölüğün gerüsünde ve 3 hatve bedinde bulunurlar. Takımla kolda ve kademeli takımla kolda saf harbe geçilecek tarafın muhalifine ve yol kol nizamında kolun gerüsünde bulunurlar. Eğer başçavuş yalnız olarak sıra zâbiti bulunursa saf harb nizamında bölüğün merkezi gerüsünde ve eğer yüzbaşı vekili mevcut ise mûmâ-ileyh ikinci takımın sağ cenahı gerüsüne ve başçavuş dahi /121/dördüncü takımın sağ cenahı gerüsüne vaz' olunur.

Bölük emmini dahi ikinci sırada ve bölüğün sol cenahında vaz olunur.

137 – Bir borazan bölük kumandanını takib idüb sol tarafına ve bir bargir boyu gerüsüne vaz' olunur. Diğer borazanlar dahi bölüğün teşkil-i aslisinde bir sıra üzere birinci takımın harici cenahının iki hatve uzağında ve ikinci sıranın hizasında durular.

Takımla kolda ve kademeli takımla kolda arkadaki takımın iki hatve yanında ve ikinci sırası hizasında ve evvelce bulunduğu tarafda vaz' olunurlar.

Eğer kolun yan tarafında yer bulamazlarsa kolun gerüsünde giderler.

Takımla geri çarhlarda eğer icâb iderse takıma yer yaparlar.

Yol kollarında borazanlar bölüğün iki iki hatve ilerisine olunurlar./122/

Ve eğer geri çarh yapılırsa yeni bir emir virilinceye kadar bölüğün gerüsünde kalurlar ve dört diziden müretteb olan bir kısım gibi vaz' olunurlar.

Yürüyüş esnasında bir borazan daima kolun gerüsünde bulunur.

Bir takım bölükden müfriz olduğu veyahud kılınç ile takibe tayin idildiği vakt bir borazan anı takib ider.

Teşkilatın Tarifati

Bölüğün Saf Harb Nizamı

138 – Takımlar saf harb nizamında aralıksız yekdiğerinin yanına vaz' olunur. Takım zâbitleri birinci hattı teşkil iderler ve yekdiğerinden bir takım cebhesi boyu aralıkla tefrîk olunub bir hizada bulunurlar.

Birinci sıra takım zâbitlerinin hattına mevâzı' ve 3 hatve mesafede teşkil olunur. İkinci sıra dahi birinci sıraya mevâzı' ve 3 hatve mesafede teşkil olunub her bir nefer kendi dizi başının arkasında vaz' olunurlarki /123/ - /124/

Gerek arkadan ve gerekse önden bakıldığı vaktayn-ı dizi neferleri yekdiğerini örtmüş bulunsun. Durulmuş iken bargirler cebheye amud olarak vaz' olunur.

Bölüğün Takımla Kol Nizamı

139 – Takımlar yekdiğerinin arkasına vaz' olunur. İkinci sıralar birinci sıraların bir hatve mesafesinde bulunur.

Bir takım zâbitinden önünde bulunan takımın ikinci sırasına kadar olan mesafe bir takım cebhesinden 11 hatve (*) çıkarıldıktan sonra baki kalan hatve miktarıdır.

O halde dizileri 12 den ibaret olan takımlardan müteşekkil kolda 1 hatve ve dizi adedi 13 olursa 2 ve ale'l - ahire olur.

Takım zâbitleri muayyen olan mesafe ile önlerindeki takımın merkez dizisinin arkasında vaz olunub kâffe-i takım zâbitleri dizi gibi yekdiğerinin arkasında bulunur.

*: İşbu 11 hatve = öndeki takımın derinliği (3+1+3) ve arkadan gelen takım zâbitinin bargirinin boyu (3) ve keza arkadan gelen takım zâbitinin kendi takımından olan (1) hatve mesafeden ibaretdir. /125/

Takımların merkez neferi kendi takım zâbitlerinin 1 hatve mesafesinde vaz' olunur.

Bölüğün Kademeli Takımla Kol Nizamı

140 – takımlar sağ ve sol cenahları ayn-ı istikamet de bulunmayacak ve takımlar müsâvî mikdar olmak üzere her biri bir cenahı önünde bulunan takımın bir cenahı gerüsüne doğru taşırır.

Takımların cenahları birbirilerine mevâzı' bulunur./126/

Arkadan gelen takım zâbitleri kendülerine takaddüm iden takım zâbitinden bir takım cebhesi boyu mesafede bulunurlar.

Takım zâbitlerinden her biri eğer takımların mevcudu 21 diziden ibaret ibaret ise kendülerini takaddüm iden takımın ikinci sırasının hizasından bir buçuk hatve gerüde bulunurlar; mevcut birer dizi artıdıkca mezkûr mesafeye birer hatve ilave olunur. Her bir takım zâbiti kendi takımından ve cenah harici taraftan dört dizisini kendüsünü takaddüm iden takımın cenah-ı dahilisinin arkasında bulunduracak vecihle önündeki takımın cenah-ı dahilisinden uzak vaz' olunur.

Bölüğün Yol Kolu Nizamı

141 – Dörderle kol nizamı: Kısımlar birbirlerinin arkasına vaz' olunurlar. Eğer kol sağdan çözülmüş ise her takımın kısımları numaraları sırasınca ve eğer soldan çözülmüş ise aksi vecihle yekdiğerini takibi iderler. İkinci sıra neferâtı daima sağ tarafları ilerisinde bulunan girintilerin karşusunda yürürler. Kısımlar ve sıralar mesafesiz yekdiğerine/127/ kolun boyunu mümkün olduğu kadar tenkıs itmek matlub ve mültezim olduğundan ve her vakt takım zâbiti dahil hesab olmadığı halde kısımların cebhelerinde dört atludan dahi ziyade bulunmayacağından nihayet kısım birkaç boş diziden ibaret ise berüce ati tertib olunur. Şöyle ki: nihayet kısım sol cenah sıra çavuşu dahil hesab olunduğu halde üç ve nihayet dört atludan ibaret ise ikinci sırada bulunanlar birinci sırasının hizasına ve saf harbe geçilecek tarafın muhalifine giderler.

Kısımlarla icrâ' olunan geri çarhlarda ikinci sıra neferâtı kendi yerlerini muhafaza iderler.

142 – İkişerle Kol Nizamı:

Kısımlar nısf-1 kısımla yekdiğerinin arkasına berüce ile vaz olunurlar ki – kolun sağdan çözüldüğüne nazaran- her kısmın 3 ve 4 sayanları 1 ve 2 sayanlarının arkasına gelsün; kol soldan çözülmüş is aksi vecihle vaz olunurlar.

Tertibat-ı saire dörderle kol nizamında olduğu gibi isede takım zâbitleri dahil hesab olmadığı halde/128/ nısf-1 kısımların cebhelerinde iki atludan ziyade bulunmamalıdır.

Hazır Olmak ve Rahat İtmek

143 – Kumanda:

Hazır ol!

Yerinde rahat!

İşbu kumandalar maneş talimnamesiyle süvarişana mahsus silah talimnamesinde beyan olunduğu üzere icrâ' olunur. Rahat kumandası virildikde Atlu nefer kımdanabilür ise de manevranın devam itdiği müddetçe lakırdı itmesi yasakdır.

Rahat esnasında hiza ve beraberliğe hanel gelmiş ise neferât kendi kendilerine tekrar düzeltirler.

Hiza

144 – Kumanda:

Hizaya - gel!

Eğer bargirler cebheye amuden vaz' olunmuş ve takım zâbitleri doğru olarak durmuş ve kendi beyinlerinde /129/ hizaya gelmişler ise ve birinci sıra takım zâbitlerinden ve ikinci sıra birinci sıradan muayyen olan mesafede vaz' olmuş ise bölük saf harb nizamında hizaya gelmiş olur. Takım zâbitleri istikamet takımının zâbitine bakarak hizaya gelir.

Neferât bargirlerini cebheye amud vaz' olunmuş olduğu halde sıra içinde vaziyetlerini düzeltirler ve beraberliği ahzi derler. Birinci sıra neferâtı takım zâbitlerinden ve ikinci sıra neferâtı dahi birinci sıradan olan mesafelerini tanzim iderler. Ve bununla beraber ikinci sıra neferâtı kendi dizi başlarının tamamen arkasına vaz' olunurlar.

Hizayı muayene ve tashih itmekde bargirlerin cebheye olan amudiyetleriyle beraberliğin ahzı esası ithaz olunmalıdır.

Selamlamak

145 – Dikkat et – Selam – Dur !

Hazır Dur!

/130/

Selam dur kumandasında neferât yaya nefer taliminde beyan olunduğu gibi kılınc ile selam dururlar.

Zâbitân iki hareketle selamlayub birinci hareketde kılıncı yaya nefer taliminde beyan olunduğu gibi sağ omuzun karşusuna kaldırırılar. İkinci hareketde el sağ kalçanın arkasına en kısa yoldan indirilerek tabii salıverilmiş olmak ve namlu amuden aşağıya ve sağ mahmuzun arkasında ve ağzı bargire müteveccih bulunmak üzere tutulur ve kılıncın işbu vaziyeti “hazır – dur!” kumandasına kadar muhafaza olunur. Mezkûr “ hazır – dur” kumandasında neferât 138. Maddede beyan olunduğu gibi hazır dururlar.

Zâbitân dahi o anda evvelen kılıncılarını sağ omuzları karşusuna kaldırırılar ba’de neferât mesellu hazır dururlar. Borazanlar talimlerde borularının gaytanlarını uzadırlar. Ve kulakları (huninin geniş tarafına benzeyen yerini) sağ uyluk üstünde ve kulpları sola müteveccih olmak üzere tutarlar “ selam dur!” kumandasında borularının ağızlığını dudaklarına yapıştırırlar ve hazır dur!/131/ kumandasında yine ayakları üstüne vaz’ iderler.

Mızrağın İstimali

146 – mızrağın isti’ mâl i süvariyanaya mahsus silah talimnamesinin 18. ve 31. Maddelerinde beyan olunduğu üzeredir.

Kılınc İle Hazır Durmak:

147 – mızraklarda her ne vakit bölük kumandanı kılıncını çeker ise neferât mızrak ile hazır duruş vaziyetinde (Süvariyanaya mahsus silah talimnamesinin 31. Maddesine müracaat) bulunmamış olsalar bile zâbitân ve mızrak ile müselleh olmayan çavuşlar kumandasız kılıncılarını kabzadan kavrayub ve süratle çeküb kınından çıkarırlar ve evvela vücudun ortası karşusuna götürüb amud olmak üzere tutarlar.

Ba'de sağ uyluğun üstüne vaz' iderler şöyle ki:

Kılıncın ağzı dosdoğru ileriye gelemek ve arkası omuzun çukur mahaline dayanmak ve kabzanın tapası sağ kalçadan /132/ takriben iki el genişliği uzak bulunmak üzere uyluğun üstüne ve ortasına vaz' iderler.

Bu halde kabza ve kabzanın ortasına çekilmiş olan iki nihayet parmaklar uyluğun üstüne müstenid bulunmalı.

Mızraklu olmayan alayların bölüğe kılınc çekirmek için bölük kumandanı işbu çek – kılınc! Kumandasını virirse zâbitân ve tekml bölük kılınc çeküb hazır duruş vaziyetini ahz iderler.

Kılınc İle Selam Durmak Ve Kılınc Koymak

148 – Mızraklu olmayan alaylarda bölüğe kılınc ile selam durdurmak için bölük kumandanı işbu:

Selam – dur! Kumandasını virir.

İşbu hareket bargir üstünde kılınc ile hazır duruş vaziyetinden ve yaya nefer taliminin 27. Maddesinde beyan olunduğu gibi icrâ' olunur.

Bölüğü kılınc ile selam dur vaziyetinden tekrar hazır durdurmak için bölük kumandanı işbu:

Hazır dur! Kumandasını virir.

Mezkûr kumandada elin vaziyeti değiştirilüb ve kılınc/133/ sağ tarafa uyluğun üstüne indirilüb 147. Maddede beyan olunduğu üzere omuza ve uyluğa yerleşdirilür.

Mızraklularda bölük kumandanı kılıncını koyduğu zâbitân ve mızrak ile müselleh olmayan çavuşlar dahi ayn-ı zamanda kumandasız kılınclarını kınlarına vaz' iderler.

Bunun için kılıncın kabzasını sağ el ile kavramış oldukları halde evvela vücudlarının ortası karşısına götürürlər ba'de süratle ucunu sola indirüb atlu nefer taliminde olduğu gibi hareketi ikmal iderler. Mızraklu olmayan alaylarda bölüğe kılınc koydurmak için bölük kumandanı işbu: koy- kılınc! kumandasını verir.

Mezkûr kumandada zâbitân ve tekml bölük kılınclarını hep birden kınlarına vaz' iderler.

Kılınc İle İleri Davranmak

149 – Mızraklulara hücum kumandasında veyahud borusunda mızrak ile müselleh olmayan zâbitân ve çavuşlar “kılınc ile ileri davran” vaziyetini alurlar ve hücumu nihayet virirdiği gibi tekrar hazır dururlar.

Kılınc ile ileri davranmak hareketi süvariya mahsus /134/ silah talimnamesinin 121. Maddesinde kılınc ile “ileri vaziyet al” için tarif ve 122. Maddesinde başa urmanın birinci hareketinde beyan olunduğu üzere icrâ' olunur.

Mızrak ile müselleh olmayan alaylarda bütün zâbitân ve çavuşlar ve neferât mezkûr maddelerde beyan olunduğu üzere kılınc ile davranurlar (yanaşık ki sıra ile hücumda birinci sırada bulunanlar kılınc ile ileri vaziyet alarak ve ikinci sırada bulunanlar dahi kılıçlarını başa urmanın birinci hareketi vaziyetinde tutarak davranurlar).

Muharebe meydanında mızraklu alaylarında mızrak ile müselleh olmayan zâbitân ve çavuşlar ve borazanlar ve mızraklu olmayan alaylarda dahi umum zâbitân ve çavuş ve neferât ve borazanlar hücumu bed itmezden evvel yumruklarını kılınc püskülünün kayışına (kordonuna) geçirirler.

Sancağın İstimali

150 – Hazır Ol! Kumandasında sancakdar sancağı amuden tutar. Rahat esnasında sancakdar kolunu sancak sırığının kayışına geçürüb mızrak mesellü “ rahat dur” /135/ vaziyetinde tutabilir. Selamlamak için virilen “ dikkat et – selam –

dur!” kumandasında sancakdar sancağın sırığını sağ eliyle boyun hizasından tutmuş olduğu halde kuvveti bütün uzunluğunca uzatub sancağın temrenini ileriye indirir. Ve “ hazır dur!” kumandasında tekrar amudi vaziyete getirür.

Yere İnnek Ve Ata Binmek

151 – Yere inmek

Kumanda: yere inmeğe hazır ol – yere in!

Bölük saf harb nizamında iken “ yere inmeğe hazır ol” kumandasında takım zâbitleri ile birinci sıra ve ikinci sıranın tek sayanları hep birden ileriye giderler. Bunlardan takım zâbitleri ile birinci sıranın tek sayanları (*) iki bargir boyu ve birinci sıranın çift sayanları ile ikinci sıranın tek sayanları bir bargir boyu ileriye giderler.

* Eğer sol cenah çavuşu tek numaralı ise yalnız bir bargir boyu ilerüye gider ve sağ yanında bulunan neferden icâbı kadar açılır ki her ikisi bargirden inebilsünler ./136/ ikinci sıranın çift sayanları ve sıra zâbitleriyle baş çavuş yerlerinden kımıldamazlar. Takım zâbitleri sola geri çarh ile takımlarına yüz çevirirler borazanlar dahi bölük efrâdı gibi numara ahz iderler ve yere inmek için ikinci sıra gibi icrâ’-yı hareket iderler.

Bölük bir hatve aralıklar ile dört açık sıra üzere tertib olunduğu ve efrâd dahi yere inmek için hazırlandığı gibi bölük kumandanı işbu: “ Yere in!” kumandasını virir.

İşbu kumanda süvariya mahsus silah talimnamesinin 21. ve 22. Maddelerinde beyan olunduğu üzere icrâ’ olunur. Zâbitân ve başçavuş ile takım zâbiti olan çavuş bargir üstünde kalurlar. Bölüğü iki sıra üzere teşkil itmek için bölük kumandanı işbu: Hizaya Gel! Kumandasını virir mezkûr kumandada çift numaralar bargirlerini yedekelerinde çekerek kendi sıralarında bulunan tek numaralı efrâdun aralarına girüb hizaya gelürler.

Bu halde bölük altı hatve mesafe ile iki açık sıra üzerine teşkil olunmuş olur.
/137/

Yere indikten sonra gerek iki sıra ve gerekse dört sıra üzere bulunsun mızrakları yere dikmek veyahut yere yatırmak için işbu:

“Mızraklar yere dikilecek – Mızrak yere dik” kumandası virilir.

Mezkûr kumandanın irâdında hareket mızrak taliminin 23. ve 24. Maddelerinde beyan olunduğu gibi icrâ’ olunur ise de neferât mızrak dikmek için bir hatve ileriye atıldıktan sonra sağdaki diziye göre tanzim olunmayub mızrak dizisine göre tanzim olmak için sağdakiler sola ve soldakiler sağa dönüb birbirinin arkasında bulunacak vecihle merkeze doğru bakarlar.

Eğer zemin mızraklar dikilmeyecek kadar set olur ise temren ileriye müteveccih olmak üzere mızraklar yere yatırılır veyahud elde tutulur.

Bölük kumandanı “rahat” kumandasını virirse zâbitân arzu iderlerse yere inerler ve fakat baş çavuş ile takım kumandanı olan çavuş yere inerler. İstirahatden sonra virirlen “ hazır ol!” kumandasında mızraklarını /138/ almaksızın bargirlerinin yanında “hazır ol!” vaziyetini ahz iderler.

Zâbitân ile başçavuş ve takım zâbiti olan çavuşlar bargirlerine binerler. Mızrak harekâtı müstesna olmak üzere yere inmek için mızraklular hakkında balada beyan olunan usûl ve kavâid mızraklı olmayan süvariyan hakkında dahi caridir.

152 – Ata binmek.

Kumanda: At başına – At binmeye hazır ol – At bin!

At başına! Kumandasında zâbitân takımlarına yüz çevirirler ve efrâd mızraklarını alub “Yere in” kumandasından sonra alınmış olan tertib üzere ve bargirlerinin yanında dururlar. Ba’de bölük kumandanı “At binmeğe hazır ol!” kumandasını virir.

Mezkûr kumanda da eğer bölük dört sıra üzere duruyorsa derakib ata binmeğe hazırlanurlar ve eğer bölük iki açık sıra üzere teşkil olunmuş ise evvela tekrar dört sıra üzere tertib olunmak için her sıranın tek /139/ sayanları (*) bir bargir boyu ileri gittikten sonra ata binmeye hazırlanurlar. Bu hazırlıktan sonra bölük kumandanı “At bin” kumandasını virir.

Mezkûr kumanda da ata binmeğe hazırlanmış olan efrâd binerler. Ve mızraklarını uyluk üstüne alurlar “Hizaya – Gel!” kumandasında dört açık sıralardan birincisi yerinden kıvıldamaz. Diğer sıraları teşkil iden neferât hep birden ileriye kendi yerlerine gidüb bölüğü yere inmezden evvel bulunduğu gibi tekrar iki yanaşık sıra üzere teşkil iderler. Ve takım zâbitleri dahi bir yarım sola çarh ile kendi yerlerine geçerler. Mızrak hareketi müstesna olmak üzere bargire binmek için mızraklar hakkında yukarıda beyan olunan kavâid mızraklu olmayan süvariyan hakkında dahi car ider.

153 – Kol nizamında.

Kol nizamında iken yere indirmek için virilecek kumandalar saf harb nizamındakilerin aynıdır.

(*) Eğer sol cenah çavuşu tek numaralı ise ileriye gitmezse de sağ yanındaki nefer atına binebilmek için mezkûr çavuş lüzumu kadar sola açılır. /140/ bölük takımla kol nizamında iken hareket her takımda bölüğün saf harb nizamında olduğu gibi icrâ’ olunur ise de yerin vaziyetine nazaran mesafeler azaltılır. Takım zâbitleri kolun arasından çıkub kolun yan tarafına giderler.

Yol kollarında kısımlar veyahud nısf-ı kısımlar icâb iden aralıkları almak için yerin vaziyetine göre ya bir tarafa veyahud iki tarafa birden açılırlar. İkişerle kol nizamlarında ayrıca bir ihbâr virilerek dizilir sağa ve sola döndükten sonra yere inebilürler.

Efrâd harekât-ı saireyi saf harb nizamında olduğu mesellu kol nizamlarında dahi icrâ’ iderler.

Yaya Cenk İçün Yere İnmek Ve Ata Binmek

154 – Yaya cenk icrâ' itmek için yere inecek olan silahendazların adedi muharebenin maksadına göre tayin olunur. Ve bu halde yedek bargirlerin icâbında hareket itmeleri veyahut yerlerinde daime sabit kalmaları lazım geleceği nazar-ı mütalaaya alınmalıdır.

Eğer sabit kalmaları icâb idiyorsa yedek bargirler silahendazların yere indikleri mahalde kalurlar. /141/

155 – Eğer yedek bargirlerinin harekete muktedir bir halde bulunmaları iktizâ' idiyorsa atluların yalnız yarısını yaya cenk için yere indirmelidir.

Kumanda: Tek numaralar yaya cenk için!

Yere inmeğe hazır ol!

Yere in!

Yaya cenk için kumandasında çift numaralı atlular mızraklarını kollarına geçirüb rahat dururlar ve tek numaralı atlular mızraklarını çift numaralı atlulara teslim idüb bunlar dahi sağ el ile olub sol üzengide bulunan mızrak kovanına mızrağın dipçiğini yerleşdirüb kayışını sol kollarına geçirirler. “Yere inmeğe hazır ol!” kumandasında birinci sıra ikinci sıranın tek numaralı atluları 151. maddede beyan olunduğu üzere icrâ'-yı hareket iderler. Ve bütün tek numaralı atlular eğer tüfenkleri eğere merbut gılıfında ise çıkarub arkalarına aldıktan sonra yere inmek için hazırlanurlar. “Yere in” kumandasında yaya cengi sevk ve idare itmek için tayin olunan zâbit müstesna olmak /142/ Üzere kâffe-i takım zâbitleri ve başçavuş ve sol cenah çavuşları ve sıra çavuşları ve çift numaralı atlular bargir üstünde kalurlar;

Diğer atluların kafesi ve bir borazan yere inerler ve eyerlerin çantalarında bulunan fişenglerini dahi üzerlerine alub kantarma dizginlerini bargirlerinin boyunlarına asarlar.

Yere inmiş olan çavuşlar eğer tüfenk ile müselleh değil iseler yedek bargirlerin yanında bulunanlardan tüfenk ve fişenk alurlar.

Borazan ise yalnız kılıncını yanında bulundurmak ile ıktifâ' ider. Ba'de çift numaralı atlular tek numarlı atluların aralıkları arasına girüb tek numaralı atluların bargirlerinin kantarma dizginlerini sağ elleriyle alub tutarlar; yere inmiş olan zâbitânın bargirlerini kendi takımlarına mensub olan sıra çavuşları alır.

Silahendazlar bölüğün bulunduğu nizam üzere ya ilerüde veyahut yan tarafta tanzim olunub her tarafın silahendazları bir kıt'a teşkil iderler. Ve îrâd olunan kumanda ile silahlarını dahi doldururlar. /143/

Yedek bargirler takım teşkilatını muhafaza iderler.

Yedek bargirli takımların kumandanı silahendazların suhuletle bargirlerine binebilmelerini temin için takımları ve sıraları münasib bir aralık ve mesafe ile tertib itmeğe dikkat ider.

156 – Eğer yaya cenk için teknil bölüğü yere indirmek icâb iderse bölük kumandanı işbu:

Yaya cenk için – yere inmeğe hazır ol!

Yere in! Kumandalarını virir.

Yere inmeğe hazır ol kumandasında: bölük 151. maddede beyan olunduğu gibi yere inmeğe hazırlanub atlular tüfenklerini eğer evvelce arkaya almamışlarsa arkalarına vaz' iderler.

“Yere in!” kumandasıyla yere indikten sonra neferât eyerin çantasında bulunan fişengleri üzerlerine alurlar. Yere inmiş olan çavuşlar eğer tüfenk ile müselleh değil iseler bargirleri tutmağa kalacak olanların tüfenk ve fişenklerini alurlar. Ve borazan veyahud borazanlar ise yalnız kılınçlarını yanlarında bulunmak ile ıktifâ' iderler. Ba'de /144/ atlular iki açık sıra üzere tertib olunub üzerinde vaz' olunmuş buldukları yerin hal ve tabiyetine göre ya mızraklarını yere dikerler

veyahud yan tarafta veyahud geride bir vecihle yere yatırılır ki bargirlerin çignemesinden esirgenmiş olsun.

İki ısranın bargirlerini kaideten her takımın cenah çavuşlarını ve sıra çavuşları hesaba dahil olmamak üzere beher sıranın sağ cenah ve sol cenah neferi tutmağa memurdur.

Zâbitânın bargirlerini bir borazan tutar.

Silahendazlar ya cebhenin ilerüsüne veyahud kolun yanına gidüb iki sıra teşkil iderler. Ba'de virilecek kumanda ile silahlarını doldururlar.

Eğer muhalif bir emir virilmezse başçavuş ile sol cenah çavuşları yedek bargirlerin yanında kalırlar.

157 – Bölük kumandanı ahvâle nazaran bir veya birkaç takımını 156. maddede beyan olunduğu üzere yere indirir ve bâkisini dahi ihtiyat olmak üzere bargir üstünde bırakır.

Bölük hafif bir sadâ ile virilen bir ihbârda sür'at-i /145/ mümkün ile yere inmeğe hazırlanmağa ve yaya cenk için yere inmeğe muktedir olmalıdır.

Silahendazlar kendi kendilerine yapmaları icâb iden şeyleri icrâ' itmeğe ve hafif bir sadâ ile veyahud bir işaret ile kendilerine irâde olunan mevzi'i gürültüsüzce ve süratle tutmağa muktedir olmaları icâb ider.

158 – Yaya cenkden sonra virilen işaret ve kumanda veyahud boru işaretiyle bargire binilür. Ve iki yanaşık sıra tekrar teşkil idilür.

Bölüğü Tanzim İtmek

159 – Kumanda:

Tanzim olun ve Hizaya – Gel!

Dağınık nizamda bulunan bölüğü tekrar toparlamakta şart-ı azam atlular evvel ki yerlerine tekrar geçmeğe bakmayarak süratle iki sıra üzere saf harbi teşkil itmekten ibaret olduğu 204. maddede beyan olunmuştur.

İşte bölük evvel suretle toplanmış olub takımların dahi ayrı ayrı takım dahilinde tertib aslı üzere /146/ tanzim olmaları icâb iderse bölük kumandanı “Tanzim olun” kumandasını virir.

Mezkûr kumanda da takım zâbitleri ile birinci sıra adeta yürüyüş ile iki bargir boyu ileri giderler. Ve takım zâbitleri sola geri çarh iderek kendi takımlarına yüz çevirirler ve her bir atlu kendi takımında ve sırasındaki eski yerini tekrar ahz ider. Takım zâbitleri takımları tekrar teşkil ve saydırdıktan sonra bölük kumandanı işbu “Hizaya – Gel” kumandasını virir.

Mezkûr kumanda da ikinci sıra birinci sıranın üç hatve mesafesine yanaşur ve takım zâbitleri sola geri çarh iderek tekrar bölüğün önüne vaz’ olunur.

Bölük toplandığı vakit takımlar tesadüfen saf harbde işgal ittikleri numara sırasını muhafaza idüb teşkil-i asliyedeki yerlerine geçmezler.

Birere Geçmek

160 – İşbu birere geçmek hareketi binicilik talimnamesinin birinci kısmında beyan olunduğu üzere icrâ’ olunur. /147/

Birerle kolda esliha isti’mâl i îrâd olunurken ve hücum yürüyüşleriyle yürürken atlular önlerine doğru bakarlar.

SARF HARB NİZAMINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

Yanaşık ve Geriye Hizaya Gitmek

161 – Kumanda:

Bölük – Sağa (sola) Yanaş – Marş! Dur!

Ve geriye hizaya gitmek için:

Bölük – Geri Hizaya – Marş! Dur!

Kumandaları virilür.

Yanaşık ve gerüye gitmek hareketi yalnız dururken be kısa mesafe kat iderek icrâ' olunub hareket birden bütün bölük tarafından manej talimnamesinde beyan olunduğu üzere icrâ' olunur. /148/

Saf Harb Nizamında İleri Yürüyüş

162 – Kumanda:

Bölük –marş veya bölük – sür'atli (dörtal) marş veyahud boru işareti.

İstikamet takımının kumandanı istikameti ve yürüyüşle vezin ve kararını tanzim ider. Diğer takım zâbitleri dahi istikamet takım zâbitinin yürüyüşünü alarak ve andan olan aralıklarını muhafaza iderek mevâzı' bir istikamete doğru yürürler istikamet takımının merkez neferi kendi takım zâbitini gayet doğru olarak ve mesafe-i muayyene ile takib ider. Birinci sıra hiza ve beraberliği istikamet takımı tarafından olur.

İkinci sıra neferâtı kendi dizi başlarının tamamen arkalarında bulunarak mesafe-i lâzıme ile anları takip iderler.

Eğer beraberliği gaib iderlerse tedriç ile tekrar alurlar.

Atlular istkamet takımının merkezi tarafından gelen kakışa tabiyet ve muhalif taraftan gelene dahi mukavemet iderler.

Hiza dahi bozulur ise tedricen tashih olunmalıdır. /149/

Bölük muhtelif yürüyüşlerle ve arazi-i muhtelif üzerinde istikameti tamamı tamamına muhafaza iderek ve yürüyüşü ve sür'atini değiştirmeyerek saf arp

nizamında uzun mesafeler kat' itmeğe alıştırmış olmalıdır. (120. maddeye müracaat)

Saf Harb Nizamında İken Eğri Yürüyüş

163 – Kumanda:

Bölük – Sağa (sola) – Marş! Veyahud sağa (Sola eğri) – Sür'atli (Dörtal) Marş! ve bölük i – leri!

Bölüğün ilerüsüne ve yanına doğru kısa bir mesafe kat' etmek. Lazım geldiği vakit sağa veyahud sola eğri yürüyüş isti'mâl olunub işbu eğri yürüyüşün istikameti cebhe hattıyla nefer takriben bir zaviye-i kaime'nin nısf-ı kadar bir zaviye teşkil ider.

Hareketin icrâ'sı için her atlu ilerüleyerek bargirini bir vecihle sağa veya sola eğri çevirir ki eğrilik tarafında olan dizi yine evvel tarafta bulunan neferin dizi gerüsüne gelsün /150/

Bölüğe evvel ki istikameti aldirmek icâb ettiği vakit "İ – leri" kumandası virilür.

Mezkûr kumanda da atlular ilerüleyerek ayn-ı ve akis vecihle eğrilik hareketi icrâ' iderler.

Bölüğün Saf Harb Nizamında Çarhı ve Tebdîl-i İstikameti

164 – Kumanda:

Bölük – Sağa (sola) veyahud Yarım Sağa (Yarım sola) Çarh – Marş! veyahud Sür'atli (Dörtal) Marş!

Hareket 124. maddede beyan olunduğu üzere icrâ' olunur.

165 – Çarh hareketinin kumandası virilmeksizin icrâ' olunan tebdîl-i istikamet hareketleri 124. maddede beyan olunan usûllere tevfikân icrâ' olunur.

Saf Harb Nizamında Yüz Geri Yürümek /151/

166 – kumanda:

Bölük – Takımlar Sağa (Sola) Geri Çarh – Marş ve Süratli (Dörtнал) Marş

Mezkûr kumanda da takımlar ayn-ı zamanda ve her biri ayrı ayrı bir geri çarh hareketi icrâ' iderler. İşbu çarh istikametinde sıra zâbiti (yüzbaşı vekili) ve baş çavuş borazanların bulunmadıkları bölüğün cenahına giderler.

Borazanlar dahi kumanda olunan çarhı icrâ' iderler. Ve aynı zamanda ve sola geri çarhda yanlarında bulunan takımın cenahına yanaşurlar ve sağa geri çarhda ise bir takım cebhesi kadar dış tarafına doğru açılırlar. Bölük yüz geri yürürken “ yüz ileri” (cebhe) borusu çaldırılırsa takımlar sola geri çarh hareketini icrâ' iderler.

SAF HARB NİZAMINDAN KOL NİZAMINA GEÇMEK

Saf Harb Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek /152/

167- Cebhe Küçültmek İle

SAHİFE 152 DEKİ ŞEKİL: ŞEKİL 4 SAF HARB NİZAMINDA BULUNAN BİR BÖLÜĞÜN MERKEZDEN CEBHE KÜÇÜLTEREK TAKIMLA KOL NİZAMINA GEÇMESİ

Kumanda:

Bölük – Takımla Kol Olacak Veyahud Sağdan /153/ (Soldan) Takımla Kol Olacak – Marş Veyahud Süratli Veyahud Dörtнал Marş!

Kolun baş tarafına geçecek olan takım zâbitânı eğer bölük duruyorsa kumanda veya işaretle takımını sevk ider. Ve eğer yürüyüş tebdil olunacaksa iş'âr olunan yürüyüş ve marş kumandalarını tekrar ider.

Diğer takım kumandanları bölük duruyor veyahud adeta yürüyorsa eğrilik hareketini icrâ' itmeğe müsaid yer hâsıl olduğu anda iş bu “sağa (sola geri) marş” ve hareket seri icrâ' olunuyorsa “süratli (veyahud dörtnal) marş” ve eğer bölük süratli veya dörtnal yürüyorken harekete bed olunuyorsa zâbitân mûmâ-ileyh evvela “adeta” kumandasını virirler. Ba'de hareketin adeta yürürken bed olunuşunda olduğu gibi takımlarını sevk iderler. Eğer müstesna olarak adeta yürürken yürüyüş değiştirmeksizin hareketi icrâ' itmek istiyorlarsa başa geçecek olan takımın zâbiti /154/ müstesna olmak üzere diğer takım zâbitleri evvela “dur” kumandasını virirler.

Harekete bed iden takımlar başdaki takımın istikametine vasıl oluncaya kadar eğrilik ile yürümeğe devam iderler. Ve hemen her takım kumandanının “i-leri” kumandasıyla kendüsünü takaddüm iden takımın arkasında kol nizamına dahil olurlar.

İlerüden mesafe gaib itmemek için eğrilik hareketinin derecesini icâbından ziyade yapmamağa itina eylemelidir.

168 – Takımların çarh hareketiyle

Kumanda:

Bölük Takımlar Sağa (Sola) Çarh – Marş Veyahud Süratli (Dörtnal) Marş!

Mezkûr kumandada takımlar ayn-ı zamanda iş'âr olunan tarafa doğru bir rub' çarh icrâ' iderler.

Eğer takımla kolun icrâ' olunan çarhın tevellid /155/ eylediği istikametten başka istikamete doğru yürümesi icâb idiyorsa ihbâr ve kumandası berüce atı îrâd olunur:

Bölük – (sağ) cenah (sol cenah) takımı ileri veya yarım sağa (yarım sola) veyahud geri çarh veyahud kolbaşı falan istikamete doğru – takımlar sağa (sola) çarh.

Saf Harb Nizamından Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmek

169 – Kumanda:

Bölük takımlar yarım sağa (yarım sola) çarh – marş. Veyahud süratli (dörtal) marş.

Mezkûr kumandada takımlar ayn-ı zamanda (45) derecelik bir çarh hareketi iş'âr olunan tarafa doğru icrâ' iderek kademeli takımla kolu teşkil iderler. /156/ veyahud işbu:

Bölük – takımlar bir buçuk sağa (bir buçuk sola) çarh – marş. veyahud süratli (dörtal) marş. Kumandası virilür.

Mezkûr kumandada takımlar ayn-ı zamanda 135 derecelik sağa (sola) bir çarh iderek kademeli takımla kolu gerüye ve eğri bir istikamete doğru teşkil iderler.

Saf Harb Nizamından Yol Kolları Nizamına Geçmek

170 – Kaideten evvela cebhe küçültmek ile veya çarh hareketiyle takımla kol teşkil olunur.

Ba'de yol koluna geçilür. Eğer takımla kola geçmeksizin doğrudan doğruya yol koluna geçmek icâb iderse:

Hareket berüce ati icrâ' olunur:

B- Cebhe Küçültmek ile: /157/

Kumanda:

Bölük – sağdan (soldan) dörder (ikişer) marş! Veyahud süratli marş! Ve müstesna olarak dörnal marş!

Kumandada iş'âr olunan cenahtaki kısım (nısf-ı kısım) kendi önüne doğru yürür. Ve ikinci sıra atluları dahi birinci sıradaki girintilere doğru yanaşurlar. Diğer kısımlar müteakiben ilerüleyerek sağa (sola) doğru eğrilik hareketini icrâ' iderler. Ve

yine müteakiben kol başının istikametine dahil olurlar. Ve atlular kendilerinin takaddüm iden sırada vaki girintilerin karşısına vaz' olunurlar.

Eğer kolun başı cebhe küçüldüğü gibi hemen tebdîl-i istikamet itmesi icâb iderse ihbâr kumandası berüce ati îrâd olunur:

Bölük – kolbaşı sağa (sola) veyahud yarım sağa (yarım sola) veyahud sağa geri (sola /158/ geri) çarh veyahud kolbaşı falan istikamete doğru sağdan yahud soldan dörder (ikişer)

İhbâr olunan cenahda vaki kısım önüne doğru bir bargir boyu gitdikden sonda çarhı icrâ' ider. Diğer kısımlar birinci kısmın hareketine tevfikan hareket iderek mezkûr kısmı takib iderler.

Cebhe küçültmek hareketinin icrâ'sı esnasında takım zâbitleri kendi takımlarının başları hizasına ve cebhe tarafına geçerler.

C- Kısımların (dörtlerin) çarh hareketiyle

Kumanda:

Bölük – dörtler sağa (sola) çarh – marş! veyahud adeta marş!

Her kısım kendi birinci sırasının sağ (sol) cenahında bulunan atlıyu mihver ittihaz iderek çarh ider. Ve ikinci sıra atluları dahi birinci sıralarına yanaşarak ve eğrilerek çarh iderler./159/

Ba'de tekmil-i kısımlar kumandasız yeni istikamete doğru yürürler.

İş bu dörtlerin çarh hareketi adeta ile icrâ' olunur.

BİR KOL NİZAMINDAN DİĞERİNE GEÇMEK

Takımla Kol Nizamından Kademeli Takımla Kol Nizamına Geçmek

171- Kumanda:

Bölük – takımlar yarım sağa (yarım sola) çarh – marş veyahud süratli (dörtunal) marş!

Takımlar hep bir anda (45) derecelik bir çarh hareketi icrâ' iderler.

Suret-i Diğerle Kumanda:

Bölük – takımlar bir buçuk sağa (bir buçuk sola) çarh – marş veyahud süratli (dörtunal) marş!/160/

Takımlar hep birden bir buçuk sağa (bir buçuk sola) çarh hareketini icrâ' iderler.

Kademeli Takımla Koldan Takımla Kol Nizamına Geçmek

172 – Kolbaşının istikametini takip iderek

Kumanda:

Bölük – kolbaşı istikametine – süratli marş!

Ve eğer bölük süratli veya dörtunal yürüyorsa yalnız marş!/161/

Ve eğer hareket yürüyüş tebdil iderek icrâ' olunacak ise başdaki takımın kumandanı bölük kumandanının icrâ' kumandasını tekrar ider.

Diğer takımların zâbitleri “sağa eğri (sola eğri) – süratli marş” ve süratli veya dörtunal yürürken icrâ' olunursa yalnız “marş” ve kol başında bulunan takımın arkasına vasıl oldukca müteakiben “i-leri” kumandalarını virirler.

Eğer kademeli takımla kol adeta ile yürüyorsa hareket süratli ile ve eğer süratli veya dörtunal ile yürüyorsa hareket kaideten ayn-ı yürüyüş ile icrâ' olunur.

173 – Kumanda:

Bölük – takımlar yarım sağa (yarım sola) /162/ çarh - marş veyahud süratli (dörtunal) marş!

Suret-i Diğerle Kumanda:

Bölük – takımlar bir buçuk sağa (sola) çarh – marş! veyahud süratli (dörtunal) marş!

Takımla ayn-ı zamanda kumanda olunan çarhı icrâ' iderler. Eğer başdaki takımın başka bir istikametde yürümemesi icâb iderse bölüğün kumandanı bir kumanda veya bir işaretle veya suret-i ahirle iş'âr itmelidir.

Takımla Kol Nizamından Yol Kolları Nizamlarına Geçmek /163/

174 - Kumanda:

Bölük – takımlarda müteakiben sağdan (soldan) dörder (ikişer) – ol!

Başdaki takımın kumandanı işbu:

Sağdan (soldan) dörder (ikişer) süratli marş! Veyahud yalnız marş!

Eğer takımla kol duruyorsa veya adeta yürüyorsa işbu çözülmek hareketini süratli ile ve eğer süratli veya dörtunal yürüyorsa ayn-ı yürüyüşle icrâ' olunur.

Arkadaki takımların kumandanları aynı kumandaları ve müteakiben münasib bir anda îrâd iderlerki her biri önündeki takımı mesafesiz takib idebilsün.

Yol Kollarından Takımla Kol Nizamına Geçmek

175 – Kumanda:

Bölük – sola ileri (sağa ileri) takım olacak- marş veyahud süratli (dörtunal) marş! /164/

Eğer takımlar sağdan çözülmüşlerse işbu cebhe büyültmek hareketini sola ileri ve soldan çözülmüşlerse sağa ileri icrâ' olunur.

Takım başları istikametlerini muhafaza iderler. Takım zâbitlerinden her biri kendi takımının merkezi ilerüsüne vaz' olurlar.

Kısımlar (ikişerden takım oluyorsa yarım kısımlar) sola (sağa) eğrilik hareketini icrâ' iderler. Takımlar kendi takım kumandanlarının yürüyüş ve marş kumandasıyla mesafe ----- cebhe büyültmek hareketinin icrâ' olunduğu yürüyüşle yavaşurlar ve yine kendi kumandanlarının kumandasıyla başdaki takımın yürüyüşüne geçerler. Takım kumandanları kumandalarını tamam bir an önce vermelidirler ki kendi takımlarının hizaya en son dâhil olacak olan kıt'ası (yarım kıt'ası) yürüyüşünü tenkis itmeğe ve tekrar yine o yürüyüşe geçmeğe mecbur olmasun.

Takımları Müteakiben Teşkil İderak Takımla Kol Nizamına Geçmek/165/

176 - Kumanda:

Bölük – müteakiben takım ol!

Başdaki takımın kumandanı işbu: sola ileri (sağa ileri) takım olacak – süratli (dörtнал) marş veyahud yalnız marş!

Diğer takım kumandanları dahi müteakiben ayn-ı kumandayı aynı mahalde irâd iderler.

Her bir takım harekât-ı bakiyeyi 175. Maddede beyan olunduğu üzere icrâ ider.

İş bu takım olmak hareketi bir yürüyüş yukarıya geçerek veyahud kol dörtнал ile yürümekde ise ayn-ı vezin ve kararı muhafaza iderek icrâ olunur.

İşbu hareket ekseriya bir geçidden hurûc iderken istimâl olunur.

Takım kumandanları ihbâr kumandalarını tamam bir an evvelce virirlerki icrâ kumandasını kendi takımlarının son/166/ son kısmı (nısıf kısmı) geçidden çıkmak üzere buldukları bir anda virebilsünler. O halde takım zâbitleri kendi kolbaşılarının istikametini ve yürüyüşünü muhafaza itmek şartıyla takımlarına doğru yüzlerini çevirmeleri îcâb ider.

Dörderle Kol Nizamından İkişerle Kol Nizamına Geçmek

177- Kumanda:

Bölük – sağdan (soldan) ikişer – süratli marş veyahud yalnız marş! ve müstesna olarak dörtnal marş!

Sağdan ikişere geçmek hareketinde birinci kısmın 1, 2 numaralı dizileri kendi önlerine doğru yürürler. 3, 4 numaralı dizileri ise sağa eğilerek 1,2'lerin arkasına giderler.

Diğer kısımların dahi lâzım olan yeri buldukları gibi ayn-ı vecihle iki kısma ayrılırlar.

Soldan çözülmek hareketinde 3, 4 numaralı diziler /167/ kendi istikametlerini muhafaza iderler ve 1 ve 2 numaralı diziler ise sola eğilerek 3, 4 numaralı dizilerin arkasına giderler.

Eğer kol süratli ile yürümekte idiyse ve ikişere dahi aynı yürüyüş ile geçilecek ise başdaki kısım müstesna olmak üzere kâffe-i kısımlar icrâ kumandasında adeta yürüyüşe geçerler. Ve ikişere çözülmek için açılıncaya kadar mezkûr yürüyüşü muhafaza iderler.

İşbu ikişere çözülmek hareketi kaideten süratliden ziyade bir yürüyüş ile icrâ olunmaz. Eğer müstesna olarak dörtnal ile çözülmek îcâb iderse kumanda ile veyahud boru ile iş'âr idilmelidir.

İkişerle Kol Nizamından Dörderle Kola Geçmek

178 – Kumanda: Bölük – dörder olacak – süratli marş veyahud yalnız marş!
ve müstesna olarak dörtnal marş!/168/

Eğer kol sağdan çözülmüş idiyse dörtler sola ileri ve eğer soldan çözülmüş idiyse dörtler sağa ile hep birden teşkil olunurlar. Ve hemen hareketin icrâ olunduğu yürüyüş ile aynı zamanda yanaşmağa bed' iderler.

Eğer harekete dururken bed' idilmiş ise başdaki yarım kısım adeta ile bir bargir boyu ileri gitdikden sonra durur ve eğer süratli yürürken bed' idilmiş ise kolun başında bulunan yarım kısım süratli yürümeğe devam idüb icrâ kumandasından bed' ile bir bargir boyu daha yürüdükden sonra adetaya geçer.

Kaideten işbu hareket süratliden ziyade bir yürüyüş ile icrâ olunmaz eğer mezkûr kaidelerden ayrılmak îcâb iderse kumandada ayruca iş'âr olunmalıdır.

KOL NİZAMINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

Kaide-i Umumiye

179 – Bir kolun harekâtı durgunluk vuku bulmaksızın icrâ olunmalıdır. Bunun için kolun kâffe-i ikamesi yürüyüşün vezin ve kararını ayn-ı derecede muhafaza ve virilen /169/ kumanda ve işaretleri ve çaldırılan boruları ayn-ı zamanda icrâ itmeğe dikkat itmeleri iktizâ' ider.

Ale'l-husûs bir geçidden veya meskûn bir mahalden ve aleh-ahire geçerken husûsat-ı mezkûreye dikkat itmeleri ehem ve elzemdir.

Takımla Kolun Harekâtı

180 – İleri yürüyüş.

Kumanda:

Bölük – marş veyahud süratli (dörtnal) marş! veyahud boru

Kolun başında bulunan takımın zâbiti istikamet alub yürüyüş vezin ve kararını tanzim ider.

Diğer takım zâbitleri kendi önlerinde bulunan takımın merkezde dizisinin tamamen arkası istikametinde vaz' olunacağından tekmil-i takım zâbitleri bir hatt-ı müstakim üzerinde bulunurlar.

Bölüğe takımla kol nizamında her nevi arazi üzerinde /170/ mesafeleri virilen istikamet ve yürüyüşleri değışdirmeksizin uzun mesafeler kat' itmeğe talim itdirilir.

181- Yüz gerüye doğru yürüyüş.

Kumanda:

Bölük – Takımlar sağa (sola) geri çarh – marş! veyahud süratli (dörtнал) marş!

Hep takımlar birden bir geri çarh hareketi icrâ iderler.

182- Eğri yürüyüş.

Kumanda:

Bölük – sağa (sola) eğri – marş! veyahud süratli (dörtнал) marş! ve bölük ileri.

Her takım kendi başına eğrilik hareketi icrâ ider.

Takımla kolda eğri bir istikamete doğru gitmek için atlu ile mezkûr eğrilik hareketi müstesna olarak ve az bir mesafe kat itmek için isti'mâl olunur./171/

Yol Kollarında İcra Olunan Harekât

183 – İleri yürüyüş.

Kumanda:

Bölük- marş! veyahud süratli marş! ve müstesna olarak dörtnal marş! veyahud boru.

Başdaki takımın kumandanı istikamet alub yürüyüşün vezin ve kararını tanzim ider ve diğer takım zâbitleri ise anın istikameti üzerinde vaz' olunurlar.

184 – Yüz gerüye doğru yürüyüş.

Kumanda:

Bölük – dörtler sağa geri (sola geri) çarh – marş! veyahud adeta marş!

İşbu geri çarh hareketi daima adeta yürüyüş ile icrâ olunur.

Eğer kol süratli yürümekde iken kumanda virilmiş/172/ ise kâffe-i atlular adeta yürüyüşe geçerler veyahud durular ve çarh hareketi teknil olunduğu gibi herkes adeta ile yeni istikamete doğru yürür. Dörtlerle kol nizamında iken sola geri çarh itmek için her dördün birinci sırasının 4 numaralı atlasu yerinde ve sola gerüye münferid bir çarh icrâ ider. Ve 3, 2, 1, numaralı atluları ise merkûmun etrafında çarh icrâ iderler.

İkişerle kolda her bir yarım kısımda birinci sıranın 2, 4 numaralı atluları yerinde sola geri çarhı yaparlar. Ve 1, 3 numaralı atluları dahi anların etrafında dönerek çarhı icrâ iderler.

Her kısmın veya yarım kısmın ikinci sıra atluları her iki halde dahi kendi birinci sıralarının arkasında kalarak ve sağa doğru yanaşarak birinci sıraların harekâtına tevfikân hareket iderler.

Eğer sol cenah kısmının birinci ve ikinci sıraları boş dizilerden dolayı bir hizada yürüyorlarsa saf harbe geçinceye kadar yerlerini muhafaza iderler.

Sağa geri çarhda 1, 3 numaralılar yerlerinde dönerler ve 2, /173/ 4 numaralılar anların etrafında çarh iderler.

Takım zâbitleri kendi kendilerine gerüye çarhı icrâ iderler. Ve bölüğün aynı yanı tarafında kalmak üzere takımlarının yeni baş tarafına süratle geçerler.

Bölük yol kolları nizamlarında ve bir geçidin içerüsünde gerüye doğru yürürken evvelki istikameti aldirmek için “yüz ileri” borusu çaldırılabilir. (115. maddeye müracaat)

Kolbaşıyla Tebdîl-i İstikamet İtmek

185 – Takımla kol nizamında

Kumanda:

Kolbaşı sağa (sola) veyahud yarım sağa /174/ (yarım sola) çarh – marş veyahud kolbaşı falan noktaya doğru çarh – marş

Takım zâbitleri kumanda vermeksizin takımlar yekdiğerini takib iderek başdaki takımın döndüğü yerde müteakiben müteharrik mihverle çarh hareketini icrâ iderler.

Çarh icrâ iderken takım zâbitlerinden her biri yürüyüşün vezin ve kararını tenkis ider ve 90 derecelik çarhda takriben iki takım cebhesine müsâvî bir kavis-i daire resm ider ve harici cenah yeni cebheye dâhil olduğu anda yürüyüşün muayyen olan vezin ve kararını tekrar ahz ider. Harekât-ı mütebakiye 124. maddede beyan olunduğu üzere icrâ olunur.

186 – Yol kollarında

Kumanda:

Kolbaşı sağa (sola) veyahud yarım sağa (yarım sola) çarh – marş! veyahud kolbaşı falan noktaya doğru çarh – marş! /174 -175/

Kolun başında bulunan kısım (veyahud nisf-ı kısım) takım zâbiti kumanda vermeksizin kumanda olunan çarhı ba'de'l – icrâ yeni istikamete doğru yürümeğe

devam ider. Diğer kısımlar (veyahud nısf-1 kısımlar) kolbaşının çarh itdiği mahalde müteakiben çarh iderler.

KOL NİZAMINDAN SAF HARB NİZAMINA GEÇMEK

Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek

187 – Eğrilik ile.

Kumanda:

Bölük saf harb olacak veyahud (sağa ileri saf harb olacak) veya (sola ileri saf harb olacak) – süratli veyahud dörtnal marş! veyahud yalnız marş!

Başdaki takım istikameti muhafaza ider.

Saf harb nizamına geçmek hareketi iki taraftan açılarak icrâ olunursa başdaki takımı takib iden /176/ iki takım zâbiti işbu:

Sağa eğri – süratli (dörtnal) marş! veyahud yalnız marş! ve ba'de i-leri kumandalarını virir.

Ve nihayet takım zâbiti dahi işbu:

Sola eğri – süratli (dörtnal) marş! veyahud yalnız marş! ve bade i-leri kumandalarını virir.

Ve eğer yalnız bir tarafa doğru açılarak saf harb teşkil olunacaksa başdaki takım zâbitinden mâadâsı işbu:

Sağa eğri (sola eğri) süratli (dörtnal) marş! veyahud yalnız marş! ve bade i-leri kumandalarını virirler.

Eğer saf harb nizamına geçmek hareketi yürürken ve yürüyüşü değiştirmeyerek icrâ olunursa başdaki takımın zâbiti kendi bölük kumandanının icrâ

kumandasından sonra yürüyüşünü değişdirmeksizin bir takım cebhesi kadar /177/ daha ilerüye yürür. Bade takımını bir yürüyüş aşağıya indirir.

Başdaki takımı takib iden takımla eğrilik ile îcâb itdiği kadar açıldıktan sonra takım zâbitlerinin “i-leri” kumandasıyla ilerüye doğrulurlar.

Ve her biri kendi yanında bulunan takımı bir bargir boyu tecavüz itdiği anda takım zâbitlerinin kumanda veya işaretiyle saf harb teşkiline esas olan takımın yürüyüşünü ahz ider.

Ve umum-i takım zâbitleri saf harbe dahil oldukça mezkûr esas takımın zâbitine göre hiza ve istikametlerini tanzim iderler.

Eğer cebhe büyültmek hareketi dururken bed’ itmiş ise baştaki takım kendi zâbitinin kumandasıyla ve hareketin icrâ olunduğu yürüyüşle ileriye yürür. Ve takım cebhesi miktarı gitdikde takım zâbitinin “dur” kumandasıyla durur. Diğer takım kumandanları yandan mesafelerini aldıktan sonra “i-leri” /178/ kumandasını virir. Bade kendileri bi’z-zat kendülerinden evvel durmuş olan takımın birinci sırası hizasına geldikleri gibi “dur” kumandasıyla takımlarını durdururlar. Ve der-akab evvelce saf harbe dahil olan takım zâbitleri hizasına çıkub burdan iş bu: “hizaya-gel” kumandasını virirler.

Mezkûr kumanda da takım ilerüleyüb ve takım zâbitinden olan mesafe-i muayyenesinde durub umumen hizaya gelürler.

Kolun cebhe büyültmesi hareketinin suret-i muntazamada icrâ olunabilmesi takımların eğrilik hareketini ayn-ı derecede icrâ itmelerine mütevakıf.

188 – Takımların çarh hareketiyle

Kumanda:

Bölük – takımlar sağa (sola) çarh – süratli (dörtal) marş! veyahud yalnız marş! veyahud “cebhe borusu”./179/

Takımlar hep birden (90) derecelik bir çarh icrâ iderler.

Kademeli Takımla Koldan Saf Harb Nizamına Geçmek

189 – Eğrilik ile.

Kumanda:

Bölük – saf harb olacak – süratli (dörtunal) marş! veyahud marş!

Başda bulunan takım istikametini muhafaza ider.

Diğer takımların zâbitleri iş bu:

Sağa eğri (sola eğri) – süratli (dörtunal) marş veyahud marş! ve i-leri! kumandalarını irâd iderler.

Kademeli takımla koldan saf harb nizamına geçmek hareketi daima arkadan gelen takımların öndeki takıma nazaran taşkın buldukları tarafa (yani iç tarafa) doğru icrâ olunur. /180/

Harekât-ı mütebakiye 187. Madde de beyan olduğu üzere icrâ olunur.

190 – Takımların çarh hareketi ile.

Kumanda:

Bölük – takımlar yarım sağa “yarım sola” veyahud takımlar bir buçuk sağa “bir buçuk sola” çarh – süratli “dörtunal” marş! veyahud marş! veyahud “cebhe” borusu.

Takımlar ayn-ı zamanda ya 45 derecelik veya 135 derecelik bir çarh icrâ iderler.

Yol Kollarından Saf Harb Nizamına Geçmek

191 – Eğer müstesna olarak yol kollarından saf harb nizamına geçmek isteniliyorsa hareket tabiki bir takımın yol kollarından saf harb nizamını teşkil eylediği üzere icrâ olunur.

Eğer bölüğü yol kolları nizamında bulunduğu vakit kaideten /181/ yan tarafa doğru saf harb nizamına kopmak mümkün değilse iş bu:

Sağa “sola” saf harb olacak – marş kumandası virilerek veyahud “saf harb borusu” çaldırılarak süratle yanların birisi tarafına doğru saf harbe geçilir. Mezkûr kumanda da kâffe-i kısımlar (nısf-ı kısımlar) der-akab ihbâr olunan tarafa doğru çarh iderler. Ve istikamet takımının merkez dizisi tarafına yanaşmak üzere süratle ilerü giderek hizaya gelirler.

İstikameti Tebdîl Etmekle Beraber Bir Teşekkülden Diğerine Geçmek

192 – Bir tebdîl-i istikametle beraber teşkilin (bölüğün bulunduğu nizamın) dahi tebdîl olması iktizâ’ itdiği vakit kolun başında bulunan takım veyahud bölük saf harb nizamında ise istikamet takımı yeni istikamete dahil olduğu anda yeni teşkilin kumandası irâd olunur. /182/

Kumanda: mesela: “kolbaşı şu kaleye doğru” ihbâr idilerek tebdîl-i istikamete beden itdirilir. Ve kolbaşında bulunan takım yeni istikamete doğrulduğu anda: “saf harb olacak”, “sağa ileri sola ileri saf harb olacak – dörtnal marş!” ve dörtnal yürüyorsa “uzalt marş” kumandaları virilir.

O halde arkada bulunan takımlar henüz tebdîl-i istikamet itmemiş bulunacaklarından saf harbde bulunacakları yere gitmek için îcâb iden harekâtı icrâ iderler.

Kumandasız ve Boru Çaldırmaksızın Bölüğün Kendi Kumandanını Takib İtmesi

193 – Bölük şimdiye kadar yukarıda geçen kâffe-i harekâtı takım zâbitleri kumanda virmeksizin yalnız bölük kumandanının hafif sada ile irâd ideceği kumandalarıyla veyahud bir işaretiyle icrâ itmeğe talim itdirilmelidir. /183/

Ve keza verilen bir işaret veya hafif sada ile veya virilen bir ihbâr ile görültüsüzce ata binmeğe ve yere inmeğe bölük muktedir olmalıdır.

Bölük her şeyden evvel kumandasız istikamet ve yürüyüşünü vezin ve kararını bölük kumandanınıninkine göre tanzim iderek mûmâ-ileyhi takib itmeğe muktedir olmalıdır ki bölük kumandanı arkasına dönüb bakmağa mecbur olmaksızın bölüğünün toplu ve matlub olan nizamda bulunduğu tamamiyle emin olsun.

Bölüğün büyük cüz’i-tamların içinde düşmanın müvacehesinde sevk idilebilmesi için zikr olunan kabiliyete malik olması ehem ve elzemdir. Bölük kumandanı dahi maksadını uzak bir mesafeden bölüğüne anlayabilecek bir hale gelmelidir.

Öyle bir halde bölük yüzbaşı vekili ve bu olmadığı vakitte en kademeli mülâzım-ı evvel tarafından yüksek sada ile kumanda virilmeyerek ve boru çaldırılmayarak bölük kumandanının işaret itdiği noktaya sevk olunur.

Bölüğün Bir Sıra Üzere Teşkili

194 – Bölüğü bir sıra üzere teşkil itmek için bölük kumandanı iş bu: /184/

“Bir sıra olun” kumandasını virir. Mezkûr kumandada birinci sıra atluları istikamet takımının mezkûr neferinden sağa ve sola doğru evvel kadar aralıkla açılırlar ki ikinci sıranın atluları kendi sol taraflarına girebilecek kadar yer bulsunlar.

Takım zâbitleri de ana göre yekdiğerinden açılırlar. Eğer bir sıra teşkilinin daha seyrek olması îcâb iderse kumandayı berüce ati irâd itmelidir.

1 veya 2 veyahud 3 hatve aralıkla bir sıra olun!

Böyle bir halde bölüğün cebhesi evvelkinin iki mislinden ziyade olur. Ve irtibat dahi her takımın merkezinden alınur.

Bölük şu tarif olunan aralıklı teşkilde hareket idebilmek için her anda istikameti tebdil idebilecek bir halde bulunmalıdır.

Hücum

195 – Bölük süratliden dörtnala geçdikden sonra kaideten tefrik olmayarak bütün kütle saf harb /185/ nizamında hücum yürüyüşüyle hücum itmelidir. Ve düşmana idilebilecek müsademe atlular sıra içinde kendi yerlerini muhafaza itdikleri halde yekdiğerinden iyice tefrik olunmuş iki toplu sıra ile ve vuku bulmalıdır.

Ahvâle nazaran bölüğü aralıklı bir sıra ile veyahud bölüğün bir kısmı aralıklı bir sıra ile ve diğerk kısmı dahi iki toplu sıra ile olduğu halde hücum itdirmek ve müstesna olarak yalnız bir takım hücumu göndermek îcâb idecektir.

Ve keza bölüğün bulunduğu nizamında ve uzun dörtnal ile düşmana saldırması ve hücum yürüyüşü ile hücum itmesi îcâb idecektir.

196 – Hücum yürüyüşüne geçmezden evvel süratli ve dörtnal yürüyüşleri esnasında bölük manevra ve tebdil-i istikamet idebilmek için îcâb iden iktidarı muhafaza itmelidir.

Hücum icrâ idileceğini bildirmek ve kılinc (mızrak) ile davran vaziyetini aldirmek için:

Hücum için – kılinc (veyahud mızrak) davran! /186/

Kumandası virilür. Mezkûr kumanda kaideten bölüğün cebhesini küçültmek artık îcâb itmeyeceği hüküm olunduğu vakit irâd olunmalıdır.

Eğer kılınc (mızrak) davran vaziyeti alındıktan sonra bölüğün cebhesini küçültmek icâb iderse atlular kendi kendülerine kılınc ile hazır dururlar (mızrağı uyluk üstüne alırlar) ve hücum cebhesi teşkil olunduğu gibi tekrar davranırlar.

Düşman üzerine hücum ile saldırmak için bölük kumandanı işbu:

“Hücum” kumandasını virir ve borazanlar dahi hücum borusunu çalar.

Mezkûr kumanda da düşmana müsademe itmek üzere “Allah, Allah!!” sadalarıyla hücum idilür.

197 – Talim için takliden bir hücum icrâ olunacağı vakit askere mefruz olan düşmanın hangi sınıfa (piyade, süvari, topçu) mensub olduğu ve muharebenin maksadı bildirilmelidir. /187/

Daima sabit ve müteharrik bir hedef irâde iderek hücumun istikameti tayin olunmalıdır.

Hücumun hüsn-i neticesi cebhe ile dörtnal yürüyüşünün sükûnet ve metanet ile icrâ olunmasına münevattır.

Bunun için bölüğe muntazam manevra dörtnal ile ve uzun dörtnal ile uzun mesafeler kat’ itdirmek üzere talim itdirilür.

198 – Talimlerde hücumdan sonra süratli yürüyüşe geçerek ve eğer düşman icrâ olunan hücum ile püskürdölmüş olduğu farz idilmemiş ise “karışmayı” taklid itdirerek hücumu nihayet virilür.

Talimin maksadına ve icrâ olunan tertibata nazaran “takib ve ric’at” ve eğer asker dağınık nizamda ise “toplanma” hareketleri dahi talim olunmalıdır.

Hücumdan sonra hemen süratliye geçildiği gibi atlular kumandasız kılınc ile hazır dururlar (mızraklılar mızraklarını uyluk üstüne alırlar).

199 – Birkaç cüz’i-tam manevra meydanında tecemmu’ /188/ itdiği vakit bi’l-istifade karşuluklu hücumlar icrâ itdirilmelidir.

200 – Talimde iki kıt’a karşuluklu hücum itdiği vakit düşmana 20 hatve kalarak hücum tevkif olunmalıdır; binaenaleyh süvarinin süvariye karşı icrâ ideceği hücumu nihayet viren “süratli” kumandası veyahud boru işareti iki kıt’a yekdiğerine 100 hatve yaklaştıkda virilmelidir.

Püskürdülmüş addolunan kıt’a ibtida-yı emirde 300: 400: hatve geriye çekilmelidir. Malub olan süvari takib iden düşmanın yürüyüşüyle geriye çekilmelidir. Galib olan kıt’a ise çekilmekte olan düşman ile kendi arasında takriben 100 hatve mesafe muhafaza itmelidir.

DAĞINIK NİZAM VE TOPLANMA

Kılınc İle Takib

201 – Eğer düşman çarpışmağı gözüne /189/ aldıramayub kendisüne yetişebilecek kadar yakın bir mesafeden gerüye çarh iderse bundan bi’l-istifade kılınc ile (mızrak ile) takib iderek mümkün olduğı kadar ana ziyade zarar virilmelidir. O halde bölük kumandanının işbu:

Takib için dağıl – hücum! Kumandası virildiği anda asker hemen dağılır. Böyle bir halde bölük veya münferid bulunan bir takımın kâffe-i atluları en seri bir yürüyüşle toplu durmağa ve hiza, beraberliğe ve sıra içindeki yerlerini muhafaza itmeğe bakmayarak (Allah Allah) sadalarıyla düşmanı takib iderler.

Vakit ve mesafe zayi itmemek için kılınc ile takib (*) hareketi ileri yürüyüşü tahrirata uğratmayacak vecihle icrâ olunmalıdır.

İcab-ı hale nazaran bölüğün yalnız bir kısmını işbu takibe memur itmek isteniliyorsa bölük kumandanı şu vecihle bir ihbâr

*: Yalnız çarpışmaksızın geriye çarh iden düşman aleyhine icrâ olunan işbu kılınc ile takib hareketi ile 203. madde de beyan olunub iki taraf karıştıktan sonra

ric'at iden düşman aleyhine icrâ olunan takib başka başka olub bunları birbirine karışdırmamalıdır. /190/

kumandası virir:

Birinci ve ikinci takımlar kılıncla “mızrakla” takib! O halde iş'âr olunan takımların kumandanları “takib için dağıl! Hücüm” kumandalarını virirler.

Karışma

202 – Atluları dağımık nizamdan toplu nizama tekrar geçmeğe talim itdirmek için ekseriya hücumdan sonra karışmayı taklid itmelidir. Hücüm nihayetlendirildikten sonra asker süratliye geçtiği gibi bölük kumandanı işbu:

“ayrı ayrı harb için – dağıl!” kumandasını virir. Mezkûr kumanda da sıralar dağılır. Ve neferat dahi karışub dürtmek hareketlerini takliden icrâ iderler.

Takib

203 –Takib hareketini dağımık nizamında takliden icrâ itmek için asker “takib” borusunda dağılub /191/ düşmanın hatt-ı ric'atına doğru en seri yürüyüş ile saldırır. Takım kumandanları işbu hareketde düşmanla henüz tutuşmamış olan kıt'aları çabucak toplamaları îcâb ider. (*)

Toplanma

204 – Toplanma hareketi herkesi evvelki yerini bulmağa dikkat itmeyerek mümkün olabildiği kadar ziyade bir süratle iki toplu sıra üzere saf harbi tekrar teşkil etmek içündür.

205 – Karışma hareketinden veya takibden veya kılıncla ile takibden sonra “toplanma” borusunda bölük mümkün olduğu kadar çabuk ve bölük kumandanının arkasına saf harb nizamında toplanır.

206 – Eğer bölük kumandanı müstesna olarak karışub mibazere itmekde olan bölüğünü çeküb gerüde toplanmak isterse “takımla sola geri çarh” borusunu çaldırır.

*: Sancaktar takib icrâ iden askerle birlikde gitmeyüb kendüsüne en yakın bulunan toplu kıt’a ya iltihâk ider. /192/

İşbu boruda herbir atlu münferiden sola geri çarh ider. Ve kafesi en seri yürüyüşle ve dağınık olarak hücumu bed’ idilmiş olan istikamete doğru çekilürler.

Bölük düşmandan atideki tertibatın icrâsına müsaid bir mesafeye uzaklaşdıkdâ bölük kumandanı yürüyüş tenkis itdirir. Ve arzu itdiği istikamete doğru sevk itmeğe veyahud ric’at hareketine devam itmek üzere kıt’a ve takımların toplu nizamda tekrar teşkil itmeğe gayret ider. Kâffe-i borazanlar tarafından boru ile ve kâffe-i takım zâbitleri ile çavuşlar tarafından bağırarak ile tekrar olunan ve bölük kumandanı tarafından çaldırılan “cebhe” “yüz ileri” borusunda kâffe-i atlular sola geriye çarh iderek yekdiğerinden yüz ileri iderler. Ve bade çaldırılan “toplanma” borusunda bölük kumandanının arkasında saf harb nizamında toplanırlar. /193/

BÖLÜK TALİMİNDE TETİMMAT

Arazi-i Muhtelif Üzerinde İcra Olunan Talimler

207 – Talim devirlerinin hemen ibtidasından arazi-i muhtelif üzerinde münferid nefer talimleri ekseriya icrâ itdirileceği gibi takımca ve bölükçe dahi yapıdırılmalıdır. İkamet-gâhın civarında arızalı ve hendek ve çiftlerle kesilmiş arazi ve ormanlar varsa bi’l-istifade intizam ve beraberliği muhafaza itmek şartıyla mezkûr arazi üzerinde kol ve saf harb nizamında uzun yürüyüşler ve çarh ve cebhe büyültmek ve cebhe küçültmek hareketleri icrâ itdirilmelidir.

Bölük kumandanı tarafından mevaniden ne suretle (atlayarak mı, yürüyerek mi?) ve ahvâl icâb itdirirse kangı nizam ile (saf harb veya kademeli takımla kol veya bir sıra üzere ve ilâ âhire) aşılacağı muayyen ve takdir idilmelidir.

Bundan başka bölük kumandanı arazinin arızalarına ve üzerinde hareket idilen yerin nevi ve tabiyetine göre yürüyüşleri uydurmalı ve îcâbında yürüyüşün kararını kısaltmalıdır. Ormanlarda hareket idildiği vakit kolun /194/boyunun uzamamasına ve îcâb itdiği halde yalnız yanlara doğru açılmasına dikkat itmelidir.

Geçidden yol kol nizamında takımla kol nizamında mürur itmek ve geçidin mahrecinde serian cebhe büyülterek saf harbe geçmek hareketleri ekseriya talim itdirilmelidir. Geçid esnasında kolların boylarının uzanmamasına dikkat itmelidir. Böyle bir halde kolbaşının yürüyüş vezin ve kararının sabit tutulmasına pek çok dikkat itmek tavsiye olunur. Her şeyden evvel bölük teşkillerini araziye uydurmağa ve kendini setr iderek ilerüye gitmek için arazinin arızalarından istifade itmeğe talim idilmelidir.

Mevaniden Geçmek ve Atlamak

208 – Atlular bir sıra üzere bade bir takım cebhesiyle ve bölüğün saf harb nizamıyla ve kademeli takımla kol ve takımla kol nizamlarında mevaniden atlayarak geçmeğe talim itdirilmelidir.

İkinci sıraya atlamak için îcâb iden vesaiti virmek ve bargirler dahi mani görebilmeleri için birinci sıra mani vasıl olmazdan biraz evvel yürüyüşünü hafifçe tezyid itmelidir. Ve mani aşıldığı gibi birinci sıra yürüyüşünü almalı ve ikinci sıra dahi mesafe-i lâzimesine yanaşmalı. /195/

Bölüğün saf harb nizamıyla maniden atlayışında eğer îcâb iderse ikinci zıkr olunan mesafeden daha ziyade bir mesafe alır.

Kumanda: “İkinci sıra on bargir boyu mesafe al”

Takımla kol nizamında maniden atlamakda:

“İkinci sıra sağa ve sola ileri cebhe – büyült” kumandası virilürse ikinci sıraların nısfı sağa ileri ve nısfı diğeri sola ilerüye çıkarak takımlar bir sıra üzere teşkil olunur.

Kollar boylarını uzatmaksızın nevaniden aşmaları îcâb ider.

Bölüğe hendekleri ve imla olmuş yerleri geçmeği ve satıh-ı maillerde aşağı doğru inmeği mevaniden atlamak talimlerinden sık talim itdirilmelidir.

İşbu talimlerde intizam ve mesafelere mümkün olabildiği kadar az halel getirmeğe dikkat itmelidir. /196/

Bölük kumandanı mevaniden nasıl aşılacağını muhtasaran ihbâr itmelidir. Mesela: hendek – atla veyahud hendek – geç ve ila-ahire

Takımla kol nizamında takım zâbitleri mezkûr ihbârları tekrar iderler.

Büyük cüz'i-tamların mevaniden aşmaları îcâb itdiği halde ekseriya aksama ayrılarak münferiden ve mümkün mertebe muhtelif noktalardan mürür itmeleri tavsiye olunur.

Askeri atlamağa ve mevaniden geçmeğe alıştırmak için manevra meydanlarında veyahud talimhanelerde mevani yapılır. (*)

Arazi-i Keşafı

209 – Bölük kumandanı üzerinde ilerüye hareket itmek istediği arazinin mürur ve ubûra ne derece de müsaid olduğunu keşf itdirmesi iktizâ' ider. Keza yanlarını ve eğer geriye çekileceği vakit – ilerüye yürüyüşünde takib

*: Hendek, ahşab duvar, daşdan duvar, toprak yığınları, çukur yol ve mümkün olduğu surette hendek su doldurulmalıdır. /197/

İtdiği yoldan veya pek yakınlarından geçmeyecek ise – yanlarının gerisünü keşif itdirilmelidir.

İşbu hizmet arazi keşiflerine hasredilmiş olduğundan her bölükde mezkûr hizmeti ifaya muktedir birkaç çavuş ile onbaşı ve nefer yetiştirmelidir.

Bölüğün teşkil-i asliyesinde bir çavuş veya onbaşı ve en az iki nefer arazi keşşafı olmak üzere tayin olunur.

Bölük kumandanının “arazi keşşafı ileri” kumandasında arazi keşşafı iş’âr olunan istikamete doğru dörtnal ile giderler. Arazi keşşafının vazifesi bölüğün üzerinde hareketle ilerüleyeceği arazayı keşf etmek mevani-i işaretler vasıtasıyla iş’âr eylemektir.

Kılıncın (mızrağın) amûden yukarıya doğru kaldırılması: “geçilebilir” ve kılıncın (mızrağın) ifkan(?) yukarıya kaldırılması: “geçilemez” manasına efham ider.

Bölükle arazi keşşafı arasındaki mesafe araziye göre değişür. Kapalı arazide keşşaf bölüğü gözden gaib itmemek için icâbında gerüde bir nefer bırakırlar. Mevani’in geçitlerini irâe etmek için keşşaf bir nefer mahall-i /198/ mezkûrede bırakırlar. Ve bölük kumandanı maninin geçid yerini anlayıncaya kadar merkûm nefer orda kalur.

Keşşaf kademe vari ilerüye yürüyerek etrafı gözetdikleri bir noktadan diğerine giderken süratle hareket ederek arazinin ahvâlini çabuk anlayub gerüye haber vermeleridir ki bölük ileriye hareketde gerek maniden ve gerekse sair esbâbdan dolayı ansızın durmağa mecbur olmasun.

210 – Arazi keşşafı şu zikr olunan vaziyetlerinden başka düşmanın harekâtı dahi gözedeceklerdir. Bölük hücumu kaldığı vakit keşşaf bölüğün cebhesini açarak geriye dönmek şartıyla sağa veya soldan bölüğe birleşüb beraber düşmana saldırırlar.

Münferid bulunan bir bölüğün kumandanı muharebe meydanında arazi keşşafını ilerüye saldırmak zamanı gelinceye kadar arkasında ve kendi borazanının yanında yürütdirebilir.

Muharebe Tecessüs Kolu

211 – Başka bir askerle yakından irtibatda bulunmayan her bölük icâb itdiği gibi her iki cenahına kaideten bir çavuş veyahud onbaşı ile iki neferden ibaret bir muharebe tecessüs kolu çıkarır. /199/

İşbu muharebe tecessüs kolunun vazifesi ahvâl ve harekât-ı mühimmeyi kaçırmamak ve bölüğün yanlarını gözetmek ve her şeyden evvel bölüğü düşmanın ansızın bir yan hücumundan esirgemekten ibarettir.

Muharebe tecessüs kolu bölük hücum itdiği esnada dahi gözetmeğe devam ider.

ALAY TALİMİ

Alayın Terkibi

212 – Alay 4 veya 5 bölükden teşkil ider. Alayın talimlerine müteallik olan tertibat 2 bölükden ibaret olan bir nısf-ı alaya dahi kabil-i tatbikdir.

Usûl-i Talim

213 – Alay taliminden maksad bölükle münferid alay dahilinde manevra icrâ etmeği öğretmek ve alayı dahi büyük cüz'i-tamların içindeki vazife-i memuriyetini îfâ idebilecek bir hale ircâ'itmekden ibarettir. Bölükler ta'lîm-nâmede tarif ve tafsil olunan harekâta mükemmel olarak alışmış olmalıdır. /200/

Eğer zâbitan ve çavuşlar alay talimine başlamazdan evvel ta'lîm-nâmede münderc olan kâffe-i teşkilat ile tamamen ünsiyet peyda itmiş olurlar ise bölükler alayın kâffe-i harekâtını pek çabuk ve kolay icrâya alışurlar.

214 – Muharebe talimleriyle ta'lîm-nâmede münderc olan teşkilatın talimleri beraber başlamalıdır. Bu muharebe talimleri meyanında en ehemmiyetlileri gerek yürüyüş kollarından ve gerekse manevra kollarından hücum teşkilatına geçmek için icrâ olunanlardır. Bu nevi talimler bölük kumandanlarının kuvve-i mümeyyizeleriyle

ve süratle virecekleri kararla hal idilecek misalli havi talimlerle birleşdirilerek icrâ olunur ki bu vecihle bölük kumandanlarının kuvve-i mmeyyizeleri kesb-i inbisât ider. Ve sıhhat üzere karar virmek hussundaki maharet-i lâzımleri mümkün olabildiği kadar derece-i kemale takrib ider. Ve ayn-ı zamanda askerin dahi hareketde çabuklukları ve manevra icrâsında kabiliyetleri vücud bulur.

Ale'l-husûs muharebede ekseriya vuku' bulan geçidlerden geçmek ve geçidin mahrecinde saf açmak talimlerini alaya çok yaptırmalıdır. /201/

Manevra meydanlarında icrâ olunan talimleri mezkûr meydanlardan daha ziyade arızalı olan arazi üzerinde dahi icrâ itdirmelidir.

215 – Bölük kumandanları bölüklerinin toplu bulunmasından ve hareketleri sıhhat üzere icrâ itmelerinden mesuldür.

Bölük kumandanları alay dâhilinde kendi bölüklerinin muayyen olan yerini muhafaza itmesine ve yerinden ayrılmış ise tekrar yerine gelmesine vuku bulan dalgaların bölüklerin arasında bulunması lâzım gelen muayyen mesafe ve aralıkları tecavüz itmesine dikkat itmelidir.

216 – Alayın büyük cüz'i-tamların içinde suret-i hareketi nazar-ı mütalaaya alarak kendi kumandanını kumandasız ve boru çaldırmayarak takib itmeğe hazırlanması lâzımdır.

217 – Her fırsattan bi'l-istifade birkaç bölükden mürekkeb bir alayı (nisf-i alayı) yzbaşıların ve alay dâhilindeki bölükleri dahi yüzbaşı vekili ve mülâzım-ı evvellerin taht-ı kumandalarına virerek talim itdirmelidir. İşbu maksadın husln kıt'a birer sıra ile teşkil olunur. /202/

Teşkilatın Tarifi

218 – Alayın saf harb nizamı

Bölükler saf harb nizamında buldukları halde bir hat üzerinde ve yekdiğerinden (6) hatve aralıkla vaz' olunurlar.

219 – Alayın hat kolu nizamı

Bölükler ayrı ayrı takımla kol nizamında ve başları bir hizada olmak üzere yekdiğerinden (3) takım cebhesi /203/ ve (6) hatve aralıklar ile vaz' olunurlar.

220 – Alayın ictimâ' kolu nizamı

Bölükler ayrı ayrı takımla kol nizamında ve başları bir hizada olmak üzere yekdiğerinden (6) hatve aralıklarla vaz' olunurlar.

Alay hat kolu nizamında iken takımların sağa (sola) çarh itmeleriyle badetamlı(?) bölükle kol ve keza alay ictimâ' kolu nizamında iken takımla sağa (sola) çarh itmeleriyle yanaşık bölükle kol nizamları teşkil olunur.

221 – Alayın takımla kol nizamı

Bölükler ayrı ayrı takımla kol nizamında ve birbirinin arkasında ve bir takım cebhesi ve (6) hatve mesafe ile vaz' olunurlar. /204/

222 – Alayın yol kol nizamı

Bölüğün ayrı ayrı dörderle veyahud ikişerle kol nizamında buldukları halde yekdiğerinin arkasında vaz' olunmuş bulunurlar.

Talimlerde ve meydanlarda yol kolunda bölüklerin yekdiğeri arasında (6) hatve mesafe bulunursa da yürüyüşlerde (20) hatve terk olunur. Yollarda bölüklerin gerüsünde yürüyecek olan yedek bargirlerin ve bölük kumandanlarının ve başka yürüyecek olan borazanların istîâb idecekleri mahal ayruca kolun/205/ teknil boyunda hesap idildiğinden (seferiye kanunname-i hümayununda buna dair olan maddeye müracaat) yollada terk olunacak olan (20) hatvelik mesafe anlara taliki yoktur.

223 – Bazı ahvâlde “takımla çift kol” nizamının teşkili kaideli olabilir. Bu nevi kol nizamında kaideten kangı istikametde gidilürse gidülün solda bulunan kol

istikameti muhafaza itmeğe memurdur. İşbu kolların mevcudu ve kolların arasındaki aralıklar mütehavildir.

Alay Kumandanı ile Ümera ve Zâbitânın ve Başçavuşların ve Sencdar ile Borazanların Mahalleri

224 – Alay kumandanı saf harb nizamında alayın merkezinin (60) hatve ilerisinde ve kol nizamlarında saf harbe geçürmeyi murad eylediği tarafda ve ayn-ı mesafede bulunurlar. Ve alayın kumandanının solunda ve yarım bargir boyu gerisinde alay yaveri bulunur. Borazan çavuşu ile diğer bir borazan yan yana ve yaverden bir bargir boyu gerüde bulunurlar. /206/

Alay kumandanı kendinin bulunmasında kaide-i müşahede itdiği yere gidebilir. Miralay hizayı tashih için kendisi müstesna olmak üzere her nereye giderse yanındaki borazanlar ile alayın yaveri mûmâ-ileyhi takib iderler.

Alay dururken alay kumandanı kumanda virmek istediği vakit bargirini alaya doğru çevirüb bu halde maiyeti vaziyet ve mahallerini değiştirmezler.

Kaymakam (ve mûmâ-ileyh bulunmadığı suretde ümeradan en kıdemlisi) teşkillere nazaran yukarıda beyan olunduğu üzere alay kumandanının bulunması lâzım gelen mevkiin 4 bargir boyu solunda ve bir bargir boyu gerisinde bulunur.

Başka bir emir virilmezse kaymakam (ümeradan en kıdemlisi) miralayı hizayı tashih itmek için gitdiği veya suret-i muvakkitede yerini terk itdiği vakit müstesna olmak üzere her nereye giderse takib ider.

Birinci binbaşı sağdan üç bölüğün (alay dört bölükden ise sağdan iki bölüğün) ve ikinci binbaşı /207/ dahi soldan iki bölüğün merkezi ilerisinde (*) ve bölüğün kumandanlarından 10 hatve mesafede ve alay emini birinci binbaşının ve kolağası ikinci binbaşının buldukları bölüklerin merkezi gerisinde sıra zâbitinden 10 hatve mesafede vaz' olunurlar.

Binbaşlar daima yüzbaşların buldukları tarafda alay emini ile kolağası mûmâ-ileyhin muhalifi tarafında ve mesafe-i muayenelerinde bulunurlar.

225 – Alay kumandanı alayın kangı tarafında ise bölük kumandanları dahi ayn-ı tarafda vaz' olunurlar. Şöyle ki:

B – Alay saf harbde ise bölüğün merkezi ilerisünde 30 hatve bedinde bulunurlar.

(*) Bölüklerin saf harbdeki numara tertibleri değışdiğı halde alay kumandanının başka bir emri olmazsa yeni tertibde yakınlığı cihetiyle sağ tarafda bulunacak olan binbaşı sağdan üç bölüğün (alay dört bölük olursa sağdan iki bölüğün) ve sol tarafında bulunacak olan binbaşı dahi soldan iki bölüğün merkezi ilerüsünde vaz' olunurlar. /208/

C –Hat kolu ile ictimâ' kolu nizamlarında bölüğün başdaki kumandanının 5 hatve ilerisünde 10 hatve sol tarafında vaz' olunurlar.

Alay hat kolu veya ictimâ' kolu nizamında iken takımlar sağı (sola) çarh icrâ itdirülürse bölük kumandanları kendi bölüklerinin cenahında kalıb cenah takım zâbitinin yine 5 hatve ilerisinde ve 10 hatve solunda bulunacak vecihle vaz' olunurlar.

D – Takımla kol ve yol kol nizamlarında bölüğün merkezi hizasında ve 30 hatve bedinde bulunurlar. Bölük kumandanları kaideten kendülerine tayin olunan yeri muhafaza itmeleri îcâb iderse de îcâb-ı halde istikameti tashih etmek için bir an yerlerini terk idebilüb kumanda virmek için dahi bölüğe doğru dönerler.

Takımla kol ve yol kollarında yan tarafda yer yok ise alay kumandanı ve mûmâ-ileyhi doğrudan doğruya takib iden maiyeti alayın başı ilerüsünde ve bölük kumandanları dahi kendi bölüklerini baş ilerüsünde yürürler./209/

Eğer miralay alayın cebhe tarafını değıştirmek ister ise kendüsü yeni cebhe tarafına geçer ve işbu:

“Yüzbaşılar aradan geç” kumandasını verir.

Mezkûr kumandayı bölük kumandanları tekrar iderek hem kendüleri ve hemde binbaşılar yeni cebhe tarafına geçerler. Bu halde alay emini ve kolağası dahi cebhenin muhalifi tarafına giderler.(*).

Sıra zâbitleri ile başçavuş hat kolu ve ictimâ' kolu nizamlarında alayın cebhesinin muhalifi tarafında ve kendi bölükleri arkasında vaz' olunurlar. Ve işbu yerlerini mezkûr teşkillerde icrâ olunan kâffe-i harekâtda muhafaza iderler.

Sancâk-dâr kaideten üçüncü bölüğün sağ cenah çavuşunun yanına vaz' olunur. Taarruza bed' olunacağı gibi ikinci sıraya sağ cenah çavuşunun arkasına kalur. Eğer sancâk-dârın bulunduğu bölük kılınc ile takib için vesair

(*). Miralay istediği yerden geçüb kaymakam ise mûmâ-ileyhi takib ider. Binbaşılar nısf-ı alaylarının ortalarında bulunan aralıklardan ve alay emini ile kolağası harici cenahlardan ve yüzbaşılar en kısa yoldan geçerler. /210/

Bir vazifeyi ifâ için alaydan ayrılırsa sancâk-dâr kendüsüne en yakın ve toplu nizamda bulunan bölüğe iltihâk ider.

Sancâk-dâr dağınık nizamda icrâ olunan takibe iştirak itmez.

Sancâk-dâr bulunduğu takımın kumandanı gerüye ve sancâk-dârın yanına kalub (eğer sancâk-dârı hiçbir toplu kıt'a takib itmezse) hemen ale'l-acele bir kısım asker toplayub sancâk-dârı himaye ider.

Borazanlar alayın kâffe-i teşkilatında mensub oldukları bölükleri asla terk itmeyerek kendi yerlerini dahi muhafaza iderler.

Yürüyüş esnasında bir borazan alayın gerüsünde yürür.

Hiza

226 –Alayın saf harb nizamında hizaya gelmesi hizaya gelmek kavâidine nazaran icrâ olunur. (4) ila (5) bölükden teşkil itmiş olan alayda istikamet bölüğü (hiza bölüğü) sağdan itibaren 3. bölükdür ve eğer yalnız üç bölükle teşkil itmiş ise ortadaki bölükdür. /211/

Alay kumandanı başka bir bölüğün istikamet bölüğü yapmak isterse veyahud alay yalnız iki bölük ile teşkil etmiş ise işbu: “istikamet bölüğü falan bölük” kumandasını verir.

İşbu kumanda kâffe-i bölük kumandanları tarafından tekrar olunur.

Alay kumandanı işbu:

“Hizaya gel!”

Kumandasını irâd ider. Ve hizayı tashih için alayın merkezine veyahud cenahlarından birisi tarafına gider. Bölük kumandanları dahi bölüklerinin ayn-ı zamanda alay kumandanını ve kendi dört takım zâbitlerini görebilecekleri bir cenaha dörtnal ile giderler. Alay kumandanı alayın merkezi ilerüsündeki yerine avdet eylediği gibi bölük kumandanları dörtnal ile tekrar yerlerine giderler.

Alay başka bir kıt’a-yı askeriyeinin hizasına gelmesi îcâb iderse evvela en yakın bulunan bölüğü mezkûr kıt’anın /212/ hizasına gider. Ve diğer bölükler gerüde yerlerinde kalurlar ve hiza hattına giden bölük hiza hattına geldiği gibi alay kumandanının işbu:

“Hizaya gel!”

Kumandasında gerüdeki bölükler hepbirden hiza hattına giderek anlar dahi hizaya gelürler.

Yana ve yarım yana (eğri istikamete) doğru icrâ olunan hareketlerde istikamet bölüğü alınan istikamete nazaran başda bulunan bölükdür.

Esliha İstimali

227 – Bölük kumandanları alay kumandanının kılınc ve mızrağın isti'mâli için vireceği kumandaları tekrar itmezlerse de müstesna olarak “hücum için – kılınc (mızrak) davran” kumandasını tekrar iderler. (îcâb iderse mezkûr kumandayı bölük kumandanları kendülüklerinden dahi virirler.) Yollarda virilen kumandaları dahi bölük kumandanları tekrar iderler. /213/

Selamlamak

228 – Kumanda: Selam-Dur!

Hazır-Dur!

Mezkûr kumanda da bütün alay kılıncıyla selam durur. (mızraklularda resmi tazimi icrâ itmek için hazır duruş vaziyetinde iken miralay işbu “sağa (sola) bak! Ve sonra bak!” kumandalarını virir.) Bütün alay sağa bakmakla ve zâbitan kılınclarıyla selamlamak ile resmi tazimi îfâ iderler.

Bölük kumandanları işbu kumandaları tekrar itmezler.

Yere İnme ve Ata Binme

229 – Kumanda:

Yere İn! Rahat!

Mızraklular da yere in! Mızrak dik /214/

Ve rahat!

Eğer miralay yere indikten sonra iki açık sıra üzere tertib itmek isterse “Hizaya Gel!” kumandasını virir.

Kumanda:

At başına! At bin! Hizaya gel!

Bölük kumandanları mezkûr kumandaları bölük taliminde olduğu gibi tekrar iderler.

Eğer alay kumandanı “yere in! ata bin!” borularını çaldırırsa bölük kumandanları yere in borusunda yere indirmek ve mızrak yere dikmek ve rahat itdirmek için bölük taliminde beyan olunduğu üzere îcâb iden kumandaları virirler.

Ve “at bin!” borusu çalınmış ise bölük kumandanları “at başına” kumandasını ve bade ata bindirmek ve hizaya getirmek için îcâb iden kumandaları virirler. /215/

Alayın Harekâtı

SAF HARB NİZAMINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

230 –İleri yürüyüş.

Kumanda:

Alay – Marş veyahud süratli (dörtнал) – marş veyahud boru.

İstikamet bölüğü yürüyüş ve istikameti tanzim ider.

231 – Eğri yürüyüş.

Kumanda:

Alay – takımlar yarım sağa (yarım sola) çarh – marş veyahud süratli (dörtнал) marş veyahud boru.

232 – Saf Harb Nizamında Tebdîl-i İstikamet.

Kırk beş derece kadar olan tebdîl-i istikametler kaideten miralay kumanda virmeksizin 124. Maddede beyan olunan kaide tevfikân icrâ olunub hârici cenah bölüğü evvelki /216/ yürüyüşü muhafaza ider.

Eğer hareketin yürüyüş tazyikiyle icrâ olunması lâzım ise yürüyüş kumandası virilür.

Saf harb nizamında daha büyük derecede tebdîl-i istikametlerde alay evvela yeni istikamete doğru takımlarla veyahud bölüklerle çarh ider. Bade alay işbu yeni istikamete doğru tekrar saf harb nizamına geçer.

233 – Saf Harb Nizamında Yüz Geri Yürümek.

Kumanda:

Alay – takımlar sağa geri (sola geri) çarh – marş. Süratli (dörtmal) marş veyahud boru.

Alay kumandanı ve ümera ile bölük kumandanları yüz geri yürüyüş esnasında alayın gerüsünde kalurlar.

SAF HARB NİZAMINDAN KOL NİZAMINA GEÇMEK

234 – Saf Harb Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek

Kumanda:/217/

Alay – takımlar sağa (sola) çarh – marş veyahud süratli (dörtmal) marş veyahud boru.

Eğer alay saf harb nizamında yürürken takib itdiği istikameti takımla kolun dahi muhafaza itmesi îcâb idiyorsa veyahud matlub olan bir istikamet doğru yürümesi iktizâ' iderse alay kumandanı kumandadan evvel işbu:

Sağa cenah (sol cenah) takımı ileri ve ilâ âhire veyahud sağa cenah (sol cenah) takımı falan istikamete doğru ihbârlarını virir.

Bu hareketde kumanda virmesi îcâb iden yalnız sağ cenah (sol cenah) bölüğünün kumandanı îcâb-ı vecihle kumanda virir. /218/

Saf Harb Nizamından Hat Kolu (*) Nizamına Geçmek

235 – Kumanda:

Alay – hat kolu olacak veyahud sağdan (soldan) hat kolu olacak – marş veyahud süratli (dörtal) marş veyahud hat kolu teşkil borusu.

Bölükler virilen kumandaya göre istikamet takımları üstüne veyahud sağdan (soldan) takımla kol nizamına geçerler. Boru çalınur ise bölükler hep birden kendi

(*) saf harb nizamından gerüye doğru hat kolu ve ictimâ' kolu teşkillerine işbu (yüz geriye hat kolu (ve ictimâ' kolu) olacak ve ilâ âhire) kumandaları ile geçilebilir. Bu halde sağ cenah takımları sola geri çarh iderler. Diğerleri ise sola çarh itdikden sonra sol cenah takımını takib iderler. Bade bölükler başka bir kumanda beklemeyerek istikamet bölüğü üstüne yanaşarak ictimâ' kolu teşkil iderler. /219/

İstikamet takımları üzerine takımla kol nizamına geçerler. Ve hareketi dahi dururken ve adeta yürürken süratli ile ve süratli veya dörtal yürürken ayn-ı yürüyüşle icrâ iderler.

Saf Harb Nizamından Ba'de-t-tamlı Bölükle Kol Nizamına Geçmek

236 – Kumanda:

Alay – bölükler sağa (sola) çarh – marş. veyahud süratli (dörtal) marş.

Bölük kumandanları çarh için bölük taliminde beyan olduğu gibi kumanda virirler işbu hareket 235. Maddede beyan olunan yürüyüşlerle icrâ olunur.

237 – Saf harb nizamından ictimâ' kolu nizamına geçmek.

Kaideten evvela hat kolu nizamına geçilir. Ba'de 238. /220/ maddede beyan olduğu üzere ictimâ' kolu teşkil olunur. Eğer evvela hat koluna sonra ictimâ' kolu nizamına geçmek – ilerüde bulunan yerin adem-i kifayesinden – mümkün olmazsa

icâb iden emirler virilerek doğrudan doğruya saf harb nizamından ictimâ' kolu teşkil olunur.

BİR KOL NİZAMINDAN DİĞERİNE GEÇMEK

238 – Hat Kolu Nizamından İctimâ' Kolu Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay ictimâ' kolu olacak (falan bölük üstüne ictimâ' kolu olacak) – süratli marş ve süratli (dörtal) yürürlerse yalnız marş veyahud ictimâ' kolu teşkili borusu.

Aralıklar istikamet bölüğü üstüne veyahud kumanda iş'ar olunan bölük üstüne yanaştırılır. /221/

B – Dururken

Harekete esas olan bölük dururken süratli ile yürür ve bir takım cebhesi ile 6 hatve gidüb durur. Diğer bölükler esasi bölüğüne doğru süratli ile ve takımlar ile doksan derecelik bir çarh hareketi icrâ iderler. Ve yanlarında bulunacak olan bölükden 6 hatve aralık bırakacak vecihle yeniden takımlarla bir çarh hareketi icrâ iderek yüz ileri giderler.

C – Yürürken.

Esas olan bölük adeta yürürken süratli ile ve süratli (dörtal) ile yürüyorsa vezin ve kararı değiştirmeyerek ileri gider. Ve yanında bulunan bölükler /222/

Veyahud bölük kendisine mevâzı' bir istikamete dahil oldukları gibi bir yürüyüş aşağıya iner.

Diğer bölükler adeta yürürken süratli ile ve süratli (dörtal) yürürken yürüyüşü değiştirmeyerek kolbaşıyla tebdîl-i istikamet iderler ve 6 hatve aralıklarını alacakları vecihle tekrar tebdîl-i istikamet iderek ilerüye doğru giderler ve esas olan bölüğün hizasına vasıl oldukları gibi mezkûr bölüğün yürüyüşünü alurlar.

239 – Ba'de-T-Tamlı Bölükle Kol Nizamından Bölükle /223/ Yanaşık Kol Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – bölükle yanaşık kol olacak – süratli marş ve süratli (dörtunal) yürüyorsa marş.

Başdaki bölüğün kumandanı işbu “bölük – dur” kumandasını verir. Eğer başdaki bölüğün yürümeğe devam itmesi icâb iderse ayrıca ihbâr olunur. Diğer bölükler eğer hareketine dururken veyahud adeta yürürken bed' olmuş ise yürüyüşü tebdil itmeyerek önlerinde bulunan bölüğe bir takım cebhesiyle 6 hatve yanaşurlar.

240 – Hat Kolu Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – her bölükde kol başı sağa (sola) çarh kumandası veyahud her bölükde kolbaşı borusu ve anı müteakib takım sağa (sola) çarh borusu çaldırılır. /224/

Her bölüğün kumandanı kendi bölüğünün başına kumandada iş'âr olunan çarhı icrâ itdirerek alayın kolbaşısı istikametine dahil ider veyahud alay kumandanı atideki kumandaları verir:

Alay – takımla kol olacak veyahud sağdan (soldan) takımla kol olacak –

Hat kolu nizamında bulunan bir alayın takib itdiği istikamete doğru sağdan takımla kol nizamına geçmesi.

Süratli marş! ve süratli (dörtunal) yürüyorsa /225/ marş! veyahud takımla kol teşkili borusu!

Merkez bölüğü (istikamet bölüğü) veyahud kolun başına geçmesi icâb iden cenah bölüğü evvelki istikameti muhafaza itmesi icâb iderse kendü kumandanı olan yüzbaşı işbu:

Bölük – doğru ileri ve ilâ âhire kumandaları virir.

Diğer bölüklerin kumandanları bölüklerinin kolbaşına iki defa tebdîl-i istikamet itdirerek istikamet bölüğünün istikametine idhal iderler.

Eğer “takımla kol” teşkili borusu çaldırılmış ise hareket merkez bölüğü (istikamet bölüğü) üstüne icrâ olunur. O halde istikamet bölüğünün solunda bulunan bölükler der-akab dururlar. Ve sıraları geldiği gibi anlar dahi kol nizamına dahil olurlar.

Alay dururken veya adeta yürürken hareket süratli ile ve süratli veya dörtnal yürürken yürüyüş değiştirmeyerek icrâ olunur. /226/

241 – Ba’de-T-Tamlı Bölükle Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – takımla kol olacak veyahud sağdan (soldan) takımla kol olacak – süratli marş! ve süratli (dörtнал) yürüyorsa marş! Veyahud takımla kol teşkili borusu.

Kumanda olunan hareket her bölükde birden icrâ olunur.

Eğer sağdan (soldan) ihbârı ilave olunmayarak yalnız “takımla kol olacak – marş” kumandasını virilmiş veyahud “takımla kol teşkili borusu” çaldırılmış ise takımla kol nizamına bölüklerin merkezinden geçilür. Alay dururken veya adeta yürürken hareket süratli ile ve süratli (dörtнал) yürürken yürüyüş değiştirilmeyerek icrâ olunur.

242 – İctima Kolu Nizamından Hat Kolu Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – hat kolu olacak veyahud (falan /227/ bölük üstüne hat kolu olacak) – süratli (dörtнал) marş! veyahud dörtнал yürürken marş! veyahud hat kolu teşkili borusu.

Bölükler kendi kumandanlarının kumandalarıyla istikamet bölüğünden veyahud kumandada iş'âr olunan bölükden aralıklarını alurlar.

B – Dururken

İşbu teşkile esas olan bölük kendi kumandanının kumandasıyla süratli yürüyüş ile bir takım cebhesi ve 6 hatve ileri gidüb durur. Diğer bölükler süratli /228/ yürüyüş ile esas bölüğün muhalifi tarafına doğru takımlarla doksan derecelik bir çarh hareketi iderler ve aralıklarını aldıkları gibi takımlarla çarh iderek yüz ileri giderler.

C – Yürürken

Esas bölüğü adeta yürürken süratli ile ve süratli yürürken dörtнал ile ve dörtнал yürürken vezin /229/ ve kararı değışdirmeyerek ilerüye yürür. Ve yanında bulunan iki bölük (bir bölük) kendi istikametine mevâzı' bir istikamete dahil oldukları gibi mezkûr esas bölüğü bir yürüyüş aşağıya iner. Diğer bölükler adeta yürürken süratli ile ve süratli yürürken dörtнал ile ve dörtнал ile yürürken yürüyüşü değışdirmeyerek kolbaşılarının tebdîl-i istikameti ile aralıklarını alub ilerüye doğrulurlar. Ve esas bölüğünün hizasına vasıl oldukları gibi anın yürüyüşünü alurlar.

243 – Bölükle Yanaşık Kol Nizamından Bölükle Ba'de-T-Tamlı Kol Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – kolbaşından ba'de-t-tam – marş!

Veyahud süratli (dörtнал) marş!

Ve dörtнал yürüyorsa marş!

B – Dururken

Başdaki bölüğün kumandanı bölüğüne süratli yürüyüş ile ilerüye sevk ider. Diğer bölükler ise kâffe-i lâzımelerini /230/ aldıkca müteakiben kumandanlarının kumandasıyla süratli ile başdaki bölüğü takib iderler.

C – Yürürken

Başdaki bölüğün kumandanı: bölük – doğru ileri veyahud süratli (dörtнал) marş!

Kumandalarını virir.

Diğer bölüklerin kumandanları işbu “bölük – dur!” kumandasını virirler ve mesafe-i lâzımelerini aldıkları gibi müteakiben alay kumandanının kumandada iş’âr itdiği yürüyüşle önündeki bölüğü takib itmek için icâb iden kumandaları virirler.

244 – İctima Kolu Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – takımla kol olacak (sağdan veya soldan takımla kol olacak) – süratli marş! /231/ ve süratli yürürken dörtнал marş ve dörtнал yürürken marş veyahud takımla kol teşkili borusu.

İstikamet bölüğünün veyahud (kumandada iş’âr olunan /232/ cenah bölüğünün) kumandanı işbu bölük – süratli marş (veyahud dörtнал marş veya yalnız marş) kumandasını virirler.

Diğer bölüklerin kumandanları harekete yürürken bed’ olunmuş ise işbu (bölük – dur) ba’de başdaki bölüğün yürüyüşünü alurlar ve kolun istikametine dahil olacak ve her biri önünde bulunan bölüğe ve mesafe-i lâzimesine yanaşacak vecihle bölüğün kolbaşına tebdîl-i istikamet itdirirler. Eğer hareketin icrâsı için boru çalınmış ise hareket daima istikamet bölüğü üstüne icrâ olunur.

Hareketin cenah bölüklerinden birisi üstüne icrâ olunması iktizâ' ider ise yukarıda miralayın kumandasında beyan olunduğu üzere iş'âr olunması lâzımdır. Eğer alay duruyor veyahud yürüyor ise hareket süratli ile ve süratli yürüyorsa dörtnal ile dörtnal yürüyorsa yürüyüş değiştirilmeyerek icrâ olunur.

245 –Bölükle Yanaşık Kol Nizamından Takımla Kol Nizamına Geçmek.
/233/

Kumanda:

Alay – takımla kol olacak (veyahud sağdan veya soldan takımla kol olacak) – süratli marş veyahud dörtnal marş! dörtnal yürürken marş! veyahud takımla kol teşkili borusu.

Der-akab başdaki bölüğün kumandanı miralayın kumandasında iş'âr olduğuna nazaran ya ortadan veya cenahların birinden takım koluna geçirir. Diğer bölüklerin kumandanları eğer yorulur ise başdaki bölüğün kumandanı takımla kol nizamına geçmek için icrâ kumandasını virdiği gibi “bölük –dur” kumandasını virirler. Ba'de her biri kendüsünün evvel bulunan bölükden mesafe-i lâzimesini alacak vecihle müteakiben ve başdaki bölüğün yürüyüşüyle ve ayn-ı vecihle takımla kol nizamına geçüb başdaki bölüğün istikametini takib iderler. Eğer takımla kol teşkili borusu çaldırılmış ise ve alay dahi duruyor veyahud adeta yürüyorsa takımla kol süratli yürüyüş ile ve süratli yürürken dörtnal /234/ile dörtnal yürürken vezin ve kararı değiştirmeyerek bölüklerin merkezinden çözülmek üzere takımla kol teşkili olunur.

246 – Takımla Kol Nizamından Hat Kolu Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – hat kolu olacak (veyahud sağa ileri veya sola ileri hat kolu olacak) – süratli marş! veya dörtnal marş! ve dörtnal yürüyorsa marş! veyahud hat kolu teşkili borusu.

Başdaki bölük hareket adeta yürürken bed' iderse bölük kumandanının kumandasıyla süratli ile ve süratli (dörtнал) yürüyorlarsa ayn-ı yürüyüşle bir bölük cebhesi müsâvî bir mesafe kat' itdikde adetaya geçerler. Eğer başdaki bölüğü başka dürlü hareket itmesi lâzım gelürse ayruca ihbâr idilür. Eğer hareket dururken bed' itmiş ise başdaki bölük bir bölüğün cebhesi mikdarı bir mesafe süratli ile ileri gider durur. /235/

Diğer bölükler eğer harekete dururken veyahud adeta yürürken bed' olunmuş ise süratli yürüyüş ile ve süratli yürürken dörtнал ile ve dörtнал yürürken yürüyüş değışdirmeyerek ve bölük kolbaşına kumandasız tebdil-i istikamet itdirilerek kendi yerlerine sevk olunur.

247 – Takımla Koldan Bad'e-T-Tamlı Bölükle Kol Nizamına Geçmek.

B – Bölüklerin birden saf harb nizamına geçmeleriyle.

Kumanda:

Alay – her bölükde saf harb olacak – süratli (dörtнал) marş dörtнал yürüyorlarsa marş veyahud her bölükde saf harb teşkili borusu.

Mezkûr kumanda veyahud boruda bölükler bölük kumandanlarının kumandalarıyla ve kol dururken veya adeta yürürken süratli yürüyüşle ve süratli yürürken dörtнал ve dörtнал yürürken yürüyüşü değışdirmeyerek iki tarafa birden ve hep bir anda saf harb nizamına geçerler. /236/

C – Müteakiben bölüklerin saf harb nizamına geçmeleriyle.

Kumanda:

Alay – müteakiben bölük ol! Veyahud arazi ----- ancak müteakiben saf harbe geçmelerini îcâb itdirir bir halde ise “her bölükden saf harb teşkili” borusu dahi çaldırılabilir.

Hareket arazi müsaade itdiğı anda her bölükde müteakiben icrâ olunur.

Bölük kumandanları kendi bölüklerinin nihayet takımı geçidinden çıktığı anda kumandalarını irâd iderler.

248 – Takımla Koldan İctimâ' Kolu Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – ictimâ' kolu olacak (veyahud sağa ileri veya sola ileri ictimâ' kolu olacak) – süratli marş! ve süratli dörtnal yürüyorlarsa marş! veyahud ictimâ' kolu teşkili borusu.

Başdaki bölük kendi bölük kumandanının kumandasıyla /237/ ve harekete adeta yürürken bed' olunmuş ise süratli ile ve süratli veya dörtnal yürüyorlarsa yürüyüşü değiştirmeyerek cebhesine müsâvî bir mesafe ileri gittikten sonra adeta yürüyüşe geçerler. Eğer mezkûr bölüğün başka dürlü hareket eylemesi lâzım gelürse ayruca ihbâr olunur.

Eğer harekete dururken bed' olunmuş ise başdaki bölük bir bölük cebhesi müsâvî bir mesafe süratli yürüyüş ile ileri gittikten sonra durur. Diğer bölükler bölük kolbaşına tebdîl-i istikamet itdirilerek ve harekete dururken ve adeta yürürken bed' olunmuş ise süratli ile ve süratli veya dörtnal yürüyorlarsa yürüş tebdîl itmeyerek yerlerine sevk olunurlar.

Boru çaldırılmış ise hareket iki tarafa birden icrâ olunur.

249 – Yol Kollarından Takımla Kol Ve Hat Kolu Ve İctimâ' Kolu Nizamlarına Geçmek.

Kumanda:

Alay – takımla kol olacak – süratli /238/(dörtнал) marş! yahud dörtnal yürüyorsa marş!

Veyahud alay – hat kolu olacak (sağa ileri veyahud sola ileri hat kolu olacak) – süratli (dörtнал) marş! veyahud marş! veyahud alay – ictimâ' kolu olacak (sağa ileri

veyahud sola ileri ictimâ' kolu olacak) – sūratli (dörtнал) marş! veyahud marş!
veyahud matlub olan teşkilin borusu çaldırılır.

Bölükler evvela kendi bölük kumandanlarının kumandasıyla takım koluna geçerler. Ve eğer hat kolu veyahud ictimâ' kolu nizamına geçerse kolbaşının arkasında bulunan bölükler takım koluna girerken matlub olan tarafa doğru bölük kolbaşı tebdîl-i istikametini icrâ iderler.

Başda bulunan bölük eğer harekete dururken veya adeta /239/ yürürken bed' olunmuş ise sūratli ile ve sūratli veya dörtнал yürüyorlarsa yürüyüş deęişdirmeyerek bir bölük cebhesine müsâvî ileri gider bade adeta yürüyüşe geçer ve harekete dururken bed' olunmuş ise durur.

Dięer bölükler nihayet takımları teşkil olunub önündeki takıma yanaşdığı gibi en kısa yoldan ve harekete dururken veya adeta yürürken bed' olunmuş ise sūratli ile ve sūratli yürürken dörtнал ile ve dörtнал yürürken yürüyüşü tebdîl itmeyerek kendi mahallerine sevk olunurlar.

Eğer hat kolu ve ictimâ' kolu nizamlarına teşkil olunurken arazi bölüklerin aralıklarını almak için birden açılmalarına müsaid değil ise hareket müteakiben icrâ olunur.

250 – Takımla Koldan Yol Kollarına Geçmek.

Kumanda:

Alay – takımlarda müteakiben sağdan (soldan) dörder (ikişer) ol!

Hareket tıbkı bölük taliminde beyan olunduğu üzere icrâ olunur.

Bir Yol Kolu Nizamından Diğerine Geçmek /240/

251 – Dörderden İkişere Geçmek.

Kumanda:

Alay – ikişer – süratli marş! veyahud marş!

İşbu hareket bölük kumandanlarının kumandalarıyla her bölük tarafından sıraları geldikçe icrâ olunur.

252 – İkişerden Dördere Geçmek.

Kumanda:

Alay – dörder olacak – süratli marş! veyahud marş!

Bölükler bölük taliminde olduğu gibi bölük kumandanlarının kumandalarıyla dördere geçerler. Ba'de kendülerinin önünde bulunan bölüğe ve hareketin icrâ olunduğu yürüyüşle muayyen olan mesafelerine yanaşurlar. /241/

KOL NİZAMLARINDA İCRA OLUNAN HAREKÂT

253 – İlerüye Doğru Yürüyüş

Kumanda:

Alay – marş! veyahud süratli (dörtal) marş! Veyahud matlub olan yürüyüşün borusu.

İstikamet bölüğü veyahud başdaki bölük istikameti ve yürüyüşü tanzim ider.

254 – Eğri Yürüyüş.

Kol nizamında yarım yan istikametine doğru yürüyüş takımlarla çarh iderek veyahud bölük kolbaşları tebdîl-i istikamet iderek icrâ olunur.

255 – Yüz Geri Yürüyüş

Cebhelerin bir takım cebhesinden az olmayan kâffe-i kol teşkilatında:

Kumanda:

Alay – takımlar sola geri (sağa geri) /242/ çarh – marş! veyahud süratli (dörtunal) marş!

Veyahud takımlar sola geri çarh borusu “cebhe” borusunda takımlarla sola geriye çarh hareketi icrâ olunur.

256 – Hat Kolu Nizamında Tebdîl-İ İstikamet.

İşbu teşkilde tebdîl-i istikamet kaideten alay kumandanı kumanda virmeksizin yalnız takib olunacak istikameti irâe iderek icrâ olunur. Tebdîl-i istikamet esnasında harici cenahda bulunan bölük yürüyüşünü muhafaza ider. Eğer hareketin yürüyüşü tesri' iderek icrâsı matlub ise ayruca ihbâr olunur. Amûden icrâ olunan tebdîl-i istikametler sağa (sola) doğru takımla kol nizamına geçirilerek ve ba'de işbu yeni istikamete doğru hat kolu teşkil iderek icrâ olunabilir.

257 – İctima Kolu Nizamında Tebdîl-İ İstikamet.

İşbu teşkilde tebdîl-i istikamet alay kumandanı kumanda virmeksizin yalnız takib olunacak istikameti /243/ irâe iderek icrâ olunur.

Mezkûr hareket kumanda ile ictimâ' koluna bir çarh hareketi ile icrâ olunabilir.

Kumanda:

Alay – sağa (sola) çarh – marş! veyahud alay – falan noktaya doğru çarh – marş!

Miralayın kumandası bölük ve takım kumandanları tarafından tekrar olunmaz. Başda bulunan takım kumandanları bölüğün çarhı hakkında beyan olunan kavâide tevfikân takımlarını sevk iderler.

Herhalde cenah dahilinin resm itdiği kavis-i daire bölüğünkinden biraz daha büyük olmalıdır. Başdaki takımları takib iden takımlar müteakiben hem çarh iderler

ve hem de harici cenaha doğru yanaşurlar. Ve çarh hareketi teknil olunduğı gibi kolbaşının istikametini ahz iderler.

Harekât-ı mütebakiye 256. maddede beyan olduğı üzere icrâ olunur. /244/

Kolun Başıyla Tebdîli İstikamet

258 –Takımla kol nizamında ve yol kol nizamlarında.

Kumanda:

Kolbaşı sağı (sola) veyahud yarım sağı (yarım sola) çarh veyahud kolbaşı (falanca istikamete) doğru çarh.

Miralayın kumandasını yalnız başdaki bölüğün kumandanı bölük taliminde bir bölük hakkında beyan olduğı üzere tekrar ider.

259 – Bölükle ba'de-t-tamlı kol ve yanaşık bölükle kol nizamlarında tebdîl-i istikamet hareketinin kumandaları ve icrâ atı 258. maddede beyan olduğı üzeredir.

KOL NİZAMLARINDAN SAF HARB NİZAMINA GEÇMEK

260 – Hat Kolu Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek. /245/

Kumanda:

Alay – saf harb olacak – süratli (dörtnal) marş! veyahud marş! veyahud alayda saf harb teşkili borusu.

Bölükler ayn-ı zamanda ve alay duruyor veyahud adeta yürüyorsa süratli ile ve süratli yürüyorsa dörtnal ile ve dörtnal yürüyorsa yürüyüşünü değıştirmeyerek saf harb nizamına geçerler.

261 – Bölükle Ba'de-t-tamlı Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek.

B – Cebhe tarafına (yan tarafa doğru)

İşbu saf harbe geçmek hareketi takımlarla yan tarafa doğru çarh itdikden sonra 260. maddede beyan olunan hareketle icrâ olunur. Veyahud işbu:

Alay –bölükler sağa (sola) çarh – süratli marş! ve süratli veya dörtnal yürüyorsa marş! kumandasını veyahud “bölükler çarh” /246/ borusu çaldırılır.

Bölükler birden cebhe tarafına doğru bölük kumandanlarının kumandalarıyla ve kol duruyor veya adeta yürüyorsa süratli ile ve süratli (dörtнал) ile yürüyorsa ayn-ı yürüyüş ile çarh idüb alayın saf harb nizamını teşkil iderler.

C – Yürüyüş istikametine doğru.

Kumanda:

Alay – sağa ileri (sola ileri) saf harb olacak – süratli (dörtнал) marş! ve dörtнал yürüyorlarsa yalnız marş! veyahud her alayda saf harb teşkili borusu.

Başdaki bölüğün kumandanı bölüğünü eğer kol adeta yürüyor veyahud duruyorsa süratli ile ve süratli veya dörtнал yürüyorsa ayn-ı yürüyüş ile bir bölük cebhesine müsâvî ilerüye götürüb adeta yürüyüşe geçilir.

Ve eğer kol dururken harekete bed’ olunmuş ise durdurur. /247/

Diğer bölüklerin kumandanları gidecekleri tarafa doğru takımlarla 45 derecelik bir çarh icrâ ve saf harbde bulunacağı yerin karşısına geldiği gibi yine bir çarh ile yüz ileri itdirirler. Ve istikamet bölüğünün hizasına vasıl olduğu gibi anın yürüyüşünü aldırırlar. İşbu hareketde kol duruyor veya adeta yürüyorsa süratli ile ve süratli yürüyorsa dörtнал ile ve dörtнал yürüyorsa ayn-ı yürüyüş ile icrâ olunur.

Eğer istikamet bölüğü durmuş ise diğer bölüklerin kumandanları kendi takım zâbitleri yanında bulunan bölüğün birinci sırasının hizasına vasıl oldukları gibi durdururlar. Ve takım zâbitleri hemen adeta yürüyüş ile yanında bulunan bölüğün

takım zâbitlerinin hizasına giderler. Her bölük kendi kumandanının “hizaya – gel” kumandasıyla ve takım zâbitlerinin gerisine ve mesafe-i muayyenesine vaz’ olunur.

262 – İctima Kolu Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek.

B – İlerüye doğru.

Evvela ictimâ’ kolu nizamından hat kolu nizamına geçilir. /248/ Ba’de 270. maddede beyan olunduğu üzere saf harb nizamı teşkil olunur.

Eğer bölüklerin kolbaşları bir hizaya gelmezden evvel “saf harb olacak – marş!” kumandası virilir. Veyahud alayda saf harb teşkili borusu çaldırılırsa esas bölüğü saf harbe geçmek için mikdar-ı kâfi yer hasıl olduğu gibi ve diğer bölükler dahi kolbaşları eğri istikameti terk idüb tekrar doğruldukları yani lüzumu kadar açıldıkları gibi ayrı ayrı saf harbe giderler. Bölükler saf harbe girdikçe miralayın emirlerine tabi olarak istikametini îcâb iderse tebdîl idebilecek olan – istikamet bölüğünün hizasına giderler.

C – Cebhe hattı üzerinde (*) saf harbe geçmek evvela ictimâ’ kolu nizamından cebhe hattı üzerinde hat kolu teşkil olunur. Ve bölükler saf harbe geçmek için îcâb iden aralığı aldıkları gibi takımlarla çarh iderek yüz ileri iderler. Ve hemen oracıkda saf harb nizamına girerler.

(*) bu vecihle yani ilerüye gitmeyerek cebhe hattı üzerinde saf harb nizamına geçmek hareketi bir setrenin veyahud bir sırtın arkasında bulunan cebheye hattını ilerüye doğru tecevüz itmek istenildiği vakit isti’ mâl olunur. /249/

İşbu hareket miralay kumanda irâd itmeyerek yalnız vireceği emir veya işaretlerle icrâ olunur.

263 – Bölükle Yanaşık Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek.

Kumanda:

Alay – sağa ileri (sola ileri) saf harb olacak - süratli (dörtнал) marş! ve kol dörtнал yürüyorsa marş! veyahud her alayda saf harb teşkili borusu.

Başdaki bölüğün kumandanı bölüğünü kol duruyor veyahud adeta yürüyorsa süratli yürüyüş ile ve süratli veya dörtнал yürüyorlarsa ayn-ı yürüyüş ile bir bölük cebhesine müsâvî bir mesafeye sevk ider. Ba'de adeta yürüyüşe geçilir ve harekete dururken bed' olunmuş ise durdurur.

Diğer bölükler kol dururken veyahud adeta yürürken harekete bed' olunmuş ise süratli ile ve süratli yürüyor /250/ ise dörtнал ile ve dörtнал yürüyor ise yürüyüşü değiştirmeyerek takımlarla sağa (sola) çarh iderek takımla kol nizamına geçüb îcâb iden tarafa doğru açılırlar. Ve saf harbde bulunacakları yerin karşısına geldikleri gibi tekrar çarh iderek yüz ileri iderler ve başdaki bölüğün hizasına dahil olub anın yürüyüşünü alırlar. Eğer başdaki bölük durmuş ise hareket 261. maddede beyan olunduğu üzere icrâ olunur.

264 – Takımla Kol Nizamından Saf Harb Nizamına Geçmek.

B – Takımların çarh hareketiyle.

C – Mailen açılmak ile.

Başdaki bölük iki tarafa birden ve kol duruyor veya adeta yürüyorsa süratli ile ve süratli yürüyorsa dörtнал ile dörtнал yürürken ayn-ı yürüyüş ile saf harbe girerek adeta yürüyüşe geçer. Arkadan gelen bölükler iki tarafa birden saf harb nizamına geçebilmek için îcâb itdiği kadar kolbaşı tebdîl-i istikametiyle mailen açılırlar. Ve saf harbe girdikten sonra hiza hatdına doğru yürüyüşle giderler. /251/

265 – Yol Kollarından Saf Harb Nizamına Geçmek.

İlerüye doğru saf harb nizamına geçilecek ise kaideten evvela takımla kol teşkil olunur. Ve ba'de harekât-ı mütebakiye 264. maddede beyan olunduğu üzere icrâ olunur.

Yana doğru saf harbe geçilecek olursa bölükler evvela yan tarafa doğru ayrı ayrı saf harbe teşkil olunurlar. Ba'de istikamet bölüğüne doğru bölük kumandanları vasıtasıyla sevk olunub aralıklarını ahz iderler.

266 – İstikameti Tebdîl İtmekle Beraber Bir Teşkilden Diğerine Geçmek.

Bir teşkilden diğer teşkile geçmek hareketlerinin kâfesi bir istikametın tebdîl olunmasıyla beraber icrâ olunabilürler.

İstikamet bölüğü veyahud başdaki bölüğün yeni istikamete dahil olduğu anda yeni teşkilin kumandası virilür. Bölükler kolbaşları ile îcâb iden tebdîl-i istikameti icrâ iderler. Ve kendi bölük kumandanlarının kumandasıyla /252/ matlub olan teşkile girerler. Ve en kısa yoldan işkal idecekleri mahale doğru sevk olunurlar. Ve ta'lîm-nâmede münderc olan yürüyüş kavâidine tevfikân yürüyüşlerini tanzim iderler.

267 – Mail bir istikamete doğru başlanmış olan bir yürüyüşün istikametinde bir teşkilden diğerine geçmek.

Hareket bundan evvelki maddede beyan olunan usule müşâba olarak icrâ olunur.

Hücum

268 – Alayın hücumları 195 ve 196. Maddelerde ve üçüncü kısımda beyan olunan usûl ve kavâid üzere icrâ olunur.

Kademe nizamında hücum itmek için işbu: kademeli hücum! Kumandası virilür.

269 – 197 ve 200 maddelerinde hücumun talimi ve icrâsı hakkında mevzu kavâid alaya dahi tatbik olunur.

Dağınık Nizama Geçmek ve Toplanmak

270 – Kılıncla takib veyahud toplanmak hakkında bölük için muayyen olan kavâid alaya dahi tatbik olunur. /253/

Toplanmakta şart mümkün olduğu kadar bir çabuklukla ve bir cüz'i-tamın iki yanaşık sıra üzere toplanmasıdır. O halde münferid bulunan her atlu kendi bölüğüne ayrışmağa dikkat itmesi îcâb iderse de münferid kalmış olan atlular kendi bölüklerinden daha yakın bulunan başka bir bölüğe bi't-tesadüf iltihâk idirirler ise bais yokdur.

ALAY TALİMİNİN TETİMMATI

Husûsi Talimler

271 – Alaya arızalı arazide öyle bir mevzu ahz itmeğe talim itdirilmelidir ki evvel mevzudan kolaylıkla taarruza veya hücuma kalkabilsün. Ve muharebe itmeğe hazır bulunmağa müsaid olmasıyla beraber mümkün mertebe düşmanın nazar ve ateşinden mestur bulunsun. Şurût-u mesrudaya nazaran alınmış olan mevzide vaziyetin şekil ve suretinin tehdidinden sarf-ı nazarla arazinin haline göre teşkilat ve aralıklarla mesafeler tayin idilmelidir.

Alayın kumandanı nazara müsaid olan bir noktada bulunduğu vakit alayın kumandasını kaymakama tevdi ider. /254/ Kaymakam dahi miralayın vireceği kumanda ve şartlara göre hareket ider.

Bu mesellu bir mevzuun işgali ve buradan çıkışta en seri saf açmak hareketlerinin isti'mâli alayın talimi için yapılacak faraziyata esası ittihâz olunmalıdır.

272 – Alaya ta'lîm-nâmede suret-i husûsiyede beyan olunmayan ve fakat ta'lîm-nâmede münderc vesait-i ianesiyle ve serian saf harbe geçmesine badi olan talimler dahi icrâ itdirilmelidir. Mesela: evvelki hareket ikmal olunmazdan evvel bir hareketden diğerine geçmek.

Mümkün mertebe bölük kumandanlığı vazifesini îfâya çok zâbit ve takım zâbitliği vazifesini îfâya dahi çok çavuş alışdırmak için bir sıra üzere müretteb alaylarla liva' talimi icrâ itdirilmelidir.

Bundan başka 207 ve 208 maddelerinde beyan olunan talimler dahi alaya icrâ itdirilmelidir.

Arazi Keşşaflarıyla Muharebe Tecessüs Kolları

273 – Alayın arazi keşşaflarının mikdarı mümkün olduğu kadar tenkis olunmalıdır. Bunların vazifesi /255/ bölük keşşaflarının aynıdır. Alayın keşşaflarına ya bir mülâzım veyahud bir çavuş kumanda idüb düdük ve işaretler vasıtasıyla anlar dahi sevk ider. Miralay îcâb-ı halde bir tarafa sevk itmek için arkasında birkaç keşşaf bulundurması faideli olabilir.

Alay tecemmu' itdiği gibi bölüklerden alay keşşaflığı îfâ idecek olan keşşaflar tayin olunmalıdır. Ve bunlar artık bir daha emir beklemeksizin kendi keşşaf kumandalarının işaretiyle sevk olunmalıdır.

Muharebe tecessüs kolları kaideten zâbitler vasıtasıyla kumanda olunub kuvvetleri dahi birkaç atludan ziyade olmamalıdır. Bunlar alay kumandanının vireceği emir üzerine çıkarlar ise de îcâb-ı halde cenah bölüklerinin kumandanları dahi cenahlarını keşşaf itdirmek için kendülüğünden tecessüs kolları çıkarabilir. Muharebe tecessüs kolları îcâbı halde alay kumandanına haber vireceklerinden başka doğrudan doğruya tehdit olunan bölük kumandanına dahi haber virmeğe dikkat iderler.

Muharebe tecessüs kolları hücumda dâhil olunmayub mücadele esnasında dahi vazifelerini îfâya devam iderler. /256/

LİVA TALİMİ

Terkibi

274 – Liva' kaideten iki alaydan müteşekkildir.

Usul-i Talim

275 – Liva' taliminde maksad liva'yı berüce ati iki suretle istihdama hazırlamakdan ibaretdir.

B – Süvari fırkasının arkasından birinci teşkil itdiği halde hat (kademe) vazifelerini îfâya.

C –Müstakil bir cüz'i-tam olarak harekete.

276 – Liva' gerek müstakilen ve gerekse fırka dahilinde olarak hareketinde muharebede vazifesini îfâ itmek için isti'mâl idebileceği kâffe-i teşkillerle manevraları talim ve icrâ itmiş olması îcâb ider. Liva' müstakil bir cüz'i-tam olarak hareket itdiği vakit kendüsine bir topçu bataryası terfik olunabilir.

Liva' kumandanı kendi liva'sını kumanda, ihbâr, boru, işaretler vasıtasıyla sevk ider. /257/

Liva' Kumandanının ve Yaveriyle Emir Zâbitlerinin ve Borazanlarının Mahalleri

277 – Liva' kumandanı liva'nın merkezi ilerisinde veyahud saf açmak istediği yan tarafında (cebhe tarafında) ve yüz hatve uzağında bulunur.

Alay kumandanı arkasında ve yaveriyle borazanlar nasıl vaz' olunmuşlar ise liva' kumandanını takib iden liva' yaveriyle emir zâbitleri ve borazanlar dahi ol vecihle vaz' olunurlar. Eğer liva' kumandanı liva'nın cebhe tarafını değiştirmek ister ise kendüsü yeni cebhe tarafına geçer ve işbu “yüzbaşılar aradan geç” kumandasını virir. Alay kumandanları mezkûr kumandayı tekrar iderek derakib yeni cebhe tarafına geçerler.

Emirlerin Suret-i İtası

278 –Liva' kumandanı liva'sına icrâ itdireceği bir hareket için alay taliminde ana müşaba harekete mahsus olarak alay kumandanı tarafından virilen kumanda veya

/258/işareti veyahud boruyu isti'mâl idersede (alay) ihbârı yerine (liva') ihbârını irâd ider.

Ve her ne vakit bir hareket bi'l-cümle viva' ile yapılmayub yalnız alaylar dahilinde icrâ olunması lâzım gelürse ihbâr kumandasından evvel "her alayda" ihbârını irâd itmelidir.

Virilmiş olan bir emr-i şifahiyi götürmeğe memur olana yalnızlık vukua meydan virmemek için gitmezden evvel söyletmelidir.

279 – Alay kumandanları viva' kumandanının kumandalarını tekrar iderler. Viva'ca icrâ olunacak harekât da eğer bir alayın diğeri bir alaya nazaran bulunduğu vaziyet iktizâ'sından alay taliminde beyan olunan kavâidden ayrılmış icâb iderse icrâ kumandasından evvel (viva'da) ihbârını irâd iderler.

Teşkilatın Tarifleri

280 – Viva'nın saf harb nizamı.

Alaylar saf harb nizamında ve 15 hatve aralıkla yekdiğerinin yanında vaz olunurlar.

Teşkil-i asliyede alaylar sağdan sola doğru /259/ numaraları sırasınca vaz olunurlar isede viva' kumandanı ister ise işbu sırayı değışdirmek için emir virebilir.

281 – Viva'nın hat kolu.

Alaylar ayrı ayrı hat kolu nizamında buldukları halde yekdiğerinin yanında ve birbirinden üç takım cebhesi ve 15 hatve aralıkla vaz' olunurlar.

282 – Viva'nın ictimâ' hat nizamı

Alaylar ayrı ayrı ictimâ' kolu nizamında buldukları halde yekdiğerinin yanında ve birbirinden 15 hatve aralıkla vaz' olunurlar.

283 – Liva'nın ictimâ' kolu

Alaylar ictimâ' kolu nizamında buldukları halde /260/ yekdiğerinin arkasından 30 hatve mesafe ile vaz' olunurlar.

284 – Liva'nın çift kolu.

Alaylar ayrı ayrı takımla kolda buldukları halde yek diğerinin yanında 15 hatve arılıkla vaz olunurlar. /261/

Her iki alay ayrı ayrı çift kol nizamında buldukları halde yekdiğerinin arkasında yürütmek dahi mümkündür.

285 – Liva'nın takımla kolu.

Alaylar ayrı takımla kol nizamında buldukları halde yekdiğerinin arkasında vaz' olunur. Yekdiğerinden mesafeleri bir takım cebhesiyle 15 hatve mecmuuna müsâvîdir.

286 – Liva'nın yol kolu.

Alaylar ayrı ayrı dörtlerle veyahud ikişerle kol nizamlarında buldukları halde yekdiğerinin arkasında 40 hatve mesafeyle vaz olunurlar.

İstikamet

287 – Liva'nın alayları saf harb veya hat kolu veya ictimâ' kolu veya takımla kol nizamlarında buldukları halde yekdiğerinin yanında bulunurlar ise gerek ilerüye ve gerekse yüz gerüye doğru hareketde olsun istikamet bölüğü takib idilen istikamete nazaran ikinci alayın (122. Maddeye müracaat) sağdan birinci bölüğüdür. /262/ Eğer istikamet bölüğünün değışdirilmesi îcâb iderse ayruca liva' kumandanı tarafından ihbâr olunur.

Çift kol nizamında istikamet takib idilen nazaran solda bulunan koldan alınur.

Liva'nın Harekâtı

288 – Liva'nın harekâtı hakkında beyan olunan usûl-i kavâid üzere icrâ olunur.

Her ne vakit alayların yan yana bulduklarından mütehasıl bir teşkilden alayların birbiri arkasında bulunmalarıyla husûle gelen diğer bir teşkile geçilürse ilkin cebhe küçültecek olan alay istikamet bölüğünün bulunduğu alaydır.

Ve eğer alayların birini arkasında bulduklarından mütehasıl bir teşkilden yan yana bulunmalarıyla husûle gelen diğer bir teşkile geçilecek olursa ikinci alay muhalif bir emir olmazsa sağa ilerüye doğru giderek başdakinin hizasına gelir. Eğer böyle bir hareketde alaylar buldukları teşkili ayrı ayrı alay dahilinde tebdîl itmeleri îcâb idiyorsa birinci alay der-akab sola ilerüye doğru yeni teşkile geçer ve ikinci alay dahi mümkün /263/ ise evvelen geçilecek teşkile nazaran birinci alaydan îcâb iden aralığı kazanacak vecihle ilerüye hareket ider. Ve ba'de sağa ilerüye doğru yeni teşkile geçer. Ve nihayet liva'da işgal ideceği mahale gider.

Çift kol nizamından iki kademeyi yekdiğerinin arkasında kalmak üzere yan tarafa doğru saf harbe geçirmek matlub ise yalnız (saf harb) borusu çaldırılabilir. Veyahud cebhe tarafında bulunacak kademenin yan tarafa doğru saf harbe ne suretle gireceğini ve ilk önce ikinci hatda kalacak kademenin ba'de ne suretle ve ne tarafa hareket ideceğini emirde tayin iderek çift kol yana doğru saf harbe geçilir.

289 – Derecesi az olan tebdîl-i istikamet hareketleri liva' kumandanı kumanda virmeksizin yalnız yeni istikameti göstererek icrâ olunur.

Harici cenahda bulunan bölük yürüyüşünü muhafaza ider diğer bölükler ise buldukları yere nazaran ya yürüyüşlerinin vezin ve kararını tenkis veyahud yürüyüşlerini tebdîl iderler. Eğer tebdîl-i istikameti daha seri bir yürüyüş /264/ ile icrâ itdirmek isdiyorsa ayruca ihbâr olunur. Liva' yeni istikamete dahil olduğu gibi istikamet bölüğü kumandasız tekrar evvelki yürüyüşe geçer.

Dereceleri daha ziyade olan tebdîl-i istikametler alay ta'lîm-nâmesinde bu husûsa dair beyan olunan harekât isti'mâl olunarak icrâ olunur.

Hücum

290 – Liva'nın hücumu bölük ve alay için beyan olunan teşkillere ve üçüncü kısımda tarif olunduğu üzere icrâ olunur.

FIRKA TALİMİ

Fırkanın Terkibi ve Talimden Maksad

291 – Fırka kaideten üç liva' ve üç süvari bataryasıyla bir istihkam takımından mürekkebirdir.

Talimden maksad üçüncü kısımda beyan olunan usûller üzere muharebe nokta-yı nazarından fırka-i derece-i kemale isal eylemektir. Talimler bir vecihle sevk ve idare olunmalıdır ki maiyet /265/ kumandalarının icrâat-ı müşterekede netice-i kıt'ayayı temin itmek için îcâb iden evsâfi kazanmalarına hizmet itsün. Kumandanların evsâfi ise şunlardır:

Şiddet-i zekâ ve besaret-i askeriye-i muharebenin ahvâlini sahih olarak keşif ve idrak itmek ve kendi kendisine yani re'yi huduyla hareket itmek îcâb itdiği halde süratle karar virmek.

Talimler ile sıralar dâhilinde nizam ve intizamı suret-i mükemmelede muhafaza itmek üzere sürat ve maharetle hareket itmek hassaları kesb idilimelidir.

Usul-i Talim

292 – Fırka taliminin mütemmami olan talimlere geçmezden evvel fırka kendi muhtelif teşkillerinde vaz' olunmağa ve iş bu teşkillerde hareket ve tebdîl-i istikamet itmeğe ve'l-hasıl muhtelif teşkillerde takib idilen maksada daima muvaffak bir muharebe tertibine geçmeğe alışmış bulunmalıdır.

Bu talimler ne kadar çok muharebenin ahvâl-i muhtelifesini andırırsa ve icrâ olunan harekât-ı umumiyeye göre münasib karar virmeğe maiyet-i kumandanlarını ne kadar ziyade /266/ mecbur iderse anlardan ol kadar faide istihsâl idebilir.

Manevranın bir devri veyahud manevranın bir günlük icrâatı için gerek tahriren ve gerekse şifahan olsun tertibata ve vaziyete dair izahat veya talimat virilmemelidir. Yalnız intihâb olunan faraziyatı açık olarak meydana koymalıdır.

293 –Faraziyatın vaziyet ve ahvâlini zâbitan ve efradın nazarlarında teecessüm itdiren başluca düşmanın mevcudiyedi olmağla ati tasvir ve irâe itmek tavsiye olunur. Düşmanı îcâb-ı vecihle tasvir itmek husûsu kumandanın re'yine terk olunmalıdır.

Hücum için münasib vakti intihâb itmiş ve esna-yı hücumda intizam ve irtibatı muhafaza eylemiş ve cüz'i-tam kumandaları dahi eyü hareket itmiş olan tarafa muvaffakiyeti atf ve bade'l-müsademe devam idecek olan muharebenin suret-i ceriyanını ana göre tertib itmek iktizâ' ider.

Hükümlerin taze bir imdad-ı askeriye için işe müdahalesini nazar-ı mütalaaya almaları ve kararlarını dahi serian vermeleri elzemdir. /267/

Teşkilatın Tarifati

293 – Fırkanın ictimâ' teşkilatı düşmanın mümkün olduğu kadar nazarından mestur olub elde bulunan yere göre tayin olunur.

295 – Liva' ictimâ' hat nizamlarıyla (teşkilleriyle) firkanın kol nizamı.

Liva'lar ictimâ' hat nizamlarında buldukları halde yekdiğerinin arkasında ve 50 hatve mesafede vaz' olunurlar.

Arkada bulunan iki liva' her biri liva' ictimâ' kolu nizamında /268/ buldukları halde yekdiğerinin yanına vaz' olunabilirler.

296 – Fırkanın ictimâ' kolu nizamı.

Liva'lar ictimâ' kolu nizamında buldukları halde yekdiğerinin arkasında ve 30 hatve mesafede vaz olunurlar.

297 – Fırkanın üç kol nizamı.(*)

(*) fırka çift kol veyahud üçden ziyade kol teşkillerinde dahi vaz' olunabilir.
/269/

Liva'lar her bir takımla kol nizamında buldukları halde yekdiğerinin yanına 15 hatve aralıkla vaz' olunurlar.

298 – Fırkanın hat hazırlığı tertibi.

Liva'lar ictimâ' hat nizamında buldukları halde birisi birinci hatda ve diğeri ikisi dahi saf açmak için icâb eden aralığı bırakmayarak birinci hattın iki cenahına doğru taşkın olunarak mezkûr birinci hattı yarım hat mesafesiyle (takriben 150 hatve) takib iderler.

Arkadaki liva'ların ictimâ' hat nizamı yerine ayrı /270/ ayrı liva' ictimâ' kolunda teşkil etmek ekseriya faideli olabilir.

299 – Fırkanın hat tertibi.

Fırkanın hat tertibinde arkadaki hatlar hat mesafesi ile ve saf harb nizamına geçmek için icâb iden aralıkla birinci hattı takib iderler.

Fırka kumandanı hat tertibine girmek için emir virdiği vakit birinci hattı teşkil edecek olan kıtaatı tayin ve diğeri kıt'aların dahi birinci hatta nazaran alacakları vaziyeti ve işgal edecekleri mahali iş'âr ider. Arkada bulunacak kıtaatı mesela:

B – ilk önce ikinci hat olmak üzere birinci hattın bir cenahı gerisünde müctema bulundurur. Veyahud

C – ikiye tefrik iderek birinci hattın iki cenahı gerisünde bulundurur.
Veyahud

D – Mezkûr kıt'aların bir kısmını ikinci hat olmak üzere birinci hattın bir cenahı ve diğer kısmını dahi birinci hattın diğer cenahı veya merkezi gerisine üçüncü hat olmak üzere vaz' ider. Ve'l-hasıl /271/

R – Birinci hattın yalnız bir cenahı gerüsüne ve kademe vari olarak ikinci ve üçüncü hatları teşkil itmek üzere vaz' ider.

Fırka hat tertibine girdiği gibi birinci hat kaideten hat kolu teşkiline (nizamına) geçer.

Arkada bulunan hatların teşkilleri ise arazinin ve muharebenin ahvâline tabidir.

Hatların birbirinden olan mesafeleri arazinin haline ve ahvâl-i saireye tabi isede birinci hat ile ikinci hat arasında takriben 200 hatve ve birinci ile üçüncü arasında takriben 300 hatve bırakılır.

Kumandanların ve Erkan-ı Harbiyesiyle Emir Zâbitlerinin Yerleri

300 – Fırka kumandanının ve kendüsünü takib iden erkan-ı harbiyenin mahal-i mahsusları olmayub vaziyet ve ahvâl-i muharebeyi bir bakışda görebilecek ve firkanın saf açması için münasib olan vakti tayin idebilecek bir noktada durur. Liva' kumandanları ise fırka hat tertibine girmemiş iken kaideten fırka kumandanının yanında /272/ bulunurlar. O halde kendi liva'larının en kıdemli miralayları mûmâ-ileyhime vekâlet iderler.

Fırka hat tertibine girdiği gibi liva' kumandanları kendi liva'larının önüne giderler. Ve arkada bulunan hatların kumandanlarını hem birinci hattın harekât-ı tecavüziyesinin kâffe-i tebdilatını takib idebilmek ve fırka kumandanını gözden gaib itmemek için her vakit münasib bir mahalde bulunmağa dikkat iderler.

Eğer ahvâl bu kaidelerden ayrılmalarını mecbur iderse liva' kumandanları muharebeyi ve emirlerin vusûllünü temin için fırka kumandanı ile kendi aralarında

yaverler ile emir zâbitlerini birbirinden münasib bir mesafe ile ayrılmış bulunmak üzere sevk iderler.

FIRKANIN HAREKÂTI

Yürüyüş, İstikamet, Cebhe ve İstikameti Tebdîl İtmek

301 – Fırka yol yürüyüşü nizamında buldukça arkadan gelen kıt'alar emir beklemeksizin başdaki kıt'anın /273/ geçdiği teşkilata anlar dahi geçerler.

Başdaki liva' veyahud kıt'a fırka kumandanını takib ider.

Veyahud takib ideceği istikamet için andan emir alır. Diğer kıt'alar ise başdakinin harekâtına tabiyet iderler.

Eğer fırka liva' ictimâ' hatlarıyla kol nizamında veyahud ictimâ' kolunda iken tebdîl-i istikamet icrâ iderse arkadan gelen kıt'alar yüksek sada ile kumandaya muntazır olmayarak kendülerini takdim iden kıt'anın yürüyüşüne vezin ve kararına ve istikametine tabiyet iderek anlar da tebdîl-i istikamet iderler.

Eğer fırka ictimâ' tertibinde veyahud hat tertibinde bulunur ise ve arkadaki hatlar fırkanın bulunduğu ictimâ' veyahud hat tertibini muhafaza veya tadil itmeğe mecbur olurlarsa tekrar evvelki vaziyeti almak şartıyla birinci hatta nazaran istikametlerini tanzim iderler.

Büyük bir zaviye ile icrâ olunan tebdîl-i istikamet hareketlerinde ameliyat teshil idilmek için hat dahi tebdîl idilmelidir. /274/

Fırkanın veya kolların derinliği ne kadar çok ise – husûsiyetle ikişerle kol nizamında bir geçidden ve ilâ âhire geçilecek olur ise – birden bire duruşlarla vuku' bulacak istinada karşı koyub daha arkadan gelen kıt'alara şerait itdirmemek için bu husûsa dair mevzu' olan usullere evvel nisbetde ziyade riayet itmelidir. İşbu neticenin istihsâli ancak cüz'i-tamların irtibatlarının mümkün olması ve yürüyüşlerinin vezin ve kararlarının intizamının muhafazası ve emirlerde serahat-ı

kâfiye bulunması ve kolbaşlarında bulunan kıt'a kumandanları kendi kolbaşlarının yürüyüş vezin ve kararını gayet dikkatli muhafaza itmeleri ile mümkün olur.

302 –Hat tertibi fırka kumandanı başka bir teşkile geçmek için emir virinceye kadar muhafaza olunur.

Her ne vakit birinci hat istikametini veyahud bulunduğu teşkili değiştirir ise arkadaki hatlar yeni tertibde kendi yerlerini muhafaza etmek için icâb iden harekâtı icrâya birinci hattın maksad ve niyetini eyüce anladıktan sonra bed' iderler.

303 – Saf açmak hareketlerinin kâfesi ve tebdîl-i istikamet ve tebdîl-i nizam (teşkilleri tebdîl etmek) /275/ ve hat değiştirmek hareketlerinin kolbaşlarının tebdîl-i istikametleri veyahud cüz'i-tamların aksamı kendi kumandanlarını kumandasız takib eyledikleri harekât vasıtasıyla icrâ etmek tavsiye olunur.

Muharebe Nokta-i Nazardan Saf Harbe Geçmek

304 – Fırka-i bir vecihle talim itdirmelidir ki kangı teşkilde bulunursa bulunsun muharebenin icâbatına nazaran der-akib saf harb nizamına geçmeğe kesb-i iktidar içün. Öyle bir anda çok defa fırka kumandanının maksat ve meramına ve düşmanın tertibatına nazaran hatların tertib ve kuvvetlerinde tadilat icrâ etmek icâb idecek ise de mümkün mertebe büyük tabiye cüz'i-tamlarının rabıta-i tabiyeleri muhafaza olunmalıdır.

Eğer ahvâl-i tabiye cüz'i-tamların muvaffakaten tefrik ve taksimini icâb itdirirse hemen tekrar mümkün olduğu anda tefrik olunan cüz'i-tamların aksamına birleştirilmelidir. /276/

ÜÇÜNCÜ KISIM

Süvarinin Muharebede Suret-i İstihdamı Hakkında Talimat

Kavâid-i Umumiye

305 –Süvariden matlub olan tesiratın had gayesini istihsâl idibilmeyi esas ittihâz iderek lâzım gelen tertibatı ana göre intihâb itmelidir. İmdi şu maksadın husûlü ancak en kısa yoldan gitmek ve en sade olan harekâtı kullanmak ve düşmanın en ziyade müteessir olacağı bir nokdasına isabet itdirmek ve askerın malik olduğu en büyük iktidar ve şiddeti sarf itmek ile mümkün olur. Bunun için teşkillerin kâfesi eyü olabilür ve bazı ahvâlde bulunulan teşkili bile muhafaza itmek i'la olabilür.

306 – Ansızın vuku' bulan bir baskının düşman üzerine husûle getirdiği tesirat-ı maneviye hücumun tesirat-ı maddiyetini tezyid ider.

İcra olunacak bir baskının muvaffakiyeti vaziyete dair malumat-ı sahihe idinmeye ve araziden mahirane istifade itmeğe /277/ menut olduğu gibi her şeyden evvel serian karar virmek ve icrâat için vakt-i münasibi intihâb itmek ve şiddet-i lâzıme-i ibrazitmek elzemdir.

307 –Bir muharebede neticenin istihsâl idilebileceğini hüküm itmek behme-i hal-i sürati intizam ve beraberlik ile birleşdirmeğe tevfiik ider. Eyü talim ve terbiye olmuş ve kuvvetli olmağla beraber yorgun olmayan hayvanların dahi netice-i muharebeye maddeten büyük tesiri vardır.

308 – Süvarinin düşmanı tahrib itmek için elinde iki nevi silahı var: birisi atlu bulunduğu vakit esliha-i cariha ve diğeri dahi yaya bulunduğu vakit esliha-i nariyesidir.

309 – Atlu olarak muharebe itmek süvarinin başluca vazifesi isede atlu muharebesinden bir neticenin istihsâli mümkün olmayacağı ahvâlde esliha-i nariyesini kullanarak icrâatını tevsi ve kemal itmesi iktizâ' ider.

Muharebenin bu iki sureti mahirane birleşdirilebilür. Ve süvari topçusunun dahi muaveneti munzam olursa süvari hemen kâffe-i ahvâlde müstakilen harekete kabiliyeti olur. /278/

Müstakilen hareket itdirilmesi îcâb idecek olan fırka aksamına yalnız başlarına muharebeye tutuşmağa kabiliyetleri olması için ne miktar topçu terfik itmek lâzım geleceğini takdir itmek süvari kumandanına aiddir.

İşbu usuller küçük cüz'i-tamlardan ve birkaç firkadan müretteb süvari heyet-i cesimesinde dahi tatbik olunur.

310 – Esna-yı seferde süvari gerek küçük cüz'i-tam halinde ve sunuf-u muhtelifeden mürekkeb kıt'alara terfik idilerek (süvari fırkası) halinde kullanılır.

311 – Küçük cüz'i-tamlar her ne kadar münasib bir zamandan istifade iderek tabiyece netaic-i mühimme istihsâline muvafık olabılırlar ise de bir muharebede netice-i kıt'ayayı temin idecek ahvâl-i mühimmenin husûlü kalitelü süvarinin istihdamına menut ve mütevakıftır. İşte bu sebebden dolayı atide beyan olunacak usul ve kavâidi bi'l-hassa süvari fırkasının sevk ve idaresini nazar-ı mütealaya alınmıştır ki bir süvari heyet-i cesimesi hareket itdirildiği vakit süvari fırkası cüz'i tam itibar olunur. /279/

Gerek muharebeden evvel ve sonra ve gerekse esna-yı muharebede asla münekkat olması caiz olmayan keşif hizmeti seferiye nizamnamesinde beyan olunduğu üzere icrâ olunur.

Kumandanlık

312 – Her sınıfdan ziyade süvaride rütbesi gerek küçük ve gerekse büyük olsun bir kıt'a kumandanının if'al ve harekâtı kendi değerini tamamiyle meydana çıkardığından havas-ı zatiyesinin derece-i fevka'l-ade ehemmiyeti vardır. Çünkü mahareti muharib ve bir şeyden yılmayan bir amiri nereye giderse gitsün asker bilatereddüd takib iderler. Vücüd-u elzem olan mezkûr şartlardan başka keskin göz (uzağı eyü görmek) ve teşhisde saht ve kararda sürat ve fikir niyetde metanet ve bunların neticesini almak üzere kısa ve açık evamir itasında maharet bir eyü süvari kumandanının havas-ı lâzimesindedir.

Vakt-i münasibi beklemek için ne kadar sükunet-i kalp adem-i telaş lâzım ise düşünmek ve müzakere itmek sırası geçüb iş görmek sırası geldiğinde bütün kuvveti kullanmak için ol kadar cesaret ve cüret lâzımdır. /280/

Süvari kumandanı esna-ı muharebede başkumandan ile ve kendi yanında muharebe iden irâd ve aksamıyla mümkün olduğu kadar suret-i daimada muhaberede bulunmalıdır. Ve başkumandandan emrine tabi olması için talimat almış ise hiçbir vakitte hücum itmek emrini beklemeyüb bi'l-akıs muharebenin münasib zamanlarından istifade iderek serian ve şiddetle hücumu icrâ itmeye mibaşeret itmelidir.

Bu sebebe mebni süvari kumandanı taarruz fırsatlarını fark ve temeyyüze mukadder olabilecek kadar sunuf-ı saire muharebesinin usul-i ceriyanına (sunuf-ı suluse-i tabiyesine) vukuf-ı kesb itmiş bulunması îcâb ider. Böyle olan bir süvari kumandanı hem kendi kıt'asını hücumu hazır bulundurabilür. Ve hemde vakt-i münasibde hücum icrâ idebilir.

Hücum icrâ olunacak arazinin kâffe-i istikametlere doğru keşif idilmesi vezaiifin îfâsına süvarinin muharebe meydanına vüruduyla beraber başlanması ve kıt'anın ilerüye hareket itmesi zamanı geldiği anda keşif hizmetinin ikmal olunmuş bulunması elzemdir./281/

313 – Kumandan askerini eli altında buldurmak üzere araziye ve düşmanı ve muharebe meydanını bir bakışta ihâta idebilecek münasib bir mahalde durur. Kumandan bi'z-zat tersadatdan fariğ olmayacağı gibi bu husûs için müsaid noktalara zâbitler dahi gönderir ki mûmâ-ileyhim kumandan ile la-yenkati' muharebede (îcâb iderse muhabere postaları tesis iderek) bulunurlar. Kumandan askerini toplu buldurmağa ve kolaylıkla vukua' gelen dağılmaya suret-i katiyede mümanaat itmeğe dikkat itmelidir.

Matlub olan neticeyi istihsâl itmek için kullanması iktizâ' iden kuvetden ziyadesini saldırmamalıdır. Bununla beraber muzafferiyeti bizim tarafa çevirmekte olduğu aşikar olan bir karışmaya artık toplu nizamda asker saldırmamalıdır. Velakin

toplu nizamda bulunan taze bir asker neticesi şübheli bir karışmaya müdahale iderse ekseriya pek büyük bir tesir icrâ iderek ahvâl-i muharebeyi başka bir kalıba sokmağa yol açar. Maiyet-ı kumandanları vazife-i mahsusalarını îfâ itdikleri gibi kendi kıt'alarını serian toplamaları iktizâ' ider. /282/

314 – Askerin kâffe-i kuvveti icrâata girişeceği ana kadar muhafaza itmeğe gayret itmelidir. Bunun için ahvâl-i muharebe müsaade itdiği kadar askere lâzım olan rahatı virmeli (yere indirerek) ve faidesiz ve vakitsiz talifat virdirmekten esirgemelidir. Şu maksada mebni araziden kemal-i maharetle istifade itmeli ve başka bir vasıta bulunmadığı suretde askeri düşmanın ateşinin mümkün olduğu kadar daire-i tesiri haricinde bulundurmak şartıyla gerüde münasib bir mevzi ahz olunur. İşbu mevzi hiçbir vakit askerin vakt-i münasibde meydan-ı harbe girmesine mani olacak suretde intihâb olunmamalıdır.

Süvarinin kıt'aat-ı cesimesi başka bir askerin taht-ı himayesinde bulunmadığı suretde mesela bir ordunun cenahlarında buldukları vakit kendi emniyeti muharebe tecessüs kolları çıkarmağa beraber takımlar veyahud bölükler dahi göndererek temin itmelidir.

Bununla beraber cebhe ilerüsünde kain bir mevkii ve husûsuyla bir geçidi işgal etmek dahi olabilür.

315 – İcraatın başlangıcından evvel maiyet-i /283/ kumandanları kumanda heyetinin maksad-ı umumiyesinden haberdar olmaları îcâb itmekle mûmâ-ileyhim yani maiyet-i kumandanlarına hücumun maksadı bildirilür. Maiyet-i kumandanları mütemadiyen kendi kumandanlarıyla muharebede bulunmaları vazifesiyle mükellefdir.

316 – Liva' kumandanlarına ila-ahire tertib iden vezaif-i husûsiye sunuf-ı selaseden her biri aleyhine sevk ve idare olunan harbe dair vaz' olunan kavâidden başka bir şey değildir. Fırka kumandanı mûmâ-ileyhime kendi vazifelerini hüsn-ü suretle îfâ itmeleri için mümkün olabildiği kadar büyük istiklaliyet virmelidir.

317 – Tertibatın imtidadı ne kadar ziyade uzarsa müfrez bulunan kıt'aların istiklaliyeti ol kadar ziyade olmalıdır.

Kumandan ve teferruat ile uğraşmaktan ziyade harekât-ı umumiyeden kendi hissesine isabet iden vazifeyi daha emin bir surette ikmal itmeğe gayret itmelidir ayn-ı bir maksadı husûle getirmek için bir kıt'anın kâffe-i aksamının ayn-ı vasıtalar kullanmaları husûsuna asla ehemmiyet virmemelidir. Maiyet-i kumandanlarına verilen istiklaliyet büyük amirlerin emirlerine hâlel getirmemelidir. Kâffe-i /284/ ahvâlde askerin beraberliği ve intizamı muhafaza itmesine gayret idilmelidir.

318 – Ordunun ilerüsünde keşif hadameti îfâ itmek için süvari kumandanı büyük orduların hareketlerinin maksadlarını bilmeğe muhtaç olduğu gibi gerek kendi ve gerekse maiyeti düşman ordusunun tensîkatını ve ta'lîm-nâmelerinin teşkilatını bilmeleri îcâb ider.

Bir ordunun ilerüsünde icrâ olunan keşif hadametinde firkanın kısm-ı küllisi – eğer karşısında düşman süvarisi bulunursa sevkü'l-ceyş meydanına püskürtülünceye kadar – toplu olarak bulunmalıdır.

ATLI OLARAK İCRA OLUNAN MUHAREBE

Kavâid-i Umumiye

319 – Gerek müdafaa ve gerekse taarruz için olsun süvarinin yalnız bir usul-i harbi vardır ki oda esliha-i cariha ile hücumdur. Muzafferiyeti temin itmek için hatta kuvveti ziyade olan bir düşman aleyhine icrâ olunan hücumda bile en eyü olan hücum noktasını bulmak ve beraberliği /285/ mükemmel olarak muhafaza itmek ve müsademeyi kuvvet ve şiddetle icrâ itmek lâzımdır.

320 – Hücum icrâ itmek için, intihâb olunacak istikamet, tabiye tertibatına ve hedef olacak düşmanın münasib olduğu safına (piyade, süvari, topçu) ve muharebe maksadına ve araziye göre olur.

Ekseriya düşmanın yanlarıyla arka cihetleri hücum için pek müsaid olduğundan bu istikametlerden doğru hücum itmek îcâb idecektir. Hatta başluca müsademe cebheden vuku' bulduğu halde böyle düşmanı ihâta idüb yanlarından vurmağa gayret itmekden geri durmamalıdır.

321 – Düşmanı iğfal idüb ansızın üzerine atlamak mümkün olur veyahud tabiyece muzafferiyetin bizim tarafa tevcih itmesinin ihtimalatı çoğalmış olur. Çünkü ansızın vuku' bulan hücum kuvve-i maneviyenin tesirini tezyid ider.

Gayet dikkatli olarak arazi keşif itdirmek ve araziden suret-i mahiranede bi'l-istifade en münasib olan /286/ harekâtı süratle icrâ itmek dahi ehem ve elzemdir.

Hatların 299. Maddede beyan olunan mesafeleri suret-i muvakkitede tadil olunabilir.

322 – Kuvvetlerin tedriç ile müteakiben hatt-ı harbe dahil olması süvarinin usul-i harbine asla muvafık değildir imdi süvari kumandanı neticeyi istihsâl itmek için îcâb iden kuvvetleri hemen başlangıçda saldırmalıdır. İşbu mülâhazata binaen hücumun istikameti noktayı nazarından hatların vaziyetlerini tertib idüb kuvvet ve vazifelerini tayin husûsunda ise hedefin nevi'ni ve tabiyenin ahvâlini nazar-ı mütalaaya almalıdır.

Neticeyi temin itmek ve ansızın zuhur idebilen vakıaya karşı koymak veyahud anlardan istifade itmek için bir ihtiyat tayin itmek lâzımdır.

323 – Cenahlar suret-i husûsiyede kabil-i taarruzdur. Taarruz veya hücum için intihâb olunan istikamet eğer müsaid ise düşmanın ihâta hareketinden himaye itmek için askerinin bir cenahını bir kıt'a yı askeriye veyahud geçilmesi güç veyahud büsbütün mümkünsüz olan bir araziye /287/ istinad itdirmek çok faidelidir. İstinad itdirilmemiş olan bir kıt'a'nın cenahını suret-i mahsusada evvel cenahı gerüsüne kademe vari vaz' olunan kıt'alarla himayesini temin itmelidir.

Kâffe-i ahvâlde cenahlarda muharebe tecessüs kolları kullanarak keşif ve emniyeti temin itmelidir. İşbu tecessüs kolları ise hiçbir emir almaksızın cenah bölükleri tarafından gönderilir.

Hücum ve Karışma ve Takib ve Toplanma ve Kılınc ile (*) Takib

324 – Yanaşık sıralar ile hücum pek ziyade bir şiddetle sevk idilmeli. Ve herkes bila-tereddüd kat’i bir niyet ile düşmanını karşılayub müsademe vuku bulunduğu anda bir dürtüşde yere devirmelidir.

Müsademe ise iki toplu sıra ile ve sıralar dahilinde her bir atlu kendi yerinde bulunduğu halde icrâ olunur.

Düşmanı püskürtmek ve hemen iş görmeğe herkes hazır

(*): Askerin talim ve terbiyesi hengâmında bu talimler sık sık icrâ itdirilmelidir. /288/

bulunabilmek ancak şu zikir olunan husûsata riayet itmekle mümkün olur.

Eğer müsademe ile hiza ve beraberlik bozulan karışma vuku bulursa muzafferiyetin bizim tarafa tevcih itmesi artık atluların binicilikde ve esalaha-yı carihayı isti’ mâlde olan maharetlerine tevkif ider. Her atlu kendi hasmını intihâb idüb kılıncını ve vücudunu daldırır. Ve hemen diğer bir düşman üzerine yeniden saldırır, zâbitan ve çavuşlar yüksek sada ile bağırarak kendi neferlerini cesaretlendirir. Ve numune olmak üzere düşman askerine saldırırlar.

325 – düşman gerek ilk müsademe de ve gerekse karışma hareketinden sonra firar iderse muzafferiyeti temin itmek için hemen şiddetle takib icrâ itmelidir.

Eğer asker toplu nizamda bulunursa yan yana toplu nizamında takib ider veyahud dağınık nizamda takib için bir kıt’a memur ider. Ve eğer asker karışmada dağılmış ise dağınık nizamda olarak takib ider. Ve dikkat daima düşmanı sürmeğe gayret iderek ve herkes yetiştiğinin küreklerinin arasına kılıncını saplayarak /289/ ve

mümkün olduğu kadar çabuk telefata viriderek tekrar yüz çevirmeğe fırsat virmemelidir.

Kumandan işbu takibe düşmanın izmihlâlini itmam için îcâb iden gayret ve şiddeti virmek veyahud yalnız takibi icrâ iden askere istinad olarak kullanmak veyahud takibi icrâ iden asker bozulursa toplanmasını himaye etmek için toplu nizamda istinad kıt'aları sevk ider.

326 – Karışmadan veyahud takibden sonra evvelki tertib ve sıraya bakmaksızın sevk ve isti'mâl olunabilecek bir halde iki sıra üzere serian toplanmak talim ve terbiyenin aksam-ı mühimmesindedir. İşbu toplanmak hareketi zapt-u raptın mihenk taşıdır.

Ahvâl-i muharebe müsaid itdiği vakit cüz'i-tamlarınkinden terhib ve tanzim olunur.

327 – Eğer düşman muharebeyi gözüne aldirmayarak döner giderse anı kılıncla takibe memur olan kıt'at yukarıda takib hakkında beyan olunan usullere riayet iderek ric'at hareketini firara tahrir itmeğe gayret iderler. /290/

Bölüğün Muharebesi

328 – Müfrez bulunan bölük (pîş-dâr veya canibdar ve ila-ahire) kaideten kâffe-i kuvvetiyle birden tutuşur. Öyle bir vazife ile mükellef olan bir bölüğün kumandanı harb itmekmi veyahud karşı gelmekden ictinâb iderek yol virmek için çekilmek mi îcâb itdiğini ahvâle nazaran tahmin ve tayin itmelidir.

Bir pîş-dâr takımı gerüye püskürdölmüş ise serian bölüğün cebhe önünden çekilüb mümkün olduğu kadar ziyade bir gayretle bölüğüne iltihâk itmeldir ki bölükle beraber düşmanı ihâta etmek için geç kalmasun veya vaktinden evvel sıralı bir muharebeye uğramasun.

329 – Bölük kumandanı bölüğüne yapışub kalmamalı. Bi'l-akıs düşmanı ve araziye keşif için ilerüye gitmelidir. Bu halde bölüğüne kangı noktaya kadar gidüb

kendisü takib ideceğini anladır. Binaenaleyh işbu emri îfâ itmeğe yüzbaşı vekili ve mûmâ-ileyh bulunmadığı vakit en kıdemli mülâzım-ı evvel memurdur.

330 – Bölük kumandanı bölüğü alay dahilinde ve /291/ ta'lîm-nâmeyle muayyen olan sırasında harb itdiği vakitte bile, ahvâl îcâb itirdiği ve emir istihsâl itmek için vakit müsaid olduğu bir anda (kademe nizamında bulunduğu veya yan muhafızı veya yana taarruz itmeğe memur olduğu veya ihâta hareketini icrâ ideceği vakit) kendi rey ve tedbiri ile hareket itmek vazife-i memuresindedir.

Bölük kumandanı kendi rey ve tedbiriyle kararlarını virmekle beraber alay ile irtibatını muhafaza itmek ve muharebenin kâffe-i tebdîlatında ana muavenet itmek husûsunu asla hatırından çıkarmamalıdır.

Alayın Muharebesi

331 – Münferid bulunan bir alay kaideten saf harb nizamında hücum ider. Miralayın ilk müsademede kullanamayacağından veyahud kullanmak arzu itmediğinden dolayı fazla kalan bölükler nafi' olacak bir suretde bir cenahın gerüsünde kol nizamında olarak takib iderler.

Eğer ahvâl (mesela vaktin darlığı ve ila-ahire) saf harb nizamına geçmesie müsaid değil ise veyahud hedefin nev'i icbar iderse alay kademe nizamına geçer. Bu halde /292/ miralay ya her bir bölüğe husûsi bir vazife virir veyahud alayın birkaç kısımları için yeni kumandanlar tayin iderek hareket itdirir.

332 – Eğer kıt'a hücumun her anında kumandanın emri ile istikametini tebdîl itmeğe muktedir ise hedefe müsaid bir suretde ihâta idilebilir.

Müşterek olan hücum noktası irâe olunmağla alayın hareketi tanzim ve aksam-ı muhtelifesinin icrâatının ithadı temin idilir.

Çok yayılmağla yan hareketleri icrâ itmekden ictinâb itmelidir. Eğer düşman bu yolda bir hücum icrâ itmeğe teşebbüs iderse işbu hareketin icrâsı esnasında en kısa yoldan anı basdırmak ekseriya mümkün olur.

333 – Eğer alay muharebede kendi kumandanının rey ve tedbiri ile hareket etmek üzere büyük bir cüz’i-tamdan sevk olunmuş ise mezkûr cüz’i-tamdan almış olduğu talimatın müsaid olduğu haddi tecavüz itmemek üzere îfâya ve vazifeye çalışacaktır. /293/

Liva’nın Muharebesi

334 – Liva’nın muharebede ya bir süvari fırkasının bir hattı olmak üzere veyahud müstakilen hareket itmek üzere kullanılır.

Fırkanın Muharebesi

335 – Fırka süvarinin en kuvvetli bir muharebe cüz’i-tamıdır. Fırka kati bir muharebenin ceriyanı esnasında müdahale idebildiği gibi yalnız kendi kuvvetiyle neticeli bir muharebe açmağa dahi muktedirdir. İşbu iki maksadın îfâsında fırkanın iktidarını ve istiklaliyetini temin itmek için süvari topçusu terfik edilir.

336 – Fırkanın ilk muharebe tertibatı fırkanın tensikat tertibatına nazaran tanzim olunur. Mezkûr muharebe tertibatının intac itdiği üç hatta ayrılmak keyfiyetini her vakit için mecburi olmayub maksada ve hedefin nev’ine göre tadil olunabilir. Müşterek bir maksadın husûlü için bütün kuvvetleri müttehiden hareket itdirmeğe daima dikkat itmelidir. /294/

Süvari Aleyhine İcra Olunan Muharebe

337 – Kumandan daima kendi maksadına muvafık bir suretde düşmanı harekete icbar iderek bu suretiyle anı mukavemete gayri müsaid bir hale ilka ider.

Netice-i mezkûrenin istihsâli sürat ve suhulet-ifevka’l-ade ile manevra icrâ idebilmeğe menut olub yayılmış olan uzun hatlar ise bu yolda harekete gayr-i müsaidir. En müsaid olan teşkiller ise hat kolu ve ictimâ’ kolu ve bölükle kol nizamlarıdır. İmdi mezkûr nizamların birisiyle matlub olan istikamete vasıl olduktan sonra yalnız hücum için îcâb iden teşkilata geçilir. Saf harb nizamına geçmek için münasib anı tayin itmek kumandanın dirayetine menuttur.

338 – Kumandan saf açmak hareketini cebhe hattı (*) üzerinde mi yoksa ilerüye doğru mu icrâ idüb itmeyeceğini karar virmelidir.

İmdi her vakit ahvâle nazaran işbu usulden kangısı daha faideli olduğunu muhakeme itmelidir. Cebhe hattı üzerinde

(*) 262. maddeye müracaat /295/

İcra olunan saf açma hareketi zamandan mesafeden ve kuvvetden tasarruf itmeğe müsaidir. Düşman ile aramızdaki mesafenin bir kısmını kat itmek ile icrâ olunan ileriye saf açmak hareketi düşman tarafından icrâ itmesi muhtemel olan bir baskın hücumuna bir an evvel maruz olmağa sebebiyet virir ise de kuvva-yı muaveneyeyi takviye ider.

339 – Saf açmış bulunan bir süvari aleyhine tevciye olunan hücumda eğer münasib bir teşkile geçilürse ve süratli yürüyüşde mümkün olduğu kadar ziyade müddet kalarak az bir mesafe dörtnal ile kat idildikten sonra düşmanı alt üst itmek için seri ve kuvvetli bir müsademe icrâ olunursa netice daha mükemmel bir suretde istihsâl idilür. Eğer bi'l-akis ahvâl düşmanın saf açtığı esnada üstüne atılmak fırsatı zahir olursa anın önündeki zaaf halinden bi'l-istifade saf harb teşkilinin ikmal olunmasını bile beklemeyerek hazırlanmış olan kıt'alar saldırılmalıdır. O halde istihsâl olunacak faidenin büyüklüğü düşmana varıncaya kadar olan mesafenin süratle kat idilmesine menut olmağla dörtnal yürüyüşüne büyük mesafeden bed itmek iktizâ' ider. /296/

340 – Muharebe teşkilat ve tertibatının kafesi birinci hattın muzafferiyetini temin idecek vecihle alınmalıdır. İşbu zikr olunan maksadın husûlü için hemen ibtidadan kullanması iktizâ' iden kuvvetler araziye ve aleyhine hücum icrâ idecek olan düşmanın malum olan veyahud tahmini olarak takdir olunan kuvvetine nazaran tayin olunur. Eğer ilk müsademede düşmanın başluca kuvvetleriyle çarpışmak muhtemel ise birinci hatta başlangıçta bir liva'dan ziyade vaz' olunabilür.

Cüz'i-tamları terkib iden kıt'aatı ayırmayı daima mahzurlu add itmek îcâb idersede birinci hatta bir liva'dan ziyade virmek îcâb itdiği vakit ayırmak keyfiyeti zaruri olarak vukua gelecektir.

341 – Bir hattı takviye itmeğe memur olan kıt'aatın takviye ideceği hattın tamamen hizasında yürümesi îcâb itmeyüb bi'l-akıs serbest hareket idebilmek için hafif bir kademe teşkil idecek vecihle vaz' olunmalıdır. İşbu kademenin mesafesi bir vecihle tahdid olunmalıdır ki müsademesini takviye itdiği hattın müsademesiyle /297/ mümkün olabildiği kadar beraber icrâ idebilsin.

342 – Fırka harb için ilerüye hareket itdiği gibi birinci hat kaideten hat kolu nizamına geçer.

Birinci hat ekseriya hücum istikametine veyahud ana esas olacak olan hattın hizasına dahil olmazdan evvel saf harb nizamına geçmez. Ancak topçu ateşi daha hücum icrâsını tasmin itmezden evvel böyle saf harbe geçmeğe mecbur idebilir.

Fırka hücumu giderken birinci hat cenahlarının arkasından gelen istinadlar vasıtasıyla mümkün olabildiği kadar muhafaza idilmiş olacağından emin olarak ve bunun için başka tedbir-i tahaffuziye icrâsından kendi ve husûsuyla cenah bölükleri iştigal itmeyerek düşmana doğru gitmelidir ki ancak öylelikle ilk müsademeyi icrâ itmeleri için kumandan tarafından birinci hatta bulundurulan münasib mikdar alaylar ve bölüklerin kafesi bir anda düşmanı ihâta itmeleri mümkün olabilsün.

343 – Birinci hattın netice-i muzafferiyetini temin etmek için bir kuvvetli ikinci hat anı yakından takib iderek kuvvetlerinin başlucalarını birinci hattın tahdid olunan /298/ cenahının veyahud hücumunun kudret ve kuvvetinin tezyid idilmesi îcâb iden cenahın gerüsünde bulundurur. Ve hiç olmazsa birkaç bölük istinad olmak üzere birinci hattın (*) cebhesi gerüsünde bulundurur.

İkinci hattın vazifesi berüce atidir:

Birkaç bölük ile düşmanın birinci hattının cenahlarına hücum etmek,

Birinci hattı temdid iderek takviye etmek,

Düşmanın yan hücumuna karşı koymak,

Veyahud düşmanın arkasında bulunan aksamına hücum iderek tehdit olunan birinci hatlarının imdadına gelmelerini mani etmek.

İstinad bölükleri vuku bulan karışmanın içine ve neticesi kararsız ve meşkûk görünen noktaların üzerine atılırlar. Veyahud bi'l-tesadüf birinci hattın arkasından geçen düşmanın aksamı üzerine hücum ederler.

(*): İkinci ve üçüncü hatlar (veyahud başlı başına hareket iden büyük kıt'alar) kendileri için kendi kuvvetlerinden istinad bölükleri tefrik ederler. İstinad bölükleri takriben 100 hatve mesafe ile takib ederler. /299/

344 – Üçüncü hat fırka kumandanının eli altında olmalı ve mücadelenin kâffe-i ihtimalatına karşı gitmeğe hazır bulunmalıdır.

Birinci ve ikinci hatları kullandıktan sonra bile fırka kumandanının hüküm ve nüfuzunun muharebe üzerine icrâyı tesis itmesini ve takat-ı münetteceye taze kuvvetler saldırarak muzafferyeti istihsâl eylemesini üçüncü hat müsaid kılar.

İşbu maksada mebni fırka kumandanı birinci ve ikinci hatları saldırdıktan sonra üçüncü hattın yanına gitmesi münasib olur.

Mamafîye fırka kumandanının ----- üçüncü hattın kumandanı muzafferyeti temin etmek için kendi rey ve tedbiri ile en muvaffak olan tertibatı icrâ itmeğe mecburdur.

Üçüncü hattın bulunacağı mahal-i ahvâle ve husûsuyla muharebe neticesine nazaran tayin olunur.

Birinci hattın kangı cenahı gerüsünde ikinci hat bulunmuyor ise ve evvel cenah dahi ciddi bir suretde müstenid değil ise üçüncü hattın istinad olarak birkaç bölük ifrâd iderek mezkûr cenahı temin etmek tedabir-i ihtiyatiedendir. /300/

345 – Ekseriya ikinci ve üçüncü hatların yerlerinin tabiyetine esas-ı ittihâz olunan esbâb başlangıcında fark ve temyiz idilemiyor. Böyle bir halde mezkûr hatları teşkil idecek olan cüz’i-tamları birinci hattın hemen müsâvî bir mesafe ile iki cenahı gerüsünde veyahud nısfını bir cenahı ve nısf-ı diğerini merkezi gerüsünde ve’l-hasıl kafesini merkezi gerüsünde hareket itdirmek kullanışlı olur.

Vakitsiz olarak icrâ olunmuş olan bir tertib ba’de ikinci ve üçüncü olmak üzere tayin olunan hatları tebdîle ekseriya sebebiyet virüb ahvâl ikinci hat icrâata girişmezden evvel üçüncü hattı bütün kuvvetle saldıрмаğa mecbur idebilür. Böyle bir halde fırka kumandanı evvelki ikinci hattın bir müfreze alub bir ihtiyat teşkil itmeğe fevka’l-ade gayret itmelidir.

346 – Hatların yekdiğeriyle irtibatları ve vazifeleri hakkında beyan olunan kavâid-i umumiyeyi süvari hücumları için la-yetteğir bir ---- gibi telki itmemelidir. Fırka kumandanı muzafferiyetini istihsâl etmek için münasib gördüğü bir suretde liva’larını kulllanmakda muhdardır. /301/

Bundan başka ahvâl-i muharebe ve husûsuyla arazinin ve ilerüye doğru gidişin ve saf açmak veya saf harbe geçmek hareketlerinin ahvâli ekseriya iki liva’yı birbirinin yanında oldukları halde isti’mâl olunmalarına sebep olur. Öyle bir halde liva’ların her biri gerüye doğru kademe teşkil itmeğe ve yanlarını muhafaza itmeğe dikkat iderler.

347 – Elde bulunan kuvvetlerin layıkı vecihle isti’mâli evvelce âriz ve amik-iistikşafat icrâsına menut bulunduğundan keşif bölükleri ve zâbit keşif kolları ile her ne zaman mümkün olursa bi’z-zat fırka kumandanı tarafından yapılacak isitkşafatın ehemmiyet-i fevka’l-adesi vardır.

348 – Süvari muharebesinin icrâatının süratle vukua gelmesinden ve düşmanın ve arazinin ahvâlinin sebebiyet virmesinden dolayı ansızın zuhura gelen hadisat gayr-ı me’mulede fırka kumandanının nüfuzunun ekseriya muharebeye tesiri olamaz. Öyle bir halde hüsn-i neticenin istihsâli maiyet kumandanlarının cüret ve cesaretle ve mamafiye maharetle davranmaları ahvâl-i mücadeleden husûle gelen

tebdilatda kendi rey ve tedbirleriyle hareket itmeleri /302/ ve bundan mücerred muzafferiyet-i umumiyeyi temin idecek suretde kâffe-i cüz'i-tamların icrâat-ı mütehaddilerinin suret-i münasibede tanzim olması düsturunu rehber ittihâz eylemeleri vazifeleriyle muzafferdir.

Kâffe-i liva'lar yanları gözetmek ve cebhe ilerüsünde düşmanın ve arazinin ne halde olduğunu keşif etmek için muharebe tecessüs kolları göndermeleri îcâb ider.

Piyade Aleyhine İcra Olunan Muharebe

349 – Henüz kademe tertibatına hâle gelmemiş bir piyadenin (avcı hattını takviye için veyahud hücum icrâ etmek için istinad ve ihtiyatlarını avcı hattına daha yanaşdırmamış iken) süvarinin hücumuna karşı koymak için cebhesi ile yanı ayn-ı kuvvete malikdir.

İmdi arazinin ahvâli hücumun istikametini temin etmek husûsunda bir dahil ve tesiri olmaz ise ekseriya en kısa yolu takib iderek icrâ olunan hücum en münasib olur.

Ma-hiza piyade muharebesinin buhranlı zamanı yaklaşıb istinad ve ihtiyatların en büyük kısmı avcı hattında yer tutmuş /303/ olursa artık piyadenin yan tarafında ateşinin tesirâtı pek zayıf olub o tarafa doğru serian bir ateş hattı tesir itmesi dahi mümkün olamayacağından o anda icrâ olunacak yan hücumuyla cebhe hücumundan daha ziyade faide istihsâl etmek me'muldür.

Eğer arazi mesturen takrib itmeğe veyahud baskın icrâ itmeğe hiç müsaid değilse şimdiki silahların tesirat-ı muharebesinden dolayı vaktinden çok evvel saf harbe girmeğe ve uzak mesafeden dörtnala geçmeğe mecburiyet hasıl olur. Bununla beraber eğer arazinin ahvâli ve hayvanların kuvveti müsaid ise dörtnal yürüyüş dahi tedric ile uzaltılır ise de hücum yürüyüşüne geçmek lâzım değildir.

350 – Liva'lara muharebe emri virildiği vakit hücum idecekleri hedef dahi anlara irâe olunur.

Hücumun mümkün olduğu kadar tekrar tekrar tazeleyerek bir anda müteaddid istikametlere doğru hücum itmeğe gayret itmelidir. Bu maksada mebni amiken olan kademe tertibatı müreccahdır. Başda bulunan alaylar veyahud bölükler düşmanın mevziinin /304/ içerülerine doğru gitmeleri îcâb idüb anları takib idenlerin vazifeleri dahi hücum iden birinci kademenin ilişmediği düşman kıt'aatının ortasına saldırmaktan ibaretdir.

Yekdiğerini takib iden kademelerin birbirlerinden olan mesafeleri ekseriya kademelerin cebhelerinin büyüklüğüne göre muayyen ise de her halde hücumların ardı kesilmeyerek icrâsı lâzım geldiğine nazaran mezkûr mesafeler 200 hatveyi tecavüz itmemelidir.

Piyade aleyhine olarak birinci hattda saldırılan kıt'aat hücum itmek için araluklu bir sıra teşkiline geçerler ki bu suretle telefâtlarını tenkis itmiş olurlar.

Yürüyüş halinde bulunan piyadenin bi't-tercih ya baş tarafa yahud arkasına hücum icra olunur.

Gayr-ı muntazam bir halde rica't iden bir piyadeyi ansızın basdırmak için kademe tertibatından sarf-ı nazar olabilir. Çünkü böyle bir halde küçük bir müfreze bile piyadeyi kemal-i muvaffakiyetle basdırabileceğinden süvarinin hücum teşkilatının umûmiyet üzere te'siri az olmağla usûl-i mühim olan husus müsaid bir andan serian istifade itmeyi bilmekdir. /305/

Topçu Aleyhine İcra Olunan Muharebe

351 – Topcu batarya nizamında “İleri Harb Nizamında” bulunduğu vakit çabuk harekete olan kabiliyetsizliği ve yürüyüş halinde ha'iz olduğu iktidarsızlığı süvari hücumlarının kemâl-i muvaffakiyetle icra olunmasına sebebiyet virebilir.

Süvari ba'zı kere hattı meydan-ı muharebede vaki olan icraatın heman ibtidasında bile ba'zı ahvalden bi'l-istifade uzun olan topcu hatt-ı harbin muvakkaten ateşini kestirmeğe mecbur itmekle kat'i neticeler istihsal idebilir. Topcu aleyhine icra olunan hücumu yanına ve arkasına tevcih itmek ve ayn-ı zamanda hen topcu ve

hemde topcu istinad [muhafız] makamında olan sınıf-ı saire de üzerine atılmak müreccahdır. İş bu istinadların bozulmasıyla ancak bataryaların zabtı te'mîn edilmiş olacağından mezkûr istinadların üzerine icra idilecek olan mütehad hücumda daima ve hatt-ı hücum tertibatı icra olunduğu sırada topcunun istinadları görünmedikleri halde dahi anlar nazar-ı mütalaaya alınmalıdır.

352 – Fırka bir vecihle tertib ve taksim olunur ki /306/ mevcudunun kısım iktizâmı topcu ile mütehadden harb iden veyahud anı himaye iden kıta'at aleyhine kullanılabilir.

Eğer hücum topcu hatt-ı harbinin bir cenahına ve mümkün olabildiği derecede yan taraf istikametine doğru icra olunabilirse hem mezkûr topcu hatt-ı harbinin istinadına [var ise] tesadüf etmek ihtimali ziyadeleşür ve hemde ilerülemekte olan kıta'at-ı cesimeye karşı topcunun endahtı daha ziyade tas'ib edilmiş olur. Topcu ateşinin mezkûr kıta'at-ı cesime aleyhine icrasını mümkün olabildiği kadar men' etmek için topcu aleyhine icrası tavsiye olunan cenah hücumunu topcu hatt-ı harbinin her tarafını ihata edecek vecihle doğrudan doğruya saldırılacak olan küçük cüz-i tamlar ile takviye idilmelidir. Mezkûr müfrezeler aralıklı bir sıra ile teşkilde hücum itmeleri pek münasib olup bunların arkasından dahi takriben 250 ila 300 hatve mesafe ile toplu nizamda ve birbirlerinden geniş aralıklarla tefrik olunmuş birkaç bölük ta'kib itdirilmelidir. Bataryaların cebhesine doğru icra olunacak hücum te'sirli /307/ olmak için üsûl-i hücum ile bir anda tesadüf itdirmek icab etmekle ekseriya cebhe hücumuna diğerinden sonra bed' etmek iktiza edecektir.

Eğer muharebenin ahvali topcununun ve arkasına hücum için istikamet almağa müsaid değilse ve yalnız cebhesine hücum itmeğe mecburiyet hâsıl olursa süvariye birkaç hatt üzere tertib ve teşkil münasib olmağla birinci hatt yukarıda beyan olunan bir sıra teşkilini ahz eder ve toplu nizamda olarak arkadan gelen bölükler ikinci hattı teşkil ederler. Arazi düşmanın nazar ve ateşinden kendini muhafaza ederek ileriye gitmeye müsaide itmediği halde çok uzak dörtnala geçmek ve bu yürüyüşü mümkün olabilecek kadar uzatarak ateşin yalayıcı tesirinin vukû' bulunduğu mahalleri serian geçmek iktiza eder ise de düşman ile çarpışıldığı anda

hayvanlar nefesleri tıkanmış bulunmamak için arazinin dalgalar ile setr olunmuş bulunduğu vakit dötrnaldan daha ağır bir yürüyüşe geçilebilir.

Zıkr olunan hattanlardan birisi düşmanın süvarisini bulub üstüne saldırmak için me'murdur. /308/

Topcu mevziinin içerüsüne girildiği gibi orada çok vakit durmak mümkün olmadığı görülürse topları istimale gayr-ı salih bir surete irca' itmeye veyahud alub götürmeğe gayret eylemek muktezidir.

Fırkadan Daha Büyük Süvari Hey'et-i Cesimesinin İstimali

353 – Hücumin hedefi sınıf-ı muhtelifeden mürekkeb olabilir. Böyle bir halde birkaç süvari fırkasını bir araya toplayub mütehadden hareket itdirmek suret-i mahsusa da isfadeyi mucib olur.

Mezkûr süvari hey'et-i cesimesinin muharebe meydanında matlub olan bir noktaya toplanmasını ve bir kumanda tahtına verilmiş ve fırka süvarilerinin dahi anlar ile birleşmelerinin icab idüb itmediğini umum kumandan veyahud ordu kumandanı emreder. Muharebe meydanında mevcut olan süvari kumandanları iktizâ itdiği halde öyle bir nokta-i müntec üzerine toplanmak için icabını icra itdikleri vazifelerinden ma'düddur.

354 – Süvari ahvale nazaran düşmanın bozgunluğunu /309/ tamamlamak veya ana nihayet virmek veyahud düşmanın bir hücumuna karşı koymak için istimal olunacaktır.

Süvarinin çok def'a bir muharebede ileri gitmek için cenahlardan hareketinin mümkün olamaması kendi piyade ve topcu kıt'alarının aralıklarından geçerek hücumu düşmanın cebhesine tevcih itmessi icab ideceektir.

Herhalde hücum kademe tertibatında ve şiddet ve sebât ve metanetle sevk ve icra olunmalıdır.

Kava'id-i Umûmiye

355 – Yaya cengi hüsn-ü suretle icraya kesb-i iktidar itmiş olan süvari diğer snûfların muavenetine muhtac kalmaksızın kemâl-i serbesti ile hareket idebilür ve hidemat-ı hususiyeyi (*) daha ziyade bir maharetle mevaki'-i icraya /310/ koyabilür. İş bu maksada mebni her bir atlu ateşli silahını tamamiyle kullanabilmesi ve araziden istifade itmeyi öğrenmesi iktiza ider.

(*) Yürüyüşün hareketini sektedar eden geçidlere ve ormanlara ve çiftliklerde hücum itmekden veya bir düşman yürüyüş kolunun dikkatini celb iderek meşgul etmek ve kuvvetlerini daha kolay keşf etmek ve irtibatına hanel getirmek ve saf açmağa mecbur iderek böylelikle vakit zay' itdirmek veyahud takib itdiği istikametten uzaklaştırmak ve bu gibi ahvalde ateş ile ta'ciz itmekden ibaretdir.

356 – Kumandan [yaya cenk idecek olan kıta'atın kumandanı] yaya cenk için yere indirmezdence evvel iş bu muharebeden maksad ne olduğunu eyüce tefrîk itmeli ve ba'de yedek bargirlerin yerlerinde kalmaları mı veyahud üstünde hareket itmeleri mi lazım gelebileceğine karar vermeli.

357 – Ahvâlin ekserisin de yaya cenk tedafü' olacak ve yalnız süvari maksadının husuletiçün başka çaresi yok ise yaya olarak taarruzu muharebe virilecektir.

Ve fakat herhalde maksadın mümkün olduğu kadar az bir zaman tarafında husûlüne çalışılmalıdır. Binaen aleyh heman başlangıcında elde bulunan kuvvetin kısm-ı a'zâmını avcı hattına sevk iderek ateşe germi tam vermeli.

358 – Kaide-i Umûmiye olmak şartıyla bir atlu ihtiyat tayin olunub iş bu ihtiyat vazifesi ise muharebe esnasında keşf ve tecessüs etmek ve yedek bargirlerin muhafazasını te'min eylemektir. /311/

Yedek bargirler için bir yer bulunmalıdır ki iş bu mahall hem emniyetli olsun ve hem de düşman ateşinden mahfuz ve kendi avcılarının yakınında bulunmağa beraber mümkün olabildiği kadar mahfuz bir surette anlar ile muhabere idebilsün.

Yedek bargirlerin yerlerinde kalmaları icab iderse yere indirmek için şu zıkr olunan mülâhazata nazaran bir yer intihab itmelidir. Yedek bargirler serbest hareket ittidiklerinde icab itdiği zaman zıkr olunan şartlara nazaran müntehab bir mahalle sevk olunur.

Cebhane Tedariki

359 – Muharebenin ibtidasında icabı kadar cebhane tedarik itmeğe dikkat itmelidir. Bu maksada mebni yere inmemiş olan atluar – vaziyet ve ahval ve ateşe çabuk mübaşeret itmek husûsu imkân virirse – heman başlangıçda emr-i mahsûs beklenmeyerek kendi cebhanelerini avcılara virirler. İcabında diğer kıt'alardan dahi cebhane getirdilüb tevzi' olunur. Bununla beraber icab-ı hale göre cebhane sandıkları getirtilüb minasib mahallere vaz' olunur ve yaya cenk iden kıta'ata dahi iş bu mahaller bildirilür. /312/

Ateşin Sevk Ve İdaresi

360 – Ateşin layıkı vecihle idaresi te'sirâtına pek büyük bir te'sir icra idüb bu idare maddesi ise avcı muharebesini sevk iden kumandana aiddir.

Avcı kumandanının duracağı noktanın sûret-i münasibede intihab olunması emirlerin i'tâsı husûsunun çok çabuk icrasına sebep olur. Avcı kumandanı muharebe zamanında ne vaziyetde duracak ve emirlerini ne yolda verecek ise vakt-i hızır talimlerinde dahi ol vecihle bulunarak 'ayn-ı suretle emirlerini i'tâ itmelidir. Askerin ta'lim ve terbiyesi iktizâ itdirirse mezkûr ka'ideden inhiraf itmek için ta'limi idare iden amir bir emr-i mahsus virebilür.

361 – Büyük amirler takib oluncak istikameti veyahud işgal olunacak mevzii irae iderek arazinin belli başlı noktaları vasıtasıyla mesafeleri dahi tahmin /313/ itmeye dikkat ider ve ka'ideten ateşe başlamak emrini virir ve mümkün oldukça üstüne ateş icra idilecek olan hedefi dahi irae ider. Takım kumandanı kendisine irae olunan mevzii üzerinde takımının tertibâtını icra ve aldığı malûmâta nazaran veyahud kendi rey ve tedbiri ile hedefleri irae ve nişangâh ile ateşe başlamak anı ve icra idilecek ateşin nev'ini ta'yin ider. Ve icab itdiği vakit dahi ateş kesdirir.

Her bir kısım kumandanı olan çavuş ve onbaşlar takım zabıtine yardım idüb avcıların vaz' ve duruşlarından ve nişangahların tanziminden ve silahın istimalinden cebhanenin sarf ve istihlakından dolayı kendi salahiyetleri nisbetinde mesûl olub dikkatlerinin bir nısfını takım kumandanlarıyla kendi kısmına ve nısf-ı diğerini dahi düşmana hasr iderler ve cebhanenin ikmal-i nevakısının yakında icab ideceğini bağırarak takım zabıtine ihbar iderler. Ve keza takım zabıtinin bulunduğu yerden görmeyüb kendülerinin anda hattlarının te'sirâtı ve düşmanın ahvâli hakkın da gördükleri kafe-i ahvâli yüksek ses ile haber virirler ve takım kumandanının kumandaları hem cevazlarında olan kısımlar tarafından artık anlaşılmamağa /314/ başladığı vakit kendi kısımlarında bulunan neferât ve vasıtasıyla anlara isâl itdirirler ve takım zabıtinin düdük işareti istedikleri gibi kendileri dahi üzerlerinde taşımaları iktiza iden düdük ile tekrar iderler.

362 – Süvarinin ateşli silah ile icra itdiği muharebenin (yaya cenk'in) şera'it-i husûsyesi ba'zı ahvâlde hattı uzak mesafelerden bile şiddetli ateşin isti'mâl olunması icab itdirir. Eğer nefer harb iden düşman piyadesini 700 hatveye kadar yaklaşmış olduğu vakitte ve ricat hareketi a'rızalı arazide icra olunamazsa veyahud mu'âvenete gelen diğer kıta'at ile [atlı ihtiyat ve il'â-ahire] himaye idilmez ise mevziin terki artık mümkün olamaz.

Müdafaa

363 – Süvari ka'ide-i umumiye olmak üzere: arkadan gelen kıta'atın ve soluna kadar düşmandan evvel işgal idilmesi lazım gelen meskûn mahalleri elden çıkarmamak, ric'at hareketlerinde düşmanı tevkif itmek ve vakit zay' itdirmeye sebep olan saf açmak hareketini icraya mecbur itmek, bir süvari askerinin bir geçid içinde vakî' olacak rica'atını /315/ setr ve himaye itmek konaklarını müdafaa itmek ve ila-ahire ahvâl için hal-i tedafide bulunur.

364 – Şimdi ki tüfenk menzilinin azim olması şayan-ı teşekkürdür çünkü matlub olan netice çok defa uzak bir mesafeden muharebeye bed'itmekle istihsal olunacaktır. Bu usûl muharebe istenildiği vakit muharebeye fâsıla virmek ve askeri çok zaî'yat virmeden muhafaza itmek ka'idelerini câmi'dir.

Eğer matlub olan netice muharebenin kâfe-i edvarı devredilmedikçe istihsâl idilemeyecek ise elde bulunan kâfe-i silahendazlar avcı hattına sevk olunur. O halde kendi keyf ve ...nazaran muharebeye fâsıla virmeyi artık hesab itmemelidir.

365 – Mevziin intihabında mümkün olduğu kadar vasi' açık bir yer endah meydanına mâlik olmağa dikkat itmelidir. Şimdiki silahların ateşinin te'sirine karşı faideleri mütâhide olunmuyor bu halde çok kere ev gibi mevâkı'den yalnız alınan vaziyeti belli itmemek husûsunda istifade olunabilecektir. /316/ eğer vakit ve zaman varsa mevziin tahkimi tavsiye olunur. Ma-haza en sade olan tertibâtın icrasıyla [Mevâni'i barikatlar ve il'a-ahire] iktifa idilmelidir.

Taarruz

366 – Süvarinin hali uzun müddet sürecek taarruzu muharebe virmeğe müsa'id değildir.

Eğer süvari bir taarruzu muharebe virmeğe mecbur olursa mesela bir geçidden zorlayub geçmek icab iderse çabuk ve emniyetli bir suretde ateşde tevfik istihsal itmek için lâzım olduğu anlaşılan kâfe-i kubbetlerini daha ilk önceden avcı hattına sevk itmelidir. Ateşe mümkün olduğu kadar ansızın – ve ateş müesser olacak bir mesafeye varıldıkda – bed'idilmesi ve ilerüye doğru hareketde ateşe bed'idilecek mevziye kadar mesturan varılması ve düşmanın yanlarının ihata olunması hücumdan matlub olan muvaffakiyetin istihsaline hidmet ider.

Her şeyden evvel icraatın şiddetle vukû'na gayret itmelidir. Çünkü arkada bulunan asker ile tedricen beslenilerek şiddeti ağır ağır ziyadeleştirilen ateşli bir muharebenin virirse süvari için câiz olmadığından kuvvetlerin kısm-ı a'zamı hemen /317/ başlangıçda birinci ateş hattına idhal edilmelidir. Hücum nokta-i nazarından gerüde kuvvet bırakmak husûsu elde bulunan vasıtalara ve ahvâl-i saireye nazaran kararlaştırılır.

Süvari Topcusunun Muharebede Suret-i İsti'mali

367 – Topcunun terfiki süvariye daha büyük istiklâliyet virerek taarruz husûsunda ev olan kuvvetini tezyid ider. Ve müdafaa için icab iden ateşin şiddetini husûle getirir. İmdi topçunun usûli-i isti'mali için atideki usûllere ta'abiyet idilür.

368 – Her ne vakit süvari kumandanı topcusunu istimal itmek isterse kendi maksadını vakt-i münasibde topcu kumandanına tebliğ ve hususiyle ilk batarya nizamına [İleri Harb Nizamına] geçmesi hakkında o emri i'ta itmelidir. Eğer topçunun istimal olunması iktiza itmiyorsa girüde istinadgah olabilecek bi bir mevziide bırakmak faideli olabilir.

369 – Düşman hücumundan topçuyu himaye itmek vazifesi bu babda emr-i mahsusu virmeğe hacet kalmayarak ana en yakın bulunan kıt'a-yı askeriye a'iddir. /318/

İcab-ı halde topçuya hususi bir muhafız terfik olunduğu gibi terfik olunmasını kendüsü dahi talep ider. Bazı ahvâlide topcu muhafızları yaya olarak cenk itmek için yere inerler.

370 – Süvarinin keşif hizmetlerinde süvari topcusu ekseriya mevaki'i veya geçidleri işgal itmiş olan düşmanın mukavemetini kısır itmek veya bi'l-akis ayn-ı mahalleri işgal itmiş olan kendi süvarisinin mukavemetini takviye itmek için isti'mâl olunur.

371 – Süvarinin süvariye karşı icra eylediği harekât-ı hasmanede topcu mümkün olduğu kadar erken mevzii ahz itmelidir ki evvela süvarinin saf açmasını ba'de hücumunu himaye itsün.

Endaht için intihab olunabilecek en müsaid topcu mevzii ilerüye doğru hareket iden süvarinin yan tarafında olandır. Çünkü oradan topcu heman müsademe anına kadar ateşine devam ve bulunduğu taraftaki süvarinin cenahını düşmanın ihata itmesine mani' olur. Topçuyu ta'biye itmek için intihab olunacak mevziin bir cebhe /319/ hücumundan emin olması arzu olunur. Her halde endahtın te'sirâtı hakkındaki mülhazât mevziin muhafazalı olması mes'elesine takdim takdim olunmalıdır. Elde bulunan bataryaları bir araya cem' itmek pek faidelidir. Fi'l-hakika topcu ateş

hatlarının te'adidi süvarinin harekâtına rahatsızlık virir. Ve bununla beraber vaktin azlığından dolayı ateşlerin matlub olan noktaya tecemmi' için bir mevziiden icra olunan topcu endahtıyla mümkün olabilir.

El-hâsıl münferid batarya mevziilerinin istimâli topcuların muhafazasını te'min etmek için iktiza iden tertibâtın çoğalmasına sebebiyet virir. Süvari muharebesinin sür'at-ı cereyanı topcu mevziinin tebdil olunması heman da'ima gayr-ı mümkün kılar.

372 – Eğer düşmanın süvarisi endahtın da'ire-i te'siri dâhilinde ise topcu düşman topçusuyla işgal itmeyerek ateşini mezkûr düşman süvarisi üzerine tevcih eder. Ve mümkün olduğu kadar ateşinin kafe-i te'sirâtını başlıca toplu cüz-i tamları üzerine tecemmi' itdirir. Eğer bizim süvarimiz hücum etmek için daha hazırlanmamış ise /320/ topcu düşman topçusunun ateşinin kendi üzerine celb itmeye gayret idebilir.

373 – Süvari kıt'aat-ı cesimesi müsademe iderse yeni gelen süvari askeri müsai'd bir halde hedef olmazsa topcu ateşini düşmanın topçusunun aleyhine tevcih eder.

374 – Muharebe esnasında topcu kumandanı vaziyetin icab itirdiğine nazaran ekseriya kendi rey ve tedbiriyle hareket ideceğinden emir beklememelidir. Binaen-aleyh topcu kumandanı vahim bir neticeden husûle gelen kâfe-i fırsatlardan istifade etmek veyahud gerek hayırlı ve gerekse hayırsız bir muharebe neticesine nazaran hareket itmeğe hazırlanmak için süvari muharebesini muttasıl gözden geçirmelidir.

Ba'zı kere topları toparlaklarına bindirdikten sonra ahvale göre harekete hazır olduğu halde beklemek eyü olabilir. Muvaffakiyet hâsıl oldukça bozulmuş olan düşmanı ateş ile ta'kib etmek veyahud yeniden mukavemete şitab için toplanmağa tesbit itdiği anda anın 'aleyhinde şiddet ve metanetle hareket eylemek için sür'atle ilerüye gitmelidir. /321/ Muharebenin meş'ûm bir akabetinde topcu kumandanı bulunduğu ateş hattı mevziindemi sebat etmek yoksa girüye çekilüb

müdafaa ve sebat itmek için yeniden bir mevzii almak mürecceb olduğunu vakit ve zamanında karar vermeli.

375 – Süvariye ilhak edilen bataryalar muharebe esnasında bile anın yanında kalmalıdır. Çünkü muharebe esnasında ve □le'l-husûs muharebeden sonra süvariye tertib iden müteaddid veza'ifi ifa etmek için topçular ana elzemdir. Fırka kumandanı te'ehhür kabul itmeyen ahval-i husûsiyede süvari bataryalarının diğer topçular ile birlikde hareket itmeleri icab idüb itmediğini nazar-ı tedkîkden geçirmelidir.

Ta'kib ve Ric'at

376 – Muzafferiyetli bir muharebeden sonra ta'kib neticesinin temranı toplamağa pek çok yardım eder. İşbu ta'kib için elde bulunan kafe-i kuvvetleri sarf itmeli ve mümkün olursa mübariz olan düşmanın nizam ve intizamını büsbütün mahvedinceye kadar ta'kibe devam itmeli. İşbu vazife büsbütün süret-i husûsiyede süvariye a'iddir. /322/

Muharebenin – ekseriya ateşin kesilmesiyle anlaşılan – akıbeti yaklaştıkda süvarinin kafe-i müfrezeleri hatta fırka süvarileri dahi emir beklemeksizin sür'atle ilerüye gidüb kendülerine virülecek olan vazifeleri ifa etmek için kumanda altına girerler.

Eğer arazinin sa'b'ül-mürûr olmasından metun fırkanın saf açub tabiye-i kava'idine muvaffak bir suretde ta'kib icrası mümkün olamazsa fırka kumandanı umûmi bir hedef virüb düşmanı o istikamete doğru sürmek üzere kendi kendilerine uğraşmaları için liva ve alayları serbest bırakır.

Hiçbir şey yapmamakdan ise böyle bir halde yekdiğerine merbut olmayan hücumlar icra itmeğe bırakmak daha eyüdüdür. Şu şartlarla ifa-yı vazifeye me'mur olan bir cüz'i tam kumandanı istiklaliyeti muvakkat olduğu halde bile mes'uliyetini üzerine alarak düşmanı ric'at hareketinde devam itdirmek ya'ni tekrar yüz çevirmeye fırsat vermemek üzere kumandasına tabi' olan kılıncları anın kürekleri arasına yetiştirmekden girü durmamak için ahvale göre tedabir-i lazime ittihaz itmelidir. /323/

377 – Firar iden düşmanın peşini bırakmayarak itmekden ziyade ana sür'atle yetişüb topçunun yardımıyla gerek ateş ile ve gerekse esliha-i cariha ile yanına hücum itmek veyahut ric'atını kat' itmek ve kollarıyla kafalarına karışıklık virmek daha eyüdüdür. Öyle bir tak'ib, bütün süvariler ile ve bila-fasıla ve gice gündüz ve kendi 'askerini esirgemeyi düşünmeyerek ve hatta pek çok yorulmuş hayvanlar ile bile sevk ve icra olunmalıdır.

Muzaffer olan ordunun her bir atlasu düşmanın hatt-ı ric'atına ve andan evvel varmak için kafe-i gayretlerini sarf itmeli ve her bir kumandan dahi bu hususda sa'y ve gayretine asla halel getirmemelidir.

Muzafferiyetli bir muharebeden sonra ordunun kısm-ı küllisi süvarisinden vaz geçebilür ama süvari ile muzafferiyetli ve son dereceye kadar sevk ve icra olunan bir ta' kib orduyu yeniden muharebe itmekden kurtarır ve bütün sefere bile hitam virebilür.

378 – Son dereceye kadar vardırılan ta' kib süvarinin bir vazifesi olub vakt-i hızır talimlerde tesadüf idilmeyen müşkülata [yorgunluk ve kendi 'askerimizin /324/ rehavet ve gayretsizliği ve düşmanın dağılması ve il□-ahiri] vakt-i seferde tesadüf idileceğini eyüce zihne yerleşdirmelidir.

379 – Bir ric'atın icrası icab itdiği vakit düşmanın ta' kibine mukavemet itmek için süvari pek büyük bir şiddet ve metanetle hareket itmeli. Bu gibi ahv□lde orduya cüz'i bir nefes aldirmek büyük bir hezimetin önünü almak için kâfi olabilir. İşbu neticenin istihsaline muvaffak olan süvari muzaffer olmasa bile o günkü şeref ana a'id olur.

Hatime

380 – Muharebede yalnız vakt-i hızırda eyüce öğrenilmiş olan şeyler layıkıyla icra olunabildiği bi't-tecrübe sabit olub süvarinin ta' lim ve terbiyesini muharebenin ahv□line hakikaten muvaffak olacak bir surette icra idebilmek ise ancak işbu ta' limn□menin üçüncü kısmında beyan olunan usul ve kava'id daima göz önünde tutulmak ile mümkün olur.

İmdi tahsis olunan zaman-ı zarfda ‘askerlerine işbu ta’limnı mede bulunan usûl ve kava’idi tamamıyla öğretmek ve malike ve mûmarese itdirmek her kumandanın vazifesidir. /325/

Muharebe ta’limlerinde vaz’iyetlerin ve tertibın her vakit tebd-i ta’biyece ta’lim ve terbiyeyi teşkil eder. Muharebe hakkında beyan olunan muhtelif usuller manevra faraziyatlarını ta’dil veya tebdil idebilmeleri için amirlere kâfi bir esas teşkil eder.

Evvelce tertib olunmuş bir takım muharebe vaz’iyetleri ile manevra icra etmek memnu’adır. [Cüz-i tam kumandanının icabında emri istihsal olunmak şartıyla ihtiyaç ile mütenasib evvelce tertib olunmuş manevralar icra etmek mecazdır.]

Mümkün olduğu kadar en basit olan bir takım fırsatlar intihab ve muharebenin usullerine askere irâ’e ve tekrar be-tekrar ta’lim ile tefekkür itmelidir. Ta’rif tafsil olunan teşkilât ve kava’id muharebede zuhur edebilecek olan kafe-i ahvâlde kullanılmaz ise de en sade olan ahvâlde tatbik olunabileceklerinden kumandanların her biri kendi nüfuz ve istiklâliyeti dairesinde ve hatta kava’idden ayrılmaya mecbur oldukları halde bile zuhur edecek olan her bir ahvâl-i hususiye için seri’an ve bila-tedbir münasib karar ittihazına alışmaları icab ve tedbire vuku’ bulacak bir hata /326/ ihmâl ve tekşül ve te’hirden neş’et edecek olan mehazirden ehven olduğunu dahi asla hatırlarından çıkarmamaları iktiza eder. Zabitan teşkilat ve kava’idde ne kadar vukûf ve malikeleri var ise dikkatlerini ol derece kıt’alarının sevki mes’elesinin ehemmiyetli cihetine sarf ve hasr edebilecekleri derkordır.

Kafe-i ta’limlerde ve ta’lim ve terbiyenin esna-yı cereyanında kumandaya me’mur olanlara ve hatta her bir münferid atluda icab-ı takdirde tesadüf edebilecek ahvâlde karşı kendülerinden hemen bir çare bulub icra etmek iktidarını husûle getirmeye ve süvaride hatt-ı hareket ittihaz olunması elzem olan şu düsturu [bizim süvari hücumu düşür olmağa asla fırsat virmez bi’l-‘akis kendüsi daima evvel hücum eder] umumen zeminine ilka itmeğe sa’y ve gayret itmelidir.

Vakt-i hızır manevralarında yanaşık nizamda bulunan bir kıt'a üzerine icra olunan bir hücumdan istihsâl olunabilecek netayic hücum iden bölüklerin hücum esnasında muhafaza itdikleri intizam ve beraberliğin derecesine göre takdir ve ta'yin olunur. /327/

Bundan başka vakt-i hızır manevralarında ta'biye tertibatı icab itirdiği halde süvarinin – hakikat halde vireceği telefat nazarı dikkate alınmayarak – bir günde birkaç kere hücum icra itmesine müsaade olunur.

Ta'limn□me-i kava'id-i esasiye i'ta itdirib ta'biye kava'idinin hey'et-i mecmu'asını cami' değildir.

Süvari neferi işbu usulleri ta'lim vasıtasıyla tamamıyla beynine yerleştirmelidir. /328/

DÖRDÜNCÜ KISIM

RESM-İ TA'ZİMLER VE YOKLAMALAR MERASİMİ İLE RESM-İ GEÇİDLER VE SANCAĞI ALMAK VE YERİNE İADE İTMEK

RESMİ TAZİM

381 – Bir m□-fevke icra olunan her bir resm-i ta'zimde ana bakılır ve icabında serbest geçmesi için lüzumu kadar açılır.

Münferid bulunan asker m□-fevkinin (6) hatve uzağından resm-i ta'zimi bida ve müma-ileyhi (3) hatve geçdikde nihayet virir.

Resm-i tazimler ifa olunur iken hareket çabuk ve sert icra olunur.

Bir mahalli teşrif-i hümayun vuku'unda bi'l-cümle ümera ve zabitan ve çavuşlar ve neferat-ı askeriye (zat-ı akdes hazret-i hilafet-penahinin) teşrif buyuracakları tarafa cephe iderek durub kemal-i tazim ve adab ile resm-i temennayı ifa iderler. /329/ hanedan- ma-□lişan padişahiden bulunan zevat-ı kiram hazeratına tesadüf idildikde dahi cümle taraftan aynı suretle cebhe idilüb durularak resm-i

ta'zim icra kılınur. Sancağa tesadüf idildikde dahi suret-i muharrere vecihle merasim-i tekrimiye icra idilir.

Yaya ve münferid bulunan asker cebhe itmeği iktiza ittirmeyen bir resm-i ta'zimi ifa etmek için ma-fevkin yanından geçer iken dik bir vaziyet alır ve sağ eliyle atide beyan olunduğu üzere temenna ider.

Resm-i tazimler ifa olunurken kılıç yağmurluğun altında değil ise çengelinden çıkarılmış ve sol tutulmuş bulunmalıdır.

381 – Nefer ma-fevke cebhe etmek için sağa dönüşde sol ve sola dönüşde ayağı tabanın sülüs-i evveli üzerinde döneceğinden üzerinde döneceği ayağı ilerüye atub dönerken girüki ayağını dahi anın yanına götürür ve “hazır ol” kumandasında alınan vaziyeti muhafaza şderek resm-i temannayı ifa ider ve gözleriyle ma-fevki üç hatve geçinceye kadar takib ider. Eğer ma-fevk nefere cebhe /330/ itmemesi için veyahud cebhe itmiş iken muayyen olan vakitten evvel yoluna devam eylemesi için işaret iderse merkum temenna etmekle ve resm-i ta'zimi ifâ iderek ve ma-fevkin yanından geçerek ana göretevciye ider.

Sağ el ile temenna iderek resm-i ta'zimi ifâ itdikde nefer [onbaşı veya çavuş] mafevk yanından geçerken hemen sağ elini parmakları birbirine mutassam oldukları ve baş parmak şahadet parmağının iç tarafı boyunca uzadılmış olduğu halde süratle yukarıyakaldırub şahadet parmağın ucu evvela çeneye temas itdirir ve derakib yine süratle şahadet ve orta parmakların uçları sağ gözü ---- yakınında şakağına temas idecek ve dirseği kılınç ile selamlamakda olduğu gibi bedenden 15 santimetre açık bulunacak ve elinin evvel tarafından mafuka bakabilecek suretde kolunu daha yukarıya kaldırur ve ----- süratle yan tarafa indirüb gözleriyle mafevki takibe devam ider. Resm-i selama hayat virmek için nefer tekrar başını ilerüye doğru çevirir.

Emir ümera ve zâbitan madunlarına sağ eli çeneye uğratmayarak /331/ yalnız iki hareketle madunlar mafevklerine neferat mesellu üç hareketle resm-i temennayı ifâ iderler.

Dik bir vaziyet ile mafevkin yanından geçen nefer kollarını sallamamalıdır.

Dururken yürümeksizin resm-i ta'zîmi îfâ itmekde nefer mafevke doğru cebhe itmek için îcâb iden tarafa dönmek hareketini icrâ' ider. Tüfenk ve mızrak veya kılınc ile müselleh olan münferid nefer mızrak ile “hazır dur” ve kılınc ile “hazır veya selam dur” ve tüfenk ile dahi “selam dur” vaziyetini alır. Ve hareket-i mütebakiye için dahi balada beyan olunduğu üzere hareket ider.

Yalnız zâbitan bargir üstünde cebhe iderler. Bargirin üstünde ve münferid bulunan atlu mafevkin yakınında adetaya inerek ve vaziyetini doğrultarak ve mafevke serbest bakarak ve sağ elini başına götürerek resm-i ta'zîmi îfâ ider. Atlu nefer eğer mızraklu ise ve mızrağı uyluk üstüne veya mızrağı rahat duruş vaziyetine almış ise mızrağın vaziyetini muhafaza ider. /332/

383 – Eğer ahval bâlâ da beyan olunan usûllerin her kangı birisiyle resm-i ta'zîmleri îfâ itmeğe mani oluyorsa nefer vaziyetini doğrultmak ve gözleriyle serbest olarak mafevke bakmak ile iktizâ' ider.

384 – Yaya teşkilat hakkında vaz' olunan usûller üzere yaya hazırlanarak duran bir kıt'a-yı askeriye ber-vech-i ati kumanda ve usûller üzer resm-i ta'zîmi îfâ ider:

Hazır ol – sağa (sola) – bak!

Mafevk cebhenin önünden geçerken neferat kendi sol taraflarında (sağ taraflarında) bulunan üçüncü neferin önüne varıncaya kadar anı gözüyle takib iderler. Ba'de kumandada ihbar olunan tarafa doğru tekrar gözlerini tevciye iderler. “Yerinde rahat” kumandasında resm-i ta'zîmden feragat idüb yerlerinde rahat iderler. Yine yaya olarak hazırlanmış olan bir kıt'a-yı askeriye yürürken berüce ati kumanda ve usül üzere resm-i ta'zîmi îfâ ider:

Sağa (sola) bak!

Eğer asker silahsız ise resm-i ta'zîm îfâ olunurken /333/ kollar hareket itdirilmez. Ve eğer asker kılıncı ise 22. Maddede beyan olunduğu gibi kılınc tutulur

ve sağ el dahi sağ yana vaz' olunur (mızralularda mızrak sağ omuza vaziyeti muhafaza olunur.)

Eğer asker yürümekte iken tüfenk ile müselleh olup tüfenk dahi arkada ise evvela "hazır dur" vaziyeti aldırurlur ve işbu vaziyet muhafaza edilerek resm-i ta'zîm îfâ olunur.

Neferat onbaşı ve çavuşlar "rahat" kumandasına kadar kumandada iş'âr bulunan tarafa başlarını sıkındısızca serbest olarak çevirüb bakarlar. Eğer resm-i ta'zîmi îfâya bed' itmezden evvel kılinc sol elde ufuki tutulmakda idiyse "rahat" kumandasında tekrar o vaziyetde tutulur.

Yaya olarak yürümekte bulunan askerin amirleri resm-i ta'zîm olduğu esnada yan tarafda ve kendi kıt'alarının başları hizasında yürürler ve resm-i temennayı îfâ iderler. Eğer kılinc çekilmiş olup "rahat dur" vaziyetini muhafaza iderek resm-i ta'zîm îfâ olunursa zâbitan kılinc ile selamlanır. /334/

Atlular olarak duran veyahud bargirden indirülüb yaya olarak durdurulan kıt'a-yı askeriye işbu: hazır ol – sağa (sola) bak! Kumandasıyla resm-i ta'zîmi îfâ ider:

Amir cebhenin önünden geçerken atlular sol (sağ) yanlarında bulunan üçüncü atlunun önüne vasıl oluncaya kadar anı gözleriyle takib iderler.

Atlular bir kıt'a-yı askeriye yürürken ber-vech-i ati kumanda ve usûl üzere resm-i ta'zîmi îfâ ider.

Sağa (sola) bak!

Kıt'anın ilerisinde yürüyen zâbit rütbesini haiz olan kumandanı eliyle resm-i selamı îfâ ider veyahud kılinc ile selamlar ve büyük cüz'i-tamlarda bölük kumandanları dahil olduğu halde mûmâ-ileyhimden daha büyük rütbeli olan zâbitan ve ümera dahi resm-i selamı ayn-ı suretle îfâ iderler.

Atlu olarak ve yürüyerek resm-i ta'zîmi îfâ iden kıt'a-yı askeriye resm-i ta'zîme bed' itmezden “mızrak ile rahat” durmuşlar ise yine o vaziyeti muhafaza iderler. /335/

Resm-i ta'zîmler îfâ olunduktan sonra eğer îcâb iderse “rahat” kumandası virilür.

Asker ikamet itdiği şehir veya kazanın haricinde icrâ' itdiği yürüyüş esnasında (nişan atmak veya yüzmek ve ila-ahire için gitdiği vakit) yolda amir işbu: rahat! Ve yaya iseler manevra adım! Kumandalarını virir. İmdi asker bazı ahval-i hususiyede müstesna olmak üzere lakırdı itmeğe, türkü çağırmağa, tütün içmeğe me'zûndur. Fakat işbu kıt'ayı kumanda iden zâbit tesadüf itdiği ümera ve paşalara kendüsinitakdim iderek takrir-i şifahi virir. Eğer kıt'a bir çavuş veya onbaşının taht-u kumandasında ise merkûm dahi ol vecihle hareket ider ve takrir-i şifahiye fermansız olan zâbitana bile virir.

Yoklamalar Merasimi ve Resm-i Geçitler

Kavaid-i Umumiye

385 – Kumandanlara mahsus kavaid – eğer yoklama merasiminde veya resm-i geçidde ayn-ı alaya mensub olan bir bölükden ziyade bulunursa kumandayı alayın /336/ kumandanı ve eğer bölükler muhtelif alaylara mensub iseler en kıdemli miralay kumandayı der-uhde ider.

Eğer yoklama merasiminde veya resm-i geçidde bir livaya mensub miralaylardan birden ziyadesi bulunursa ya o livanın kumandanı olan liva paşa veyahud orada bulunan en kıdemli liva paşa tarafından kumanda idilür ve kıs alâhâzâ yoklama merasiminde daha büyük cüz'i-tamlar buldukları ve îcâbına göre yekdiğerinin arkasında (hatt tertibi üzre) vaz' olunacakları ve kimler tarafından kumanda idilecekleri bir emr-i mahsus ile tayin olunacağı gibi sunuf-ı muhtelifeye mensub olan kıt'aat yoklama merasiminde veya resm-i geçidde buldukları vakit dahi bir emr-i mahsus ile sıraları ve kumandanları tayin olunur.

Yukarıda beyan olunan usûllere nazaran kumanda başına geçen zâbitân ve ümera-yı askeriye kılınc çekerler.

386 – Yoklama merasiminde bulunan askere mensub olup ol mahalde bulunan paşalar rütbeleri sırasıyla taht-ı kumandalarında bulunan kıt'aların sağ veyahud sol cenahında (askeri gözden geçirecek olan mafevkin /337/ sağdan veyahud soldan geldiğine nazaran) ve takım zâbitlerinin hizasında dururlar ise de kılınc çekmezler. Mûmâ-ileyhim yoklama merasiminde askeri gözden geçirecek olan mafevki taht-ı kumandalarında bulunan kıt'aatın cebhesi önünden geçerken askerin cihetini ana terk iderek rütbe ve kıdem sırasıyla yan tarafında yürürler. Mezkûr kumandanları dahi refakatlerinde olan erkân orada mevcut iseler takib ideler.

Resm-i geçid esnasında ise paşalar refakatleri erkânı ve ila-ahire birlikde bulunmak üzere askere refakat iderek kolun bir hatve sağ tarafı açığında ve en büyük rütbede olan borazanların birinci sırasının hizasında ve diğerleri dahi rütbe ve kıdem sırasıyla anın arkasına yürürler.

Müşarünileyh el ile resm-i temennayı îfâ iderek resm-i geçidi gözden geçiren mafevkin arkasından doğru dolaşarak sağı gerisine giderler.

Paşaların kafesi yalnız ilk resm-i geçidde refakat iderler.

387 – Paşaların refakatine mensub olan yoklama /338/ merasiminde mevcut olan yaver ve zâbiten yoklama merasiminin icrâ'sı esnasında maiyetinde buldukları paşanın arkasında vaz' olunurlar. Eğer yoklama merasimi sağdan bed' itmiş ise 393. Maddede beyan olunan halin vukuu müstesna olarak zâbitan mûmâ-ileyhim maiyetinde buldukları paşayı takib iderler. Ve eğer yoklama merasimi soldan bed' itmiş ise takib itmeyüb sağ cenahda kalurlar.

Seyirci olarak yoklama merasiminde hazır bulunan zâbitân sağ cenahda ve askerin doğrudan doğruya kumandanı olan amirin sağ yanında vaz' olunur adedlerine ve rütbelerine nazaran bir veya birkaç sıra üzere tertib olunurlar ve 393. Maddede beyan olunan halin vukuu müstesna olarak askeri gözden geçiren mafevkin refakatinde giderler.

388 – Yoklamada askeri gözden geçirecek olan mafevk yaklaştıkda yoklama merasiminde bulunan kıtaatın kumandanı asker yaya ise yüzünü askere ve atlu ise yüzünü ilerüye ve kılınc çekdirmemiş ise kılınc çektirüb atideki kumandayı virir: /339/

Dikkat it – selam – dur!

Ve hakkında resm-i ta'zîm olunan mafevk soldan geliyorsa asker gerek atlu ve gerekse yaya bulunsun gözlerini sola çevirtirir. Ba'de mafevkin sağdan veyahud soldan geldiğine nazaran sağa veyahud sola doğru (bargir üstünde ise en seri yürüyüş ile) gidüb ana muhavvat (?) asker hakkında arz-ı malûmat ider ve bu esnada kıtaatın kumandanı bargir üstünde ise sağ yumruğunu kılıncın püskülüne geçirmiş bulunacağından kılıncını bileğinde asılı kalmak üzere elinden bırakır.

(Selam – Dur) kumandasında borazanlar bizim süvariâyâna mahsus olan merasim havalarından birini çalmağa başlar.

“Selam – Dur” kumandası ve resm-i geçid için virilecek kumandalar tekrar olunmaz.

Hakkında resm-i ta'zîm olunan zatı görebilecek vecihle efrâd başlarını çevirirler ve her biri anı sol (sağ) yanlarında bulunan üçüncü neferin önüne vasıl oluncaya kadar göz ile takib iderler. Ve ba'de gözlerini /340/ tekrar kumanda olunmuş olan tarafa tevciye iderler. Kıtaatın kumandanı hakkında resm-i ta'zîm icrâ' olunan mafevke askerin cihetini terk iderek ve kılıncı bileğinde asılı bırakarak ve başka bir emir virilmemiş ise birlikde giden paşaların sırası dahilinde 386. maddede tayin olunan yerinde bulunarak anı takib ider. Sonra cebhenin ilerüsüne gider ve borazanlara havayı kesmeleri için işaret virir. Ve ba'de işbu:

Dikkat it – hazır – dur!

Kumandalarını virir ve yüzünü ilerüye doğru çevirir.

389 – Resm-i geçidi gözden geçiren mafevk yürüyüş hattı istikametini yaverler (şahıslar) vasıtasıyla irae itdirir. Resm-i geçidde hazır bulunan paşaların en büyük rütbelisinin veya kıdemlisinin yaveri birinci şahıs ve bir rütbe aşağı olan paşanın yaveri dahi ikinci şahıs makamında vaz' olunur.

Resm-i geçidi icrâ' iden askerin kumandanlarının kâfesi birinci şahsın hizasına vasıl oldukları gibi resm-i selamı îfâ iderler. /341/

Kâfe-i paşalar ve ümera ve bölüğün kumandanları ve yaverler ve erkân-ı harbler dahi birinci şahsın hizasında resm-i selamı îfâ iderler.

Resm-i geçid icrâ' iden askerin kumandanlarının kâfesi resm-i geçidin icrâ' olduğu yürüyüş ile resm-i geçidi muayene iden mafevkin önünden geçdikden sonra ikinci şahsın hizasında (eğer bargir üstünde iseler dörtnal ile) koldan ayrılıb (kılıncını çekmiş olanlar) selam dur vaziyetinde tutarak hakkında resm-i ta'zîm olunan mafevkin sağ tarafında biraz gerüsünde vaz' olunurlar. Resm-i geçid mükemmel oluncaya kadar kılınclarını "Selam dur" vaziyetinde tutarlar.

Resm-i geçidde bulunub alay kumandanları dahil oldukları halde daha büyük rütbede bulunan amirler dahi koldan ayrılıb sağa doğru giderler. Ve resm-i geçidi gözden geçiren mafevkin saği gerisünde ve kendülerine mahsus olan mahalde dururlar (393. maddede beyan olunan ahvalde koldan ayrılmazlar).

Alay ile beraber bulunmayan ve fakat resm-i geçid icrâ' /342/ iden bir kıt'anın (bölüğün) kumandanı dahi şu zikr olunan ahvalde alay kumandanı gibi hareket ider.

Koldan ayrılıb sağa doğru giden ümera-yı askeriyeye merbut bulunan erkân-ı harbiye zâbitleriyle yaverler ikinci şahsı tecavüz idinceye kadar doğru olarak yürüyüşe devam iderler.

Asker sıkındısızca gözlerini resm-i geçidi gözden geçiren zata tevciye iderler. Gerek yaya olsun ve gerekse atlu olsun yalnız şahısların hattını takib iden cenah

çavuşları ve sancakdar kendi önlerinde doğru bakarlar. Ve istikamet hattı üzerinde bulunmağa pek ziyade dikkat iderler.

390 – Yoklama merasiminin kâfe-i teşkilatında cüz'i-tamlar yekdiğerinden ati'de beyan olunan hatve miktarı aralıkla vaz' olunurlar. İşbu aralıklar her cüz'i-tamın sol cenahından, andan sonra bulunan cüz'i-tamın borazanlarına kadar mesaha olunur.

Alayların arasında = 12 have

Livaların arasında = 30 hatve

Sunûf-ı muhtelif kîtaatı arasında = 50 hatve

Eğer yerin vesaiti mani oluyorsa aralıklar daha tenkis /343/ olunabilirse de borazanlarla hazır bulunacak olan muhtelif zâbitan için yer bırakmağa dikkat idilmelidir.

Resm-i geçidlerde ati'de beyan olunduğu üzere olub bir cüz'i-tamın gerisünden arkadan gelen başına kadar veyahud borazanlara kadar ölçülür.

Alaylar arasında = 80 hatve

Livalar ve sunuf-ı muhtelif cüz'i-tamları arasında = 100 hatve terk olunur.

Arkada bulunan cüz'i-tamlar husûsunda resm-i geçid icrâ' olunan zatın münasib bir mesafe uzağında birbirlerine yanaşurlar ve bu halde takım zâbitleri aradan çıkub sağ ve sol tarafda vaz' olunurlar. Ba'de cüz'i-tamların her biri kumandanlarının kumandasıyla müteakiben mesafelerini alurlar. Resm-i geçid mesafesinin alınması îcâb iden nokta alaylardan tefrik olunan sıra zâbitleri vasıtasıyla irae olunur.

391 – Sancakları resm-i geçid noktaları beyninde bulunan kafe-i ümera ve zâbitan ve o noktayı irae itmek için duran şahıslar el ile selamlarlar. (*) /344/

392 – Gerek yoklama merasiminde ve gerekse resm-i geçidde hiza ve beraberlik sağdan alınub kolun içinde birbirinin arkasında tesadüf itmesi lazım gelenler tamamen birbirinin arkasında bulunmağa dikkat iderler.

Başkumandanlık Canib-i Akdesinden İcra Buyrulacak Yoklama Merasimi İle Huzur-u Mâali-Mevhur Şehinşahide İcrâ' Olunacak Resm-i Geçid

393 – Kıt'anın kumandanları olan ümera ve zâbitan ve bi-irade-i şahane iltihak iden zâbitân saf dahilinde bulunur.

(*) Yoklama esnasında dahi alay sancaklarının önünden geçilürken yoklamayı icrâ' iden kumandan her ne rütbede bulunursa bulunsun ve yoklamayı yaya veya atlu olarak icrâ' itsün her alay sancağının hizasına ve solunda bi'z-zat resm-i ta'zîmi îfâ ider. Ordu-yu hümayunlar sancakları taraf-ı akdes kumandan-ı azimiden uhde ve tevdi' buyrulmuş emanet-i mukaddes eden olmağla sancak ile anı ihsan buyurmuş olan zat-ı şevket-simat hazreti padişahiden maada kimseye merasim-i tevkiriye îfâ idilmez.

Maşiran-ı uzamağdan efrâda kadar bi'l-cümle asker sacnağı tevkir vazifesi ile muvazidir. /345/

Yoklama merasiminde mevcut olan kıt'anın kâfesi evvelenumumen selam dururlar. Ba'de bir emr-i mahsûs virilmemiş ise yoklaması icrâ' idilen liva selam dur vaziyetinde kalub diğer livalar hazır dururlar. Ve “zat-ı akdes-i hazreti padişahi” mirlivanın baş tarafına takriblerinde ikinci defa olarak selam dururlar. Birinci defa selam duruşunda “teşrif-i şahane” sol cenahdan vaki olduğuna nazaran sağ cenahdaki ve “teşrif-i şahane”---- cenahdan vaki olduğuna nazaran sol cenahdaki alayın borazanları veyahud mevcut olduğu halde mızıka tarafından üç defa selam havası terennüm idilerek her birinin akabinde “padişahım çok yaşa” deayı vacibü'l-edâsı tekrar olunur.

Zat-ı akdes-i hazret-i şehriyâri her bir alayın sağ cenahına (sol cenahına) takriblerinde o alayın borazanları tarafından süvarilere mahsûs olan merasim havalarından birini ve alayın mızıkası mevcûd olduğu surette mızıka tarafından “zat-

ı sûtûde-i sıfat-ı hilafetpenahiye” /346/ mahsus “marş-ı hamidi” terennüm itmeğe başlar. Merasim yoklamasında mevcut bulunan zâbitândan yalnız liva ve daha büyük rütbeleri haiz olanlar “zat-ı şevket-simat hazret-i padişahi” kendi kıt’aları cebhesinin önünden “teşrif-i hümayunları” vukuu bulduğu vakit maiyet “şahanelerine” refakat itmek şerefiyle mübahi olunur.

Resm-i geçid bölük cebhesiyle ve adeta yürüyüşle nısf-ı badü ile icrâ’ olunur. Eğer muhalif bir emir virilmez ise alay kumandanları ve ila-ahire koldan ayrıldıktan sonra “zat-ı şevket-simat hazret-i padişahinin” sol tarafları gerüsüne gidüb dururlar. Hâl-i tevkirat ve âdab-ı mahsuse-i askeriye ile yüzbaşılara kadar veyahud bölük kumandanı olan zâbitler dahi dahil oldunduğu halde kendi maiyetlerindeki ümera ve zâbitânı muvacehe-i “saniye kumandan akdesinden” geçdikce isimlerini yad iderek “hakpa-yımaal-i ihtiva-yımülükane” arz ve takdim vecibesini îfâ iderler.

Eğer bir alayın ve kıtaat-ı sairenin fahri kumandanı olan bir zat yoklama merasiminde hazır bulunuyor ise /347/ yaversiz olarak ve kılınc çekmiş bulunduğu halde alay kumandanının sağ yanında ve yoklama merasimi soldan bed’ idiyorsa alay kumandanının sol yanında vaz’ olunur.

Ve resm-i geçid esnasında ise alay kumandanının önünde gider ve anın gibi koldan ayrılır.

YAYA OLARAK İCRA OLUNAN YOKLAMA MERASİMİ VE RESM-İ GEÇİDLER

Yaya Bir Bölüğün Yoklama Merasimi

394 – Bölük kılınc çekmiş olduğu halde saf harb nizamında tertib olunur. Bölük kumandanı bölüğe selam durdurduktan sonra borazanların bir hatve sağında ve takım zâbitanın hizasında veyahud sol cenahında ve sol cenah çavuşunun bir hatve solunda durur.

Borazanlar kılınc çekmeyüb cenahlarında asılı bırakırlar.

Eğer sancakdar mevcut ise birinci takımın sağ cenah çavuşunun sağ yanına vaz' olunur.

Sağ cenah sıra çavuşları ikinci sıradan bir hatve gerüde sağ cenahdan üçüncü dizinin gerüsünde ve baş /348/ çavuş dahi sıra çavuşları hattında ve dördüncü takım sol cenahından üçüncü dizinin arkasında vaz' olunurlar. Eğer borazanların kâfesi mevcut ise sıra üzere tanzim olunub bölüğün sağında ve dört hatve açığında ve birinci sıraları bölüğün ikinci sırası hizasında bulunacak vecihle dururlar. Borazan çavuşu borazanların önünde ve bölüğün birinci sırasının hizasında vaz' olunur.

Yaya Bir veya Birkaç Alayın Yoklama Merasiminin Teşkilatı

395 – İşbu yoklama merasim kolu nizamında icrâ' olunur. İşbu teşkilde bölükler saf harb nizamında buldukları halde numaraları sırasıyla birbirinin arkasında yigirmişer hatve(*) mesafe ile vaz olunurlar.

Sancakdar üçüncü bölüğün birinci takımının sağ cenahına vaz' olunur. borazanlar dahi 394. Maddede beyan olunduğu gibi tanzim olunub bölüğün sağ cenahına vaz'

(*): Daha az bir yerde sığdırmak icâb iderse bölüklerin mesafesini azaltmak caizdir. /349/

Olunurlar. Bölük kumandanları kendi bölüklerinin sağ cenahında ve takım zâbitlerinin hizasında ve sağ cenah çavuşunun bir hatve açığında dururlar. Alayın ümerâsı borazanlar ile alayın arasında ve takım zâbitlerinin hizasında sağdan itibaren rütbe sırasıyla yan yana durub mûmâ-ileyhimin arkasında ve birinci sıranın hizasında dahi alayın yaveri durur. Alayın kumandanı “sola bak” kumandasını verüb alayın sol cenahına gitdiği halde zâbitân mûmâ-ileyhim alayın sağ cenahında kalurlar.

Bâlâ'da beyan olunan mevkiiler “yoklama merasimi olacak!” kumandasında ahz olunur.

Alayın kumandanı kılınc ile selam durdurur ve alayın sağ cenahına giderek borazanların sağ tarafına vaz' olunur.

Eğer yoklama merasiminde birkaç alay bulunuyor ise teşkilat her ikisinde dahi aynıdır.

Liva kumandanının kumandasıyla bütün askere birden selam durdurulur ve îcâb iderse gözleri dahi birden sola çevirtilir veyahud alaylar müteakiben selam durdurulur ve îcâb iderse sola dahi bakdırulur. /350/

Liva kumandanı alay kumandanının yanında durur.

Yaya Bir Bölüğün Resm-i Geçidi

396 – Resm-i geçid kılınc çekilmiş olduğu halde bölük veyahud takım cebaheşiyle icrâ' olunur. Eğer sancak ihrac olunmuş ise birinci takımın sağ cenahında yürür ve şahıslar yaya bulunursa sancakdar anların arkasından dolaşur ve atlı iseler hizalarına varmazdan evvel sağ cenah çavuşunun arkasına ve şahsı geçdiği gibi hemen tekrar yerine geçer.

397 – Takımla kol nizamında resm-i geçidi icrâ' etmek için evvela takımla kol nizamı teşkil olunur. Resm-i geçid esnasında takımların arasında 15 hatve mesafe alınur.

Kumanda:

Resmi geçid olacak!

Mezkur kumanda da bölük kumandanı birinci takımın 8 hatve merkezi ilerüsüne ve sağ cenah sıra çavuşlarından her biri kendi takımlarının ikinci sırasının sağ cenahına /351/ vaz' olunur. Borazanlar dahi borazan çavuşlarının kumandasıyla ve sola eğri (yarım sola) hareketiyle birinci takımın 40 hatve merkezi ilerüsüne gidüb dururlar. Bölük kumandanının "bölük ileri – marş!" kumandasında borazanlar ve birinci takım ilerüye doğru yürür ve diğer takımlar ise ilerülemeksizin yerlerinde

olarak ilerühatvelerini taklid iderler (yerlerinde sayarlar) ve on beşer hatve aldıkca takım zâbitlerinin “i-leri” kumandalarıyla müteakiben ilerüye giderler.

“Marş!” kumandası verildiği gibi borazanlar süvarilere mahsus marşlardan birini dakika 114 hatve atılacak bir vezin ile çalmağa bed iderler ve ba’de borazan çavuşunun işareti ile takımların sol cenahlarının hareketlerini sektedar itmeyecek kadar açılacak vecihle yarım sola hareketiyle istikametden sola açılırlar. Ve huzurunda resm-i geçid icrâ’ olunan zatın karşısına vaz’ olunacak suretde bir çarh hareketi icrâ’ iderler ve nihayet takım geçdiği gibi sola çarh iderler. Yarım sağa hareketi ile bölüğün arkasına geçerler ve huzurunda resm-i geçid /352/ icrâ’ olunan zatı geçtikleri gibi marş keserler.

398 – Bölüğün bölük cebhesiyle resm-i geçidi –

Bölük saf harb nizamında iken kumanda:

Resm-i geçid olacak!

Ba’de: bölük ileri – marş!

Resm-i geçid 397 maddesinde beyan olunduğu üzere icrâ’ olunursa da bölük kumandanı bölüğün merkezi ilerüsünde ve 15 hatve badünde sağ cenah sıra çavuşları 394. Maddede beyan olunduğu üzere vaz’ olunurlar.

Yaya Olarak Bir veya Birkaç Alayın Resm-i Geçidi

399 – Yaya bir alayın resm-i geçidi 397 ve 398 maddelerinde beyan olunduğu üzere takım veyahud bölük cebhesiyle icrâ’ olunur. Sancakdar üçüncü bölüğün sağ cenahında yürür.

Alayın kumandanı: “Resm-i geçid olacak! Bölükler müteakiben marş!” (*) kumandasını irâd

(*)Miralayın kumandaları için 83. Maddeye müracaat /353/

İtdikden sonra kaymakamın iki hatve ilerüsüne gider. O anda birinci bölüğün birinci takımı veyahud birinci bölük kendi bölük kumandanının kumandasıyla yürümeğe başlar borazanlar dahi ayn-ı zamanda yürürler. Resm-i geçid esnasında bölüklerin birbirinden mesafeleri 30 hatvedir.

Kaymakam başdaki bölük kumandanın 15 hatve ilerüsünde bulunur ve binbaşılar ve alay emini kaymakamın iki hatve gerisünde bir sıra üzerinde ve sağdan itibaren rütbe sırasıyla vaz' olunurlar.

Ve kolağası ile alayın yaveri mûmâ-ileyhimin 2 hatve gerüsündeve bir hizada yürürler.

Liva kumandanı kendi birinci alayının kumandanı önünde ve 10 hatve uzağında yürür ve liva yaveri dahi liva kumandanının 2 hatve gerüsünde ve sol tarafında yürür.

Süvari askeri sunuf-ı saire ile birlikde resm-i geçid icrâ' ider ise diğer sınıfların borazanları veyahud mızıkları havayı kestikten sonra süvari borazanları çalmağa başlar. /354/

ATLU OLARAK İCRA OLUNAN YOKLAMA MERASİMİ VE RESM-İ GEÇİDLER

Atlu Bir Bölüğün Yoklama Merasimi

400 – Bölük saf harb nizamında ve kılınc çekmiş (mızrak ile hazır durmuş) olduğu halde bulunur. Zâbitan ile çavuşların mahalleri 133 ila 137. Maddelerde beyan olunduğu gibi ise de sağ cenah sıra çavuşları ikinci sıradan 3 hatve mesafede ve sağ cenahdan itibaren üçüncü dizinin arkasında başçavuş dahi sıra çavuşları hizasında ve dördüncü takımın soldan üçüncü dizisinin arkasında bulunur. Birinci takım kumandanının bi'l-intihab zâbit olmasına dikkat itmelidir.

Bölük kumandanı bölüğün merkezi ilerüsünde ve 30 hatve badünde durur. Bölük kumandanının borazanı dahi “yoklama merasimi olacak” kumandasında sağ cenahda bulunan borazanlar ile birleşür.

Eğer kâfe-i borazanlar mevcut ise sağ cenahdan 6 hatve mesafede ve birinci sıraları bölüğün ikinci sırasının /355/ hizasında bulunur. Borazan çavuşu borazanların merkezi önünde ve bölüğün birinci sırasının hizasında durur. Eğer sancakdar dahi mevcut ise birinci takımın sağ cenah çavuşunun sağında durur. Bölük kumandanı “dikkat it!” kumandasını virdikten sonra en seri yürüyüşle bölüğün sağ cenahına gidüb takım zâbitlerinin hizasında ve borazanların bir hatve sağ tarafına veyahud bölüğün sol tarafına ve sol cenah çavuşunun bir hatve mesafesinde durur.

Atlu Bir Alayın Yoklama Merasimi

401 – Alay saf harb nizamında veyahud merasim kolu nizamında ve kılınc çekmiş (mızrak ile hazır durmuş) olduğu halde bulunur.

B – Saf harb nizamında:

Bölük bâlâda beyan olunduğu üzere teşkil olunur ve borazanlar sağ cenahın 6 hatve açığında ve birinci sıraları bölüğün ikinci sırasının hizasında ve borazan çavuşu dahi borazanların merkezi ilerüsünde durur. /356/

Eğer alayda bir davulcu var ise borazanların sağ tarafına vaz’ olunur.

Alayın kumandanı yanında yaver ve borazan bulunduğu halde alayın merkezi ilerüsünde 60 hatve badünde durur. Kaymakam ve binbaşılar borazanlarla alayın arasında bir sıra üzere ve takım zâbitlerinin hizasında ve kolağası ile alayın yaveri dahi mûmâ-ileyhimin arkasında ve alayın birinci sırası hizasında ve bölük kumandanları dahi kendi bölüklerinin sağ cenahında ve sağ cenah çavuşunun 1 hatve açığında ve takım zâbitlerinin hizasında dururlar.

İşbu tertibat alay kumandanının “yoklama merasimi olacak!” kumandasında icrâ’ olunur.

Alay kumandanı tertibat-ı saire için bu hususda münferid bulunan bir bölük hakkında beyan olunan usûllere tabiiyet ider.

C – Merasim kolu nizamında:

Bölükler saf harb nizamında teşkil olunmuş buldukları halde 20 hatve mesafe ile birbirlerinin arkasına vaz’ olunurlar. /357/

Ümera ve kolağası ve bölük kumandanları ve alayın yaveri ve borazanlar ve ila-ahire saf harb nizamında icrâ’ olunan yoklama merasiminde beyan olunan mahallerde dururlar.

Atlu Olan Birkaç Alayın Yoklama Merasimi

402 – Yoklama merasimi için birkaç alay tecemmü ider ise her biri merasim kolu nizamında teşkil olundukları halde yekdiğerinin yanında 12 hatve aralık ile dururlar.

Liva kumandanı ile alay kumandanları yalnız oldukları halde cebhenin ilerüsünde vaz’ olunub liva kumandanı “yoklama merasimi olacak!” kumandasını virir ki işbu kumanda alay kumandanı tarafından tekrar olunur.

Merasim-i ta’zîmiye hep birden veyahud “alayca müteakiben resm-i ta’zîm olacak” kumandasıyla alayda sağ cenahdan (sol cenahdan) bed’ ile müteakiben icrâ’ olunur. Liva kumandanı mezkûr kumandayı irâd itdikden sonra sağ cenaha /358/ (sol cenaha) gidüb alay kumandanının yanında mahal-i mahsûsunda durur. Livanın yaveri sağ cenahdaki alay borazanlarının sağ tarafına ve birinci sıralarının hizasında durur.

Atlu Bir Bölüğün Resm-i Geçidi

403 – Resm-i geçid kılınc çekilmiş (mızrak ile hazır durmuş) olduğu halde takım cebhesiyle (takımla kol nizamında) ve adeta ile veyahud bölük cebhesi ile ve adeta ve süratli veyahud dörtnal ile icrâ' olunur.

B – Takım cebhesi ile:

Kumanda:

Resm-i geçid olacak! Veyahud: îcâb iderse birinci takım ileri! Takımlar sağa çarh – süratli marş! ve ba'de dur! ve sonra: bölük – marş!

“Birinci takım ileri” kumandasında borazanlar yarım sola hareketi ile ve süratli ile birinci takımın merkezi /359/ ilerüsüne 25 hatve badüne gider. Davulcu varsa borazan çavuşunun 3 hatve ilerüsüne geçer.

“Takımlar sağa çarh – süratli marş!” kumandasında borazanlar ve birinci takım bir takım cebhesi mikdarı ileri giderler ve diğer takımlar dahi çarh iderler.

Çarh esnasında sağ cenah sıra çavuşları kendi takımlarının ikinci sırasının sağ tarafına geçerler ve başçavuş dördüncü takımın soldan üçüncü dizisinin arkasında kalur (merasim yoklamasında buraya vaz' olunmuş idi). Sıra zâbiti olan yüzbaşı vekili dördüncü takımın merkezi gerüsünde ve 5 hatve badünde bulunur.

Kolu yürütmezden evvel bölük kumandanı birinci takım zâbitinin dört hatve ilerüsüne vaz' olunur. Takım zâbitleri kendi takımlarının merkezi ilerüsünde ve 3 hatve badünde kalurlar. İkinci sıra birinci sıranın hatve mesafesine yanaşur.

Resm-i geçid mesafesinin alınacağı muhatabı irae itmek için vaz olunan zâbitin (olduğu suretde sıra /360/ zâbitinin) hizasında takımlar 15 hatve mesafelerini alurlar. Resm-i geçidde adeta yürüyüş hatveyi kısaltmayacak vecihle toplu olmalıdır. Huzurunda resm-i geçid icrâ' olunan zatın bir bölük cebhesi mesafesi uzağından bed' ile borazanlar süvariye mahsus olan marşlardan birini çalmağa başlarlar veyahud sola hareketiyle istikametden ayrılurlar ve huzurunda resm-i geçid icrâ' olunan zatın

karşısına vaz' olunacak ve resm-i geçid esnasında takımların sol cenahlarını rahatsız itmeyecek vecihle bir çarh hareketi icrâ' iderler. Davulcu ise borazanlar yarım sola ile koldan ayrıldıkları vakit öne doğru yürümeye devam ider. Ba'de sola doğru bir daire-i kavis resmiderek ve borazanların arkasından dolaşarak sağ cenahlarına vaz' olunur.

Sağ cenah çavuşları resm-i geçid esnasında ilerüye doğru bakarlar. Ve gayet dikkatli olarak şahısların tahdîd itdikleri hattın üzerinde yürürler. Dördüncü takım geçtiği gibi borazanlar havayı kesüb bölüğü takib iderler.

Eğer takımla kol nizamında olarak resm-i geçidi tekrar icrâ' etmek veyahud başka bir teşkil ile bir resm-i geçid /361/ daha icrâ' etmek îcâb iderse bölük kumandanı işbu:

Borazanlar kolbaşına!

Kumandasını virür mezkur kumanda da borazanlar yarım sola hareketle ve süratli yürüyüş ile kolun ilerüsüne geçerler ve birinci takım kendi takım kumandanının kumandasıyla durur. Ve diğer takımlar dahi adeta yürüyüşle adi takım kolu mesafesine yanaşurlar.

Eğer resm-i geçidden sonra manevra icrâ' etmek îcâb iderse bölük kumandanı işbu:

Borazanlar bölüğe!

Kumandasını virir mezkur kumanda da bölüğün borazanları dörtnal ile kolun sağ yanından geçerek mahal-i mahsûsalarına giderler. Borazanlardan birisi en kısa yoldan bölük kumandanının yanına gider. Bu halde birinci takım dahi dururken diğer takımlar adeta yürüyüş ile mesafe-i muayenelerine yanaşurlar.

Bölük kumandanı kolun yan tarafına gider. Bi'l-îcâb merasim hengâmında kendüleri başka bir vazifeye tayin olunub kendi takımlarının kumandasını terk itmiş

/362/ zâbitân varsa “borazanlar bölüğe” kumandasında anlar dahi kendi takımlarının kumandasını der-uhde itmek üzere tekrar takımlarının başlarına giderler.

C –Bölük cebhesiyle:

Kumanda:

Adeta (süratli veya dörtnal) ile resm-i geçid olacak! bölük – marş!

Birinci kumandada borazanlar süratli yürüyüş ile yarım sola hareketi icrâ’ iderek bölüğün merkezi ilerüsüne ve 60 hatve badüne gidüb dururlar. Ve bölük kumandanı dahi borazanların 30 hatve mesafe ile arkasında gider. Tertibât-ı saire takımla kol nizamında resm-i geçid için beyan olunan usûllere tabiiyet idülür.

Sıra zâbitleri (yüzbaşı vekilleri) ve sıra çavuşları ve başçavuş 400. maddede beyan olunan mahallerde bulunurlar. /363/

Atlu Olarak Bir veya Birkaç Alayın Resm-i Geçidi

404- İşbu resm-i geçid bir münferid bölüğün resm-i geçidi gibi takım veya bölük cebhesiyle icrâ’ olunur. Bölük cebhesiyle icrâ’ olunduğu vakit ya nısf ba’dülü veyahud ba’de-t-tamlı bölükle kol nizamında icrâ’ olunur.

B- takım cebhesiyle resm-i geçid bölüğün takımla kol nizamında icrâ’ olunan resm-i geçidi gibi icrâ’ olunur. Çarh itmek ve ba’de ilerüye hareket itmek için virilen kumandalar bölük kumandanları tarafından tekrar olunmaz.

Borazanlar çarh esnasında yarım sola hareketiyle ve süratli yürüyüş ile birinci takımın merkezi ilerüsüne ve 40 hatve badünegider ve eğer davulcu var ise merkûm dahi bu borazan çavuşunun önüne ve üç hatve mesafesine vaz’ olunur.

Takımların çarhından sonra alay kumandanı kaymakamın iki hatve ilerüsüne geçer ve kaymakam ise baştaki bölük kumandanından 15 hatve mesafede bulunur. Mir-alay/364/ münferid bir bölüğün kumandanı hakkında bu hususda beyan olunan usûllere tabiiyet ider. Binbaşılar ve alay emini bir hizada kaymakamın iki hatve

gerüsünde ve kolağası ile alay yaveri bir hizada ve binbaşılardan ikihatve arkasında yürürler.

Alayın nihayet takımının arkasında bir sıra zâbitinin bulunması (resm-i geçid mesafesinin alınacağı noktayı mûmâ-ileyh vasıtasıyla irae itdirmek için) îcâb ider. Birkaç alay ile icrâ' olunan resm-i geçide kumanda idecek liva ve ferik paşalar arkalarında maiyet-i erkânları bulunduğu halde borazanların önünde yürürler.

Tertibat-ı saire için bir bölüğün hakkında beyan olunan usûllere tabiyetidir.

C- Bölük cebhesiyle resm-i geçide yürüyüşe bed' itmezden evvel alay merasim kolu nizamına geçer.

Resm-i geçid için irâd olunan kumanda:

Adeta ile (süratli veya dörtnal ile) resm-i geçid olacak!

Mezkûr kumanda da borazanlar süratli yürüyüş ile /365/ yarım sola hareketi ile başdaki bölüğün ilerüsüne ve yirmi hatve badüne giderler.

Alay kumandanının işbu "bölükler müteakiben marş" kumandasında borazanlar evvelce ihbar olunan yürüyüşle koldan yarım sola hareketi ile ayrılırlar. Ve sonra huzurunda resm-i geçid icrâ' olunan zatın karşısına vaz' olunmak üzere çarh iderler.

Baştaki bölüğün kumandanı borazanlar kendüsünden yirmi hatve uzaklaşdıkları gibi bölüğünü hareket itdirir. Diğer bölüklerin her biri önünde bulunan bölükden yetmiş hatve ve eğer nısf-ı badü ile (*) resm-i geçid icrâ' olunacak ise otuz beş hatve mesafe ile (işbu mesafeler bir bölüğün ikinci sırasından anı takib iden bölüğün birinci sırasına kadar müsaha olunur.) hareket iderler.

Bölüklerin kumandanları ba'de-t-tam veyahud nısf-ı badü ile resm-i geçid icrâ' olduğuna nazaran kendi bölükleri birinci sıralarının 30 veyahud 15 hatve ilerüsünde yürürler.

(*) Nısf-ı badü ile resm-i geçidde sıra çavuşları ikinci sıranın sağ cenahında yürürler. /366/ Tertibat-ı saire için münferîd bir bölüğün saf harb nizamında icrâ' ettiği resm-i geçid hakkında beyan olunan usûllere tabiyet olunur.

405-Eğer daha büyük süvari hey'et-i cesimesinin resm-i geçidinden evvel kıt'atı mesafesiz olarak yanaştırmak îcâb iderse alay kumandanı işbu: Mesafesiz yanaş-marş veyahud süratli veya dörtnal marş! kumandasını verir. Mezkûr kumanda da bölükler ve sıralar bir hatve mesafeye kadar yanaşurlar ve takım kumandanları kolun arasından sağ veyahud sol yana çıkarlar ve sağ cenah sıra çavuşları dahi sıraya girerler.

Resm-i geçid mesafesinin alınması iktizâ' iden nokta alaylar tarafından gönderilen sıra zâbitleri vasıtasıyla irae olunur.

SANCAĞIN AHZI VE İADESİ MERASİMİ

Yaya Olarak Sancağın Ahzı ve İadesi Merasimi

406-Sancağı almağa gitmek için bir bölük ve îcâbı kadar zâbit ve alayın kâfe-i borazanlarını memur /367/ itmelidir. İşbu bölük sancağın bulunduğu mahallin önünde saf harb nizamında vaz' olunur. Eğer sancakdar sancağın bulunduğu mahalle evvelce gitmemiş ise bölük kumandanının “ sancakdar ileri” kumandasında bölükde mevcut olan zâbitândan rütbe ve kıdemce en küçük olanı ve sancakdar ve evvelce tayin olunan bir çavuş bölüğün sağ cenahına giderler. Ba'de zâbitan-ı mûmâ-ileyh sancakdarın önüne geçerek “marş” kumandasını verir ve anı takib iden sancakdar ve çavuş ile sancağın bulunduğu mahalle gider.

Sancağı aldıktan sonra zâbit ve çavuş kılınc çekerler. Ve zâbit önde sancakdar ortada ve çavuş dahi arkada olduğu halde sancak ile bulunduğu mahalden çıkub göründükleri anda bölük kumandanı kılınc ile selam durdurur. Ve borazanlar dahi sancağı mahsus ta'zîm borusunu bir def'a çaldırdıktan sonra bir süvari marşı çalmağa başlarlar.

Sancak birinci takımın sağ cenahının önüne götürülür. Ve sancak ile beraber gelen zâbit sol tarafında ve andan kıdemce bir evvel olan diğer bir zâbit dahi sancağın sağ tarafına /368/ vaz' olunur. Çavuş dahi bölüğün sağ cenahından dolaşarak tekrar yerine vaz' olunur.

Bölük kol nizamına geçerken sancakdar ve iki zâbit borazanların arkasına geçerler ve bölüğün kumandanı sancakdarın önüne geçerki işbu yerde kendüsünden başka hiçbir kimse duramaz (zat-ı akdes-i hazret-i şehriyari) müstesnadır.

Bölük muhafızlık vazifesini îfâ itdiği esnada yalnız (zat-ı sûtûde-i sıfat-ı hilafet-penahiye resm-i ta'zîmi îfâ ider.

407-Sancağı iade etmek için yapılacak tertibat getirülürken yapılan tertibatın aynıdır. Bölük sancağın vaz' olunacağı mahallin karşusunda saf harb nizamına geçtiği gibi bölük kumandanı kılınc ile selam durdurur ve borazanlar dahi sancağa mahsus ta'zîm borusunu bir defa çaldıktan sonra bir süvari marşı çalmağa başlarlar. Sancakdarın yanında bulunan zâbit ve sancakdar selamlamazlar.

Zâbit mûmâ-ileyh sancakdarın önüne geçer. Sancakdar ile çavuş anı takib etmek için hazır oldukları gibi zâbit mûmâ-ileyhe “marş” kumandasını virir ve sancağı /369/ nezdinde bulunması lazım gelen amirin ikametgâhına isâl ider.

Sancak ikametgâha idhal olunduğu gibi bölük kumandanı borazanlara havayı kesmek için işaret ider ve kılınc ile hazır durdurur ba'de zâbit ile sancakdarın vürudunu beklemeksizin bölüğü kol nizamına geçirerek avdet ider.

Birkaç alayın sancaklarını birden almak ve iade etmek iktizâ itdiği vakit 410'uncu maddede beyan olunan usûllere tevfikân icrâ'-yı hareket olunur.

Atlı Olarak Sancağın Ahzı ve İadesi Merasimi

408-Sancağı gidüb almak için yarım bölük ve büyük merasimde bir bölük ve îcâb iden zâbitan ve alayın kafe-i borazanları memur olur.

Bölük sancağın bulunduğu mahallin önünde duracağı yere vasıl olmazdan evvel rütbe ve kıdemce en küçük olan zâbit ve sancakdar ve bir çavuş ve hayvanları tutmak için îcâb iden neferat ilerleyüb sancağı alurlar o halde muhafız olan zâbit ve çavuş kılıncı çekerler veyahud çavuş /370/ mızrak ile hazır durur ve sancağın bulunduğu mahallin dahilinde durub orada bölüğün -duracağı yere vasıl olub- tanzim olunmasına muntazır olurlar.

Bölük vasıl olduğu gibi sancağın bulunduğu mahallin karşusunda saf harb nizamına girer.

Zâbitân ve sancakdarın ve çavuşun hayvanlarını tutmak için beraber giden neferat borazanlarla bölüğün ikinci sırasının sağ cenahını tefrik iden aralığın gerüsüne hayvanlarını götürüb orada hayvanların sahiblerini beklerler.

Zâbit ve sancakdar ve çavuş birbirlerinin arkasında oldukları halde sancağın bulunduğu mahalden göründükleri gibi resm-i ta'zîm îfâ olunur ve borazanlar dahi sancağa mahsus ta'zîm borusunu bir def'a çalarlar ve asker kol nizamına girdiği gibi bir marş çalmağa başlarlar. Sancakdar bargirine binüb sancağı eline aldıktan ve zâbit ve çavuş hayvanlarına bindikten sonra resm-i ta'zîme hitam virilür. Ba'de sancakdar birinci takımın sağ cenahının önüne yüzü sancağın alındığı mahale müteveccih olduğu halde /371/ vaz' olunur. ve sancağı almağa giden zâbit sancakdarın soluna ve andan kıdemce bir evvel olan diğer bir zâbit dahi sağ tarafına vaz' olunurlar. Çavuş dahi mahall-i mahsusuna gider.

Kol nizamına gidülürken sancakdar ve iki muhafız zâbitler borazanların arkasına katulurlar ve bölük dahi mûmâ-ileyhimin hemen arkasından gider ve bölük kumandanı ise sancakdarın önüne geçerek yürüyüşe devam ider ki işbu mahalde kendüsünden başka kimse kimse duramaz (zat-ı akdes-i hazret-i şehriyari) müstesnadır.

Bölük muhafızlık vazifesini îfâ itdiği esnada yalnız (zat-ı sutude-i sıfat-ı hilafet penahiye) resm-i ta'zîm îfâ ider.

409-Sancağı iade itmek için aynı usûllere tevfikân icrâ'-yı hareket idülür.

Bölük sancağın vaz' olunacağı mahalle yaklaştığı vakit borazanlar bir marş çalmağa başlarlar ve duracakları mahalle vasıl olub bölük kumandanı takımlarla çarh itdirerek veyahud cebhe büyülterek saf harb nizamına koymak için îcâb iden kumandayı virinceye kadar çalmağa devam iderler. /372/ Bölük teşkil olunduğu gibi sancakdar birinci takımın sağ cenahının önüne gider ve bölük kumandanı dahi "hizaya-gel" kumandasını virir mezkur kumanda sancağı götürecektir olan zâbit ve sancakdar ve çavuş yere inüb harekete hazır bulunurlar. Bölük kumandanının "dikkat it" kumandasında borazanlar sancağa mahsûs ta'zîm borusunu bir defa çaldıktan sonra bir süvari marşı çalmağa başlarlar ve sancağı iade idecek olan zâbit ise "ileri-marş" kumandasını virüb sancakdar ve zâbit ve muhafız çavuş ilerüleyüb sancağı mahall-i mahsusasına vaz' itmeğe giderler.

Zâbit ve sancakdar ile çavuşun avdetleri beklenilmeyüb sancak vaz' olunacak mahal girdiği gibi bölük kol nizamına geçüb gider.

Ahval-i Hususiyede Sancağın Ahz ve İadesi Merasimi

410 – Merasim icrâ' itmek için birkaç büyük süvari cüz-i tamları bir yerde tecemmütdikleri vakit sancakları /373/ almak ve iade itmek için bir bölük tayin olunur.

İmdi bunun için beher alaydan muhafız alarak bir zâbit bir sancakdar ve bir çavuş tayin olunmalıdır. Böyle bir halde beher alayın yalnız muhafız zâbiti ve sancakdarı yere inerler ve muhafız çavuşlar ise atlı olarak kalurlar.

Muhafız bölük merasimi îfâ itmek için cüz-i tamların buldukları mahalle vasıl olduğu gibi bölük kumandanı işbu:

Sancakdarlar yerine!

Kumandasını virir. Mezkûr kumanda da beher alayın sancağı kendi muhafızları olan zâbit ve çavuşun taht-ı muhafazalarında alarak alayda mahalline isâl olunur.

Muhafız bölük dahi mensub olduğu alaydaki mahalline gider. Böyle bir halde sancakların vürûdunda resm-i ta'zîm îfâ olunmaz.

Eğer kıtaât sancağın bulunduğu binanın hemen önünde tertib olunmuşlar ise muhafız bölük göndermek îcâb itmeyüb zâbitler ve sancakdarlar ve muhafız çavuşlar sancağın bulunduğu mahalden muayyen olan bir zamanda çıkub en kısa yoldan yerlerine giderler ve tertibe girüb hazırlanmış /374/ olan kıtaâtresm-i ta'zîm îfâ iderler.

Eğer sancağı yalnız bir amirin ikametgâhından diğer ikametgâhına getirmek veyahud icrâ' olunacak uzun bir yürüyüşden evvel sancağı alub getirmek için muhafız bölüğünün uzun bir yol kat itmesi iktizâ' idiyorsa veyahud uzun bir mesafe kat itdikten sonra sancağı iade etmek için muhafız bölüğünün yine uzun bir yol kat itmesi îcâb idiyorsa bir bölük tayin etmekden sarf-ı nazar idülüb yalnız sancakdar ve sancak muhafızı olan çavuşdan başka sancak muhafızı olmak üzere bir zâbit ve dört diziden ibaret bir kısım tayin etmekle iktifa olunur. Eğer ayruca şeref-sudûr eyleyecek irade-i şahane mucibince sancak "saray-ı hümayundan" alınacak olduğu veyahud ecnebi hükümdarından birisinin fahri kumandanı olduğu cüz-i tamı sancağı müsâfereten buldukları ikametgâh-ı mahsusalarında "bi irade-i şâhâne" bulundurulub merasim veya manevra için mahall-i mezkûreden alınmak lazım geldiği halde bir bölük tayin olunmalıdır.

/376/

İLAVE

Birinci Nev'- Borular

ZATI HAZRETİ PADİŞAHİYE MAHSUS BORU İŞARETİ

B- Manevralarda ve muharebede istimal olunan boru işaretleri:

1- Adeta borusu.

- 2- Süratli borusu.
- 3- Dörtunal borusu.
- 4- Hücüm borusu (Takib icra etmek için dahi işbu boru çaldırılır).
- 5- Dur borusu.
- 6- Cebhe (Yüz ileri) borusu.
- 7- Çek kılınç borusu (uyluk üstüne mızrak el borusu dahi aynıdır).
- 8- Koy kılınç borusu (mızrak ile rahat dur borusu dahi aynıdır).

s.377

- 9- Gel borusu (yolun bir tarafını mürur ve ubura serbest bırakmak için dahi işbu boru çaldırılır).
- 10- Toplanma borusu.
- 11- At bin borusu (yaya cenginde avcılar için at bin borusu).
- 12- Yere in borusu.
- 13- Her bölükde saf harb teşkili borusu.
- 14- Her alayda saf harb teşkili borusu.
- 15- Bölükler çarh borusu.
- 16- Hat kolu teşkili borusu.
- 17- Takımla kol teşkili borusu.
- 18- İctima' kolu teşkili borusu.

- 19- Liva ictima' hat nizamı teşkili borusu.
- 20- Çift kol nizamı teşkili borusu.
- 21- Her bölükde kolbaşı borusu (tebdil-i istikamet için)
- 22- Takımlar sola geri çarh borusu.
- 23- Takımlar sağa çarh borusu.

s.378

- 24- Takımlar sola çarh borusu.
- 25- Takımlar yarım sağa çarh borusu.
- 26- Takımlar yarım sola çarh borusu.
- 27- Umum işareti (Ordu borusu).
- 28- Kumandanlar borusu “ve gel borusu ilave”.
- 29- Yaver borusu “ve gel borusu ilave”.
- 30- Zabitan borusu “ve gel borusu ilave”.
- 31- Baş çavuş borusu (Alay çavuşu için aynı olup yalnız bir parça ilavesi var) “ve gel borusu ilave”.
- 32- Muzika borusu “ ve gel borusu ilave olunur”.
- 33- Borizanlar borusu “ “
- 34- Birinci fırka borusu “ “
- 35- İkinci fırka borusu “ “

- 36- Üçüncü firka borusu “ “
- 37- Dördüncü firka borusu “ “
- 38- Beşinci firka borusu “ “
- s. 379
- 39- Altıncı firka borusu “ “
- 40- Ertuğrul Alayı borusu “ ve gel borusu ilave”
- 41- Birinci Alay borusu “ ve gel borusu ilave”
- 42- İkinci Alay borusu “ “
- 43- Üçüncü Alay borusu “ “
- 44- Dördüncü Alay borusu” “
- 45- Beşinci Alay borusu “ “
- 46- Altıncı Alay borusu “ “
- 47- Birinci Bölük borusu “ “
- 48- İkinci Bölük borusu “ “
- 49- Üçüncü Bölük “ve gel borusu ilave”
- 50- Dördüncü Bölük “ “
- 51- Beşinci Bölük “ “
- C- Kışlalara ve Komutagâhlara ve Ordugâhlara Çaldırılan Borular
- 52- Kalk borusu.

53- Tımar borusu.

54- Tevzi' borusu (yem ve yiyecek ve mahrufat)

s.380

55- Yem ve yer borusu.

56- Kışlağa veyahud ikametgâha toplanma borusu.

57- Eğer (kaltak) kapatma borusu.

58- Silah başına borusu (vakt-i seferde işbu işaretden evvel umum işareti yani ordu borusu çalınursa asker sürat-i mümkün ile ve bütün techizatıyla heman bargirlerine binüb muayyen olan ictima' mahalline veyahud işgal itmeleri için evvelce kendülerine emr olunmuş olan mahalle giderler. Keza vakt-i seferde piyade ile muhatalat? olarak bir yerde ikamet iden süvariler piyade borizanları tarafından silah başına borusunun çalındığını -s.381- iştdikleri anda süvari borizanların mezkur boruyu tekrar itmelerine müntazır olmayarak heman bütün techizatıyla bargirlerine binüb kendülerine evvelce tahsis olunan ictima mahalline gider.

Vakt-i hazırda silah başına borusu çalındıkda süvari askeri bütün techizatıyla mücehhez oldukları halde bargirlerine binüb sürat-i mümkün ile ikametgâhın ictima' mahalline toplanurlar).

59- Çek borusu (her gün hidmet-i yevmiye cedvelinde muayyen olan vakitte çavuşlar nezaretiyle tenbih -s.382- olunan kıyafetle asker hazırlanub bargirlerini ahurdan alub yedekde sevk itdikleri halde talimgâha çıkarlar. Fakat olsuretle talime çıkmak için mezkur "çek" borusunu çaldırmak dahi caizdir).

60- Yangın borusu.

61- Abdest borusu.

62- Namaz borusu.

63- Yatsu namazından sonra (yakud evakt-ı sairede) yoklama borusu.

64- Şorba borusu.

65- Sancağa mahsus ta'zim borusu.

(atideki boru işaretleri manevralarda ve yürüyüşlerde) (isti'mal olunanlardandır)

66- Hazır ol borusu.

s.383

67- Dikkat borusu.

68- Paydos borusu.

69- İleri borusu.

70- Başla ateş borusu.

71- Ateşkes borusu.

İkinci Nev'- Borular

Yoklamalar merasiminde ve resm-i geçidlerde çaldırılan marşlar.

72- Ta'zim borusu (Yoklamalar merasiminde ve resm-i geçidlerde çaldırılır).

72- C- Süvari marşı (Süvari alaylarında çalınan marşlardan biri).

72-B- Süvari marşı (“ “ “ “).

s.384

Alaylarda Müsta'mel Olan Diğer Boru İşaretleri

- 73- Seraskeri borusu.
- 74- Müşir borusu.
- 75- Ferik borusu.
- 76- Mirliva borusu.
- 77- Miralay borusu.
- 78- Kaymakam borusu.
- 79- Binbaşı borusu.
- 80- Alay emini borusu.
- 81- Kol ağası borusu.
- 82- Kâtib borusu.
- 83- Yüzbaşı ve yüzbaşı vekili borusu.
- 84- Birinci mülazım-1 evvel (kıdemli mülazım-1 evvel) ve ikinci mülazımı-1 evvel borusu.
- 85- Birinci mülazım-1 sani (kıdemli mülazım-1 sani) ve ikinci mülazım-1 sani borusu.
- s.385
- 86- Çavuş ve umum çavuşlar borusu.
- 87- Bölük emini çavuşu borusu.
- 88- Onbaşı ve umum onbaşılar borusu.

--

-
- 89- Birinci ordu borusu.
- 90- İkinci ordu borusu.
- 91- Üçüncü ordu borusu.
- 92- Dördüncü ordu borusu.
- 93- Beşinci ordu borusu.
- 94- Altıncı ordu borusu.
- 95- Yedinci ordu borusu.
- 96- Süvari işareti (borusu).
- 97- Piyade işareti (borusu).
- 98- Topçu işareti (borusu).
- 99- Redif İşareti (borusu).

/386/

- 100- Yat borusu.
- 101- Hamam borusu.
- 102- Süpürge borusu.
- 103- Gübre? Borusu.
- 104- Su borusu.

105- Angarya borusu.

106- Nan-ı aziz borusu.

107- Tabib borusu.

108- Baytar vizite borusu.

109- Ders borusu.

110- Kandillere yağ borusu.

111- Nevbetci değiştirmek borusu.

112- Karagol ihracı borusu.

113- anta ve yağmurluk bağlamak borusu.

114- Başlık borusu.

115- Rahat borusu (ta’lim esnasında sınıflara ve kısımlara her birinin ma’lumu tarafından münasib görüldükçe kumanda virilerek birkaç dakikalık rahat itdirilür fakat umuma birden birkaç dakikalık rahat itdirmek –s.387- icab iderse “rahat borusu çaldırılır).

116- İmdad borusu.

117- Pişdar borusu.

118- Demdar borusu. /414/

SÜVARİ TA'LİMNAME'SİNİN HATA VE SEVAB
CEDVELİ

Sahife	Satır	Hata	Savâb
14	17	bölük-müteakiben-dur	müteakiben dur
19	2	sağa-sola	sağa yahud sola
19	2	yarım sağa-yarım sola	yarım sağa yahud yarım sola
30	2	selam dur	selam-dur
30	5	hazır dur	hazır-dur
36	3	bo fişenk	boş fişenk
36	9	47	48
41	17	çeküb	çeküb korkuluk köprüsünün
42	9	yine	yine levha yatırılır ba'de
42	12	Rahat dur	Rahat –dur
49	11	idildiği	eylediği
49	13	emini	emin-i bölük
52	15	65	65-
54	7	sıranın	sıranın göğüs
60	4	bölük	bölük-
/415/			
61	6	bölük	bölük-
62	3	sağdan	takımla kol olacak veyahud sağdan
62	4	olacak	olacak -
62	17	çarh	çarh -
63	11	fala	falan
64	17	87	88

65	2	Kolbaşı	Kolbaşları
68	11	ta'limat ve kavaid	ta'limat
68	12	(umumiye)	"kavaid-i umumiye"
68	13	ta'limnamesinin	ta'limnamenin
68	14	harekâtı bölük	harekâtı
75	18	iderse	iderse bu istikamet beyan ve arae olunur ve mesela:
75	19	kumandası	gibi kumanda
76	1	kumandaya göre ya	ilk hatvelerini
/416/			
	2	Önüne doğru gider yahud ilk hatvelerini biraz kısaltarak	Biraz kısaltarak ya önüne veyahud
95	11	bölük	bölükde
96	19	kıt'anın	kıt'ayı
97	8		ya
104	8	300	500
108	17	Takım zabıtları takım cebhesiyle icra olunan sağa (sola) ve sağa geri (sola geri) çarhlarda kendülerini ta'kib iden	Cebheleri 12 ve daha az diziden ibaret olan takımların sabit mihverle icra idecekleri sağa (sola) yarım sağa (yarım sola) ve sağa geri (sola geri
/417/			
		merkez dizlerine kat' idecekleri kavis daireyi tersim ve yürüyecekleri yürüyüşün süratini ta'yin iderler.	çarhlarda takım zabıtları merkez dizlerinin kat' idecekleri kavis daireyi tersim ve yürüyecekleri yürüyüşün süratini tanzim etmek hakkında mevzu'-ı kavaide riayet idemeyeceklerinden

			takımlarının cebhesiyle mütenasib ve merkez dizisinin resm ideceği kavis daireden daha dar bir kavis üzerinde kendi kendilerine dönerek hitam-ı çarhda hemen merkez dizisinin önünde bulunmağa dikkat iderler.
/418/			
113	8	eğer hareket	eğer
113	13	evvela	evvela yerlerinde
115	15	itmek,	İtmek; neferatı süratle mezkûr yürüyüşlere geçmeğe ta'lim itdirmek;
115	16	manevra	uzun
116	1	neferatı süratle mezkûr	
	2	yürüyüşlere geçmeğe talim itdirmek	
116	8	bir hedef	hedefler
116	8	mesba	meba
118	4	ta'limleri	ta'limleri takımında
132	6	çek	bölük çek
133	11	koy	bölük koy
138	10	At-bin!	At bin!
141	6	Yere-in!	Yere in!
144	19	bölük	Bölük her kangı nizamda bulunursa bulunsun
149	7	sağa (sola eğri	yarım sağa (yarım sola
/419/			

149	11	sağa	işbu sağa
150	14	olunur.	olunur. eğer tebdil-i istikamet daha ziyade bir yürüyüş ile icrası matlub ise ayruca ahbar olunur.
151	7	Bu dizinlerin bulunmadıkları bölük	Bu dizinlerin bulunmadıkları-
153	9	sağa (sola	yarım sağa
	10	eğri)	(yarım sola)
161	4	sağa eğri (sola eğri)	yarım sağa yarım sola
161	13	173- Kumanda:	173- takımların çarhı ile kumanda:
162	12	Mams?	Mes?
162	12	ve bir	veya bir
/420/			
163	16	marş veyahud süratli (dört na'l)	(süratli dört na'l) marş veyahud yalnız
169	4	geçerken	seri' yürüyüş ile geçerken
170	10	sağa (sola) eğri	yarım sağa (yarım sola)
171	11	dörtler	dörtler (ikiler)
172	6	ve 2	ve 3
172	19	1,3	1 yahud 1,3
172	19	dönerler ve 2	dönerler ve 2,3,4 veyahud 2
176	2	sağa eğri	yarım sağa
176	5	sola eğri	yarım sola
176	10	sağa eğri (sola eğri)	yarım sağa (yarım sola)
179	10	sağa eğri (sola eğri)	yarım sağa (yarım sola)

/421/			
181	10	itmekle	itmekle beraber
208	7	hatve solunda	hatve yanı açığında
209	13	yanına	sağ yanına
215	12	(dört na'l)	(dört na'l)-
223	10	ise yürüyüş	ise süratli ile ve eğer
	11		süratli veyahud dört na'l yürürken harekete bedae olunmuş ise yürüyüş
229	13	marş veyahud	süratli
	14	süratli	
235	5	Doğru ileri veyahud süratli dört na'l marş	Süratli (dört na'l) marş veyahud bölük- doğru ileri!
252	14	269-197 ve 200	269-197 ilâ 200
322	14	halde	halde bile
345	7	sol cenahdan	sağ cenahdan
/422/			
354	6	133,138	133 ilâ 138
357	1	umera	sancakdar ve umera
362	7	bölük- marş	bölük-(süratli, dört na'l) marş
367	11	marş	ileri-marş
368	19	marş	ileri-marş
372	9	ileri marş	ileri-marş

KAYNAKÇA

ARŞİV ESERLERİ

Süvari Ta’limnemesi, İstanbul, 1315, Matbaa-yı Askeriye.

Süvari Techizat Ta’limatnemesi, İstanbul, 1330, Matbaa-yı Askeriye.

Süvariye’na Mahsus Silah Ta’limnemesi, İstanbul, 1315, Matbaa-yı Askeriye.

Süvari Endaht Ta’limnemesi, İstanbul, 1326, Matbaa-yı Askeriye.

ARAŞTIRMA ESERLERİ

AKÜN, Ömer Faruk, “*Koçi Bey*”, **TDVİA**, Cilt XXVI,143 – 148, Ankara, 2002

AGOSTON, Gabor, “**Barut Top ve Tüfek – Osmanlı İmparatorluğu’nun Askeri Gücü ve Silah Sanayisi**”, İstanbul, 2006, Çeviri: Tanju Akad.

CHASE, Kennet, **Ateşli Silahlar Tarihi**, Ankara, 2008, Çeviri: Füsun TAYANÇ, Tunç TAYANÇ.

CUMAKUNOVA, Gülzura, “*Kırgız ve Türkmen Türkçelerinde Atçılık Terminolojisi*”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, Cilt VI, Sayı II, 40 – 55, Ankara 2009, <http://tarihihtisaskitapligi.com/kutuphanedata/10/44.pdf>

ÇETİN, Birol, “*Osmanlı İmparatorluğu’nda Askeri Teknolojilerin Takibi (1700 – 1900)*”, **Türkler**, Cilt XIII, 812 – 821, Ankara, 2002.

ÇİÇEK, Kemal, “*III. Selim*”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Cilt XII, Ankara, 1999.

DOĞAN, Mehmet, **Büyük Türkçe Sözlük**, İstanbul, 1996.

ERALP, Nejat, **Tarih Boyunca Türk Toplumunda Silahlar Kavramı ve Osmanlı İmparatorluğunda Kullanılan Silahlar**, Ankara, 1993.

ERDEMİR, Hatice Palaz, “*Yabancı Yazarlara Göre Türklerde Savaş ve Taktik*”, **Türkler**, Cilt II, 938 – 942, Ankara 2002.

ERKAL, Şükrü, “*Batı Cephesi - Büyük Taaruz Hazırlık ve Büyük Taaruz*,” **Türk İstiklal Harbi**, II. Cilt VI. Kısım I. Kitap, Ankara, 1967.

HALAÇOĞLU, Yusuf, **XIV – XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı**, Ankara, 1995.

İNALCIK, Halil, **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ: 1300 – 1600**, Çeviri: Ruşen SEZER, İstanbul, 2006.

KAFESOĞLU, İbrahim, **Türk Milli Kültürü**, İstanbul 2000.

KARA, Faruk, **A’dan Z’ye Tarih**, Ankara, 2006.

KARAL, Enver Ziya, **Büyük Osmanlı Tarihi**, Cilt 1, İstanbul 2010.

KAYABALI, İsmail, ARSLANOĞLU, Cemender, **Türk Ordusu Tarihi**, Ankara, 1976.

KOMİSYON, “*At*”, **Türk Ansiklopedisi**, C. 4, Ankara, 1950.

KOMİSYON, **Orta Öğretim Tarih 11. Sınıf**, İstanbul 2010.

KOMİSYON, “*Osmanlı Devri – Birini Dünya Harbi İdari Faaliyetleri ve Lojistik*”, **Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi**, Cilt X. Ankara, 1985.

LİGETİ, L., **Bilinmeyen İç Asya**, Cilt II, İstanbul, 1997, Çeviri: Sadrettin KARATAY.

MARSHALL, Samuel Lyman Atwood, **World War I**, Newyork, 2001.

NİCOLLE, David, **Ottoman İnfantryman 1914 – 1918**, Oxford 2010.

OKAY, Orhan, **Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi**, İstanbul, 2008.

ORTAYLI, İlber, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, İstanbul, 2006.

ÖZCAN, Abdulkadir, “*Akıncı*”, **TDVİA**, Cilt II, 249-250, İstanbul 1989.

ÖZCAN, Abdülkadir, “*Humbaracı Ahmed Paşa*”, **TDVİA**, Cilt, 351- 353, İstanbul, 1998.

ÖZCAN, Abdulkadir, “*Osmanlı Devletinin Askeri Yapısı*”, **Türkler**, Cilt X, 107 – 121, Ankara 2002.

ÖZÇELİK, Necmettin, **At Terbiyesi ve Binicilik**, Ankara, 2010.

PETROSYAN, İrina, “*Osmanlı İmparatorluğu’nda Askeri Reformlar Konusunda İlk Girişim: XVI. Yüzyılın Sonu İle XVII. Yüzyılın Başında Yeniçeri Ocağı*”, **Osmanlı Ansiklopedisi**, Cilt VI, 673 – 683, Ankara, 1999.

SÜMER, Faruk, **Türklerde Atçılık ve Binicilik I**, İstanbul, 1983.

TANERİ, Aydın, **Osmanlı Kara ve Deniz Kuvvetleri**, Ankara, 1981.

TANER, Ergin **Tanzimat’tan Kurtuluşa Osmanlı Ordusu – Belge ve Fotoğraflarla**, Ankara, 2006.

TURAN, Şerafettin, **İsmet İNÖNÜ Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği**, Ankara, 2000.

UNAT, Yavuz, “*Osmanlı Teknolojisine Genel Bakış*”, **Osmanlı’da Düşünce ve Bilim**, 724 -742, Ankara, 2000.